דבר

דבר ששי
דבר השבוע
דבר אחר
משא

דבר יום שישי ט' בחשון תשנ"ה 14.10.94 גליון 21376 · 56 עמודים, המחיר 3.70 ש"ח (כולל מע"מ) באילת 3.00 ש"ח

חזר חלילה: אם לא יוסרו הסנקציות מעיראק, עלול סדאם להזיז שוב את כוחותיו לכווית
דן אבידן(עמ' 15)

ערפאת אחראי, נכון יותר צריך להיות אחראי, לפיגוע בירושלים ולחטיפת החייל נחשון וקסמן.
מיכל סלע
(עמ 13)

דבר אחר

בלעדי ל"דבר אחר"
ראיון עם נשיא עיראק, סדאם חוסיין:
שאלה: מדוע קידמת 50 אלף חיילים לגבול כווית?
תשובה: המדובר בחיילים שהתנהגו יפה בזמן האחרון וזאת היתה הזדמנות מצויינת לקדם אותם וגם היה להם פז"ם.

האולטימטום יפוג הערב ב־9; הפלסטינים: מפנה בחקירה

כל זרועות הביטחון – במאמץ עילאי להציל היי וקסמן; הממשלה מתכנסת הבוקר באווירה מתוחה ביותר; הנשיא קלינטון דורש מערפאת לעשות הכל כדי להביא לשחרור נחשון וקסמן; רבין דורש מערפאת להכריע: החמאס או השלום

מאת סופי בסוק וכתבנו הצבאי

התפתחות חלה אמש בחקירת חטיפת החייל נחשון וקסמן, כאשר הגיע מידע מאשר לאזור בו הוא מוחזק. המשטרה הפלסטינית המשיכה בלילה בגל חדש של מעצרים בקרב אנשי החמאס, והיא ממשיכה בחקירתם.

הממשלה תקיים הבוקר ישיבת חרום נוספת, השניה תוך שלושה ימים, בפרשת החייל החטוף נחשון וקסמן. הלילה בתשע יסתיים האולטימטום שנתן החמאס לממשלה כתנאי לשחרורו של וקסמן.

ישיבת הממשלה היום תתכנס באווירה מתוחה מאוד. ישתתפו בה גם הרמטכ"ל, המפכ"ל, מ"מ ראש השב"כ, וגורמי ביטחון אחרים. בישיבה יעדכנו ראש הממשלה וגורמי הביטחון לשרים על כל הידוע להם בנושא וקסמן. יתכן שהממשלה תקבל החלטות.

אתמול עבר התפ"ק העוסק בפרשת וקסמן, יחד עם ראש הממשלה ושר הביטחון יצחק רבין, מלשכת ראש הממשלה בירושלים ללשכת שר הביטחון בתל אביב. ראש הממשלה הקדיש את מרבית היום לנושא וקסמן. לצורך זה הוא ביטל שורה של התחייבויות קודמות. בתפ"ק השתתפה כל צמרת הביטחון, כולל גורמי מודיעין שונים. בהערכת המצב אתמול הצהריים, בהשתתפות רבין, נקבע כי החייל החטוף נמצא בעזה והוא חי ושלם.

מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר, אמר אתמול במסיבת עיתונאים שהתקיימה במשרד הביטחון לאחר פגישתו עם רבין: על ארה"ב מוטלת את האחריות לשלומו ולשחרורו של נחשון וקסמן בריא ושלם. על יאסר ערפאת והרשות הפלסטינית. לדבריו, אמר דברים אלו בטלפון לערפאת עצמו.

ראש הממשלה אמר באותה הזדמנות, כי "יאסר ערפאת עומד בפני הכרעה אסטרטגית קשה: או שלום, או החמאס. ההחלטה שיקבל תקבע את עתיד התהליך המדיני".

היום בשעה 21.00 יפוג האולטימטום שהציבו חוטפיו של וקסמן. גורמים בכירים במערכת הביטחון העריכו אמש, כי חוטפיו של וקסמן יאריכו את האולטימטום מתוך כוונה לנהל מו"מ על שחרורו של וקסמן בתמורה לשחרור אסירים בטחוניים, ובראשם השייח' החולה אחמד יאסין.

אותם גורמים העריכו, כי וקסמן עודנו בחיים, ומוחזק בידי חוטפיו בשטח האוטונומיה ברצועת עזה. "אין לנו שום

(המשך בעמוד 2)

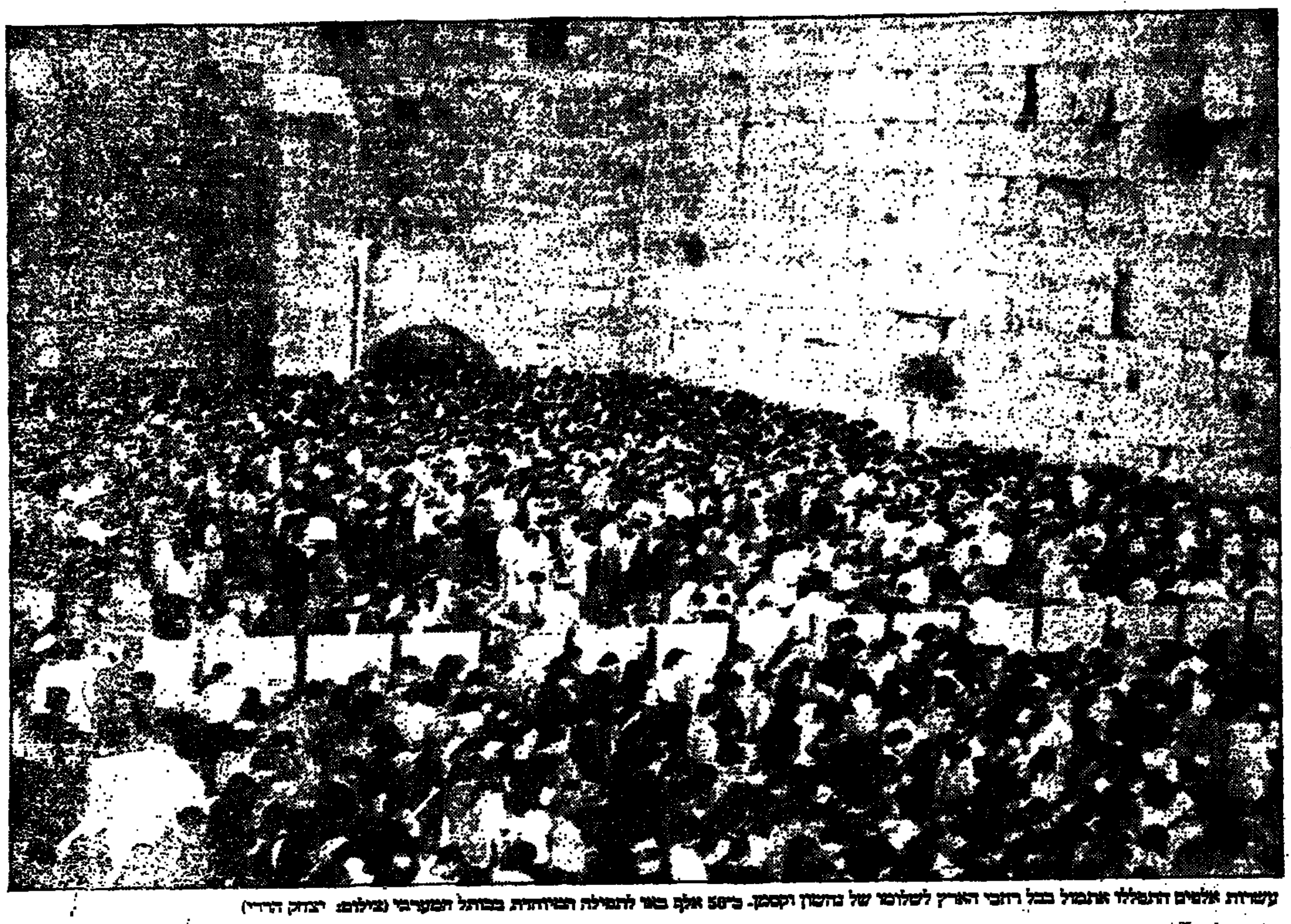

עשרות אלפים התפללו אתמול בכל רחבי הארץ לשלומו של נחשון וקסמן. כ־50 אלף באו לתפילה המיוחדת בכותל המערבי (צילום: יצחק הררי)

הוריו של נחשון שוב פנו לחוטפים

יהודה וקסמן מציע לפדות את בנו בכסף

מאת מיכל גרייבסקי

"אני פונה אל החוטפים. אתם אנשים מאמינים, גם אני אדם מאמין. על פי הדת שלנו ושלכם, יש מצווה חשובה מאוד של פדיון שבויים. כאבא וכאדם מאמין, אני רואה בקיום המצווה הזאת ערך עליון. היום ידוע לי שכל העם בישראל יהיה מוכן לתמוך תמיכה כספית לקיום המצווה הזאת של פדיון בני. אני מציע לפדות את בני בכסף מלא. אני פונה גם לרגשותיכם כמו שכתוב בקוראן".

כך פנה אתמול יהודה וקסמן, אביו של נחשון, אל החוטפים והציע לפדות את בנו בכסף מלא. [illegible]

בנוסף להצעה לפדות את נחשון [illegible]

אמו של נחשון [illegible] היא ציינה, כי [illegible]

"אני מאמינה שחיי בני בסכנה, ופונה אני אליכם לא לחכות ליום בעתיד בו לא תהיה שאלת חיים או מוות, ולדבר היום עם החמאס. אם לא תעשו זאת, אני רואה את גורל בני על ראשכם".

בשעות אחר הצהרים התבשרו ההורים, כי ד"ר אחמד טיבי אמר כי בנם נמצא בחיים. בתגובה אמר אביו של החייל, כי הוא שמח על הידיעה, והוא מודה לאחמד טיבי על המאמצים שהוא עושה.

במשך כל שעות יום אתמול המשיכו להגיע לבית וקסמן המוני מבקרים, אישים, חברים וידידים, כדי לעודד את המשפחה. הקונסול האמריקאי, אדוארד אביגבטון, אמר בביקורו כי הוא בא לבקר את המשפחה על פי הוראתו של שר החוץ כריסטופר, ולומר לבני המשפחה שהממשל האמריקאי עושה הכל למען שחרורו של נחשון. "הוא אזרח אמריקאי, ואנו עוקבים חזק על שחרורו. אנו עומדים בקשר עם ישראלים. לו הודענו כי למקרה יש משמעות מבחינה עבור הממשל האמריקאי".

ראש עיריית ירושלים, אהוד אולמרט, אמר בביקורו בבית המשפחה, שהוא חושב שהממשלה עושה כל שביכולתה להציל את חייו של נחשון, והוא שמח לראות את שיתוף הפעולה בין כל הגורמים.

רבין: חתימת הסכם שלום בין ישראל לירדן צפויה עוד לפני סוף השנה

מאת סופי בסוק ודן אבידן

ראש הממשלה, יצחק רבין, העריך אתמול כי ירדן וישראל יחתמו על חוזה שלום עוד לפני סוף השנה.

רבין אמר את הדברים במסיבת העיתונאים שקיים לאחר פגישתו עם מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר. רבין נפגש, שלשום, יחד עם שר החוץ שמעון פרס, בברכת עמון, עם מלך ירדן חוסיין ואחיו הנסיך חסן. בפגישה סוכם כי שני הצדדים ייפגשו שוב בירדן בקרוב, וכי ייעשה מאמץ מצד ישראל ומצד ירדן להגיע בקרוב על הסכם שלום. פרס אמר אתמול כי "המרחק בינינו לבין שלום עם ירדן איננו רב".

בפגישה בארמון המלך בברכת עמון נבחנו דרכי העבודה של צוותי המו"מ של שתי המדינות בנקודות המחלוקת המרכזיות, גבולות ומים. המלך חוסיין ואחיו חסן מהצד הירדני, ורבין ופרס מהצד הישראלי נכנסו בכמה נושאים גם לפרטים הטכניים, במטרה לקדם את המו"מ.

נמסר כי בנושא הגבולות יש התקדמות רבה, ואילו בנושא המים הבעיות סבוכות יותר, אם כי שני הצדדים מגלים רצון טוב. ישראל הציעה הקמת סכר על הירמוך והגדלת כמות המים שירדן שואבת ממנו ב־50 מיליון מ"ק בשנה, על חשבון ישראל. הבעיה של פתרון זה היא המחיר, כ־100 מיליון דולר. נמסר כי האיחוד האירופי מוכן לממן כמחצית מהפרויקט, ושני הצדדים מקווים כי ארה"ב תיקח על עצמה את מימון המחצית השניה.

בפגישה שלשום בברכת עמון סוכם כי חוזה השלום בין ירדן וישראל ייחתם לאחר

(המשך בעמוד 2)

שולמית אלוני: הממסד הדתי צבר כוח שלטוני ונכסים וטיפח בורות ופולחן

זעם במחנה החרדי – מתגברות הקריאות להגיש הצעות אי־אמון בממשלה

מאת מיכל גרייבסקי, עתים

"הממסד הדתי צבר כוח שלטוני ונכסים וטיפח בורות, פולחן ואמונות תפלות. ככל שגדלה שררתם ושררתם, כך הרחיקו את הציבור הרחב לא רק מכתבי הקבלה, אלא מכלל ידע היהדות ומורשתה ואוצרות הספרות העברית המסורתית" – אמרה אתמול שרת התקשורת, שולמית אלוני, בטקס שבו הוענק לה תואר והוקיר כבוד על־ידי "ההיברו יוניון קולג'" התנועה הרפורמית בירושלים.

אלוני העלתה על נס את פעולה של התנועה הרפורמית בכמה תחומים וביניהם שוויון זכויות לנשים וטיפוח ערכים מעורבים. לדבריה, הצליחה התנועה הרפורמית יותר מתנועות אחרות לגשר בין התורה לבין הבעיות של העידן המודרני.

אלוני מתחה ביקורת על היהדות האורתודוקסית הלאומית ועל הערכים שהיא מגדלת. "הקבוצות המשיחיות של היהדות הדתית הלאומית, העטופה בנשק תחת חסות צה"ל, המנשלת בשם זכויות העם היהודי ומורשתו את תושבי הארץ מזה דורות, לא תרמה לטיפוח המסר היהודי ההומניסטי היהודית בקרב אנשים ליברלים המאמינים בזכויות האדם, כל אדם", אמרה.

בטקס על השרה אלוני הוכתרו בתואר ד"ר של כבוד גם פרופ' גרשון שקד ופרופ' מנחם שמרוק וכן הוכתרו רבנים רפורמים, ביניהם ישראלים.

נשיא "ההיברו יוניון קולג'", פרופ' אלפרד גוטשאלק, מתח ביקורת על ההסכם הקואליציוני בין ש"ס והעבודה. לדבריו, הקהילה הרפורמית בכל רחבי העולם תומכת בתהליך השלום, אולם ההסכם הקואליציוני, אם ייחתם, יציב חיץ בין הרפורמים והממשלה. הוא טען, כי הסכם זה שולל זכויות יסוד דמוקרטיות של אזרחי ישראל בכמה תחומים.

מנהיגי התנועה הרפורמית בישראל ובארה"ב, ובראשם פרופ' אלפרד גוטשאלק, נפגשו אתמול בבוקר עם נשיא המדינה, עזר ויצמן. במהלך הפגישה נתגלעו חילוקי דעות בין הנוכחים לאחר שהנשיא קרא לרפורמים לעלות בהמוניהם לישראל, ואילו הם טענו, כי לא יוכלו לעלות, כל עוד קיימת אפליה דתית בין הזרמים השונים ביהדות.

ח"כ משה גפני אמר בתגובה לדבריה של השרה אלוני, כי "שולמית אלוני ממשיכה את שרשרת ההתבטאויות האנטישמיות נגד רבנים והציבור הדתי, והבמה שבחרה לומר את הדברים מתאימה ביותר לנוסח הדברים החמורים שאמרה".

ח"כ גפני הוסיף, כי יציע לסיעתו, "יהדות התורה", להגיש הצעת אי־אמון בממשלה בשל דבריה של אלוני. הוא ציין, כי מאז הקמת המדינה לא אמר שר דברים כה חמורים נגד הממסד הדתי בישראל.

"איבדתי כל תקווה שש"ס תנקוט צעדים כתוצאה מדברים מסוג זה ותיפרד מהאנשים הרשעים האלה", אמר גפני.

במועצת הרשות הפלסטינית הובעה אתמול לראשונה אופטימיות

"יש תקווה גדולה שהחייל יימצא"

אמש אחר חצות הוחל בגל מעצרים נוסף של אנשי חמאס בעזה

מאת מיכל סלע

במועצת הרשות הפלסטינית הובעה אתמול לראשונה מידה מסוימת של אופטימיות לפתרון פרשת החייל החטוף.

גורם בכיר במועצה אמר ל"דבר", כי "יש תקווה גדולה שהחייל יימצא. אנחנו עושים ככל יכולתנו. אם יימצא, יהיה זה פרס גדול הרבה יותר מפרס נובל לשלום".

אמש אחר חצות החלו זרועות הביטחון הפלסטיניים בגל מעצרים נוסף בקרב אנשי חמאס ברצועת עזה.

במהלך ישיבה ממושכת של מועצת הרשות הפלסטינית נדונה המשמעות הרחבה יותר של הפרשה. לפלסטינים ברור עתה, כי מדובר בפרשה החורגת ממקרה מצומצם של חטיפת חייל אחד, ולפיכך יש משמעות מדינית רחבת מימדים. הרשות הפלסטינית תעשה ככל יכולתה כדי לא לתת בידי ישראל עילה להפסיק את השיחות איתם.

מועצת הרשות עסקה גם בנסיעת יצחק רבין ושמעון פרס לירדן ביום רביעי בלילה. הצטרפות פרס לנסיעה היא ששכנעה את הפלסטינים בחומרת המצב. להערכתם, היתה לפגישה ברבת עמון משמעות כפולה: לבקש סיוע מן המלך במגעים עם פעילי חמאס בירדן, ולהגיע מיד להסכם שלום, כאמצעי לחץ נוסף על הפלסטינים.

האפשרות שיהיה הסכם שלום בין ירדן לישראל ללא הפלסטינים היא נושא לדאגה, מן הדאגות הכבדות ביותר על ההנהגה המדינית הפלסטינית. משיחות עם פלסטינים החברים במועצת הרשות עולה, כי הנסיעה הזאת השפיעה על נחישות דעתם של הפלסטינים לסייע בפתרון הפרשה בצורה חיובית יותר מכל דיבור אחר או איום של ראש הממשלה.

מועצת הרשות קיבלה אמש החלטה, כי אם יאונה רע לחייל נחשון וקסמן, "ישלמו אנשי חמאס מחיר כבד ביותר". לדבריהם, יהיו מעצרים, מאסרים לתקופות ממושכות, אנשים יוחזקו במאסר בתנאים קשים, בלא עתונים וללא פגישות עם קרובי משפחה, ומי שלא יישב במאסר יתקשה למצוא עבודה. לדברי המקור, ההחלטה הזאת הועברה לידיעת ראשי התנועה האיסלאמית ברצועת עזה.

הקשר עם ראשי התנועה האיסלאמית נעשה ישירות, ללא גורם מתווך. "יש אנשים במערכת הביטחון שלנו שיש להם קשרים טובים עם אנשי חמאס. הם נפגשים אתם, משוחחים אתם ומנסים להעביר מסרים ולדלות מידע", אמר מקור פלסטיני.

ארגון הצלב האדום הבינלאומי אינו מתווך בפרשה, נמסר אתמול מן הרשות הפלסטינית. מתברר, כי החוטפים ואנשים הקשורים עימם מצלצלים מעת לעת למשרדי הצלב האדום, ומשאירים אצלם הודעות לרשות הפלסטינית. להערכת גורמי ביטחון פלסטיניים, השיחות מתנהלות מתוך הרצועה, אך הם לא הצליחו לאתר את מקורן.

הרשות הפלסטינית נוטה לקבל את הערכת גורמי הביטחון של ישראל, כי החייל החטוף עשוי להמצא בתחומי רצועת עזה. ההערכה מבוססת, בין היתר, על העדות שמסר צלם העתונות, אחמד שמס. הוא הובל אל מקום הצילום כשעיניו קשורות, אך הנסיעה לא ארכה יותר מאשר חצי שעה, להערכתו.

מסע המעצרים נמשך בלילה במלוא המרץ, תוך דגש על פעילים בדרג נמוך של הארגון ופחות על מי שמוכרים כפעילים פוליטיים. בה בעת נמשכת הביקורת הקפדנית על כל הנעים בכבישים, במכוניות וברגל.

עיראק מוכנה להכיר בריבונות כווית

בגדאד (ע–א.פ.פ.) – עיראק הודיעה אתמול כי היא מוכנה להכיר בריבונותה ובגבולותיה של כווית, מסרה סוכנות הידיעות העיראקית הרשמית "אינא".

"עיראק מאשרת כי היא מוכנה להסדיר את שאלת ההכרה בריבונותה ובגבולותיה של כווית, בהתאם להחלטת מועצת הבטחון 833", נמסר בהצהרה משותפת הרוסית־עיראקית, לאחר פגישה בין נשיא עיראק סדאם חוסיין ושר החוץ הרוסי אנדריי קוזירב.

נשיא ארה"ב ביל קלינטון אמר אתמול כי "עיראק קיבלה את המסר שלנו" הסכנה בגבול כווית, אך ריכוז הכוחות האמריקאי יימשך עד שהאיום העיראקי ייעלם.

פרס נובל בספרות הוענק ליפאני קנזאבורו אוואה

סטוקהולם (א.פ.) – קנזאבורו אואה, שבנו הסובל מפגיעה מוחית מלידה הפך לסמל מרכזי בספריו המתארים את הצד האפל של החברה היפאנית לאחר מלחמת העולם השנייה, זכה אתמול בפרס נובל בספרות.

אואה, בן 59, יצר סגנון כתיבה בעצב תוקפני, שונה במהותו מהסגנון הסיפורי המסורתי המקובל.

ספרו הידוע ביותר, "עניין אישי", פורסם שנה לאחר מכן ב־1964. בספר, המספר בגיבור להולדתו של בנו הנכה בכך הוא גורם לפיטוריו בהעבודה בגלל השתייה שלו, ורוקם מזימה עם אהובתו להרוג את בנו. ברגע האחרון, הוא משנה את דעתו ולוקח על עצמו את אחריותו כאב.

שר החינוך אישר הרפורמה בבחינות הבגרות

כבר השנה: תלמידים ייבחנו רק בארבעה מקצועות חובה בבגרות

(עו.) הרפורמה בבחינות הבגרות תחל כבר בשנת לימודים זו, והתלמידים ייבחנו בארבעה מקצועות חובה בלבד.

שר החינוך, פרופ' אמנון רובינשטיין, החליט לאמץ את מסקנות ועדת בן־פרץ. במסיבת עתונאים אחר הצהריים אתמול בבית סוקולוב בתל אביב, הציג שר החינוך את התוכנית החדשה.

בין היתר ממליצה ועדת בן פרץ להקל על העומס המוטל על התלמידים בבתי הספר התיכוניים בסיום לימודיהם, כבר משנת הלימודים הנוכחית, על ידי צמצום מספר בחינות הבגרות בהן חייבים התלמידים להיבחן.

החלטת השר קובעת, כי עד לאחר הופעת הפסח, ייבחנו בבחינה אקראית במתכונת או על פי החלטת ועדה ציבורית, שלושה מקצועות מבין מקצועות החובה, שבהם יוכלו התלמידים שלא להיבחן בבחינות בגרות. במקצועות אלה יינתנו "מקצועות ללא חובת בחינה".

השנה תחול התוכנית זו אך ורק על תלמידי כיתות י"ב, ובשנת תשנ"ו תורחב התוכנית גם לכיתות י"א, וייתכן שתופעל גם לגבי מקצועות הבחירה.

לדברי שר החינוך, המלצות הוועדה יביאו להעלאת הישגים הלימודיים, כי "ההערכות בפחות בחינות חיצוניות ויותר לימודים תעלה את רמת ההישגים הלימודיים ותקטין את אחידות בית ההוראה לבחינות בתיכונה העליונה". לדברי רובינשטיין, "היא גם תורמת תרומה חברתית, על ידי הגדלת מספר הזכאים לבגרות". יתרון נוסף לדבריו הוא, "הקטנת המתח והחרדה של התלמידים".

לא כל בתי הספר יקבלו את הזכות להעניק הערכות משלהם לתלמידיה. ייבדק המתאם בין ציוני בית הספר לבין ציוני הבגרות בשלוש שנים, על מנת לקבוע לבית הספר אם זכאי לתת הערכות. בתעודת הבגרות לא יהיה משקל שונה להערכה החיצונית או פנימית.

עוד הוחלט שבפסח ידעו התלמידים באילו מקצועות ייבחנו בבחינות חיצוניות ארציות. ביתר המקצועות יינתנו ציונים על ידי בית הספר.

יו"ר הוועדה, פרופ' מרים בן פרץ, אמרה כי היא רואה במתכונת החדשה הישג חינוכי וחברתי. "זו פתיחת אפשרות לכלל ילדי ישראל להגיע ליעד של תעודת הבגרות", אמרה.

בעקבות הצו של בג"ץ

מקורבים לש"ס: המפלגה תסכים לשינוי ההסכם הקואליציוני

מאת אמיר גימן

בכירים המקורבים לראשי ש"ס מעריכים, כי ש"ס תסכים לשינוי ההסכם הקואליציוני בעקבות הערות שופטי בג"ץ השבוע נגד סעיפים בהסכם.

בשיחה עם "דבר" אמש אמרו, כי יש יסוד להניח שאפשר להגיע להבנה עם ש"ס על תיקון ההסכם והצטרפות לקואליציה על בסיס ההסכם המתוקן.

להערכתם, על סמך שיחות עם ח"כ אריה דרעי, תהיה נכונות בש"ס לקבל הצעות ברוח זאת מפי ראש הממשלה, יצחק רבין. לדבריהם, מדובר בתיקונים הנוגעים בעיקר לסעיף המכונה "עוקף בג"ץ".

לעומת זאת אמרו אתמול חוגים משפטיים בכירים, כי בעקבות הדיון בבג"ץ השבוע, אין שום אפשרות סבירה לתקן את ההסכם הקואליציוני בין מפלגת העבודה לש"ס, וכי ראשי העבודה יטעו שוב אם ינסו לתקן אותו.

בשיחה עם "דבר" אמרו עוד, כי ראשי מפלגת העבודה ייטיבו לעשות אם יורו לנציגיהם להודיע לבג"ץ, כי בעקבות הערות השופטים והצו על תנאי שהוציאו, אין בכוונתם להתגונן ולהשיב לצו, אלא לבטל את ההסכם ולפנות לש"ס, כדי להגיע על הסכם חדש.

לדבריהם, לאחר ששופטי בג"ץ פסלו במשתמע כמה סעיפים מרכזיים בהסכם – סעיף 3 להסכם וסעיף ב' בתיקון לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו – "ההסכם הזה הוא פגר". לדבריהם, אם מפלגת העבודה מעוניינת לצרף את ש"ס לקואליציה, עליה לעשות זאת על יסוד הסכם קואליציוני חדש לגמרי.

הדברים אלה באו בתגובה לדברי מזכ"ל העבודה נסים זוילי, כי בדעתו ליזום דיונים עם ש"ס על תיקון ההסכם הקואליציוני לאור הערות בג"ץ. שלשום אמר זוילי ל"דבר", כי להערכתו לא מדובר בתיקונים מהפכניים. לדברי החוגים המשפטיים, זו גישה מוטעית.

אתמול דחה שר המשפטים דוד ליבאי את האשמתו של מזכ"ל העבודה נסים זוילי, כי אינו נכנע להחלטות מוסדות העבודה בדבר אישור ההסכם הקואליציוני. זוילי אמר זאת לאחר ששר המשפטים שלל במכתב שמסר לבג"ץ את עיקרי ההסכם.

לדברי ליבאי, אל לזוילי לנופף באישור מוסדות העבודה, הלשכה והסיעה, שכן אלה אינם מוסמכים לאשר הסכם העומד בסתירה להחלטות ועידת מפלגת העבודה.

هكذا من الاصل

רבבות התפללו לשלומו ולשחרורו של נחשון וקסמן

מאת נח זבולוני ועתי"ם

רבבות מתפללים התכנסו אתמול בבתי כנסת, בישיבות ובמרכזים קהילתיים ואמרו את פרקי התהילים והתפילות להצלתו, שלומו ושחרורו של החייל החטוף, נחשון וקסמן.

אמירת פרקי התהילים המרכזית התקיימה אמש ברחבת הכותל המערבי בירושלים בהשתתפות כ־30 אלף מתפללים שהגיעו מכל קצות העיר והארץ, בהם בלטו בני משפחת וקסמן וחבריו של החטוף. אל המשפחה הצטרפו לתפילה הרבנים הראשיים לישראל, ראש העיר וחברי המועצה, רבנים, אישי ציבור ורבים מכל שדרות הציבור.

בין המתפללים בלט מספרם הרב של החרדים, ביניהם חרדים קיצוניים שזו להם הפעם הראשונה שהם מבקרים ברחבת הכותל. עד עתה נמנע מהם לבקר במקום בגלל האיסור שהוציא האדמו"ר מסטמר, רב יואליש טייטלבוים.

בני העדה החרדית התגייסו להתפלל על שלומו של נחשון וקסמן לאחר שבד"ץ העדה החרדית הכריז על יום אתמול כיום תפילה ובקשת רחמים לנוכח המצב.

משטרת מחוז ירושלים סגרה את כל הרחובות המובילים לכותל המערבי ובאזור העיר העתיקה ובמרכז העיר נוצרו פקקי תנועה גדולים.

משפחתו של החייל החטוף הוכנסה לרחבת הכותל המערבי באמצעות ניידת משטרה, לאחר שבשל פקקי התנועה הגדולים שנוצרו במרכז ירושלים לא הצליחה להגיע לכותל.

תפילות לשלומו של החטוף נאמרות מאז יום שלישי בבתי כנסת ובישיבות ברחבי הארץ. בין אומרי התפילות בלטו ילדי תלמודי התורה ובתי הספר בבירה, וכן חבריו של נחשון לישיבה התיכונית "חורב", שנענו לקריאתו של רב השכונה, הרב יהודה דרעי, להתכנס ולומר תפילות ופרקי תהילים לחזרתו בשלום של בן השכונה.

חבורה של כמניין מקובלים מכונסת מאז שלשום בירושלים לאמירת תפילות מיוחדות במשך כל שעות היום והלילה לשלומו וביטחונו של נחשון וקסמן.

בבית הכנסת הגדול בתל־אביב נערכו אתמול תפילות לשלומו של נחשון וקסמן בהשתתפות ראש העיר, רוני מילוא.

בצומת בני עטרות הסמוך לנתב"ג, שם נראה החטוף לאחרונה, התכנסו אתמול אחר הצהריים רבים להתפלל לשלומו ולחזרתו במהרה.

היום ימשכו אמירות פרקי התהילים בתפילת הבוקר וכן בצהרי היום, כשרבים ישובו לשם כך לרחבת הכותל המערבי.

תנועת בני עקיבא מתכוונת לקיים אמירת פרקי תהילים בצוותא בכל סניפי התנועה ברחבי הארץ אם נחשון וקסמן לא ישוחרר במשך היום.

אחיו של נחשון מדביקים מודעה ליד ביתם על מועד התפילה ההמונית לשלומו (צילום: יצחק הררי)

רבין

(סוף מעמוד 1)

שייפתרו כל הבעיות המרכזיות. המו"מ על נושאים משניים וטכניים יימשך גם לאחר חתימת ההסכם.

מקורות ירדניים שהוגדרו כמהימנים אמרו אתמול לכתבים ערביים, כי רבין והמלך חוסיין קיבלו החלטה לחתום על חוזה שלום בין ישראל לירדן בתוך כמה שבועות. לדברי מקורות אלה, ההחלטה התקבלה בשתי הפגישות שקיים רבין בחודש האחרון עם המלך חוסיין בירדן. המקורות הירדניים לא הוציאו מכלל אפשרות כי חוזה השלום ייחתם במחצית השנייה של החודש הבא, כנראה על מדשאת הבית הלבן בוושינגטון.

על־פי גרסת המקורות הירדניים, ששמרו על אלמוניותם, יודיעו ישראל וירדן בתוך כמה ימים על שורה של הסכמים ביחס לכל הנושאים המופיעים בסדר היום של השיחות המדיניות המתנהלות ביניהן. הסכמים אלה יסללו את הדרך, לדבריהם, לחתימת הסכם השלום.

לדברי המקורות הירדניים, רבין וחוסיין הגיעו כבר בשיחותיהם מדיון בשאלות סימון הגבול וחלוקת המים בין ירדן ל[illegible], ודנו בבהות [illegible] שיתוף הפעולה [illegible] ישראל לירדן אחרי חתימת הסכם ה[illegible]. בשאלות הגבול והמים הגיעו ישראל וירדן להסכם שעדיין לא הושלם סופית. נותר רק, לטענתם, למצוא פתרון טכני לשאלת העברת כמה שטחים חקלאיים באזור הערבה מריבונות ישראל לריבונות ירדן. ירדן הציעה ששטחים אלה ישארו בידי ישראל, וזו תיתן תמורתם שטח באותו גודל לירדן בגזרה אחרת בגבול. אין מחלוקת בשאלת סימון קו הגבול בערבה, וצפוי גם שבקרוב יסומן הגבול באזור ים המלח ובאזור נהריים, לדברי המקורות הירדניים.

פאיז טראונה, ראש המשלחת הירדנית למו"מ הדו־צדדי, אמר אתמול באילת כי השיחות שנערכו שלשום בין חוסיין לרבין סייעו לגשר על הפער בנושאים השונים, לקראת החתימה על הסכם שלום מלא בין שתי המדינות. "הפגישה בין המלך חוסיין לראש הממשלה רבין תעניק תנופה למשא ומתן, בכך שהיא איפשרה לגשר על הפער הקיים עדיין בשלושת הנושאים העיקריים: שטחים, קו הגבול ומשאבי המים" — אמר טראונה. אתמול הסתיים סבב השיחות הדו־צדדי באילת, והסבב הבא יערך בשבוע הבא בעקבה.

שמוליק תגר מוסר כי אתמול הסתיימו ארבעה ימים של שיחות שלום בין משלחות ירדן וישראל באילת. אליקים רובינשטיין מסר כי היתה התקדמות יפה בוועדות, אולם עדיין ישנם פערים הדורשים גישור בשלושת הנושאים הבעייתיים, גבולות, מים וביטחון.

השיחות הסתיימו בשעות הצהריים, וצוות ראשוני של משרד החוץ יצא למלון "קוראל ביץ'" בעקבה להכין את שיחות השבוע הבא. אתמול נמסר כי השיחות יחלו רק ביום שלישי הבא ויימשכו שלושה ימים ולא ארבעה, כפי שהיו מתוכננות.

ועידת קזבלנקה תיפתח בסוף החודש בהשתתפות מאות אנשי עסקים מהמזה"ת

פרס העביר לאסד ולמלך חוסיין הצעות לפרויקטים משותפים עם ארצות ערב

מאת דן אבידן

שר החוץ שמעון פרס אמר אתמול כי הוועידה הכלכלית שתיערך בקזבלנקה שבמרוקו בסוף החודש, תהיה ניסיון ראשון לקשור יחסי מסחר וכלכלה בין יזמים מישראל ומדינות ערב בניגוד הממשלות הנוגעות בדבר. "זו תהיה הפעם הראשונה שהמזרח התיכון יהיה נושא של כנס כה מכובד, שהמוקד שלו לא יהיה פוליטי או אסטרטגי, אלא כלכלי", אמר פרס. בוועידה ישתתפו מאות אנשי עסקים ומדינאים מהמזרח התיכון וכן ראשי תאגידים בין־לאומיים מהגדולים בעולם. היא תיערך בין ה־31 לאוקטובר ל־2 בנובמבר.

השר פרס דיבר בפתח יום עיון שנערך במלון מוריה פלאזה בתל־אביב לאנשי עסקים ותעשייה מישראל שישתתפו בוועידה. שר החוץ אמר כי מבחנה העיקרי של ועידת קזבלנקה יהיה אם תסלול את הדרך למפגשים נוספים בעתיד בין יזמים ישראלים וערבים, ואם תניב קשרי מסחר ופיננסים משותפים בין ישראלים וערבים וחברות בין־לאומיות גדולות.

"ועידת קזבלנקה תהיה ניסיון ראשון מסוגו לעבור מטיפול באריבים לטיפול בבעיות. מטיפול בזירות לטיפול בסיבות לירי, שהן רעב, עוני וכדומה. זה לא יעשה בוועידה אחת. היא לא תגאל את העולם. זהו צעד ראשון בדרך ארוכה, שיהיו בה גם הרבה אכזבות וכשלונות", אמר פרס. הוא ציין כי היא מסמנת את הכיוון הנכון וההיגיוני, היכול להביא ביטחון ותפוש לעמי המזרח התיכון.

שר האוצר אברהם שוחט אמר אתמול בניו־יורק, כי ועידת קזבלנקה תכין את הקרקע לשיתוף פעולה כלכלי במזרח התיכון בעידן השלום. מנכ"ל משרד החוץ, אורי סביר, אמר ביום העיון כי בוועידת קזבלנקה ישתתפו 850 חברות כלכליות בין־לאומיות, מתוך כ־200 חברות ערביות. כמו כן ישתתפו בוועידה בין 100 ל־200 מדינאים בכירים מכל העולם. מישראל ישלו בה חלק ראש הממשלה רבין, שר החוץ פרס, שר האוצר שוחט, והשרים הריש, צור, אלוני, קיסר ושיטרית וכן סגן השר ואליד צאדק. תשעה חברי כנסת מסיעות שונות יהיו חלק מהמשלחת הישראלית הממלכתית.

לרגל הוועידה הכינו הכלכלנים יוסי ורדי ודפי בבנישתי חוברת הכוללת 125 פרויקטים לפיתוח המזרח התיכון בהשקעה של 25 מיליארד דולר. נציגי הממשלה שישתתפו בוועידה ואנשי העסקים מישראל מתכוונים לעניין נציגי חברות ערביות ובין־לאומיות גדולות שישתתפו בוועידה, לסייע לביצוע חלק מהפרויקטים בערבות ממשלתית.

אורי סביר סיפר כי השר פרס נתן אתמול עותק של חוברת זו למזכיר המדינה האמריקאי כריסטופר כדי שימסור אותו לידי הנשיא אסד. עותק אחר מהחוברת מסר שלשום השר פרס למלך חוסיין בפגישתם ברבת־עמון.

דני גילרמן, יושב ראש התאחדות לשכות המסחר בישראל, נפגש החודש בניו־יורק יחד עם השר פרס עם שר החוץ הסעודי, סעוד אל־פייסל. סעודיה משגרת לוועידת קזבלנקה 30 אנשי עסקים וכלכלה על־פי הנחייתו האישית של המלך פאהד. אורי סביר ציין כי הוועידה תהיה אולי "המסמר האחרון בארון המתים של החרם הערבי נגד ישראל". גם ראש ממשלת מרוקו אמר אתמול דברים באותה נימה.

אורי סביר ציין שיש כוונה להקים בעקבות ועידת קזבלנקה מזכירות קבע שתתאם את המשך המגעים בין אנשי עסקים מישראל ומדינות ערב, ותהיה מאגר אזורי לאינפורמציה כלכלית ועסקית. כמו כן ייעשה מאמץ להביא להקמת בנק אזורי.

רן פרופר, יושב ראש איגוד התעשיינים, אמר כי תעשייני ישראל הכינו הצעות לכ־150 פרויקטים משותפים עם אנשי עסקים ממדינות ערב, ויוצגו בפני משתתפי הוועידה.

אמש בטלוויזיה: רובי

אורגייה של הצצה

מאת יעל פישביין

תוכנית הראיונות של רובי מוזלזלת לא בצדק. רובי היא מראיינת בוטה, חודרת וחצופה. המרואיינים שלה חושפים הכל בהיענות בלתי מסויגת. רובי מציצה להם, והם מציצים זה לזה. גם הצופה לוקח חלק באורגיית ההצצה הזאת, ואגב כך צומחת פתיחות לצדדים האפלים של החיים. הסבל של הזולת נכנס הביתה, ונוגע לסבל האישי של כל אחד מאיתנו להיראות בר־עזן מול הסבל המוקרן על המסך.

בעבר, כשהתוכנית היתה סגורה יותר, היה התיאטרון הרומנטי לפורקן רגשי מהסוג הזה. היום רובי מספקת את המוצר הזה, לא עם שחקנים אלא עם אנשים מהחיים, ללא כוונת אמנותית אבל עם אפקט חזק. יש לזה מקום, ובוודאי יש לזה הרבה צופים, הרייטינג שלה מוכיח.

המבקרים יבקרו, רובי תמשיך להציץ, ואיתה כל עם ישראל.

לא גובשה טיוטת הסכם בשיחות בקרת הנשק בפריס

מאת גדעון קוץ, פריס

מפגש קבוצת העבודה לבקרת נשק וביטחון אזורי במסגרת תהליך־השלום הרב־צדדי הסתיים בפריס בלי שהמשתתפים הצליחו להשלים את הכנת טיוטת מסמך הכוונות הכללי שעל ניסוחו הוסכם בכינוס מליאת הוועדה בקטאר.

עם זאת נודע, כי חילוקי הדעות שנשמעו בוועדה משמעותיים. אחת מנקודות המחלוקת שנותרו עדיין היא דרישתה של מצרים, כי החותמות על המסמך תתחייבנה להצטרף לאמנה על אי־הפצת נשק גרעיני.

המגעים יימשכו במטרה להגיע לטיוטה מוסכמת במפגש הבא שייערך בחודש הבא בירדן, כדי שניתן יהיה לחתום על המסמך בכינוס המליאה הבא בדצמבר בתוניס.

צוותים של המדינות המשתתפות יצאו לגרמניה כדי להשתתף שם בתרגילים שהוכנו להם. העיקר באתרים כולל צפייה בתרגיל, ימי הפעלת מרכז בקרת סכסוכים. המארחת צרפת הבטיחה לכנס בשנה הבאה סמינר נוסף, שבכלל בכינוס הטכני ושעסק בהערכת איומים.

המגעים במרכז הוועידות הבינלאומי בפריס נערכו בשני חדרים: החדר הקונצפטואלי והחדר האופרטיבי. בחדר הקונצפטואלי הציגו הצדדים ניירות עמדה הישראלים בנושא תיחום. החדר בבקרת נשק, המגעים לגבי המרכיבים הנוגעים לתחילת שיתוף הפעולה, האווירה, כך נמסר, היתה מעניינת, והעבודה עניינית.

כתב "דבר" מדווח מגונדר באתיופיה:

עשרות פלשמורה שוהים רעבים וחסרי כל מול נציגות הסוכנות – בהמתנה לאישורי עליה

מאת נתן דונר, גונדר, אתיופיה

עשרות משפחות יהודיות־אתיופיות שבות מסודאן חסרות כל, המבקשות לעלות לישראל דרך תחנת המעבר של הסוכנות היהודית ושגרירות ישראל בעיר גונדר, סמוך לגבול הסודאני.

מדובר במשפחות שיצאו ברגל מן הכפרים בצפון אתיופיה לכיוון ישראל דרך סודאן, ונתקעו שם. כעת, עם היוודע דבר פתיחתה של הנציגות, הם עומדים בתור מול שער הנציגות לקבלתם לשיחה עם הנציגה, הרגהאה פרסה, בנציגות הסוכנות בגונדר.

פגשתי כאן משפחה כזאת. אם המשפחה, אדלאש אדנגנה היסקיאס, הגיעה לתחנה יומה, נושאת תינוק תפוח בטן, ואחריה משתרכים 5 ילדיה ובעלה בן ה־45 אדלאש. רעבה וחסרת כל סיפרה, כי יש לה משפחה בארץ.

אשה אחרת, הרגהאה פרסה, מאשרת שאביה הנקשר, אך האישורים חייבים להתקבל מישראל ומאתיופיה טרם עלייתה. עד לעליה היא מסתובבת עם ילדיה ובעלה ללא קורת־גג. היא, כמו משפחות אחרות, רעבות ללחם. בתקופת המעבר עד לעליה, הן מקבצות נדבות ועובדות בעבודות מזדמנות.

כשביקשתי לצלם את המשפחה כדי להציגה בארץ למשפחתם, אמרתי: "אולי תחייכו".

הבעל, משפל עיניים, אמר באמהרית: "איך אני יכול לחייך, כשאני רעב ללחם, ולא אכלתי ימים רבים". הבעל, אתיופי לא־יהודי, אבד אף הוא בסודאן. הילדים והאם הם יהודים. כך, לפחות, עולה משם משפחתה — היסקיאס (חזקה).

בגונדר מסתובבים יהודים שמבקשים לעלות, אך גם ישראלים. אתיופים הגיעו לכאן כדי לסייע תמורת כסף להעלאת היהודים האומללים ובני הפלשמורה לישראל. פגשנו כאן, עם הגיענו למלון קואה, בלב גונדר, יהודים אתיופים, שהציגו תמונות של משפחותיהם בארץ, בתקווה שנסייע בידם.

מכאנו גם בני זוג ישראלים מקריית־גת, שעלו מאתיופיה לפני שנים, והם שבו לכאן. בני הזוג הגיעו לאתיופיה כדי לאתר אחי אביה של אם המשפחה [illegible] במקברה, ליד אגם טנה. [illegible] קומה, יפה תואר, מבוגר מאוד.

גונדר היא עיר נחמדה מכובדת, שאליה מגיעים אלפי אתיופים מכל האזור. [illegible] גורא, וקיבוץ [illegible] הוא כאן נוהג לאומי.

לבה גירמאי, חברת המשלחת של קבוצת "שורשים", שעליה המבוגרת, עלתה לישראל בגיל צעיר מאוד, 5 שנים, עוד לפני "מבצע משה", דרך סודאן. בבוקר היום הלכה לחפש את הבית שבו התגוררה בגונדר, כשהיתה בת 3. היא עברה מבית לבית, עד שהגיעה לבית בקצה העיר, ושם פגשה את האשה שהחזיקה את הבית שבו התגוררה. הפגישה היתה נרגשת מאוד.

בני מקונן, חבר הקבוצה, היה צעיר מאוד כשהגיע לכאן בדרך לישראל מקונג. [illegible] האתיופי הראשון בצה"ל שעשה סיכת מ"ם. הוא גבה קומה ובעל תואר ראשון בפסיכולוגיה מאוניברסיטת [illegible]. הוא זוכר שאביו עלה לישראל ראשון, עוד בשנות השבעים, והעלה את משפחתו לאחר מכן. הוא ואחיו היו קטנים כשהגיעו לכאן, בני 4־5 שנים. "אני זוכר שהתארחנו במלון בגונדר, ובבוקר רצנו. אני אוחז בידו של אחי, ואחר נשרך אחרי אבי [illegible], שממנו יצאנו לישראל", הוא נזכר.

[illegible] הקיבוצי של בני העדה האתיופית בישראל, גונדר היא עיר חשובה בדרך לישראל. השלים שהגיעו לכאן, טרם "מבצע משה", הגיעו לעיר, המתינו ואז יצאו ברגל כ־200 קילומטרים לגבול הסודאני, לתחנת המעבר [illegible] על־פי [illegible]. שם המתינו [illegible] צבא, ודרישות של מקומיים.

לפני שהגענו לכאן פגשנו ישראלי שעבד בעבר [illegible] בסודאן, והעלה יהודים. הוא בא לכאן כדי לראות את המקום שבו התגורר, לפני שנאלץ להימלט לסודאן בגלל פעילות ציונית. הוא נחשב לאחד הראשונים מבני העדה, שסלל את הדרך מגונדר ומן הכפרים לסודאן, ומשם לישראל.

[illegible] איש העסק לשעבר, הוא מספר, כי הגיע במלט לסודאן, יצר קשר עם [illegible], ומשם הגיעה הקריאה לישראל. [illegible] בזה אחר זה את בני משפחתו מהכפרים לכיוון הגבול בסודאן.

ההתרגשות של בני הקבוצה, [illegible] בגונדר, [illegible] בשל המפגש עם [illegible] המקומיים.

אך גם אכזבה היא מנת חלקם. בביקור בלליבלה, עיר תיירות המרוחקת 16 שעות נסיעה [illegible] מגונדר, הם נתקלו [illegible] הסוכנות.

שרה מסטאי, חברת הקבוצה, אמרה לי כי [illegible], כשראתה את [illegible] של הקבצנים [illegible], הבכירה כך לא תארה לעצמה את אתיופיה.

[illegible], חבר הקבוצה, היה [illegible] מן [illegible] הקבוצה, הרעב הוא [illegible]. אף ש־95% [illegible] המדינה הם חקלאים, [illegible] משפחתם ילדים [illegible].

[illegible] מספר [illegible] קטן מאד. בלליבלה אמרו לנו, כי ל־10 אלפי תושבי העיר יש שני [illegible] בלבד. [illegible] בעירה [illegible], סמוך לגונדר, שבה עבר פעם [illegible], נסגרה בגלל עליית היהודים.

בעיר גונדר המצב הרפואי קשה מאד. [illegible] כעת אין [illegible] בבתים, כי זו עונת הקציר. [illegible] עושים עבודתם ללא כל טכנולוגיה מתקדמת, אלא בשימוש בבהמות, [illegible].

[illegible], כי מצב היהודים [illegible] בסודאן בדרכם לישראל [illegible] עוד יותר.

שולמית אלוני שוב מחוללת סערה. היא תקפה את הממסד הדתי בטקס קבלת תואר דוקטור כבוד מ"היברו יוניון קולג'" (צילום: יצחק הררי)

צ'אנס

עלה - 9, לב - Q, יהלום - J, תלתן - 8

האולטימטום יפוג הערב ב־9

(סוף מעמוד 1)

אינדיקציה שהוא אינו בחיים, ומבחינתנו הוא חי ושלם, והאחריות היא עליכם להשיבו", ציינו הגורמים.

במערכת הביטחון נמשך גם אתמול המאמץ המודיעיני לאיתורו של וקסמן. ראשי מערכת הביטחון ומפקדי צה"ל הבכירים ביצעו עוד הערכות מצב ונמצאים בקשר הדוק עם ראשי המשטרה הפלסטינית ושירותי הביטחון הפלסטינים השונים.

לדברי מקורות צבאיים, הקשר בין המערכת הצה"לית למערכת הפלסטינית הינו רצוף, וכי הפלסטינים עושים מאמץ ניכר לאתר את מקום הימצאו של החייל החטוף. "הם עצרו קרוב ל־150 מאנשי החמאס, בהם רבים מאנשי הזרוע הצבאית של החמאס, ובכלל זה מבצעי פיגועים המוכרים להם". לדברי אותם מקורות, חלק מאנשי החמאס הקשורים להחטיפה [illegible] למחתרת, המבצעים נמנעים מלשהות בבתיהם או במקומות בהם יקל על המשטרה הפלסטינית לעצרם.

מיכל ברייבסקי מוסרת: 50 אלף איש השתתפו אמש בתפילה המונית שנערכה ברחבת הכותל המערבי לשלומו של נחשון וקסמן. רחבת הכותל התמלאה מפה לפה בחרדים, בחובשי כיפות סרוגות ובחילונים, שנענו לבקשת משפחת וקסמן לשאת תפילה לשלומו של בנם.

משפחת וקסמן התקבלה ברחבת הכותל על ידי ניצב אריה עמית, מפקד מחוז ירושלים, שעמד בראש כוח גדול של מאות שוטרים שאיבטחו את האירוע.

חלק מהמתפללים ברחבת הכותל סיפרו, כי ברחבה בסימטאות העיר העתיקה זבו למסר אבנים מגג ערבים.

בני המשפחה שהתרגשו מההענות הרבה לבקשתם, אמרו: "כאנשים מאמינים אנו יודעים, כי הקב"ה הוא זה שקובע. נתפלל שיחזיר לנו את נחשון בריא ושלם הביתה".

יהודה פרל מוסרת מוושינגטון: "הנשיא קלינטון מגנה בחריפות את החטיפה האכזרית של החייל הישראלי נחשון וקסמן, על ידי קבוצת החמאס". כך מסרה אמש דוברת הבית הלבן, די די מאיירס.

היא הוסיפה, כי "הנשיא [illegible] ערפאת יעשה כל שביכולתו כדי להבטיח את שובו של וקסמן בשלום למשפחתו".

לחברינו שמחה ויוחאי מסלטי
קבלו את ברכתנו החמה
בהגיע בנכם משה שחר למצוות
בית דבר

תרומת דם תציל חיי אדם

מזג האוויר

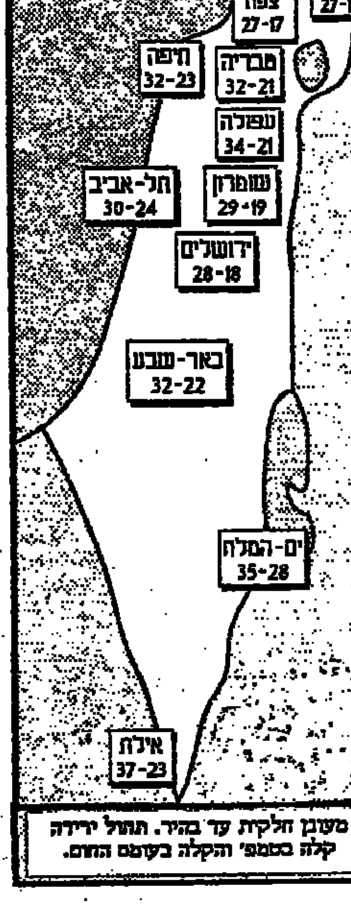

מעונן חלקית עד בהיר. תחול ירידה קלה בטמפ' הקלה בעומס החום.

שר החוץ האיטלקי מגיע לביקור בארץ

מאת מוטי בסוק

שר החוץ האיטלקי, אנטוניו מרטינו, יבקר בארץ בימים שני ושלישי כאורחו של שר החוץ, שמעון פרס.

רוסיה: לשחרר את וקסמן מייד

מוסקווה (עיר) – רוסיה קראה אתמול לשחרורו המיידי של החייל הישראלי שנחטף בידי ארגון החמאס, ואמרה כי היא מקווה שהתקרית לא תפגע במשא־ומתן בין ישראל ובין אש"ף.

תוצאות הגרלת הפיס

(עשית) – בהגרלת הפיס מספר 41/94 שהתקיימה אתמול עלו בגורל המספרים הבאים:

בסך 1,000,000 ש"ח זכה כרטיס מספר 386913.

במכונית הונדה זכה כרטיס מספר 358002.

בסך 5000 ש"ח זכו כרטיסים מספר 837520 483241 368072 843861 209820 655810 090645 202694 509300 224558 245059 546516 894229 487631 316587 203940 834073 336168 458220 216810 613154 372836 809747 247117 853451 413518.

בסך 1000 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים בחמש הספרות 44300 28658 09395 32029 16600 65150 98189 25917 65640 63536 05691 80755 01707 16923 52976 06287 20793 62883 39094.

בסך 100 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים בשלוש הספרות 208 813 927 430.

בסך 20 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים בשתי הספרות 26 59 62 12.

בסך 10 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים בשתי הספרות 90 07 87 84 21 86 45.

בסך 7 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים בספרה 1.

דבר DAVAR دافار
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עיתון עובדי ישראל
מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: ד"ר יורם פרי
עורך אחראי: דניאל בלוך
המו"ל: "דבר בע"מ"
נדפס ב"דפוס דבר בע"מ"
המערכת והמנהלה תל־אביב
רחוב שנקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)
פקסימיליה: 03-294783
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים
5298032, 5281860, 5286156
פקסימיליה מודעות: 03-296032
טלפון לפניות הציבור 07.30-22.00 03-5286141
סניפים:
בית "דבר" רחוב שנקין 45 ת"א
טלפון: 5286141, מיקוד: 65233
ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 02-256873
חיפה: רחוב הנביאים 27
טלפון: 04-620111
רחובות: רחוב הרצל 168
טלפון: 08-451381, 08-453798
הפצה "נר" 03-377056

השייח' דארוויש לחוטפים: בשם אלוהים שחררו את נחשון וקסמן

(ע). – מנהיג העדה האיסלאמית בישראל, השייח עבדאללה נימר דארוויש, פנה אתמול בקריאה נרגשת אל חוטפיו של נחשון וקסמן ותבע מהם לא לפגוע בחייל.

"האזינו לרדיו הישראלי, התבוננו בטלוויזיה הישראלית, הביטו באמו והקשיבו לה. האם איבדנו את הרגשי בשם הדת, בשם האלוהים ובשם האמונה שאתם מאמינים בה, תשמרו על הצעיר, תחזירו אותו לאמו. בשם הדמעות של אמו, הפנים של אביו, הדברים שאמר אביו. האם כל זה לא צלצל לכם באוזן או במוח ואם הדברים לא הגיעו לכם ללבכם" – אמר השייח דארוויש בתוכנית הרדיו "הכל דיבורים".

השייח דארוויש קרא גם לראש הממשלה, יצחק רבין, לשחרר לאלתר, ובלי כל קשר לחטיפת החייל, את השייח המשותק אחמד יאסין. לדבריו שחרור יאסין יתרום ליציבות ברצועת עזה.

השייח דארוויש גינה את ממשלת ישראל על חטיפות שעשתה היא עצמה בדרום לבנון, ובכך בעצם נתנה לגיטימציה לתנועות קיצוניות לחטוף אנשים. לדבריו לעיתים קרובות החוטפים עצמם נתקפים חרדה ובמקרים קודמים שבהם נחטפו חיילים בידי עזאדין אל קאסם הם נרצחו משום שהחוטפים נכנסו לפאניקה.

השייח דארוויש אמר, כי מי שרוצחים בני־אדם אינם עושים זאת בשם הדת, אלא בגלל מטרות פוליטיות ולאומניות, וכשם שגולדשטיין לא רצח במערת המכפלה בשם האלוהים, כך גם מוסלמים אינם חוטפים ורוצחים בשם האל, ואין להאשים היהדות והאיסלאם ברצח.

יהודי ניו־יורק יתפללו לשלומו של נחשון וקסמן

(ע). – יהודי ניו־יורק קיימו אמש תפילה מיוחדת לשלומו ולשחרורו של החייל החטוף נחשון וקסמן.

התפילה התקיימה ליד משרד אש"ף בניו־יורק בראשותו של הרב אבי וייס.

הרב וייס אמר, כי בכוונתו להישאר במקום במשך כל הלילה.

גורמים פלסטיניים: רבין ופרס ביקשו מחוסיין לסייע במציאת נחשון וקסמן

המשטרה הפלסטינית עורכת חיפושים נרחבים בפרדסים ובבתים ברצועת עזה; עז אדין אל־קסאם: החייל בריא ושלם ואינו נמצא ברצועה

מאת מיכל סלע

גורמים בכירים ברשות הפלסטינית העריכו אתמול, כי ראש הממשלה ושר החוץ פנו גם אל המלך חוסיין בבקשה לסייע במציאת החייל נחשון וקסמן.

עם שובם של יצחק רבין ושמעון פרס ביום שלישי בלילה מביקור קצר ברבת עמון, דווח כי עסקו בקידום הסכם השלום בין ישראל לירדן. יחד עם זאת, להערכת הגורמים הפלסטיניים עסקו גם בפרשת החייל החטוף. מאחר שברבת עמון יושבים כמה גורמים בכירים של התנועה האיסלאמית הפלסטינית, ייתכן כי ישראל ביקשה מירדן להפעיל את השפעתה על הגורמים האלה.

אתמול התפרסמה עוד הודעה של קבוצת עז אדין אל־קסאם, ובה נאמר שוב כי החייל בריא ושלם ואינו נמצא ברצועת עזה אלא בתחום "שכבשה ישראל", נאמר בנוסח ההודעה. יש בה גם חזרה על האולטימטום, כי החייל יוצא להורג אם לא ישוחררו האסירים הפלסטינים.

מאות אנשים נעצרו ביומיים האחרונים ברצועת עזה. לא נמסרו מספרים רשמיים, אך אתמול ושלשום נעצרו, על פי ההערכה, כשלוש מאות איש, והמעצרים נמשכו גם בלילה האחרון.

בין העצורים לפחות ארבעה עיתונאים פלסטיניים: הצלם שצילם את פעיל עז אדין אל־קסאם שקרא את כתב האיום, אחמד שמש, טאהר שריתח, ראש משרד הידיעות של רויטר ברצועת עזה (בניגוד לאלה העוסקים בצילום), צלם תמונות של רויטר, אחמד ג'אראללה ועיתונאי בכיר העובד עם העיתון "אל־נהאר", מוצטפא נוואף.

עיתונו שוחרר אתמול בבוקר. הנעצר אחר הצהריים שניה. הוא סיפר כי נשאל שוב ושוב אם יש בידיו מידע על מקום המצאות החוטפים והחייל.

ברשימת המבוקשים של כוחות הביטחון הפלסטיניים יש כשבעים פעילים או יותר של עז אדין אל־קסאם, החשודים בהשתתפות בפיגועים ובנשיאת נשק באורח בלתי חוקי. עשרות מהם כבר נעצרו, נמסר ל"דבר".

בין העצורים רבים מן המנהיגים המדיניים של התנועה האיסלאמית ובראשם הרופא איבראהים יאזורי, שהוא ממייסדי תנועת חמאס.

מבצע החיפושים והחקירות ברצועת עזה הוגבר אתמול. כמעט כל המשטרה הפלסטינית על אגפיה השונים גויסה למבצע. בכל הדרכים הוצבו מחסומים ונעשו בדיקות. הוגברו הסיורים המשותפים עם ישראל. נעשים חיפושים בבתים ובפרדסים, ואתמול התרכזו החיפושים בחלק הדרומי של רצועת עזה.

גורמים פלסטיניים רשמיים מיעטו אתמול במתן הודעות והבהרות. באופן עקיף נזרקו ידיעות בלתי מאומתות, כאילו מתקיימים מגעים עם תנועת חמאס באמצעות גורם שלישי.

ד"ר אחמד איזואר, מראשי תנועת חמאס, נחקר אתמול שוב, הפעם בביתו בעזה. אך זהאר אמר כי בחיפושים שנעשו בביתו ביום הקודם גרמו אנשי המשטרה נזק לדלתות ולרהיטים.

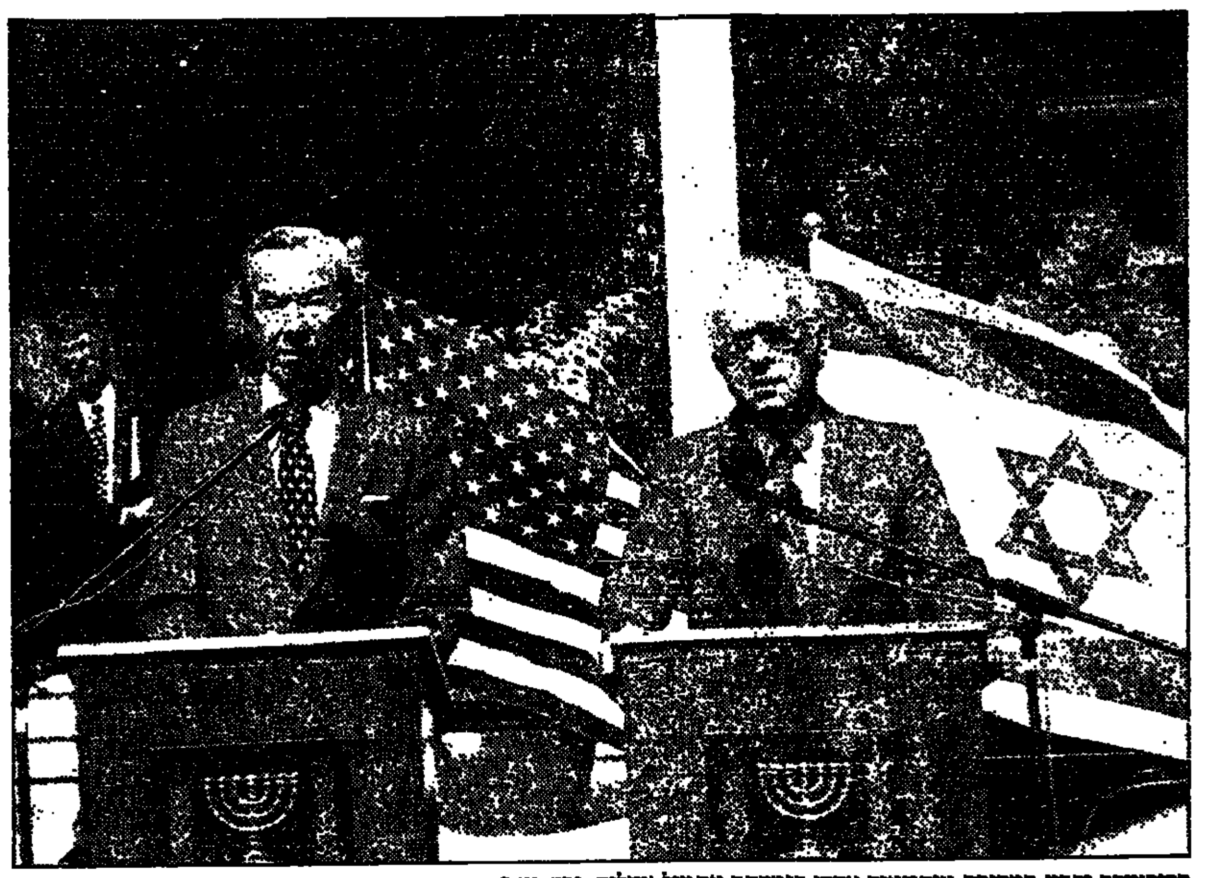

כריסטופר ורבין במסיבת עיתונאים אחרי פגישתם אתמול (צילום: דוד פאי)

הצלב האדום מוכן לתווך כדי לסייע בשחרור החייל

ז'נבה (עיר) – הצלב האדום הבינלאומי קרא אתמול לחוס על חייו של החייל החטוף נחשון וקסמן, ואמר כי הוא מוכן לתווך אם יתבקש לעשות כן.

הארגון ציין כי נציגיו נמצאים במגע עם ארגון החמאס ועם נציגי הרשות הפלסטינית, והזכיר להם כי לקיחת בני ערובה והוצאתם להורג של אסירים אסורה בהתאם לחוק ההומניטרי הבינלאומי. "אם שני הצדדים יבקשו מאיתנו להתערב, נשקול אם לתווך ביניהם, אך כרגע אין לנו כל תפקיד כזה", אמר דובר הארגון בז'נווה.

"נציגינו בשטח העבירו את הודעתנו, לפיה אסורה הוצאתם להורג של אסירים". נציגי הארגון נמצאים במגע גם עם ממשלת ישראל, הוסיף.

"ארגון הצלב האדום מודאג מאוד מהאיומים על חייו של נחשון וקסמן וקורא לחוס על חייו", ציין הדובר. "הצלב האדום מדגיש את העובדה, כי לקיחת בני ערובה והוצאתם להורג של אסירים, אסורות בהתאם לחוק ההומניטרי הבינלאומי, וכל אלה הנוגעים להגנת חוק זה, חייבים לקיים אותו", הוסיף.

ארגון בינלאומי דורש שחרור שמונה עיתונאים בעזה ובישראל

פריס (עיר) – הארגון "עיתונאים ללא גבולות" מחה אתמול על מעצרם של שבעה עיתונאים בעזה וצלם אחד בישראל. הארגון, שבסיסו בפריס, פנה במכתב ליו"ר אש"ף יאסר ערפאת ואמר, כי הוא זועם על הדרך בה מתייחסים שלטונות האוטונומיה הפלסטינית לעיתונאים.

המשטרה הפלסטינית עצרה ארבעה מכתבי רויטר בעזה – הכתב טאהר שאריתח, הצלמים שאמס אעודה ואחמד ג'אראללה ואיש הקול סבאח אבו סייף, וחקרה אותם על מעורבותם בדיווח על חטיפת החייל נחשון וקסמן. הם שוחררו אתמול בבוקר, לאחר שהמשטרה וידאה כי שתי הקלטות שהם הפיצו, אחת בה הופיע איש החמאס שנטל על עצמו אחריות לחטיפה, השנייה בה הופיע החייל המתחנן על חייו, לא צולמו על ידם אלא הועתקו.

הארגון הוסיף, כי המשטרה הפלסטינית מחזיקה בשלושה עיתונאים נוספים בחשד של קשרים עם החמאס. האחד הוא מוסטפא אל סאואף, כתב "ארנהאר", והשני הצלם אחמד אל חטיב. שמו של השלישי לא נמסר. במכתב נאמר כי לא ברור מדוע השלושה לא הורשו לקבל סיוע משפטי, ומדוע לא נאמר להם מאיזו סיבה נעצרו.

במכתב לראש הממשלה יצחק רבין דרש הארגון את שחרורו המיידי של כתב הטלוויזיה של רויטר, מנים אבו שלבאייה, שנעצר בעת שנערך חיפוש בביתו שבירושלים.

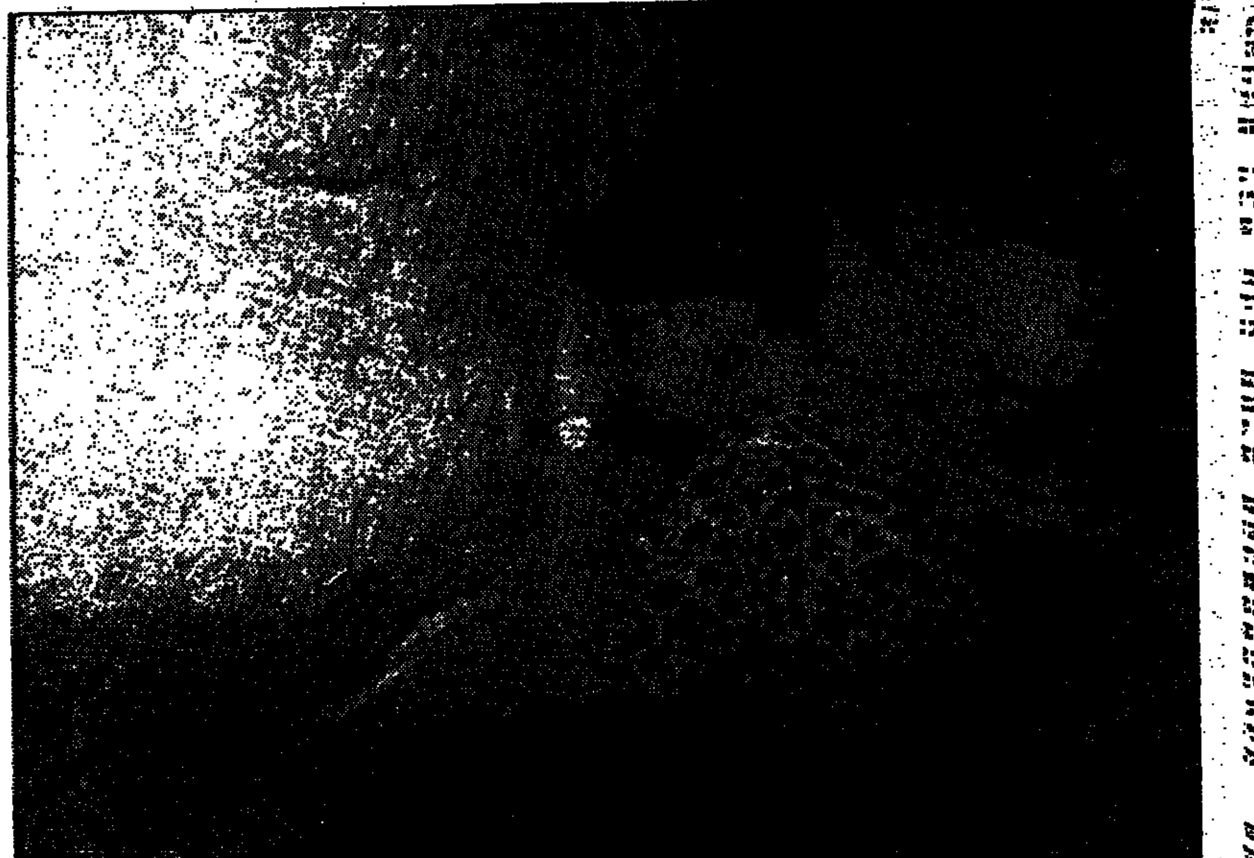

אסתר וקסמן, אמו של נחשון וקסמן, מתפללת בכותל המערבי לשובו של בנה (צילום: א.פ.)

רבין: ערפאת צריך להכריע: החמאס או שלום

ארצות־הברית מטילה את האחריות לשלומו של נחשון וקסמן על ערפאת

מאת מוטי בסוק

ארצות הברית מטילה את האחריות לשלומו ולשחרורו של החייל נחשון וקסמן על יאסר ערפאת והרשות הפלסטינית. כך אמר אתמול מזכיר המדינה האמריקאי, וורן כריסטופר.

בצאתו מפגישה עם יצחק רבין במשרד הביטחון בתל אביב, סיפר כריסטופר כי שוחח בטלפון עם ערפאת, וגם אנשיו שוחחו עם ראש הרשות הפלסטינית, כדי להבטיח כי ערפאת והרשות עושים את כל הדרוש כדי למצוא את וקסמן.

רבין אמר באותה הזדמנות, כי ערפאת עומד עתה בפני הכרעה אסטרטגית קשה, "או שלום, או החמאס". לדבריו, "ההחלטה שיקבל תקבע את עתיד התהליך המדיני".

ראש הממשלה חזר והדגיש, כי וקסמן חי בריא ושלם בעזה. לדבריו, המבחן הוא אחד – חזרתו הביתה. "רק על פי זאת נמדוד את יכולתה של הרשות הפלסטינית לעמוד בהתחייבויותיה על פי הסכם העקרונות והסכם קהיר", אמר.

גם שר החוץ, שמעון פרס, אמר אתמול כי ערפאת ייבחן ביכולתו לממש את התחייבויותיו. לדבריו, לפי המידע שבידי ישראל, וקסמן חי בעזה.

פרס ציין, כי תהליך השלום ימשך, משום שהוא הפתרון הטוב ביותר האפשרי, גם לנוכח הטרור. "אין הגאולה נקנית אלא ביסורים", אמר. לדעת פרס, אף אחד אינו יכול להבטיח מאה אחוזי הצלחה במלחמה בטרור, ויקח זמן עד שהטרור ייעקר משורשיו.

ישראל וארבע מדינות ערביות החליטו להקים ארגון לשיתוף פעולה ים־תיכוני

(ע). – חמש מדינות וכהן ישראל החליטו אתמול בבודפשט להקים ארגון ים־תיכוני חדש שייקרא "הוועדה לביטחון ולשיתוף פעולה ים־תיכוני". המדינות עימן הגיעה ישראל להסכם זה הן אלג'יריה, תוניסיה, מרוקו ומצרים.

בשלב ראשון יצרו חמש מדינות אלה קבוצה בפני עצמה, אשר תהיה חלק מארגון "הוועדה לביטחון ולשיתוף פעולה אירופי". בטווח הרחוק מקווים נציגי חמש המדינות להגיע לידי שיתוף פעולה הדוק בין שני הארגונים.

את ישראל ייצג בכינוס זה סגן שר החוץ, יוסי ביילין. בפגישתו של ביילין עם נציגי ארבע המדינות האחרות נכח גם מזכ"ל הוועדה לביטחון ולשיתוף פעולה אירופי, קלאוס אירנק, שאמר, כי ייסודו של ארגון זה הוא "פתח למזרח־תיכון חדש".

בדיונים הוחלט, כי חמש המדינות יגישו בקשה משותפת לחברות הארגון האירופי להעלות את המעמד שלהן בו. מזכ"ל הארגון, קלאוס אירנק, אמר, כי יתמוך בהצעה זו ויעלה אותה לדיון כבר בשבוע הבא.

עוד הוחלט, כי חמש המדינות יציעו למדינות ערביות נוספות להצטרף אליהן. מדובר בעיקר בסוריה, לבנון וירדן. מסגרת מורחבת זו אמורה להיות, כפי שהגדיר זאת בכיר במשרד החוץ, "מסגרת משלימה לתהליך השלום הרב־צדדי".

באופן כללי דובר על כך ששיתוף הפעולה יתמקד בתחילה בעריכת סמינרים משותפים לחמש המדינות. שניים מן הסמינרים הראשונים אמורים להיערך במצרים ובישראל ולפחות אחד מהם עתיד לעסוק בנושא זכויות האדם. בשלב מאוחר יותר אמור שיתוף הפעולה להתרחב לנושאים הקשורים בתיירות.

בעוד כשבועיים תיערך פגישה נוספת. שבה יטלו כנראה חלק חמשת שרי החוץ של המדינות, וייתכן שיסוכם בה על הרחבת שיתוף הפעולה לתחומים נוספים.

חשיבות מיוחדת נודעת לפגישה בין נציגי ישראל ואלג'יריה, שתי מדינות שעדיין לא כוננו ביניהן יחסים דיפלומטיים. עם זאת מסר מקור המקורב לסגן השר ביילין, כי בשלב זה לא נדונו כל עניינים דו־צדדיים הקשורים ליחסי שתי המדינות. נודע, כי בפגישה שתיערך בעוד כשבועיים עשוי להתפתח דיאלוג ישראלי־אלג'ירי בנושאים המשותפים לשתיהן.

נציג אלג'יריה לדיונים, המשמש כשגריר לאוסטריה ולהונגריה, נתקל בקשיים מצד שלטונות ארצו להיענות איסור להשתתף בפגישה זו. הנציג האלג'ירי הדגיש, כי פגישה זו היא בגדר אמצעי בונה אמון וכי היא "אפשרית רק בזכות תהליך השלום". עוד אמר, כי הוא מצדד בקיומן של פגישות נוספות, אולם נמנע מאזכור מגעים דו־צדדיים ספציפיים עם ישראל.

בסיורו בהונגריה נפגש ביילין עם שר החוץ ההונגרי, לסלו קובאץ', שהתחייב לתמוך בפעילותו של הארגון החדש ובהעלאת מעמדן של חמש המדינות בוועדה האירופית. בפגישה זו השתתף גם סמנכ"ל משרד החוץ ההונגרי ששימש גורם מתאם מטעם שלטונות הונגריה.

חיילי צד"ל גירשו 25 משפחות לבנוניות מכפר באזור הביטחון

ביירות (עיר) – 25 משפחות לבנוניות גורשו מאזור הביטחון בדרום לבנון, ונאמר להן להעביר מסר לביירות לבלום את התקפות המחבלים באזור, מסרו מקורות לבנוניים. זו הקבוצה השנייה של כפריים שגורשו השבוע מאזור הביטחון.

יו"ר הפרלמנט הלבנוני, נביה ברי, שנפגש עם המגורשים, אמר כי לבנון דוחה מסרים כאלה, וכי היא תומכת במאבקם של המחבלים בישראל. "זהו משחק חדש שמשחקת ישראל. לישראל אין שום זכות לבקש דבר. הישראלים גוזלים את אדמתנו ומנסים לכפות עלינו תנאים", אמר ברי למשפחות שהתכנסו בבניין הפרלמנט בביירות.

שר הפנים של לבנון, מישל אל־מור, אמר כי התושבים שגורשו הם מכפר חולה, כשני קילומטרים צפונית לגבול עם ישראל, וכי הם אולצו לעזוב את האזור ביום רביעי, דרך נקודת המעבר בבית יאחון. חיילי צה"ל וצד"ל גירשו ביום שלישי 26 כפריים מכפר חונא, בטענה כי סייעו לאנשי החזבאללה.

מור, שדיבר ביום רביעי בתום ישיבה של הקבינט, אמר כי שר החוץ פארס בועייז פתח במגעים עם שגרירי המעצמות הגדולות, בניסיון לשים קץ לתופעה ולמנוע את הישנותה. שר ההגנה, מוחסן דאלול, אמר כי לבנון עשויה להגיש תלונה בנושא זה למועצת הביטחון של האו"ם.

שוחט: ועידת קזבלנקה תכין את הקרקע לשת"פ כלכלי במזה"ת

ניו יורק (עיר) – שר האוצר אברהם שוחט אמר ביום רביעי כי ועידת קזבלנקה שתיערך בסוף החודש תכין את הקרקע לשיתוף פעולה כלכלי במזרח התיכון בעידן השלום. "זו ההזדמנות הראשונה למפגש בעניין זה. זו תהיה התשתית למפגשים הבאים, אין כל ספק בכך", אמר שוחט במסיבת עיתונאים בניו יורק. "תהיה זו הפעם הראשונה שתמונת המצב של המזרח התיכון תיחשף כולה, לעיני נציגים של מגזר העסקים מרחבי העולם", אמר שוחט.

מאות מדינאים ואנשי עסקים מהמזרח התיכון, וכן ראשי תאגידים רב־לאומיים אמורים להגיע לוועידת קזבלנקה, שתיפתח במרוקו ב־31 באוקטובר. יותר מ־60 מדינות הוזמנו להשתתף בוועידה.

תאגידים רב־לאומיים, בעיקר מארה"ב, יפן ואירופה, יתרמו, כל אחד, 100 אלף דולר כדי להשתתף בוועידה, ובקזבלנקה מצפים לבואם של מאות משתתפים.

ישראל מקווה כי הפורום יביא להשקעות בינלאומיות בפרויקטים לפיתוח כלכלי.

ראש ממשלת מרוקו, עבד אל לטיף פילאלי, אמר כי ועידת קזבלנקה תסמל את קץ החרם הערבי על ישראל. הוא ציין כי כווית לא תשתתף בוועידה.

הגנרל עאון: מציעים לסורים את לבנון כדי שיחתמו על הסכם שלום

ביירות (ע"א אף פי). – הגנרל הלבנוני מישל עאון, החי בגלות בצרפת, מעריך, כי הציעו לסורים את לבנון כדי שיחתמו על הסכם שלום וטוען, כי אי־אפשר לשתף פעולה עם סוריה כל עוד היא מבקשת לספח את לבנון.

בראיון שפורסם אתמול בעיתון "אן נהאר" אמר עאון, כי למרות הכל הוא רואה בעין יפה את האפשרות לכינון "קונפדרציה, או איחוד, בין לבנון לסוריה", אולם סבור כי יש להניח לעם לקבל את ההחלטה הסופית בנידון.

"וושינגטון, המושכת בכל החוטים באזור, תוכל לקחת מסוריה את הקלף הלבנוני שלה אם תסרב לחתום על הסכם השלום עם ישראל", אמר עאון. לדבריו מאפשרים לסורים להדליק ולעצור כאוות נפשם בנושא לבנון כדי שיסכימו לחתום על הסכם השלום. אולם "אחרי החתימה יפתחו הדברים".

בהמשך אמר עאון, כי הסכמי שיתוף הפעולה שנחתמו בשלוש השנים האחרונות בין סוריה ללבנון מזכירים לו את הסכמיו של היטלר עם ממשלו של הגנרל פטאן בצרפת.

באשר לאפשרות של כינון קונפדרציה ירדנית־פלסטינית וסורית־לבנונית, אמר עאון, כי "אין רע בפתרונות כלכליות ואחרות. בתנאי שיכוננו יחסים פוליטיים שיתבססו על עיקרים משותפים וספציפיים בעניין זה יבוצע לאחר שהעם יחליט על כך".

כריסטופר העביר לאסד את הצעות רבין; נראה כי אין פריצת דרך במו"מ

לנוכח התוצאות הדלות של מסע הדילוגים הנוכחי שוקל כריסטופר לבטל את מסעו השני למזרח התיכון החודש

מאת דן אבידן ומוטי בסוק

הנשיא אסד נועד אמש בדמשק עם מזכיר המדינה וורן כריסטופר ומקורות סוריים מסרו, כי השניים דנו בהצעות שהגיש ראש הממשלה, יצחק רבין, לכריסטופר לקידום התהליך המדיני בערוץ הישראלי־סורי.

מדברי המקורות הסוריים עולה, כי בשליחותו הנוכחית של כריסטופר לא הושגה התקדמות משמעותית בערוץ הישראלי־סורי. מקורות אלה אמרו, כי אסד ממשיך לתבוע שרבין יכריז על כוונתו לסגת מכל רמת הגולן לפני שסוריה תודיע על נכונותה לנרמול היחסים עם ישראל כתנאי לחתימת הסכם שלום.

מקורות ישראליים אמרו ל"דבר", כי ביקורו הנוכחי של כריסטופר באזור לא נועד להביא לפריצת דרך, אלא רק לקדם את הערוץ הישראלי־סורי.

"יש התקדמות מסוימת במו"מ עם סוריה, אולם אי־אפשר לתארה כפריצת דרך או כצמצום הפערים. המלאכה עדיין רבה. בשלב הזה איננו רואים אפשרות למו"מ ישיר בין סוריה וישראל", אמר אתמול שר החוץ, שמעון פרס, בסכמו את הביקור של עמיתו האמריקאי, וורן כריסטופר, בדמשק ביום שלישי.

לנוכח התוצאות הדלות של מסע הדילוגים הנוכחי שוקל כריסטופר לבטל את מסע הדילוגים השני שלו במזרח התיכון החודש.

כריסטופר דיווח אתמול לראש הממשלה, יצחק רבין, ולשר החוץ, שמעון פרס, בנפרד, על פגישתו בדמשק עם נשיא סוריה, חאפז אל־אסד. מסגרת הדיווח היתה זהה: שיחה עם פורום מורחב ואחרי כן פגישה עם ראש הממשלה ועם שר החוץ בפורום מצומצם. בשיחתו עם אסד נידונו שורה של נושאים, כולל סוגיית היקף הנסיגה הישראלית מרמת הגולן, לוחות הזמנים, אופי הנורמליזציה וסידורי הביטחון לאחר חתימת הסכם השלום.

כריסטופר דיווח לסורים, כי בישראל קיבלו בסיפוק את העובדה ששר החוץ הסורי הסכים להתראיין לטלוויזיה הישראלית, אך אוכזבו מחלק מהתשובות.

ראש הממשלה, יצחק רבין, אמר לאחר הפגישה, כי הושגה התקדמות בנושאים אחרים, אולם הפערים בין שני הצדדים עדיין גדולים ויידרשו עוד זמן ומאמץ רב כדי לגשר עליהם.

לפני הפגישות עם ראש הממשלה ושר החוץ נפגש כריסטופר עם בני משפחת הנווט השבוי רון ארד ועם בני משפחות הנעדרים מקרב סולטאן יעקוב. חן ארד, אחיו של רון, אמר, כי כריסטופר הבטיח לעשות כל מאמץ כדי לפתור את הבעיה. עם זאת הדגיש חן, כריסטופר לא חידש להם דבר והוא "מודע לעובדה שהשלום כבר בפתח ורון עדיין איננו פה". למשפחות פלדמן וכץ אמר כריסטופר, כי אסד הודיע שאין לו מידע על יקיריהם. יוסף כץ, אביו של הנעדר יהודה כץ, אמר, כי ייתכן שבקרוב ייערך ביקור נוסף של משלחת הקונגרס האמריקאי בלבנון וסוריה כדי להתחקות על עקבות הנעדרים.

לאחר השיחות בישראל יצאו כריסטופר ויועציו לדמשק ולאחר הפגישה עם אסד המריאו לקהיר. היום ייפגש מזכיר המדינה עם נשיא מצרים, חוסני מובארק, ויועציו הבכירים.

האופוזיציה הירדנית: אסור להפסיק את החרם על ישראל

רבת עמון (ע"א.אף.פ) – שמונה מפלגות אופוזיציה בירדן, כולל האיסלאמיים והשמאל, הביעו אתמול את התנגדותן למדיניות של נורמליזציה עם ישראל, שנוקטת ממשלת ירדן.

בהודעה שפורסמה ברבת עמון, יום לאחר הפגישה בבירה הירדנית בין המלך חוסיין לראש הממשלה יצחק רבין, כותבות שמונה המפלגות ביקורת על הממשלה, "המתמידה במדיניות הנורמליזציה ומתעלמת מעמדת העם, המתנגד לה". כמו כן תוקפת ההודעה את השלטונות הירדניים, על שתמכו בהחלטת מדינות המפרץ לבטל את החרם המשני על ישראל.

שמונה המפלגות קוראות לגופים פוליטיים ירדניים וערביים, לפרלמנטים בעולם הערבי ולהמונים לפעול להמשך החרם ולהפעיל לחץ בעניין זה על ממשלות ערב.

ראש המשלחת הירדנית לשיחות השלום, פאיז טראונה, אמר אתמול באילת כי השיחות ביום רביעי בין רבין וחוסיין סייעו לגשר על הפער בשלושת הנושאים העיקריים: שטחים, קו הגבול ומשאבי מים, לקראת החתימה על הסכם שלום מלא.

משלחות ישראל וירדן נפגשו אתמול כדי להשלים את הסיבוב הראשון של השיחות שנערך השבוע באילת. הסיבוב הבא של השיחות ייפתח ביום שני בעקבה.

60 שריפות ב־7 שעות בבני־ברק

(ע). – 60 שריפות פרצו אמש במצבורי אשפה בבני־ברק, שנערמו במקומות שונים בעיר לאחר שמונה ימים של שביתת עובדי התברואה בעירייה.

מפקד כבאי בני־ברק, ספסר אהרון כספי, אמר, כי התושבים בעיר הצתו אש במצבורי האשפה, אולם הם לא נזהרו והאש פרצה סמוך לעמודי תאורה וטלפון, ליד מתקנים של גז וגם בקרבת בתי מגורים. הוא ציין כי התושבים נהגו בחוסר אחריות וביקש מהם להפסיק להבעיר את מצבורי האשפה.

מדי כמה דקות נשמעה צפירת אזעקה מכבאית הכיבוי בבני־ברק והכבאים יצאו לכבות אש באחד מרחובות העיר.

מפקד הכבאים אמר, כי זה כבר לא היתה התמודדות עמוסה בעבודות כיבוי דליקות רבות בפרק זמן כה קצר. בכל הדליקות לא היו נפגעים בנפש. אולם מפקד הכבאים בבני ברק אמר, כי רק פעולתם המהירה של הכבאים מנעה התפשטות האש וסיכון של חיי אדם.

هكذا من الاصل

هكذا عن الاحتلال

עובדי תעש חיפה הפגינו במחאה על הכוונה להעביר את המפעל לתעשייה האווירית

מאת אורי שורון

מאות מעובדי תעש בחיפה הפגינו אתמול בשער המפעל במחאה על כי הנהלת החברה מתכוונת, לדבריהם, להעביר את המפעלים האוויריים של תע"ש בירושלים לתעשייה האווירית, במקום להעבירם לחיפה, כפי שהבטיח ראש הממשלה ושר הביטחון, יצחק רבין. הם חוששים שבכך יקיץ הקץ על מקום עבודתם והם ייזרקו לרחובות.

יו"ר ועד העובדים, חיים סלמן, מסר שמנכ"ל תעש, גבי קומיסר, הודיע לו שלשום שמשרד האוצר הטיל עליו לבדוק את אפשרות העברת המפעלים מירושלים לתעשייה האווירית ולא לחיפה. הוא אמר כי המשמעות היא שגם מפעל התעופה של תעש בחיפה יועבר לתעשייה האווירית. עוד אמר קומיסר, טען יו"ר ועד העובדים, שבמקרה כזה ישקול הדירקטוריון לסגור שני מפעלים של תעש בחיפה, ובשלב מאוחר יותר ייסגרו, ככל הנראה, בהדרגה גם שאר מפעלי תעש בעיר.

סלמן אמר כי "לאחר כל תוכנית ההבראה והורדת מצבת כוח האדם מ־2,600 עובדים ל־950, רוצים לתת לנו פרס ואומרים לנו 'הולכים לסגור אתכם'. אנחנו מפעל רווחי. לא יקום ולא יהיה דבר שכזה. מהומות ואדי סאליב בשנות ה־50 יהיו כאין וכאפס בהשוואה למה שיהיה פה. העובדים נחושים בדעתם ללכת עד הסוף".

בהפגנה, שארכה כחצי שעה, השתתפו גם יו"ר ההסתדרות במרחב חיפה, ברוך זלץ, ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי במרחב, יגאל כהן. המפגינים איימו לחסום את הכביש הישן חיפה־חדרה, וחברי ועד העובדים הדפו אותם לאחור.

זלץ אמר כי "ריצת האמוק של ממשלת ישראל לסגור את מפעלי התעשייה במדינה בכלל ובתעש בפרט היא תוצאה של אופוריית השלום. אני קורא לריצה זו 'טירוף שלום'. הזזת הכוחות האמריקאיים מול הכוחות העיראקיים מוכיחה לנו פעם נוספת עד כמה אסור למדינת ישראל לסמוך על מישהו אחר מלבד התעשיות הבטחוניות הישראליות. הריצה הזו מהירה מדי ומיותרת לחלוטין. אם אנו באמת רוצים שלום, עלינו לבוא מעמדת כוח וביטחון".

הודעתו של המנכ"ל ליו"ר ועד העובדים הפתיעה את העובדים, שכן כבר לפני יותר משנה החליט הדירקטוריון, באישור הממשלה, להעביר את מפעלי תעש בירושלים לתעש בחיפה. רבין הודיע לפני חודשיים על כוונה זו להנהלה ולוועדת הכספים של הכנסת.

עובדי תעש בחיפה עברו בשנים האחרונות כמה תוכניות הבראה, שהתבטאו בהורדת שכר ובשחיקת שכר של כ־45 אחוז, בוויתור על שורת הטבות שמשמעותן מאות ש"ח לכל עובד. בחמש השנים האחרונות פוטרו בתעש חיפה כ־1650 עובדים.

מאז קבלת ההחלטה להעביר את מפעלי התעופה מירושלים לחיפה, נקלטו בשנה האחרונה בחיפה יותר מ־30 עובדים חדשים בשכר גבוה, הוכן מבנה ארגוני חדש, הוכשרו מחסנים והוכנס ציוד מחשבים בשווי כולל של כמה מיליוני ש"ח.

ברוך זלץ יכנס ביום שני את חברי מזכירות ההסתדרות במרחב חיפה, ראשי הוועדים הגדולים במרחב, את השר משה שחל ואת חברי הכנסת מצפון הארץ, ובראשם יו"ר הכנסת שבח וייס, כדי לדון בסכנה לסגירת מפעלי תעש בחיפה.

דובר תעש מסר בתגובה: "לאור דרישת הממשלה, בעלת המפעל, להתאים את היקף הפעילות של תעש לתוכנית הרב שנתית של משרד הביטחון, מעודכנת בימים אלה התוכנית האסטרטגית של תעש, שתוגש בסוף החודש לממשלה.

"הממשלה ביקשה מהנהלת תעש לבדוק אפשרות שילוב ייצור התעופה של תעש בתעשייה האווירית. הנושא נבדק על כל משמעויותיו. לא התקבלה שום החלטה בנדון.

"בנוסף, הנחתה הממשלה להקטין את עלויות הפרישה, ואכן, בימים אלה מתנהל מו"מ עם ועד העובדים על הסכם עבודה חדש, שכולל שינוי תנאי הפרישה".

ההסתדרות וארגון עובדי תע"ש הקימו מטה מאבק נגד הפיטורים

מאת אפרים דוידי

בפגישה שנערכה אמש בין יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, ח"כ עמיר פרץ, וראשי ארגון תע"ש סוכם על הקמת מטה מאבק משותף נגד כוונת החברה לפטר כ־1,500 עובדים לאחר שכ־2,000 עובדים פוטרו בשנתיים האחרונות.

בישיבה נמתחה ביקורת קשה על דרך ניהול התעשייה הצבאית והיו שאמרו כי הכוונה אלא לחסל את החברה בשלבים עד שלא ייוותר בה אף לא עובד אחד.

בחברה מועסקים כיום כ־5,000 עובדים מתוך כ־14 אלף עובדים שהועסקו בה עד לפני ארבע שנים.

יו"ר ארגון העובדים, חיים צזיג, הביע חשש מספר המפוטרים יגיע ל־2,000.

ח"כ עמיר פרץ תקף את הממשלה שמכינה, לדבריו, תוכנית הבראה עם פיטורים בהיקף גדול עוד בטרם הושלמה תוכנית ההבראה הקודמת. הוא הגדיר את טיפולה של הממשלה בחברה כ"הפקרות" ואמר, כי ההסתדרות תעמוד לימין העובדים במאבקם וכבר בימים הקרובים הוא מתכוון להיפגש עם שרי הביטחון והאוצר ולהעמידם על חומרת המצב.

כל עובדי תע"ש ברחבי הארץ שבתו אתמול במשך שעתיים ומאות מהם הפגינו בפתח המפעלים של החברה במבואות חיפה, העומדים בסכנת סגירה, בסיסמה "לחם עבודה".

אשה ושני ילדיה חולצו מדליקה שפרצה בבניין ביפו

(עו.־ צוות) כבאים חילצו אתמול בצהריים אשה הרה בת 35 בהריון ואת שני ילדיה מדליקה שפרצה בבניין מגורים ברחוב רציף העלייה השנייה 48, סמוך לנמל יפו. מוקד האש היה במטבח של דירה בקומה השנייה. בדירה זו מתגוררת קשישה, שהיתה באותה עת במעון לקשישים.

המטבח נשרף כליל. הכבאים כיבו את האש ומנעו את התפשטותה לשאר חלקי הדירה. עם פרוץ השריפה, התפשט עשן כבד לכל חלקי הבניין. בדירה סמוכה שהו אותה עת אשה בהריון ושני ילדיה – בן שנה ובן 3. האם, שאחזה את הפעוט בידיה, צעקה לעזרה וניסתה למלט את עצמה כשהעשן בחדר המדרגות של הבניין. הכבאים שהגיעו למקום בתוך 3 דקות מהקריאה הראשונה, מהמוקד התחנת הכיבוי ביפו, חילצו את האשה וילדיה בשלום.

סיבת הדליקה היתה כנראה קצר חשמלי.

מסיבת העיתונאים שבה הוצגו המלצות ועדת בקרץ לצמצום מספר בחינות הבגרות השנה (צילום: מאיר כהן)

יושבה המחלוקת בין שוחט לסנה על תקציב מערכת הבריאות

ההוצאה הכוללת על סל שירותי הבריאות בשנה הבאה – כ־13 מיליארד שקלים

התקציב סובל מגרעון של כ־900 מיליון ש"ח; סנה: הגרעון יפגע ברפואה

מאת עזרא חן

המחלוקת בין שר האוצר ושר הבריאות על תקציב מערכת הבריאות ל־1995 יושבה אמש, תוך הסכמה כי ההוצאה הכוללת על סל שירותי הבריאות בשנה הבאה תהיה כ־12 מיליארד ו־525 מיליון ש"ח, במחירי '95.

סכום זה כולל תוספת תקציבית של כ־225 מיליון ש"ח לאישפוז, חידושים טכנולוגיים רפואיים ותוספת תרופות חדשות לרפואת הקהילה. חישוב הסכום הכולל מבוסס על עלות שירותי הבריאות ב־94', כולל תוספות השכר שניתנו לעובדי מערכת הבריאות, ותוך חישוב האינפלציה הצפויה ב־95'.

עוד הוסכם על הקמת צוות בינמשרדי לבחינת סוגיית האוכלוסיה שאינה מבוטחת כיום בקופות־החולים. הצטרפותה למעגל המבוטחים, בעקבות חוק ביטוח בריאות, תצריך תוספת תקציב. אוכלוסיה זו מונה כ־270 אלף נפש, בהם כ־70 אלף ילדים.

אתמול כינס שר הבריאות, אפרים סנה, כתבים בלשכתו, והזהיר כי אם לא יכוסה הגרעון הצפוי בסך כ־900 מיליון ש"ח בתקציב מערכת הבריאות ל־95', עלולה להיפגע רמת שירותי הרפואה הציבורית בישראל.

לדבריו, העדר התקציב ימנע שמירת רמת הרפואה הנוכחית, ייווצרו תורים ארוכים לניתוחים, ותימנע יישום טכנולוגיות רפואיות מתקדמות.

השר סנה הזהיר, כי אם לא תושג הסכמה בינו לבין שר האוצר, תקציב מערכת הבריאות ל־95' לא יובא לאישור הכנסת, דבר שעלול למנוע יישום חוק ביטוח בריאות ממלכתי בינואר 95'. "אני מתנגד שיהיה חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אבל רפואה לא מספיק טובה. החוק החדש הוא אמצעי, ולא מטרה בפני עצמה", אמר סנה.

בפגישה שהתקיימה אמש בין השרים ופקידי משרדיהם, הביעו הצדדים דעתם כי "התקציב שנקבע נותן תשובה לצרכי מערכת הבריאות בשנה הבאה", כדברי דוברת האוצר. יחד עם זאת, הסכום שהושג מבוסס על יישום דרישות להתייעלות קופות החולים, לרבות קופת־חולים הכללית. היום ייפגשו שרי האוצר והבריאות, ראשי ההסתדרות וראשי קופת־חולים הכללית, על־מנת לגבש פרטים אחרונים בתכנית הבריאה של קופת־חולים.

הסיבה העיקרית לגידול בהוצאות מערכת הבריאות הם הסכמי השכר שנחתמו השנה עם עובדי מערכת הבריאות, שכללו תוספת שכר בגובה יחסית. השכר מהווה כ־65 אחוזים מהוצאות מערכת הבריאות.

מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' מרדכי שני, אמר אתמול במפגש בלשכת שר הבריאות, כי בשנים האחרונות לא התקיים דיון רציני על מדיניות מערכת הבריאות. הוא ציין, כי סיבה נוספת להתייקרות שירותי הבריאות בעולם ובישראל הן עליה באישפוז והתייקרותו, וכן התפתחות טכנולוגית מואצת ויישום ידע מחקרי רפואי, לרבות התפתחות טכנולוגיה ביולוגית, כולל הנדסה גנטית, ופיתוח תרופות משוכללות ויקרות.

השרה לעניינים הומניטריים בצרפת תבוא היום לישראל

מאת נחשון קיק, פאריס

השרה לעניינים הומניטריים וזכויות האדם בממשלת צרפת, ליסט מישו־שברי, תבוא היום לביקור רשמי בישראל ובאוטונומיה הפלסטינית.

מטרת הביקור בישראל היא להניח יסודות לשיתוף פעולה ישראלי־צרפתי בתחום הפעילות ההומניטרית, ומטרת הביקור באוטונומיה הפלסטינית היא להפעיל פרויקטים של סיוע צרפתי הומניטרי בתחום הרפואה ובתחומים אחרים.

בהודעה רשמית שפורסמה לקראת הביקור מוגדר יאסר ערפאת כנשיא [illegible] מועצת הרשות הפלסטינית בשרים.

לשרה מתוכננת גם פגישה באוריינט האוס בירושלים עם פייסל חוסייני, חנאן עשראווי ונציגי ארגונים להגנת זכויות האדם.

הביקור הרשמי בישראל כולל פגישות עם השר יוסי שריד ועם סגן השר יוסי ביילין וביקור ביד ושם.

מישו־שברי ידועה בהתבטאויותיה המביכות בביקורים בחו"ל. בסרייבו, למשל, היא התלוננה מהאבנים העתיקות ושכחה את האנשים שאמורים להחזיק מעמד במבנים ההרוסים. אתמול היא זכתה לשריקות בוז מספסלי האסיפה הלאומית כשהגנה בלהט על ידיד פוליטי שנאשם בשחיתות. יש להניח שהמצב העדין שאליו תיקלע ביום שבו פג האולטימטום לשחרור נחשון וקסמן יחייב אותה להפגין משנה זהירות, על רקע הדאגה בקרב הממשל ובאמצעי התקשורת בצרפת – שלא גינו במפורש את החמאס – למהלך תהליך השלום.

ביקורת במזכירות מפ"ם על רמון ודרכו בהסתדרות

מאת אפרים דוידי

דיון ארוך בהשתתפות כ־20 חברים ממזכירות מפ"ם נערך אמש בתל־אביב. במשך שעתיים וחצי דנו חברי המוסד הביצועי הגבוה של מפ"ם על מצבה של ההסתדרות ועל דרכו של היו"ר חיים רמון.

חלק מהנואמים הביעו דאגה חמורה מהסכנה שההסתדרות תהפוך רק לפדרציה של איגודים מקצועיים. אחרים הוסיפו לכך ואמרו, ש"לא בטוח שנהיה שותפים לאלה הרוצים להפוך את ההסתדרות לאיגוד מקצועי". [illegible]

לדברי חברי מזכירות מפ"ם, ההסתדרות חייבת להיות תנועה חברתית, [illegible] לצקת תכנים חדשים לפעולתה. [illegible] יו"ר ההסתדרות, [illegible] ההסתדרות לשרוציה [illegible] של איגודים מקצועיים.

במהלך הישיבה אישר גזבר ההסתדרות, ח"כ חיים אורון, כי הדברים שפורסמו אתמול בשמו ב"על המשמר" הם נכונים. לדעתו, אין להעביר את הוועד הפועל של ההסתדרות לבית ההבראה בארזה או לכל מקום אחר בירושלים. לדבריו, גם יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, עמיר פרץ, שותף לעמדה זו.

לפני שבועיים החליט בהנהגת ההסתדרות להקים צוות [illegible] למעבר ההסתדרות לירושלים. [illegible]

בישיבת המזכירות אתמול נמסרה [illegible] של מסמך המתגבש בימים אלה על ידי קבוצת פעילים מפ"ם. [illegible]

השביתה בעיריית בני־ברק – ליומה ה־10

האשפה נערמת, והשרב מגביר הצחנה

מאת עזרא חן

שביתת עובדי עיריית בני ברק, עקב אי־תשלום משכורת ספטמבר, נכנסת היום ליומה העשירי.

השביתה מקיפה כ־1,500 עובדי חינוך, תברואה, מים ועוד. ועדי העובדים הודיעו, כי השביתה תימשך עד לתשלום המשכורות.

לפי דובר העירייה, השרב הכבד מגביר את הצחנה מערימות האשפה ברחובות העיר, ואילו מי הגשמים מזרימים את הפסולת לעבר תעלות הניקוז. לדבריו, התעלות נוקו באחרונה במחיר של 183 אלף ש"ח, ופתחי הניקוז עלולים להיסתם ולגרום להצפה. "איננו יודעים מה עדיף, שרב או גשם", אמר הדובר.

ראש העירייה, הרב משה אירנשטיין, דחה שלשום את הצעת מנכ"ל משרד הפנים, להקדים תשלום מענקים המגיעים לעירייה בסך 6 מיליון ש"ח, ולמתן הלוואה קצרת מועד בסך 3 מיליון ש"ח.

דובר העירייה, אברהם טננבוים, הסביר כי אם היו מועברים לעירייה כספים אלה, המסתכמים ב־9 מיליון ש"ח, 5 מיליון היו מעוקלים "אוטומטית" על־ידי "אוצר השלטון המקומי", ובידי העירייה היו נותרים רק 4 מיליון ש"ח, שאינם מספיקים לתשלום משכורת ספטמבר.

לדבריו, משכורת ספטמבר גבוהה יחסית, ומסתכמת ב־7 מיליון ש"ח, עקב הסכמי שכר של המורים וחובות לקרנות השתלמות של עובדי העירייה. "בנוסף, גם אם היינו יכולים לשלם את משכורת ספטמבר והשביתה היתה מסתיימת, היא היתה פורצת שוב בחודש הבא, כי אין לנו כספים למשכורת אוקטובר", אמר דובר העירייה.

מאז תחילת השביתה טוען ראש העירייה, הרב אירנשטיין, כי מצבם הכלכלי של תושבי בני־ברק, ריבוי המשפחות ברוכות הילדים, השיעור הגבוה של אוכלוסיה המוגדרת כתלויה ואינה עובדת, מצדיקים סיוע ממשלתי גדול יותר מזה שניתן עד עתה. לדבריו, מופלית עיריית בני ברק לרעה מסיבות פוליטיות, מפני שהמפלגה השלטת בעירייה, יהדות התורה, אינה מיוצגת בממשלה.

במכתב של הרופאה המחוזית של משרד הבריאות לראש העירייה נאמר, כי שביתת עובדי העירייה גורמת לבעיות תברואה קשות בעיר, ועלולה לגרום נזק לבריאות התושבים.

עקב השביתה, לא נלקחות דגימות מים שיגרתיות ממערכת המים בעיר, לקביעת איכות מי השתייה.

רמון ייצא לארה"ב לפגישה עם כריסטופר ופקידי מחלקת המדינה

מאת אפרים דוידי

יו"ר ההסתדרות, חיים רמון, ייסע בעוד 10 ימים לוושינגטון על פי הזמנת מזכיר המדינה, וורן כריסטופר. רמון ישהה בארצות הברית כשבוע יחד עם יו"ר המחלקה לקשרים בינלאומיים של ההסתדרות, ז'ק גריה. רמון ייפגש עם כריסטופר ופקידים בכירים במחלקת המדינה. מתוכננת לו גם פגישת הכרות עם מנהיגה הוותיק של פדרציית האיגודים המקצועיים של ארה"ב, ליין קירקלנד.

תוכנית הביקור כוללת גם פגישות עם ראשי הקהילה היהודית ועם נציגיה הבכירים של השדולה היהודית, "איפאק". רמון גם ירצה במכון וושינגטון למדיניות חוץ על ה"הסתדרות ותהליך השלום".

מעריכים שבביקורו ינסה רמון לגייס סיוע בינלאומי לביסוס הקשרים בין ההסתדרות לאיגודים הפלסטיניים ואיגודים נוספים במזרח התיכון, בייחוד להקמת פרויקטים לפיתוח כלכלי וחברתי. רמון לא הגיע אתמול לאוסלו כמתוכנן כדי להשתתף במפגש עם ראשי האיגודים המקצועיים הפלסטיניים. זאת בשל חטיפת החייל נחשון וקסמן על ידי אנשי החמאס.

העגלות נעלמו מהאחו – התיק הפלילי נעלם מבית המשפט

מאת אורי שורון

תיק פלילי, שנדון בבית משפט השלום בחיפה, נעלם במהלך המשפט באופן מוזר. במשרד המשפטים מעריכים, שהוא נשלח בטעות לבית המשפט בנצרת, ושם תוייק בגנזכי הארכיונים המשפטיים.

מדובר בתיק 3109/86, שעניינו גניבת בקר ליד קיבוץ אלונים לפני שמונה שנים. שלושה רפתנים מבית לחם הגלילית נהגו לרעות את עגלותיהם בשטח מגודר, שם שהו העגלות בכל שעות היממה.

יום אחד גילו הרפתנים, ש־11 עגלות נעלמו מהמרעה. במקביל להגשת תלונה במשטרה, הם פתחו בחיפושים, ומצאו שיירי בשר החשוד כגנוב בתוך מקרר של אדם המתגורר באיזור חיפה. לדעתם, אדם זה הוא שהזמין את הגניבה.

החשודים בגניבה אותרו והועמדו לדין בבית משפט השלום בנצרת, ואילו האיש, שהעביר על פי החשד את הבקר לבעל המקרר, הועמד לדין בנפרד בבית משפט השלום בחיפה. תיק משפטו הוא שנעלם.

מעגל קרן נאמנות סנודה

הודעה לבעלי היחידות

אסיפה נדחית של בעלי היחידות בקרן שהתקיימה ביום 13.10.94 החליטה ברוב קולות לקבל את ההחלטות הבאות:

1) לשנות את שם הקרן ל"מעגל קרן נאמנות".
2) להפוך את הקרן לקרן פתוחה שיחידותיה לא תיסחרנה בבורסה אלא תהיינה ניתנות להפצה ופדיון בכל יום מסחר בשערים הנגזרים משווי הנכסים של הקרן.
3) להקטין את חובת ההשקעה המינימלית במניות מ־90% ל־70% מסך אמצעי הקרן.
4) לתקן את הסכם הקרן בהתאם לשינויים כאמור.

לפי החוק להשקעות משותפות בנאמנות ניתן להפוך קרן סגורה לפתוחה לא לפני עבור 60 יום מאז שנמסרה לראשונה הודעה על זימון האסיפה לצורך קבלת ההחלטה לפתיחת הקרן, דהיינו לא לפני 23 בנובמבר 1994. כמו כן מותנית פתיחת הקרן באישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון באוצר ובפרסום תשקיף שיאפשר הפצת יחידות של קרן פתוחה.

החלטה 3, בדבר הקטנת חובת ההשקעה המינימלית במניות תיכנס לתוקף מיום 20.10.94.

עד לפתיחת הקרן בהתאם ובכפוף לאמור לעיל תמשכנה יחידות הקרן להסחר בבורסה לניירות ערך.

דיקלה חברה לניהול קרנות נאמנות בע"מ
מנהל הקרן

גזית אינק. ("החברה")
(חברה זרה הרשומה בפנמה)

ניתנת בזאת הודעה כי אסיפה כללית שנתית של החברה תתכנס ביום 11.11.94 בשעה 10:00 במשרדי [illegible] של החברה בפנמה, שכתובתו:

Law office
MATA-KELLY & RAMSEY BARTOLI
Suite 9-F, 9th floor
Global Bank Tower
Nicanor De Obarrio Ave (50th St.)
Republic of Panama

על סדר היום:
1. הגדלת הונה של החברה ב־5,000,000$ על ידי יצירת 5,000,000 מניות בכורה [illegible] בנות 1$ ע.נ. כל אחת.
2. אישור הדוחות הכספיים של החברה ליום 31.12.93.
3. תיקון תקנות ההתאגדות של החברה [illegible] לידי הדירקטוריון.
4. בחירת דירקטורים וקביעת תקופת כהונתם.
5. מינוי רואי חשבון וקביעת שכרם.
6. [illegible]

בעלי מניות הרשאים [illegible]

גזית אינק.

בקשה לתקון טעות בפרסום תכנית מס' 2525 לפי סעיף 77 ו־89 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה–1965

בנוסח הפירסומים שהתפרסמו בעיתונים:
"העיר" בתאריך 2.9.94
"הארץ" בתאריך 1.9.94
"דבר" בתאריך 2.9.94
נפלו הטעויות הבאות:

1. בהודעה על הכנת תכנית בהתאם לסעיף 77, בסעיף א,
במקום: "בחלקה 86 גוש 6628".
צריך להיות: "בחלקה 87 גוש 6628".
2. בהודעה בדבר הפקדת התכנית סעיף 89
במקום: "מספר תא/2925 המהווה שינוי לתכניות הבאות".
צריך להיות: "מספר תא/2525 המהווה שינוי לתכניות הבאות".
3. בהמשך להודעה הנ"ל ישנה טעות נוספת בסעיף א,
במקום: "בחלקה 86 גוש 6628".
צריך להיות: "בחלקה 87 גוש 6628".

שמואל לסקר
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ובניה
מחוז ת"א

שקד נתנאל תעשיות בניה (1991) בע"מ

הודעה על כינוס אסיפה יוצאת מן הכלל של בעלי המניות של החברה

ניתנת בזאת הודעה לבעלי המניות של שקד נתנאל תעשיות בניה (1991) בע"מ, כי ביום ראשון, 6 בנובמבר 1994, בשעה 11:00, תתכנס במשרדי גולף אשקלון בע"מ, במגדל על, רח' דיזנגוף 50, תל־אביב, אסיפה יוצאת מן הכלל של בעלי המניות בחברה.

על סדר היום:
קבלת החלטה מיוחדת על הגדלת הונה הרשום של החברה לסך של 20,000,000 ש"ח, על ידי יצירת 10,000,000 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת.

בעלי מניות המעוניינים להצביע באסיפה הנ"ל על ידי מיופה כח חייבים להפקיד את יפוי הכח במשרדה הרשום של החברה לא פחות מ־24 שעות לפני מועד כינוס האסיפה.

אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לאסיפה לא ימצא מנין חוקי - תידחה האסיפה ליום ראשון, 13 בנובמבר 1994, באותה שעה ובאותו מקום.

בפקודת הדירקטוריון

פינה חמה לכבי"

הקרן למען בטחון ישראל

עת להודות

ב־2 באוקטובר התקיים קונצרט "לב"י קלאסי" השני במספר, ביוזמתן של חברות באגודת הידידים, גב' דבורה רגיואן, גב' אהבית דוזון וגב' הלן שגיא. הקונצרט התקיים באולם רבקה קראון בתיאטרון ירושלים.

קרן לב"י רוצה להודות מקרב לב לכל אלו שסייעו ותרמו להצלחת הערב:

עיריית ירושלים – אגף החינוך והתרבות
טרקליני התיאטרון – בהנהלת סילבן בן עזרא
התזמורת הקאמרית של חיל החינוך והגדנ"ע
סוזאן דלאל – המרכז למחול ולתיאטרון
להקמת המחול בת דור
להקת מחול ירושלים
תנובה
יינות אפרת
מאפיית אנג'ל - ירושלים
קיי קייטרינג
שזירת פרחים – רבקה לוי
מגדניית הדר
גלובוס גרופ – תאורה
דפוס קוויק קופי – ת"א

היום יותר מתמיד - תן לבך ללב"י

קרן לב"י: רח' ד' נאות(?) 17, הקריה, תל־אביב 61734
טל. 6975183, 03-5695610

סדראס הגיע לפנמה באישון לילה – האיטי מתכוננת לשובו של אריסטיד

פורט או פרינס (א.ס.) – הרמות שהתיידה פגר לליבם של עשרות אלפי מתושבי האיטי כפעה אמש על מסלול ההמראה ואותה ביד הצייתו, ועם שלושה ילדיו הישנניים מהלכים מאחוריו.

הוא התעלם מפניות עיתונאים, העריץ המודח, ראול סדראס פנה ישירות למטוס הבואינג 757 שחכרה עבורו ממשלת ארה"ב ועלה בגרם המדרגות מבלי להביט אחורה.

שעה לאחר מכן, סדראס, מלווה בקצינו הבכיר ביותר, פיליפ ביאמבי, החל את חיי הגלות שלו בפנמה. הממשל האמריקאי הביע את תודתו על עזיבתו בכך הסיר את המכשלה מעל בכסיו בארה"ב.

עזיבתם של סדראס ופיליפ ביאמבי פינתה את הדרך לשובו של הנשיא הנבחר אריסטיד ולהמשך המשטר הדמוקרטי לו כמייחלים התושבים.

אריסטיד מתכנן חזרה מפוארת מחר, שלוש שנים לאחר שהודח ממושבו בהפיכת ספטמבר 1991 שהביאה את סדראס לשלטון יחד עם חרם כלכלי משתק לכלכלת האי הקאריבי העני.

סדראס, שהשתתף בהפיכה עקובת הדם, הושם מהאיטי בעזרת חיילים אמריקאיים אשר בהם נשבע פעם להלחם עד טיפת הדם האחרונה.

עזיבתו שנערכה באמצע הלילה כדי להתחמק מהמוני לועגים, שברה שבועה נוספת שלו להשאר בארץ מולדתו.

שיירת אמריקאית הביאה אותו ואת משפחתו מהוילה שלו לשדה התעופה.

פנמה, אליה הגיע סדראס, הציעה לו ולמשפחתו מקלט מדיני לאחר בקשות מארה"ב ומאריסטיד לעשות כך. אין הראות לגבי משך הזמן אותו יבלה בפנמה.

הנשיא הפנמי, ארנסטו פאראז, אמר כי משפחת סדראס יכולה להשאר "למשך כל הזמן הדרוש לה כדי להתאושש ולהמשיך עם חייה".

לאחר הגעתו, דיבר סדראס קצרות אך סרב לענות לשאלות. "אנחנו מודים לנשיא ולעם הפנמי שקיבלו אותנו", אמר. "אנחנו משפחה שעוברת זמנים קשים מאד. אנחנו מקווים שבפנמה נוכל למצוא רגיעה ושלום".

בהאיטי החלו ההכנות לשובו של אריסטיד. כל מקום ברחובי המדינה העניה ניתן היה לראות אנשים מנקים רחובות, סוללים דרכים וצובעים עצים באדום ובכחול, צבעי דגל האיטי. הם הדביקו תמונות של הנשיא אריסטיד הידוע בכינויו העממי "טיטיד".

ארגוני המחתרת הפרוטסטנטים בצפון אירלנד הכריזו על הפסקת אש

בלפסט (עיר) – "המיליציה הפרוטסטנטית של אירלנד", המתנגדת לעזיבת צבא הבריטי לעזוב את המדינה, הודיעה אתמול על "הפסקה כוללת של כל פעולותיה הצבאיות", החל בחצות.

בהודעה נאמר כי הפסקת האש תישמר כל עוד אנשי המחתרת הרפובליקנית ימשיכו לשמור על הפסקת הלוחמה עליה הכריזו לפני שישה שבועות.

"האחריות על החזרה למצב מלחמה מונחת עליהם", נאמר בהודעת ארגון הגג של גופי המחתרת הפרוטסטנטים. בהודעה נאמר כי "כוח המתנדבים של אולסטר" ו"לוחמי החירות של אולסטר", יפסיקו, "באופן כולל, כל פעולה עוינת, החל בחצות".

ההודעה תואמת להחלטת הצבא הרפובליקני האירי לקיים הפסקת אש, שהתקבלה ב־1 בספטמבר. ההחלטה תאפשר עתה לארגונים הפוליטיים של המחתרת הפרוטסטנטית, להצטרף לשיחות השלום בין אנגליה לאירלנד.

בהצהרת ראונינג ססריט, מובעת תקווה כי השין פיין והזרוע הפוליטית של הארגונים הפרוטסטנטים, יקחו חלק ביצירת עתיד חדש, לאחר שיחתם הסכם שלום לאורך זמן.

ההודעה על הפסקת האש הוקראה במסיבת עיתונאים רבת משתתפים בידי נציגי בני הברית הפוליטיים של ארגוני המחתרת, המפלגה הדמוקרטית והמפלגה הפרוגרסיבית, המייצגים את הקהילה הלויאליסטית, השומרת אמונים לכתר הבריטי ולממלכה המאוחדת. מנהיגי המפלגה הסוציאל דמוקרטית ומפלגת הלייבור, – המתנגדים – לדמוקרטים ולפרוגרסיבים, אמרו אף הם כי זהו יום גדול לאירלנד.

מנהיג המפלגה הסוציאל דמוקרטית ג'ון יום, אמר כי "זהו יום נפלא לתושבי צפון אירלנד. עלינו לשכוח את העבר, ולפעול ביחד כדי לבנות עתיד בו נוכל להתגאות כולנו".

עיראק מוכנה להכיר בריבונות כווית

בגדאד (ע.א.ס.ב.) – עיראק הודיעה אתמול כי היא מוכנה להכיר בריבונותה ובגבולותיה של כווית, מסרה סוכנות הידיעות העיראקית הרשמית "אינא".

"עיראק מאשרת כי היא מוכנה להסדיר את שאלת הכרה בריבונותה ובגבולותיה של כווית, בהתאם להחלטות מועצת הבטחון 833", נמסר בהצהרה משותפת רוסית־עיראקית, לאחר פגישה בין נשיא עיראק סדאם חוסיין ושר החוץ הרוסי אנדריי קוזירב.

נשיא ארה"ב ביל קלינטון אמר אתמול כי "עיראק שמעה את המסר שלנו" ונסוגה מגבול כווית ואולם ריכוז הכוחות האמריקאי "ימשך עד שאיום העיראקי ייעלם". קלינטון הוסיף כי שגרירת ארה"ב באו"ם מדלין אולברייט, דנה עם כמה מדינות אחרות, על תכנית שנועדה למנוע מעיראק את האפשרות להפחיד בעתיד את שכנותיה.

שר ההגנה האמריקאי ויליאם פרי אמר אתמול כי מעך כוחות ארה"ב במפרץ יגיע רק ל־30,000 חיילים, הם יוכלו להתחיל לשוב לביתם שבועות מספר לאחר שעיראק תשלים את נסיגת כוחותיה מגבול כווית.

פרי אמר כי הנשק העיראקי מהווה איום לטווח ארוך על האיזור, וכי כוח אווירי אמריקאי חזק יותר יישאר בעתיד הנראה לעין, כדי לוודא כי נשיא עיראק סדאם חוסיין לא יאיים שוב על מדינות המפרץ.

משקיפי האו"ם הנמצאים באיזור המפורז שעל גבול עיראק וכווית, דיווחו אתמול כי הגבול שקט לאחר דיווח מוושינגטון לפיו הכוחות העיראקיים אכן נסוגים צפונה.

שיעור תמותת הילדים גדל יותר מפי שלושה מאז הטיל האו"ם עיצומים על עיראק באוגוסט 1990, אמר אתמול פקיד עיראקי בכיר, שצוטט על ידי סוכנות הידיעות הרשמית אינ"א.

סגן שר הבריאות, שאוקי סברי מרקוס, אמר כי שיעור התמותה בקרב ילדים מתחת לגיל 5, עלה מ־8,903 מקרים במהלך שבעת החודשים הראשונים של 1990 ל־29,558 במהלך אותה תקופה השנה.

עוד אמר מרקוס, כי נשקפת סכנה לחולים הסובלים ממחלות כרוניות, עקב המחסור בתרופות במדינה.

חירום

טיפול נמרץ לב
● לב 1 – שירות 24 שעות – 03-5618791
● שח"ל – 03-5625555
● נטל"י – 177-022-4224, 03-5757788

ניידת טיפול נמרץ
● אשדוד 08-551333
● בית שאן 06-587233
● בת־ים 03-5511111
● הרצליה 09-541333
● חדרה 06-222333
● חיפה 04-52233/4
● טבריה 06-790111
● ירושלים 02-523133
● כפר־סבא 09-913222
● כרמיאל 04-988555
● מגדל העמק 06-544062
● מעלות 04-979333
● נהריה 04-823333
● נצרת 06-573335
● נתניה 09-623333
● עכו 04-912333
● עפולה 06-593334
● פתח־תקוה 03-9311111
● קראון 03-344442
● קרית ביאליק 04-761062
● קרית שמונה 06-944333
● ר"ג, ב"ב, גבעתיים 5796335
● רחובות 08-451333
● שדרות 051-897074
● תל־אביב 03-5460111

תורנות בתי מרקחת
תל־אביב
ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 – 5238746
בבלי – עמיאל 1 פינת טולוזה, בבלי – 6040552
ירושלים
ארנונה – לייב יפה 9 – 731901
חיפה
בנשיא – הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
גמ"א – חפץ חיים 6 – 9310541
רמת־גן
רמת־יצחק – ירושלים 96 – 6777506
בת־ים
קפ"ח – קושי קהיר 20 – 598881
גבי בתים – הנביאים 3 – 5515671

ליום שבת 15.10.94

תורנות בתי מרקחת
תל־אביב
ברק – ז'בוטינסקי 109 – 6046682
הבימה – ריינס 17 – 5288465
ברק – ז'בוטינסקי 109 – 6046682 – מוצ"ש
הבימה – ריינס 17 – 5288465 – מוצ"ש
סופרפארם – איינשטיין 40 רמת־אביב – 6413730 – מוצ"ש (עד 24.00)
ירושלים
שמואל א' – אבינדרי 3 – 706660
סופר פארם בית – בולגא 5 – 791951 – מוצ"ש
חיפה
מורדאו – מורדאו 13 – 664039
פתח־תקוה
מינישפרם – שפרינצק 20 – 9821067
רמת־גן
סינגי – חיבת ציון 43 – 6182821
בת־ים
גבי בתים – הנביאים 3 – 5515671

מרפאות שיניים
תל־אביב
● דיזנגוף סנטר שער 3 או 5 טל' 294869, 03-285822
● טיפולי חירום בבי"ח אסותא – טל' 5201515, 03-5201432/1, 24 ש'. גם בשבת וחג.
● טיפולי חירום, בי"ח איכילוב, תל־אביב. עד חצות (כולל שישי־שבת). 03-5436696
● תורנות 24 שעות – ה' באייר 20 (כיכר המדינה) טל' 254397, 03-452173. יפורה המכבי, איזורית 03-5449911, מנוי 4318.
יפו: יפת 99, 13.00-09.00, 02.00-16.00, טל' 864256.
בבמתיים: ויצמן 12, טל' 324547, איזורית 5193193, מנוי 3743.
ירושלים: צפת 23, טל' 251794, 02-255767.
בי"ח משגב לדך – טל' 02-633788, 08.00-16.00, ו' 08.00-19.00.
בת־ים: מרפאת שיניים לטיפולי חרום – קניון בת־ים רח' יוספטל טל' 5531505 – 24 שעות ביממה.

נפגעי אלימות
● סיוע לקורבנות אונס: ת"א (24 שעות) 03-5234819, ים 02-514455, חיפה 04-382611, אילת 059-31927.
● ויצ"ו – לנשים מוכות – טל' 5461133, 08-550506 – 24 שעות – 02-514111, 07-376310.
● מסל"ן – קו פתוח לנשים – נפגעות אלימות מינית – מרכז סיוע לנשים בנגב. 08.30-12.00, 16.00-19.00, טל' 057-74907.
● אור ארום – למען נפגעי אלימות שוטרים והתעמרות, בתוך האגודה לזכויות האזרח בישראל. טל' 03-663162/3.
● נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה, א'-ה', 9-16, 03-231675, 03-235922.
● מבוגרים אנונימיים (מנ.א.א.), מידע תמיכה וסיוע 24 ש' 03-5131046.
● זכויות הגבר במשפחה. 24 ש'. 04-322003, 04-256417, 03-378572.
● האגודה להגנת הילד: 03-6961070, 03-6956763.
● האגודה לנפגעי תקיפה מינית. טל' – קו חירום 6850041, קו גברים 6850036.

תחבורה
● שגי אוטובוס "דן" טל': 5614444.

● "אגד" – טל' 03-5375555
● זמני נחיתות מטוסים, תקליט: 03-9731111
● מודיעין נמל התעופה: 03-9712484
● רכבת, זמני נסיעה ותעריפים באמצעות "טלמסר" טלפונים: 04-303133, 03-5652200.

עזרה רפואית ונפשית
● ער"ן, עזרה ראשונה נפשית. ת"א 03-5461111, לילדים ולנוער 03-6961113, ים 02-610303. קו ברוסית 02-661122. חיפה 04-672222/3. קו ברוסית 04-672223. נתניה 09-625110. קו ברוסית 09-828755. ב"ש 07-281128. קו ברוסית 07-275871. מגיד הגליל 04-9988410. כ"ס, 09-974555. חדרה 06-346789. קו ברוסית 06-343269.
● המרכז להתנדבות בישראל, 03-5614144 לזקוקים למתנדבים ולמבקשים להתנדב.
● מגן, יעוץ למשפחות נפגעות סמים. א'-ה' 09.00-14.00 03-829970.
● אנוש – יעוץ למשפחות נפגעי נפש, 5400474, 03-5400672.
● יד ביד, אוזן קשבת לילדים לנוער ולהורים 24 ש'. 03-226027, 04-229488, 04-922222, 02-243358, אילת 09-76366, לחייל 222732, מ־17 עד 24.
● "אוזן קשבת" לנוער ולהורים. מרכז עירוני ר"ג. 6728697, 6734752, ב' 08.00-13.00, ד' ה' 16.30-19.00.
● "אל־סם" – רח' פקיעין 7, ימים א'-ה'. 16.00-20.00. טל' 5463587, 54620276, 02-663902, 02-663828.
● הוועד למלחמה באיידס. מידע וסיוע לחולים 03-614576, 03-566380. ת.ד. 33602 ת"א.
● אלי, אלימות כלפי ילדים. 03-430879, 03-261070 מ־08.00 עד 22.00.
● "הקו הלבן", אוזן קשבת להומוסקסואלים ולסביות. 03-292797. ימי א', ג', ה' מ־19.30 עד 23.30.
● קופת חולים – מוקד מידע רפואי. א'-ה': 08.00-20.00, ו': 08.00-15.00. טל' 03-433300.
● מד"א – שירות רופאים לביקורי בית, ובתחנות מד"א, שעות: 19.00 עד 07.00. טלפון חירום 101.
● חדר מיון פרטי תורן, מד"ע, קהילת סלוניקי 9 (ליד כיתן) ת"א, 499978.
● אלכוהוליסטים אנונימיים. הפניה לפגישות: 03-319845, 05-202951, 03-319281.
● אלכוהוליזם (24 שעות) 03-721161.
● אלכוהוליסטים אנונימיים ירושלים. 02-830092, 02-630524.
● "קשב לקטינים", אנג'לי. 03-299089, א'-ה' 09.00-14.00.
● אוזן קשבת לגיל המבוגר רשת השרון ימים א'-ה' 16.00-20.00, טל' 5493244.
● נשים במצוקה. קו ארום 09-505720.
● ארגון הורים ארצי, אוזן קשבת לילדים ונוער. 24 שעות ביממה. 03-621515.
● "יד שרה" – שיקום החולה. ים 02-244242, ת"א 03-812304, חיפה 04-381704.
● "תמ"ה" – תמיכה בהורים של לסביות והומוסקסואלים: טל'. 09-587779.
● תמיכה נפשית לחולי סרטן. 02-435516.

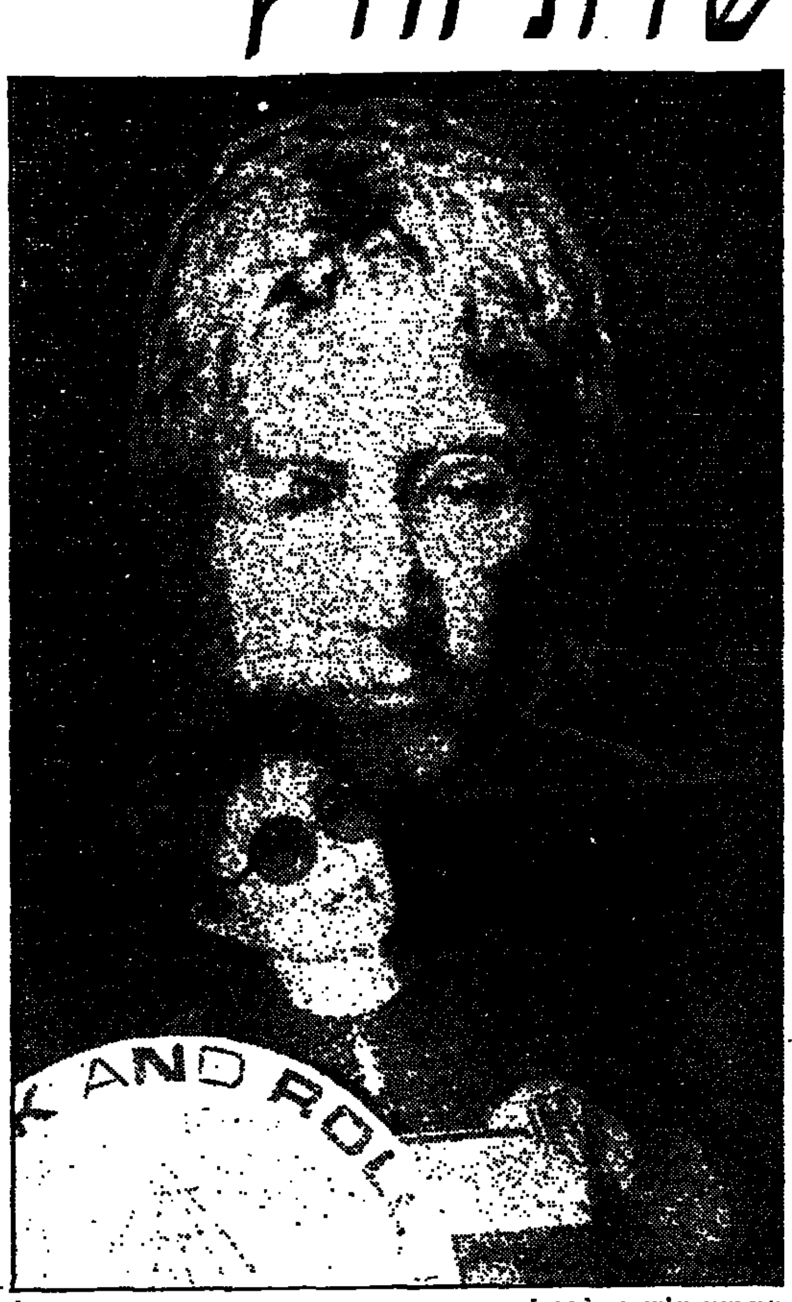

יוקו אונו, אלמנתו של ג'ון לנון, מופיעה במסיבת עיתונאים בניו יורק, בה הכריזה על תרומתה של חלק מאוסף גדול של חפצים שהיו שייכים ללנון ל"היכל התהילה" בקליבלנד (צילום: א.ס.)

פרס נובל בספרות ליפאני קנזאבורו אוואיי

סטוקהולם (א.ס.) – קנזאבורו אוואיי, שבנו הסובל מפגיעה מוחית מלידה הפך לסמל מרכזי בספריו המתארים את הצד האפל של החברה היפאנית לאחר מלחמת העולם השנייה, זכה אתמול בפרס נובל בספרות.

אוואיי בן 59, יצר סגנון כתיבה כמעט תוקפני, שונה במהותו מהסגנון הספרותי המסורתי המקובל.

בין עבודותיו החשובות נמנה הספר "הצעקה השקטה" מ־1967, המתאר את מערכות היחסים של אנשים בתוך עולם בו "ידע, תשוקה, חלומות ושאיפות מתמזגים זה לתוך זה", נמסר בהודעת האקדמיה השבדית.

קנזאבורו אוואיי הוא הסופר היפני השני הזוכה בפרס נובל לספרות. ב־1968 קיבל את הפרס יאסונארי קוואבטה. אוואיי אמר אתמול שהוא הושפע מאד מהמחזאי והסופר קובו אב ומהסופר מאוזג' איבוסה, שנפטר בשנה שעברה.

"תודות למה שסופרים מודרנים אלו הצליחו לבנות... זכיתי בפרס בעודי בחיים" אמר.

אוואיי החל את דרכו כמבקר חברתי של יפאן שלאחר מלחמת העולם השנייה. הוא מיתן את דעותיו לפני 31 שנה לאחר הולדת בנו, היקארי, שסבל מפגיעה מוחית מולדת.

ספרו הידוע ביותר, "עניין אישי", פורסם שנה לאחר מכן ב־1964. בספר, המספר מגיב להולדתו של בנו הנכה בכך הוא גורם לפיטוריו מהעבודה בגלל השתייה שלו, ורוקם מזימה עם אהובתו להרוג את בנו. ברגע האחרון, הוא משנה את דעתו ולוקח על עצמו את אחריותו כאב.

אוואיי גילה עניין כמעט כפייתי בדמותו של הילד הנכה או הפגוע, ורוב ספריו המאוחרים יותר עסקו במשמעויות הספרותיות והסמליות של דמות זו.

"לאחרונה, אוואיי מאד מאושר עם בנו וכעת אושרו הוכתר בפרס הנובל," אמר אוקיקו רוק, מתרגמו לשבדית.

אוואיי צויין על ידי האקדמיה עבור "העוצמה הלירית ודרכה יצר עולם דימיוני, בו מציאות ומיתוס מתמצים כדי ליצור תמונה מטרידה של הבעייה האנושית הנוכחית".

שווי הפרס הוא גובה של 933,000 דולר. הזוכה בפרס בשנה שעברה היתה הסופרת האמריקאית טוני מוריסון. בשנה שלפניה זכה בפרס המשורר הקאריבי דרק וולקוט, נאדין גורדימר מדרום אפריקה ב־1991 והמקסיקאי אוקטביו פאז ב־1990.

המועמדים האחרים השנה כללו את הסופר האסטוני יאן קרוס, המחזאי הבלגי הוגו קלאוס, הסופר ההונגרי גיורג קונראד, המשורר האירי שימוס היני, שני סופרים פורטוגזיים, חוזה ארמאגו ואנטוניו לובו אנטונס והמשורר הלבנוני המתגורר בסוריה עלי אחמד סעיד הכותב תחת השם אדוניס.

יפאן מריעה

יפאן הריעה לאוואיי על זכייתו בפרס, בעוד הוא עצמו הגיב על הזכייה בעדינות ובביטול עצמי. "בכל פעם ששמי הוזכר כמועמד, חשבתי זו בדיחה. מעולם לא האמנתי שאזכה", אמר.

בעבר, ספריו ודעותיו של אוואיי גרמו לסערת רוחות, העיקר בהקשר לביקורתו של החברה היפנית שלאחר מלחמת העולם השנייה בשנות השישים והשבעים. הוא הקדיש באותם ימים את חלקה של יפאן במלחמה. בשנה הבאה יצויין יובל שנים לסיום המלחמה, וכל שמתקרב התאריך באוגוסט 1995, קולם של קורבנות המלחמה ברחבי אסיה, בעיקר נשים שעובדו כשפחות מין ברחבי אסיה, והדורשים פיצוי על סבלם גובר. הויכוח הציבורי על חלקה של יפאן במלחמה מתריף לאחרונה. שני שרים נאלצו להתפטר לאחר שניסו להמעיט מאחריותה של יפאן לסבל שנגרם למיליוני בני אדם.

זכרונות ילדות

אוואיי היה בן 10 כאשר המלחמה הסתיימה, וזכרונות ילדותו השפיעו מאד על הסיפור שציין את תחילת הקריירה הספרותית שלו, "השבוי", המתאר את יחסיו של נער כפרי עם טייס אמריקאי שמטוסו נפל מעל שמי הכפר.

ג'ון נתן, מתרגמו של אוואיי לאנגלית, רואה כו את זוכר הניכור של הדור שלאחר המלחמה. "הניכור העיקרי בספריו של אוואיי, מאבד בכל אחד מספריו מעט יותר מרגישותו וסבלו מתרחק ממורשתו המוסרית," כתב נתן בהקדמה ל"עניין אישי". "הערכים אותם הכיר כילד נהרסו כליל בזמן המלחמה. החלל שנותר בחיין עדיין קיים".

בתואר נושאים של אפלה ואובדן, משתמש אוואיי כאמור בנסיונו שלו, בעיקר זה של האחריות לבנו המוגבל שהוא היום בן 31. האקירי מדבר וקורא ברמה של ילד וזקוק להשגחה מתמדת. אך הוא מוסיקאי מחונן המחבר יצירות המנוגנות בפומבי שגם הופצו באופן מסחרי.

אוואיי, השלישי בין שבעה ילדים, גדל בכפר קטן על האי הדרומי שיקוקו. הוא החל לכתוב בהיותו סטודנט באוניברסיטת טוקיו. השפעתו על הספרות היפנית היא עצומה. "אני מרגיש שאני חלק ממשפחתו באופן מנטלי", אמר אנה אנינו, פרופסור באוניברסיטת קיו.

למרות שהגיע למה שנראה כפסגת הקריירה הספרותית שלו, אוואיי הודיע שהרומן שהוא כותב כרגע, האחרון בטרילוגיה הנקראת "העץ הירוק המתלקח", יהיה הרומן האחרון שהוא כותב.

"אני אנסה למצוא סגנון אחר בספרות, השונה מהרומן שדרכו אני יכול להביע עצמי. כדי לעשות זאת, אני זקוק למספר שנים בכדי לקרוא ולהתבונן בעבר. עם פרס הנובל, אני יכול לעשות זאת, ועבור זאת אני אסיר תודה", אמר.

גופתו של ז'ורה מנהיג כת "מקדש השמש" זוהתה בין ההרוגים בשווייץ

ז'נבה (עיר) – גופתו של לוק ז'ורה, מנהיג כת "מקדש השמש", זוהתה בין הגופות שנמצאו באתר המוות, בעיירה גראנג'־סור־סלוואן, הודיע אתמול השופט המחוזי ז'אן פסקאל לקמה.

שלטונות המשפט בשווייץ הוציאו, זמן קצר לאחר גילוי 53 גופות בשווייץ ובקנדה, צווי מעצר בינלאומיים נגד לוק ז'ורה וז'וזף די מאמברו, המנהיג השני של הכת, שגופתו זוהתה בהוראות לפני שלושה ימים, בין הקורבנות בגראנז'.

השופט לקמה ציין בהודעה הקצרה, כי זיהוי הקורבנות האחרים ימשך מספר שבועות, משום שכמה מן הגופות הוכחות לחלוטין.

שבעה מתוך 25 הגופות בגראנז' זוהו. המשטרה ציינה כי 10 גופות נשרפו לחלוטין, בשני בתי הנופש שעלו באש ב־5 באוקטובר לפנות בוקר.

עוד 23 מחברי הכת נהרגו בתנאים דומים ובאותו לילה, בחווה בעיירה שיירי, מרחק כ־130 ק"מ מגראנז'־סור־סלוואן.

התאוששות בשער הרובל לאחר השקעה מאסיבית של הבנק המרכזי

מוסקווה (א.ס.) – הרובל התחזק אתמול לאחר צניחתו המדאיגה שלשום, אך רק בעקבות קנייה מאסיבית של דולרים על ידי הבנק המרכזי שהביאה לירידה מדאיגה ברזרבות מטבע החוץ שלו.

לאחר התערבות של הבנק והצגת כללי מסחר חדשים, הגיע אתמול הרובל לשער של 2,994 לדולר, לאחר שצנח לשפל של 3,736 רובל לדולר שלשום.

זו היתה העמידה החזקה ביותר שהרובל הראה לאחרונה ומחקה לחלוטין את ההפסדים שנגרמו בשלושת הימים האחרונים, לאחר שהצניחה בת 24 אחוז הביאה לחששות לגבי יציבותה הכלכלית של רוסיה.

בעוד הרוסים המבוהלים עומדים בפני עליות מחירים בחנויות, לאחר הטלטלה בימים האחרונים בשווקים הכלכליים, החלו להסתובב תאוריות לגבי קנוניות והכל מהכל האשמו לגבי האחריות לאי היציבות בשער של הרובל, החל מהמאפיה ועד לבנק המרכזי עצמו.

דובר של הנשיא בוריס ילצין טען כי הקיצוניים הם אלו שגרמו למשבר. "המטרה האסטרטגית היתה להביא לנפילתו של הנשיא ולעצור את הרפורמות במשק," אמר ויצ'סלאב קוסטיקוב.

הבנק המרכזי הוציא כ־100 מיליון דולר בבורסה אתמול, והביא בכך את הוצאותיו בשלושת הימים האחרונים לכרבע ביליון דולר בניסיונו לחזק את הרובל.

רזרבות מטבע החוץ מוערכות בפחות מ־6 ביליון דולר, ומשמעות הדבר שהבנק עלול להשאר בלי כסף בסוף השנה בקצב ההוצאות הנוכחי.

טלטלתו של הרובל החלה לפני שלושה שבועות כאשר הבנק המרכזי לא השתתף במסחר במטבע חוץ באותו היום בגלל הרזרבות הנמוכות במטבע חוץ.

לאחר הנפילה המהירה בערך המטבע, חזר הבנק למכור רובלים אתמול בבורסה. אולם השינויים הדרסטיים בערך המטבע גרמו כבר לנזק באמון הציבור.

"הממשלה לא יודעת מה היא עושה", התלוננה ריינה איבונה, המוכרת בננות בדוכן רחוב. "כל המשחקים האלו עם הכסף שלנו מעצבנים אותנו".

בניסיון לעצור את המשבר, פיטר שלשום ילצין את שר האוצר אתמול וביקש מהפרלמנט לפטר את יו"ר הבנק המרכזי.

הסרבים בבוסניה דורשים מהאו"ם לפנות האזור המפורז סביב סרייבו

סרייבו (א.ס.) – הסרבים בבוסניה איימו לנתק את הקשר עם כוחות האו"ם אם אלו לא יפנו את האזורים המפורזים דרומית לסרייבו, בעוד הקרבות מחריפים בשלוש חזיתות.

המנהיג הסרבי הצבאי קבע אולטימטום עד ל־20 באוקטובר עבור כוחות הממשלה הבוסנית, כדי לסגת מהאזורים, מאגנס איגמן ומאגנס באולנסיקה.

"הצבא הסרבי יתקוף את עמדות המוסלמים ויכריח אותם לחזור לקווים מאחוריהם היו לפני פברואר", נמסר בהודעה.

למרות שהקרבות עצמם סביב סרייבו היו בסדר גודל קטן תוך שימוש בנשק קל בלבד, המתח גובר כיוון שמתאמי הפעולה בצד הסרבי מסרבים לאחרונה לשתף פעולה עם פקידי האו"ם בבדיקת השטחים המפורזים בתואנה שהם צריכים לפקד על חייליהם. טיסות הסיוע ההומניטרי לסרייבו התחדשו אתמול לאחר שהופסקו יום קודם לכן בעקבות ירי מנשק קל לעבר מטוס, מסר קריס יאנובסקי, דובר נציבות הפליטים של האו"ם.

מטוס אספקה של כוח המגן של האו"ם נפגע שלשום מארבעה קליעים שנורו מנשק קל, בעת ההמראה או הנחיתה. יום קודם לכן נחתו שני פגזי מרגמה בתחום שדה התעופה.

66 הרוגים בהתרסקות מטוס באיראן

ניקוסיה (א.ס.) – צוותי חילוץ המשיכו לחפש בין שרידי המטוס שהתרסק אתמול בהרי במרכז איראן. כל 66 הנוסעים נהרגו, מסרה הטלוויזיה האיראנית.

השידור הראה עשרות בני אדם מחפשים בין שרידי המטוס הדו מנועי שהתרסק בליל שלשום.

המטוס שהיה בטיסה פנימית, התרסק בהרי קארקאס, 290 קילומטר דרומית לטהראן.

"עדיין מוקדם לקבוע את סיבת ההתרסקות. כל מה שאנחנו יודעים הוא כי המטוס החל לאבד גובה בפתאומיות", מסר שר התחבורה האיראני בשידור הטלוויזיה.

כל הנוסעים וצוות האוויר היו אזרחים איראניים.

בית המשפט היה לפרקליט השטן

סטוקהולם (ע.א.ס.ב.) – שבדי בן 22 יוכל סוף סוף לרשום לפני שמו את המלים "בליעל כריסטוס ישו", החליט שלשום בית משפט בעיר ארברו, במרכז שבדיה.

בית המשפט ביטל החלטה אדמיניסטרטיבית קודמת, שמנעה מהצעיר את הזכות להוסיף את שתי המלים העבריות ואת המלה היוונית לשמו, בטענה כי חלק מהתושבים עלולים לראות בכך חילול השם.

בתנ"ך מזוהה בליעל התגשמותו של הרוע, ובברית החדשה זה כינויו של השטן.

בנימוק החלטתו, ציין בית המשפט בארברו כי מעט מאוד שבדים מסוגלים להבין מה פירוש המלה "בליעל".

גוש שתן קפוא במיטה

מונטוגו (עיר) – בני זוג בקנדה התעוררו השבוע בבהלה משנתם, בעת שמטוס שיודר גוש גדול של שתן קפוא, שחדר דרך גג ביתם. ה"תבילה" נחתה מטרים ספורים ממיטתם.

"נשמע כמו פצצה גדולה פרץ דרך הגג ונפל לא הרחק ממיטתנו", אמרה בעלת הבית פאגוזה צייג. "הגוש החטיא אותנו במטרים ספורים", ציינה.

גורמי תעופה בקנדה מנסים כעת לאתר את המטוס ששיודר ביום ב' בלילה את המטען הידוקק, בעת שהתכונן לנחות בנמל התעופה הבינלאומי של טורונטו.

"מדובר במקרה מוזר ביותר. קיימות תקנות, לפיהן על מטוסים לרוקן מטענים כאלה לאחר הנחיתה. הם לא יכולים כך סתם לשחרר אותם באוויר", אמר דובר נמל התעופה.

צייג ובעלה תקועים עדיין עם ה"מתנה" שנפלה משמיים בביתם בעורנהיל, צפונית לטורונטו. "איננו יודעים מה לעשות, ואיש לא מסייע לנו להיפטר מהמטען. אנו כבר חולים מכל העניין הזה", ציינה צייג.

במלאת שנה למותה של חברתנו
הדסה ורדי – בוסל ז"ל
תתקיים אזכרה בבית־הקברות בדגניה א'
ביום ראשון, י"א חשון תשנ"ה, 16.10.94
בשעה 16:00.
לאחר מכן נתכנס במועדון הצר־ראשונים
בית־דגניה־א'

אנו משתתפים בצערה של חברתנו
שושקה שמינהרדט ומשפחתה
עם פטירתה של
האם
בית החינוך המשותף
"מעלה הבשור"

חברת החשמל לישראל בע"מ
חי"ג חשמל – שירות טלפוני להודעות על תקלות 24 שעות ביממה

ירושלים	02-580666	נהריה	04-935555
תל־אביב	03-5653777	נתניה	09-602988
חיפה	04-647777	עפולה	06-423333
אילת	07-372191	פתח־תקוה	03-9394488
אשדוד	08-511688	צפת	06-970211
אשקלון	07-770088	ראשון־לציון	03-9632488
באר־שבע	057-462666	רחובות	08-371588
טבריה	06-792275	רמלה	08-221313
חדרה	06-223133	רעננה	09-906188
כרמיאל	04-881731	אריאל	03-9366345-6-7
בית שמש	02-911669		

מודעות בטלפון
השרות שלנו ללא תוספת מחיר
פרסום רם טל. 03-5600780, 5605731, 5605591
ובערב 03-5032969, 5010597, 5043568
ביצוע עבודות סדר וגרפיקה ממוחשבת

هكذا من الاصل

חריש: "תעשיית הקולנוע תזכה ב־95' לטיפול מועדף"

מאת אביבה זלצמן

תעשיית הקולנוע תזכה בשנת 1995 לטיפול מועדף במשרד המסחר והתעשייה. כך הודיע השבוע שר המסחר והתעשייה, מיכה חריש, בישיבת הנהלת המשרד, במסגרת הנחיותיו לקווי מדיניות לשנת 1995.

היעד, לפי השר חריש, הוא "מתן תנופה גדולה לתעשיית הקולנוע הישראלי, על כל היבטיו, במטרה להכין את התנאים הכלכליים שיאפשרו את מיצוי הפוטנציאל הגדול של התעשייה בישראל, גם בתחום האמנותי וגם בתחום הכלכלי".

בשנת 1995 תזכה תעשיית הקולנוע לטיפול מועדף ברמה של השר ומנכ"ל המשרד, זאת בהתאם לדוח ועדת נאמן, שאומץ על־ידי השר. ועדת נאמן, אשר בחנה את הדרכים לעידוד תעשיית הקולנוע, קבעה המלצות אופרטיביות, שהמרכזית בהן היתה הקמת קרן הון סיכון משותפת לממשלה ולמשקיעים פרטיים.

השר חריש ציין, כי נוכח מסקנות הוועדה הנחרצות המצביעות על הפוטנציאל הגלום בתעשיית הקולנוע בארץ ובחו"ל, הוא נחוש בדעתו ליצור את התנאים האופטימליים כבר בשנת 1995, באמצעות הכלים העומדים לרשותו, כולל העלאת הנושא בממשלה.

המכס חשף ניסיון להברחת 66 אלף זוגות נעליים מסין

מאת אמנון אמר

שלטונות המכס חשפו השבוע בנמל אשדוד הברחה של 66 אלף זוגות נעליים. מדובר בחמש מכולות נעליים שיובאו לארץ מסין.

היבואנים הצהירו כי הנעליים הן מתוצרת איטליה, שהייבוא ממנה פטור ממכס. חקירת המכס גילתה שהנעליים הובאו מסין לאיטליה, ושם הוטבעו עליהן תוויות והצדפו להן תעודות מקור מזויפות. בדרך זו ביקשו היבואנים להשתמט מתשלום מכס בהיקף של כ־1.5 מיליון ש"ח.

במקביל לתפיסת המכולות, נערכו חיפושים בבתים ובבתי העסק של המעורבים בפרשה, ובמהלכם נתפסו מסמכים התומכים בחשדות כי מקור הנעליים הוא במזרח הרחוק. חשיפת ההברחה מצטרפת לניסיון הברחה נוסף, שבוצע במנגנון דומה ונוכל על ידי המכס בשבוע שעבר.

מנהל המכס, אריה דיין, אמר אתמול כי שתי הפרשיות נחשפו במסגרת חקירה מקיפה, שמנהל אגף המכס בנושא זיוף תעודות מקור בענפי ההלבשה וההנעלה.

בעקבות יבולי שיא – יחודש השנה יצוא הבננות לאירופה

מאת רן הלוי

אחרי כמה שנות הפסקה יחודש השנה יצוא בננות מישראל, בעיקר לארצות מזרח אירופה ול"מדינות הפריפריה" במזרח התיכון. בשבוע שעבר יצא משלוח ראשון של 300 טון לבולגריה.

יצחק קלונימוס, מזכיר ארגון מגדלי בננות, העריך כי יצוא הבננות יסתכם בעונת תשנ"ה בכ־10,000 טון.

הבננה היא פרי פופולרי מאוד בישראל, ומגדליה מתבססים בראש ובראשונה על הצריכה המקומית בארץ. הפנייה ליצוא נובעת, בין היתר, מיבולי שיא בהיקף חסר תקדים של כ־100 אלף טון, הצפויים השנה עקב חידוש המטעים אחרי נזקי הקרה והשלגים בחורף 1991־1992, והחורף החם האחרון.

המגדלים צופים השנה עונה קשה מאוד מבחינת יכולתם לשווק את מלוא היבול, ולפיכך יידרש שימוש בשלוחות נוספות, כמו יצוא ושלוחות שיווק מחולות לצה"ל, למשל.

ארגון מגדלי בננות עורך בשנים האחרונות בדיקה מקיפה של הרגלי צריכת הפרי בארץ. אחד מממצאיה המעניינים מצביע על כך, שהאפשרות להגביר את הצריכה באמצעות הורדת המחיר היא מוגבלת, שכן הצרכן הישראלי נרתע מלקנות את הפרי מתחת לסף מחיר מסוים, מתוך חשד שמוצעת לו סחורה נחותה.

ממצאים נוספים שמעלה המחקר בן שלוש השנים, שערכה חברת מיצוב עבור מגדלי הבננות:

● הישראלים רואים בבננה פרי ל"בין הארוחות".

● הערבים בישראל מעדיפים בננות גדולות; האוכלוסיה היהודית הוותיקה וציבור העולים אינם מייחסים חשיבות לגודל.

● באוכלוסיה הוותיקה בארץ – ערבים כיהודים – אהובות הבננות בעיקר על ילדים; בקרב העולים היא נצרכת יותר בין המבוגרים. עם זאת, דימויה של הבננה משתנה: בעבר נתפסה כפרי המתאים ביותר לצריכת תינוקות וקשישים (בשל "שכיחות מוגבלת" של שיניים אצלם).

כיום סבורים 71% מהיהודים ו־53% מהערבים כי הבננה היא פרי מזין, המתאים לכל המשפחה.

● דימוי מוטעה של הבננה, בתור פרי משמין, עדיין מושרש יחסית. זאת, למרות העובדה שבננה ממוצעת מכילה 87 קלוריות בלבד. זהו ההסבר לרתיעת נשים מצריכה גדולה של בננות.

הבנקים מתחרים על פקדונות הציבור

מאת רן הלוי

מאז ההעלאה האחרונה בשיעורי הריבית על הון לטווח קצר במשק, מסתמנת תחרות ערה בין הבנקים המסחריים על פקדונות הציבור לטווח קצר ובינוני.

עם זאת, המגמה השולטת בבנקאות עדיין מכוונת להגדלת המרווח הפיננסי של הבנקים בין ריבית החובה שהם גובים על הלוואות (המגיעה ליותר מ־21% לשנה על חריגה ממסגרת האשראי), לריבית הזכות על פקדונות (שאינה מגיעה בשום מקרה לשיעור שנתי של יותר מ־16.5%).

להלן כמה תוכניות חיסכון המוצעות לציבור בימים אלה.

בנק דיסקונט:

● "פסגות־דולר" – תוכנית פיקדון לתקופה של שנה, צמוד לדולר עם חלופה שקלית. הבנק מציע בתוכנית זו, כחלופה להפרשי שער, ריבית שקלית לא צמודה, אותה הוא רשאי לשנות מעת לעת.

היא מיועדת ללקוחות המעוניינים בשמירת הערך הדולרי של השקעתם, לנוכח הפיגור בהתאמת שער השקל מול הדולר ביחס לעליית המחירים בארץ. במועד הפירעון, בתום שנה ממועד הפקדת החיסכון, יזכה אותם הבנק באופן אוטומטי לפי הצמדת הסכום לשער הדולר, או בריבית השקלית, לפי החלופה שתזכה אותם בסכום גבוה יותר.

הריבית ההתחלתית שנקבעה לתוכנית זו השבוע היא 10% בלבד. המפקיד רשאי למשוך את כספו לפני תום התוכנית, בנקודות יציאה חודשיות, אבל אז יזוכה רק בהפרשי הצמדה מלאים לשער הדולר, בלא אפשרות לבחור בחלופה.

● "פיקדון בריבית" – פיקדון לסכומים של 50 אלף ש"ח ומעלה, לתקופה של שלושה חודשים או יותר, לפי בחירת הלקוח, בריבית קבועה של 15.5%, המבטיחה שיעור תשואה שנתי מינימלי של 16.42% – או ריבית משתנה על בסיס פריים־פחות־1.5%.

בתום תקופת החיסכון יזוכה המפקיד לפי הערך הגבוה יותר לכספו. תוכנית זו מעניקה לחוסכים מעין ביטוח מפני ירידה אפשרית של ריבית הפריים (באמצעות "רצפה" של 15.5%), אך לנוכח האווירה במשק בנוגע לגובה הריבית, ספק אם זהו סיכון ממשי לטווח הקצר.

בנק אמריקאי ישראלי:

פיקדון שקלי לא צמוד בסכומים של 15 אלף ש"ח או יותר לשלושה חודשים, בריבית של 15.6% בשיעור שנתי. הבנק מציג תוכנית זו כאפיק מתאים לצורכי משקיעים שמימשו את השקעותיהם בבורסה לאחרונה, וממתינים להתבהרות מצבה בטרם ישקיעו בה שנית.

בנק המזרחי:

מציע לציבור להפקיד סכומים של 15 אלף ש"ח ומעלה, לתקופות של שלושה וארבעה חודשים ובריבית קבועה של 15.5% – לא צמוד. לתקופות של שישה ו־12 חודשים מציע המזרחי ריבית של 15% בלבד.

הבנק הבינלאומי:

● תוכנית חיסכון בריבית גמישה על פקדונות ב־10,000 ש"ח ומעלה. מדובר בחיסכון צמוד למדד, והריבית המוצעת נמוכה בהתאם. שיעורי הריבית על ההפקדה ינועו בין "ריצפה" של 2.25% לשנה ל"תיקרה" של 4.25%.

בתחומים אלה ינועו שיעורי הריבית לפי תנודות ריבית הפריים הבנקאי. כל שינוי ב־1% בריבית הפריים ישנה את הריבית על החיסכון ב־0.5%.

השיעור הנוכחי בו מחייבים כל הבנקים את הלווים – 17% לשנה – מזכה את החוסך בשיעור ריבית שנתי של 3% על פקדונותיו. מובטחת תשואה מינימלית, מתואמת לפריים של 15.5% (2.25% לשנה, צמוד למדד).

● תוכנית עם בחירת הצמדה: סל/מדד־ריבית – זוהי תוכנית חיסכון לשנתיים, שבסופה יקבל המפקיד את הסכום הגבוה מבין שתי חלופות: הצמדה מלאה למדד המחירים לצרכן בתוספת ריבית של 1.5%, או הצמדה לסל המטבעות הבינ"ל של בנק ישראל, בתוספת ריבית של 4.5% לשנה. התוכנית אמורה להגן על כספי המפקידים מפני האינפלציה או פיחות המטבע.

בנק איגוד:

"פיקדון 90 עולה" – תוכנית חיסכון ל־90 יום לסכומים של 20 אלף ש"ח ומעלה, בריבית מינימלית של 15.4% (שהיא ריבית שנתית של 16.32%). הריבית תוצמד למכרז השבועי של בנק ישראל לבנקים, כך שהעלאת שער הריבית תזכה את המפקיד בהצמדה לעלייה זו.

מפעל "קליל מוצרי אלומיניום" נחנך באזור התעשייה של כרמיאל. ההשקעה בשלב הראשון של הקמת המפעל המסתכמת ב־25 מיליון דולר. הטקס נערך במעמד שר התמ"ס, מיכה חריש ובהשתתפות ראש עיריית כרמיאל, עדי אלדר. (הדס גייפמן)

היום מתפרסם מדד חודש ספטמבר; ההערכה: יותר מאחוז

מאת אמנון אמר

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה תפרסם היום בצהריים את מדד חודש ספטמבר, שעלה על פי התחזיות המוקדמות ביותר מאחוז.

הערכות הגופים הכלכליים על עליית המדד שונות החודש זו מזו במידה ניכרת.

במשרדים הכלכליים בירושלים מעריכים כי מדד ספטמבר עלה בשיעור חריג של כאחוז וחצי, בעוד שבבנקים הגדולים בתל אביב צופים עלייה מתונה יותר, של כ־1.2־1.1 אחוזים, בדומה לשיעור עליית המדד בחודשיים האחרונים.

מדד חודש ספטמבר גבוה יחסית מדי שנה, בעיקר בשל סיבות עונתיות. במדד זה באות לידי ביטוי המדידה השנתית של ההוצאות לחינוך ותחילת אופנת הסתיו.

ככל הידוע, נמשכו השנה העליות התלולות במחירי הירקות והפירות גם בחודש ספטמבר, וגם הן יבואו לידי ביטוי במדד שיפורסם היום.

הנעלם הגדול מוסיף גם הפעם להיות סעיף הדיור, בעיקר בשל המשקל הגדול שיש לו בהרכב "סל" ההוצאות של המדד.

"יש להטיל בבורסה מס על רווחים עם קיזוז הפסדים וללא צורך בדיווח"

מומחים מזהירים: המס בנוסח שמציע האוצר אינו חוקתי ולא יעמוד בבג"ץ

מאת רן הלוי

ביום עיון שקיים שלשום המכון הישראלי לניהול, בנושא השלכות המיסוי על רווחים בבורסה, המליץ פרופסור אהרן ידין מהפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, להטיל מס אחיד על רווחים ריאליים בבורסה בשיעור של 20% עד 25%, שיאפשר קיזוז הפסדים ללא צורך בדיווח.

לדבריו, ניתן להגיע בקלות יחסית להסדר עם הבנקים על ניכוי במקור של כל מכירה ברווח, ולהנפיק תעודות זיכוי על מכירה בהפסד, שיזוכו בחשבון הלקוח וניתן יהיה להשתמש בהם באופן צבור וצמוד למדד.

ידין הזהיר, כי מתכונת החוק שהגיש האוצר לחקיקה בכנסת, אינה חוקתית וספק אם תעמוד במבחן בג"ץ. הוא אמר כי הצעת החוק יוצרת כללים שונים לשחקנים שונים בשוק, ויוצרת אפליה.

"הדרישה לבחור מראש בין שני המסלולים – עם או בלי קיזוז הפסדים – פירושה הימור, העלול לגרום למפסיד כבר נזקים כחובת מס. זו דרישה בלתי הוגנת, המנוגדת לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו", אמר ידין.

עוד ציין, כי עלולה להתעורר בעיה חוקתית גם לגבי משקיעים ששווי התיק שלהם ב־31.12.94 יהיה נמוך משווי הרכישה של ניירות הערך שבתיק.

זאת, משום שהטלת מס על רווחים על נישום שהפסיד מהווה פגיעה בקניין "מעבר לנדרש", וצפוי שלא תעמוד בבג"ץ.

הממונה על הכנסות המדינה במשרד האוצר, יורם גבאי, סינגר על החוק המוצע ועל דרך קבלת ההחלטות בעניינו. לדעתו, אסור להשאיר אפיק הון ללא מיסוי, שכן הדבר יוצר עיוות כלכלי. עם זאת הודה כי הוא אישית תמך – ועודנו תומך – בהטלת מס מחזור.

באשר לתהיות שהועלו בציבור על דרך קבלת ההחלטות על מיסוי רווחי הון בבורסה, אמר גבאי, כי לעיני בכירים באוצר עמד כל הידע התיאורטי הרלבנטי לדיון, אם כי לא היה בידיהם כל הידע המעשי המתבקש ממנו.

"ההחלטה להטיל מס על רווחים ללא אפשרות קיזוז היתה נכונה מבחינה תיאורטית. חולשתה היתה במישור הפוליטי", אמר.

לעומת זאת הודה גבאי, כי אי הטלת מס על קופות הגמל אינה נכונה מבחינה מקצועית, אך היא מהווה פשרה פוליטית הכרחית. גבאי העריך כי למס לא תהיה השפעה ארוכת טווח על הפעילות בבורסה.

פרופסור אמיר ברנע מאוניברסיטת תל אביב, המשמש כמנכ"ל־משותף בחברת זיגמר־ברנע, טען לעומתו כי לחוק יהיו השלכות מרחיקות לכת, לפחות לגבי מנהלי התיקים, שכן עתה יהפכו שיקולי המס למרכיב חשוב בקבלת ההחלטות על השקעות.

לדבריו, שיקולי מס עלולים לשבש את השתכללות שוק ההון. כן עלול החוק, לדבריו, לפגוע בשוק המעו"ף ולהקטנת סחירותם של ניירות ערך, שתפגע ב"יעילות השוק".

שוקי ההון בעולם / ב"ל כספי

רגיעה בשווקים; הדולר התחזק

המסחר בשוקי ההון של העולם היה אתמול רגוע. בשוקי המטבע היו שינויים קלים בשערי המטבעות השונים, אך גם הופיע ביקוש רב למניות וניירות ערך.

מומחים מעריכים, כי שוקי המטבע במערב אירופה ובמזרח הרחוק היו במצב המתנה לפרסום נתוני האינפלציה בארה"ב. כשאלה פורסמו, התברר כי מדד המחירים לצרכן בארה"ב ירד בספטמבר ב־0.5 אחוזים ללא סעיפים עונתיים והמדד הבסיסי עלה ב־0.1 אחוזים, הגיבו השווקים בביקוש קל לדולר.

בעקבות הביקוש עלה אתמול המטבע האמריקאי ל־1.5455 מארק, 1.2890 פר"ש, 100.30 יינים, ואילו הליש"ט ירדה ל־1.5776 דולר.

לדעת מומחים, חוסר היציבות בשוקי המטבע בעולם יימשך גם בימים הבאים, שכן השוק הפכפך ומשום כך השפעת המדדים קטנה למדי.

בשוקי ניירות הערך של העולם היו אתמול ביקושים טובים ברוב הבורסות. בניו יורק עלה מדד הדאו ג'ונס ל־3,915.18 נקודות – עלייה חצי יומית של 40.03 נקודות, ואילו הביקוש למניות ישראליות העלה את המדד שלהן ל־114.79 נקודות – עלייה של 0.57 נקודות.

בבורסות האירופאיות היו ביקושים טובים, וגם בלונדון עלה מדד המניות הכללי ל־3,145.60 נקודות – עלייה של 45.10 נקודות. בגרמניה עלה מדד הדקס ל־2,077.57 נקודות – עלייה יומית של 6.51 נקודות.

מפעלי תעשייה בארץ מפגרים ביישום התקן "איזו 9000"

מאת הדס גייפמן

"מפעלי תעשייה ישראלים מפגרים מאוד ביישום תקן 'איזו 9000' – התקן הבינלאומי להבטחת איכות, לעומת מפעלי תעשייה באירופה". כך מסר משה דב, מנכ"ל משותף בחברת תיכון מפעלים.

לדבריו, רק לכ־200 מפעלים ישראלים יש תקן "איזו 9000", לעומת כ־20 אלף מפעלים בהולנד ו־40 אלף בבריטניה.

"כבר היום, לפי תקנות הקהילה האירופית, יכולים מוצרים מסוימים, כמו חלק ממוצרי המזון ומוצרי הפרמצבטיקה, להיכנס לשוק רק בתנאי שיוצרו במפעלים העומדים בתקן", אמר.

דב מעריך כי בתוך שלוש שנים, מפעל שלא יעמוד בתקני "איזו 9000", לא יוכל ליצא למדינות שאימצו תקנים אלה.

בארץ גוברת תופעת חיוב התקנים על ידי גופים גדולים, כמו משרד הביטחון, חברת החשמל ובזק. בתוך שלוש עד חמש שנים יאמצו את הדרישות כל הגופים הגדולים ואף הבינוניים ואז, מפעל שיהיה ללא תקן לא יוכל למכור גם בארץ.

מאז נקבע תקן "איזו 9000" ב־1988, הוא הביא לשינוי ניהולי ואיכותי. שינוי הנהלים והתהליכים בהתאם לדרישות התקן מביא לשיפור השירות, המתבטא בהעלאת כושר התחרות בשוק, בבניית מוניטין טובים ועוד.

"גולן אלקטרוניקה" תספק לטיוואן מע' תקשורת סלולארית אלחוטית

מאת כתבנו הכלכלי

חברת גולן אלקטרוניקה, החברה הבת של תדיראן תקשורת, חתמה על חוזה לאספקת מערכות תקשורת סלולארית אלחוטית, עם תאגיד הענק הטיוואני איי.די.איי. (a.d.i).

ההזמנה הראשונה במסגרת החוזה מסתכמת ברבע מיליון דולר.

במסגרת החוזה יסופקו שתי מערכות ראשונות עד סוף השנה, שיותקנו בטייצונג שבטיוואן ובטין.

על פי החוזה, עם תום אספקת שתי המערכות הראשונות והתאמתן, תספק החברה כ־30 מערכות מדי שנה להתקנה במדינות המזרח הרחוק.

גולן אלקטרוניקה תספק את תוכנת ההפעלה וניהול הרשת הסלולארית ותחנות (המשדרים) של המערכת, ואילו את המתג הסלולארי תספק חברת קואן הטיוואנית. את הטלפונים תספק חברת איי.די.איי.

בורסה / איתן יעקבסון

עליות חדות במחזורי עסקאות נמוכים מהרגיל

אתמול נרשמה מגמה של עליות שערים חדות בשוק המניות. העליות הוסברו בעיקר בציפיות לחתימת חוזה שלום עם ירדן, ובהערכות של משקיעים שונים שהמדד לא יהיה גבוה מהמצופה (כ־1.2%). מבין הקונים בלטו אתמול מנהלי תיקים.

מדד המשתנים עלה אתמול בשיעור של 2.02% ונקבע על 183.61.

מחזור העסקאות במניות צנח אתמול לשפל מרגיז של 103 מיליון ש"ח, והוא מעיד על עניין מועט של הציבור בנעשה בשוק המניות.

מבין המניות הכבדות בלטו אתמול בעלייה כור, ים המלח, כייל, בזק, אגיס ודיסקונט השקעות. מניות כור ודיסקונט השקעות מעניינות גם את המשקיעים הזרים.

עלייה של 10% נרשמה בתעודות ההשתתפות של ישראמקו, שיונקו למחזור של 12.

בשוק אגרות החוב הצמודות למדד נרשמה מגמה של עליות מתונות בציפייה למדד גבוה.

מגמה מעורבת עם נטייה לעליות נרשמה גם בצמודי הדולר, לנוכח עליית השער היציג ל־3.033.

במק"מים נרשמו עליות קלות, התשואות ירדו במקצת לרמה של 16% עד 16.5% במרבית המקרים. רמת התשואות הגבוהה במק"מים מזמינה קונים.

האווירה החיובית בשוק המניות הוסברה אתמול גם בהערכות שהבנקים יסכימו למחזר הלוואות שניתנו בעבר לרכישת קרנות נאמנות. אולם השאלה שנותרה פתוחה היא, מה יעשו הלקוחות. לקוחות שירצו למחזר את ההלוואות יידרשו לשלם ריבית גבוהה בגין ההלוואות החדשות, ומי שלא ירצה לשלם ריבית גבוהה ייאלץ למכור את תעודות ההשתתפות שלו בקרנות הנאמנות כדי לפרוע את ההלוואות, והדבר עלול לגרום לירידות שערים.

צריך לזכור שהאווירה בקרב המשקיעים השתנתה לעומת האווירה ששררה לפני שנה, והיום יש משקיעים שמעוניינים "לצאת" מהשקעות מהירות בבורסה.

ועדים ועובדים / אפרים דוידי

אוספים מנשר של ועדים

אנשי ועד עובדים של הוועד הפועל של ההסתדרות, עסקו בימים האחרונים באיסוף אלפי חתימות של אנשי ועדים מכל מגזרי המשק, נגד המשך המס הפוליטי הנהוג בהסתדרות. מדובר בתשלום מקופת ההסתדרות הניתן למפלגות הפוליטיות.

במנשר, עליו חתמו כבר מאות ראשי ועדים, נאמר בין היתר: "אנו קוראים לכם לבטל לאלתר את המימון הפוליטי למפלגות – 38 מיליון ש"ח, שיתפנו לתגבור פעילות האיגודים המקצועיים ורווחת העובדים".

על פי התכנון, יסתיים איסוף החתימות בסוף השבוע ובתחילת שבוע הבא יוגשו ספרי החתימה כדי למסרם ליו"ר ההסתדרות, חיים רמון. אגב, על עצומה חתמו לא רק חברי ועדי עובדים ארציים ומקומיים, אלא גם חברים באיגודים המקצועיים ובמועצות הפועלים.

השביתה בבני־ברק (המשך)

שביתתם של 1,500 עובדי בני־ברק בגלל אי־קבלת שכר חודש ספטמבר, נמשכת. אם העובדים לא יקבלו את שכרם ביום ראשון, תיכנס השביתה ליומה העשירי.

יו"ר הוועד, שאול ברגר, מסר אמש כי "על פי שמועות, גזברות העירייה מנסה לגייס כספים כדי לשלם את מחצית השכר. אנו נחושים בדעתנו להמשיך בשביתה עד שנקבל את השכר במלואו. לא נסכים להמשיך ולקבל מחצית שכר או חלקי שכר. אנו זקוקים לשכר המלא".

העיתונאים פרצו בשביתה כללית

עיתונאי איטליה התחילו אתמול את השביתה הכללית בת 24 השעות, שתימשך גם היום. שביתת העיתונאים הוחלה אתמול, כדי למנוע הופעת עיתונים ביום השביתה.

אלא שהשביתה ברדיו והטלוויזיה היתה אתמול. לפיכך, מאזינים וצופי טלוויזיה באיטליה לא יהנו מעיתונים, אך הם יוכלו לקבל דיווח עדכני על השביתה ועל 80 ההפגנות המתוכננות בערים המרכזיות של איטליה.

שלוש פדרציות האיגודים המקצועיים צופות כי כ־3 מיליון איש יקחו חלק בהפגנות ובעצרות.

העובדים באיטליה מוחים נגד כוונת הממשלה לקצץ כ־18 מיליארד דולר מתקציב המדינה לשנה הקרובה. קיצוץ בתקציב המדינה פירושו: פחות בריאות, פחות פנסיה ופחות תקציבים למטרות חברתיות.

ממשלתו הימנית של איל התקשורת, סילביו ברלוסקוני, כבר אישרה את התקציב לשנה הקרובה בתמיכת הליגה הצפונית והתנועה הניאו־פאשיסטית, אך צריך לאשר אותו גם הפרלמנט ולא ברור מה יהיו תוצאות ההצבעה שם.

במנשר משותף שפורסם ערב השביתה על ידי הפדרציות, נאמר: "השביתה היא הצעד הראשון המשמעותי של איגודי העובדים כדי לאלץ את הממשלה לשנות באופן יסודי את הצעת התקציב לשנת 1995".

על פי התכנון, עובדי התעשייה ישבתו היום רק במשך ארבע שעות. עובדי התחבורה, החינוך, המשרדים והבנקים ישבתו במשך 24 שעות. יתכנו גם שיבושים בקשר האווירי של איטליה עם העולם ושיבושים בשירותי הפנים.

שר הפנים, רוברטו מארוני, הזהיר כי כוחות המשטרה וה"קרבינירי" נכנסו לכוננות לקראת ההפגנות. בשבוע שעבר נערכה הפגנה אלימה של פעילי איגודים מול משרדו של ברלוסקוני ברומא, שבסופה בעצרת עשרות עובדים והמלכה נפצעו 16 מפגינים ושוטרים. מארוני אמר כי "אירועים אלה לא ישובו על עצמם".

בעיתוני איטליה פורסם אתמול מנשר של מאות אנשי תיאטרון, ספרות, קולנוע ועיתונות, התומכים בשביתה ומגנים את הממשלה הימנית. עוד הם מביעים תמיכה במאבקי העובדים.

(עתים) מנתונים שפורסמו בחודש אוגוסט בירחון האמריקאי "אינסטיטיושנאל אינווסטור", מתברר כי בנק הפועלים נמצא במקום ה־206 ברשימת 1,000 הבנקים הגדולים בעולם מבחינת ההון העצמי.

לבנק הפועלים הון עצמי של 1.737 מיליארד דולר, נכון לתאריך 31.12.93. בנק לאומי נמצא במקום ה־234, עם הון עצמי של 1.505 מיליארד דולר.

שערי מטבעות חוץ ביחס לשקל

13.10.94		בנק ישראל: שער יציג	בנק ישראל: שינוי בשקלים	בנק הפועלים: העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים: העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים: שטרות מכירה	בנק לאומי: העברות והמחאות קניה	בנק לאומי: העברות והמחאות מכירה	בנק לאומי: שטרות מכירה	בנק דיסקונט: העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט: העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט: שטרות מכירה
ארצות הברית	1 דולר	3.0330	-0.0003	3.0099	3.0524	3.10	3.0099	3.0524	3.10	3.0091	3.0509	3.09
בריטניה	1 ליש"ט	4.8002	+0.0089	4.7616	4.8288	4.92	4.7668	4.8341	4.90	4.7700	4.8363	4.91
גרמניה	1 מרק	1.9713	+0.0007	1.9582	1.9859	2.02	1.9573	1.9849	2.02	1.9555	1.9858	2.02
צרפת	1 פרנק	0.5757	-0.0016	0.5713	0.5794	0.59	0.5714	0.5795	0.59	0.5718	0.5798	0.59
הולנד	1 גילדן	1.7601	-0.0058	1.7489	1.7737	1.80	1.7475	1.7722	1.80	1.7487	1.7731	1.80
שוויץ	1 פרנק	2.3664	+0.0013	2.3515	2.3847	2.43	2.3484	2.3815	2.42	2.3506	2.3833	2.42
שבדיה	1 כתר	0.4094	+0.0008	0.4061	0.4119	0.42	0.4066	0.4124	0.42	0.4057	0.4114	0.42
נורבגיה	1 כתר	0.4522	+0.0012	0.4487	0.4551	0.46	0.4489	0.4552	0.46	0.4491	0.4554	0.46
דנמרק	1 כתר	0.5028	-0.0016	0.4990	0.5061	0.52	0.4993	0.5063	0.51	0.4980	0.5050	0.51
פינלנד	1 מרק	0.6397	+0.0035	0.6348	0.6438	0.66	0.6343	0.6433	0.65	0.6336	0.6425	0.65
קנדה	1 דולר	2.2518	-0.0003	2.2340	2.2662	2.30	2.2340	2.2656	2.30	2.2301	2.2611	2.30
אוסטרליה	1 דולר	2.2346	-0.0051	2.2167	2.2481	2.30	2.2165	2.2478	2.28	2.2134	2.2442	2.28
דרום אפריקה	1 רנד	0.8482	+0.0001	0.8418	0.8537	0.86	0.8419	0.8538	0.89	0.8402	0.8519	0.84
בלגיה	10 פרנק	0.9580	-0.0037	0.9511	0.9646	0.99	0.9513	0.9647	0.98	0.9459	0.9622	0.98
אוסטריה	10 שילינג	2.8009	+0.0017	2.7833	2.8226	2.87	2.7808	2.8200	2.86	2.7832	2.8220	2.87
איטליה	1,000 לירטות	1.9398	-0.0084	1.9258	1.9530	2.01	1.9260	1.9532	1.99	1.9265	1.9533	1.98
יפן	100 ין	3.0377	-0.0019	3.0189	3.0616	3.11	3.0150	3.0576	3.11	3.0075	3.0494	3.10
ספרד	100 פסטות	2.3717	-0.0053	2.3534	2.3866	2.48	2.3542	2.3875	2.45	2.3486	2.3813	2.42
ירדן	1 דינר	4.3220	-0.0261	-	-	4.46	-	-	4.48	-	-	-
מצרים	1 לירה	0.9857	-0.0165	-	-	0.92	-	-	0.91	-	-	-
אקיו/ECU		3.7600	+0.0105	3.7313	3.7540	-	3.7305	3.7831	-	3.7351	3.7871	-

مكان الأصل

סיפור מהשטח: רן הלוי

מחלבה בהכשר הבד"ץ

קיבוץ חפץ חיים יקים בעזרת קבוצת משקיעים מחלבה בשטחו, שתשווק בהכשר הבד"ץ חלב ומוצריו לתעשיית מכולת. תקורות מכונה נוספות במגזר החרדי. המחלבה תוקם על גבי שלושה דונמים מאדמת הקיבוץ, בהשקעה של כ־1.5 מיליון דולר.

במחלבה ייוצרו גבינות, יוגורטים ומעדני חלב, המותאמים לדרישות המיוחדות של האוכלוסייה החרדית, תוך הקפדה על הלכות כשרות מחמירות.

הקיבוץ חגג השנה 50 שנה לעלייתו לקרקע. הוא נמנה עם שני הקיבוצים המשתייכים למפלגת פועלי אגודת ישראל (השני הוא שעלבים). בין השאר הוא מתפרנס מרפת, הנחשבת לשנייה בגודלה בארץ, ובמשרדי הקיבוץ מפעילים חברה בשם "אפיקי מים" — שגם היא משרתת את הציבור החרדי.

מטילות יהודיות לביצים סיניות

לפני 30 ו־40 שנה, אחד הארגומנטים החזקים שהיו בשימוש היידישע מאמעס לשכנוע צאצאיהן הרכים לאכול ביצה רכה, הלך כבה: "אתה יודע שבסין יש ילדים רעבים?"

הרבה מים זרמו מאז ביאנג צה. כיום מתנאה יאיר וולקו, מנכ"ל איגוד משקי עופות לרביה, בכך שכ־10% מן המטילות בסין, כיום יצרנית מספר אחת לביצי מאכל בעולם, הן ממשפחה ישראלית.

לאחרונה, חתם האיגוד באמצעות ברי סחר – סין על הסכמים לייצוא אפרוחי רביה לסין. אלה ישמשו בבוא הזמן כסבתות למטילות הסיניות, או לתרנגולות המיועדות להפוך שם לבשר הפטם. היקפן הכספי של עיסקות אלה נאמד בכ־1.5 מיליון דולר.

וולקו מוסר, כי האיגוד זכה בפרויקט זה לאחר שהתחרה עם כמה חברות בין־לאומיות גדולות. לדבריו, עיקר כוחו הוא ביישום מחקרים גנטיים על תוצאה מסחרית.

אפרוחי הרביה הישראלים יגודלו בחוות חקלאיות ליד אוניברסיטאות סיניות, עד שיתבגרו למלא את ייעודם התוברתי במדינה הקומוניסטית האחרונה בעולם.

רשת חכמה לחממה הולנדית

חברת פולישק – תעשיות הפלסטיקה של קיבוץ ניר יצחק וסופה, חגגו לא מכבר הישג מקצועי ומסחרי נכבד: הן הצליחו להחדיר את רשת "אלומינט" – "רשת חכמה", טרמית ורפלקטיבית, המיועדת להגנה מפני נזקי קרה ולהיסכון באנרגיה, לשוק רשתות ההצללה – לחממות בהולנד, ארץ החקלאות בחממות ובבתי הרשת.

יתרונות "אלומינט", פיתוח ייחודי של פולישק: החזרת קרינה ישירה ופיזור אור מקסימלי, המאפשרים לדמות את מועד קטיף העגבניות בלא לפגוע במוצקותן, וכן הגנה ממזיקים וכבימות באמצעות "תופעת המראה".

ניסיון ראשון להחדיר את הפיתוח הישראלי (הביתן, אגב, למיזוור, כמוזהה לאיכות הסביבה) לשוקי הקהילה האירופית, נבלם בלחצו של קונצרן שווזי מאוים.

כאן פנתה החברה לעזרת מרכז הסחר הוורדים (imd), פרי יוזמת משרד התמ"ס ומכון הייצוא הישראלי, שנועד לסייע ליצואנים ישראליים להקים מרכזי שיווק באירופה.

צוות חשיבה שהוקם במכון לצורך פיצוח הבעיה, איתר את "עקב אכילס" של אותו קונצרן – הקואופרציה החקלאית. זו נתנה חסות לפרויקט נסיוני ביישום הרשת, שבעקבותיה זכה הפיתוח באישורי התקן מן המכון הגבוה ביותר בהולנד על איכות המוצר.

הקואופרציה החקלאית אף סייעה בהפצת המוצר בין חבריה. התקבלו הזמנות רבות, ומשלוחים מסחריים ראשונים לאירופה הוטענו במחצית ספטמבר.

חריש: "אמליץ בפני רבין על הרחבת האשראי למדינות חבר העמים ואסיה"

מאת כתבנו הכלכלי

ביוזמת שר התמ"ס, מיכה חריש, ייפגש ביום א' ראש הממשלה, יצחק רבין, עם שר האוצר ומנכ"ל הבטחון, לדיון בהגדלת הכיסוי הביטוחי לייצוא של ישראל, המוענקים למדינות, אשר למדינות עבר העמים ואסיה.

שהחברה לביטוחי סחר חוץ יכולה לקחת על עצמה בסיכון כלכלי מחושב.

השר חריש ציין, כי לישראל עניין מיוחד בעידוד המשטרים הקיימים בארצות המוסלמיות של בריה"מ לשעבר, משטרים אשר מנסים לפתח כלכלה בעלת אוריינטציה ידידותית כלפי המערב ומדינת ישראל.

יחד עם זאת, הוסיף, לא ניתן להתעלם ממדינות חבר העמים הגובלות עם איראן, הנתונות להשפעתה. עניין זה מדאיג את כלל המדינות הדמוקרטיות בעולם, ובכללן את מדינות חבר העמים, מדינות ערביות מתונות, אירופה, יפן וישראל.

חריש הדגיש, כי לישראל מעמד ייחודי בקרב ארצות חבר העמים, בעיקר בנושא של פיתוח חקלאי, אולם הפעילות הכלכלית בארצות כגון קזחסטאן, אוזבקיסטאן, רוסיה, אוקראינה, טג'יקיסטאן וכיו"ב, כרוכה בסיכון כלכלי הגבוה מזה, שהחברה לביטוחי סחר חוץ יכולה ליטול על עצמה. הסיכון נובע בעיקר מחוסר יציבות פוליטית וכלכלית של משטרים מתוחים ובלתי מבוססים בשלב זה.

חריש: "ישנה סכנה גדולה יותר למדינת ישראל בעצירת פעילותה בשווקים אלה, כל עוד היא רצויה בהם. לאור אינטנסיביות הפעילות של מדינות מערביות אחרות באיזור, היות וסיכויי התייצבות שווקים אלה גבוהים בעתיד, מי שלא ישקיע בתשתית ובנכונות היום – לא יוכל להשתלב באותם שווקים מאוחר יותר. המחיר להיערכות כזאת הוא מחיר כלכלי כבד ביותר למדינה כמו ישראל, שצמיחתה והתפתחותה תלויים בסחר חוץ ובשיתוף פעולה כלכלי בין־לאומי".

פרויקט 'גני שבע' בב"ש יוקם בעלות של כ־11 מ' דולר

מאת אמיר רוזנבליט

חברת תשלוז־השקעות תבנה את פרויקט "גני שבע", בהשקעה של כ־11 מיליון דולר. הפרויקט, הנבנה על פני שטח של כ־26 דונם, ממוקם באיזור נחל־עשן, סמוך לשכונה י"א בבאר שבע.

הפרויקט כולל 26 בניינים, המכילים 156 יחידות דיור בעלות שלושה חדרים בשטח של כ־75 מ"ר, 3.5 חדרים עם מרפסת בשטח של כ־80 מ"ר ודירות ארבעה חדרים בשטח של 93 מ"ר עם גינות צמודות. הדירות יימכרו במחיר התחלתי של 88 אלף דולר.

הפרויקט, אשר בנייתו תחל בקרוב, צפוי להסתיים בעוד כשנה וחצי.

"להנהיג נוהלי יבוא ברורים של תרומות פטורות ממכס לשטחי האוטונומיה"

מאת הדס נייפמן

יורם בליזובסקי, מנכ"ל התאחדות התעשיינים, פנה בבקשה ליוסי שביט, מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר, להנהיג נוהלי יבוא ברורים של תרומות – מוצרים וסחורות – הפטורות ממכס, מארצות זרות, לשטחי עזה ויריחו ולשאר שטחי יו"ש, תוך הגדרה מראש של מכסות התרומות לכל מוצר ומוצר.

עוד מבקש בליזובסקי להחליט כבל החלטה הנוגעת במתן אישור על יבוא תרומות לשטחי האוטונומיה ויו"ש, עם גורמים המתמחים בהשפעה האפשרית של "זליגת" התרומה (המוצר) לשטחי ישראל.

לדעתו קיימת סכנה כי יבוא תרומות הפטורות ממכס מארצות זרות לשטחי עזה ויריחו ולשאר שטחי יהודה ושומרון, יביא למעשה, ליצירת מנגנון שיעקוף את מעטפת המכס החיצונית, הכוללת את ישראל והאוטונומיה על פי ההסכם הכלכלי בין ישראל והפלסטינים.

משלחת השירות ההידרולוגי בסין בודקת אפשרות לשת"פ עם ישראל

מאת כתבנו הכלכלי

משלחת של ראשי השירות ההידרולוגי בסין מתארחת בימים אלה בארץ, כאורחת של נציב המים, גדעון צור.

אנשי המשלחת, מהמשרד לאנרגיה ומשאבים בסין, ייפגשו עם ראשי חברות תה"ל ומקורות, ויבדקו אפשרויות לשיתוף פעולה בתחום הניהול של משאבי המים המשותפי משותפת.

במסגרת ביקורם בארץ, יסיירו חברי המשלחת באתרי המוביל הארצי, מתקן הסיוד של ביוב גוש דן, המכון לחקר המדבר ומכון וולקני.

בפגישה שקיימו אנשי המשלחת עם נציב המים, הם גילו עניין במומחיות של ישראל בהשקיית אזורים צחיחים, שמירה על...

דורון פרנקנשטיין מונה למנהל מערך השיווק של חברת "טמפו" – תעשיות בירה בע"מ. פרנקנשטיין, 40, עוסק בתכנון ובאסטרטגיה השיווקית של טמפו לשנת 95. (רן הלוי)

תוכנית משרד החקלאות לשיקום מושבי הדרום תידון בממשלה

מאת רן הלוי

שר החקלאות, יעקב צור, יעלה ביום ראשון הקרוב בישיבת הממשלה את הצעתו להרחבת פרויקט שיקום המושבים בדרום.

פרויקט הטיפול הנקודתי, שזכה לשם "מבנה 97", מבוצע בשנה האחרונה במושבים הנמצאים במצוקה גדולה. מטרת הטיפול הנקודתי היא לרכז את משאבי כל משרדי הממשלה בשלוש השנים הקרובות בכמה מועצות אזוריות הנמצאות במצב הקשה ביותר, במטרה לשקמן ולהביא לשינוי משמעותי.

פרויקט השיקום זוכה לליווי צמוד של ועדת המנכ"לים, בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה, שמעון שבס.

כיום, מופעלת תוכנית הטיפול הנקודתי בשתי מועצות אזוריות בדרום: מרחבים ועזתה, וכן בארבע מועצות נוספות ברחבי הארץ: לכיש, מטה יהודה, מעלה הגלבוע והגליל התחתון. על פי הצעתו של שר החקלאות, יצורפו לאזורי הטיפול הנקודתי המועצות האזוריות אשכול, שפיר וכן המושבים במועצה האזורית בני שמעון ומושב יכיני.

עד כה זכו המושבים בצפון הנגב, הנכללים בפרויקט הטיפול הנקודתי, בתוספת תקציבית של 86 מיליון ש"ח, שעיקרם הושקעו בפיתוח תשתיות במושבים. קבלת הצעתו של שר החקלאות תאפשר הכפלת הסיוע הממשלתי לצפון הנגב.

צור אמר כי השנה הראשונה לביצוע פרויקט שיקום המושבים הוכיחה שמדובר בנוסחה נבונה, המביאה להבראת היישובים, שיפור התשתית ותוספת מקומות תעסוקה בזמן קצר. לדבריו, מצב היישובים הכפריים באיזור הדרום מחייב הרחבת הטיפול בהם על ידי הכללתם במסגרת הטיפול הנקודתי.

בתערוכה הבין־לאומית החמישית לתעשיית העץ והרהיטים, "טימבר 94", עומדות להיחתם עסקות בהיקף של כ־20 מיליון ש"ח. זאת מכיוון שיצרני הרהיטים עיכבו בחודשים האחרונים את רכישותיהם, בציפייה לתערוכה.

חלק מהמכונות ומהציוד ייחשף לראשונה בתערוכה, שתיערך בתאריכים 24־27 באוקטובר.

פרויקט 'גני שבע' בב"ש יוקם בעלות של כ־11 מ' דולר

מאת אמיר רוזנבליט

חברת תשלוז־השקעות תבנה את פרויקט "גני שבע", בהשקעה של כ־11 מיליון דולר. הפרויקט, הנבנה על פני שטח של כ־26 דונם, ממוקם באיזור נחל־עשן, סמוך לשכונה י"א בבאר שבע.

הפרויקט כולל 26 בניינים, המכילים 156 יחידות דיור בעלות שלושה חדרים בשטח של כ־75 מ"ר, 3.5 חדרים עם מרפסת בשטח של כ־80 מ"ר ודירות ארבעה חדרים בשטח של 93 מ"ר עם גינות צמודות. הדירות יימכרו במחיר התחלתי של 88 אלף דולר.

"פנורמה הצפון" תובעת ממשרד השיכון 7.5 מ' ש' על עיכובי בנייה

מאת אורי שדון

חברת הבנייה פנורמה הצפון מחיפה תובעת 7.5 מיליון ש"ח ממשרד הבינוי והשיכון, בטענה שהמשרד הממשלתי עיכב שלא כדין ובניגוד למוסכם את פיתוחו של אתר בנייה במורדות נווה שאנן, שבו ביקשה החברה לבנות 78 יחידות דיור עבור המשרד.

בא כוח התובעת, עו"ד אבי גולדהמר, טען בכתב התביעה שהגיש לבית המשפט המחוזי בחיפה, כי בעקבות החוזה שהוא נחתם במרס 91' עם משרד הבינוי והשיכון, ולצורך ביצוע העבודה נטלה חברת הבנייה הלוואות, שילמה, בין היתר, למינהל מקרקעי ישראל, התקשרה עם קבלני משנה ושכרה ציוד רב – הכל כדי להתחיל בבניית יחידות הדיור, לאחר השלמת עבודות פיתוח הקרקע שבאחריות הנתבעת.

אולם תחילת הבנייה התעכבה, לדברי התובעת, בגלל מחדלי המשרד הממשלתי. במחצית אוקטובר 91' הודיע מנכ"ל משרד הבינוי דאז, אריה בר, לתובעת, כי עבודות הפיתוח יחלו בינואר 92', ובנובמבר 92' הודיע נציג המשרד הממשלתי כי עבודות הפיתוח יחלו לאפריל 93'.

עוד נטען בכתב התביעה שעד היום טרם נסתיימו עבודות הפיתוח באתר הבנייה, והתובעת הולה לבנות רק בשטחים שכבר פותחו. בשל כל אלה – טען עו"ד גולדהמר – הושבתה כל עבודת שלוחתו לשלוש שנים, ותקופה זו שיתקה את יכולתה הכלכלית לפעול בפרויקטים נוספים.

לטענת התובעת, הפסדיה בגלל המשרד הממשלתי הגיעו ל־18.7 מיליון ש"ח, אולם לצורכי תשלום אגרת בית המשפט בלבד מוגשת תביעה על סכום נמוך בהרבה.

טרם הוגש כתב הגנה.

מודדי כביש חוצה ישראל גורשו שוב משטחי יד רמב"ם

(עתיים) תושבי מושב יד רמב"ם שליד רמלה, גירשו ביום ב' את מודדי כביש חוצה ישראל, שהגיעו לבצע מדידות בשטחי המושב לצורך הקמת הפרויקט.

חבר עמותת יישובי כביש חוצה ישראל, אלקים הון, אמר לכתב עתי"ם כי מושב יד רמב"ם נפגע קשות מתוכנית הקמת כביש חוצה ישראל. לדבריו, הכביש עובר משדות המושב וגוזל פרנסה ממשפחות רבות ביישוב.

"שנה וחצי מודדים עובדי כביש חוצה ישראל בשטח המושב שלנו בלי שאף אחד שיתף אותנו בעשייה, ומבלי שגורם כלשהו בא עימנו במו"מ", אמר הון.

בתב עתי"ם מוסר, כי זו הפעם השלישית בה מגורשים עובדי כביש חוצה ישראל משטח המושב, מאז הוגשה התוכנית להלכלת הדרכה.

חברה מצרית תשווק מע' ערוצי טלוויזיה למלונות בפיתוח קב' "מר"

מאת כתבנו הכלכלי

חברת פיג'אל הנדסה ממצרים, המתמחה באספקת ציוד לבתי מלון, התמנתה למשווקת של מערכת CATview, אשר פותחה ומשווקת על ידי חברת מסכי העתיד מקבוצת מר.

המערכת תותקן בקרוב בשני בתי מלון גדולים במצרים, וחברת פיג'אל צופה מכירת מערכות בהיקף של 50 אלף דולר בשנה הנוכחית.

המערכת, המותקנת כבר בעשרות בתי מלון בארץ ובחו"ל, מאפשרת למלון לנהל ערוץ טלוויזיה 'הכולל הודעות, גרפיקה, אנימציה, קטעי וידאו וערוץ קולי, או שילובים של שניים או יותר מהם, באיכות שידור גבוהה במיוחד המשתווה לאיכות השידור של ערוצי כבלים מסחריים.

באמצעות ה"סי.איי.טי" יכולה הנהלת המלון להפעיל ערוץ הודעות, המשמש למתן שירותי מידע לאורחים, לפרסום שירותי המלון ואף לפרסום גורמים חיצוניים – מה שהופך את המערכת למקור הכנסה נוספת למלון.

בנוסף, משווקת קבוצת מר גם מערכות טלוויזיה בכבלים ומערכת טלוויזיה אינטראקטיבית, המאפשרת לאורח להפעיל פונקציות שונות בחדרו, כגון אור ומיזוג אוויר, ושירותים שונים המסופקים על ידי המלון, כגון שירות חדרים וצ'ק־אאוט. כן משווקת גם מערכות ממוחשבות לניהול בתי מלון, מערכת רישום וחיוב שיחות טלפון, מערכת בקרה גישה ומנעולים אלקטרוניים חכמים לדלתות.

מכרז "פורוורד" על שער הדולר בבינלאומי

תוספת המינימום שהיא 1.92 אחוזים ל־59 יום מחושבת לפי הניצול בפועל

מאת כתבנו הפיננסי

הבנק הבינלאומי הראשון יקיים היום מכרז "פורוורד" לקיבוע שער הדולר. השיעור הנוסף המינימלי מעל השער היציג נקבע ל־1.92% ל־59 יום, עד 8/12/94, ולמשקיעים יש אפשרות מימוש בכל יום עסקים, כאשר התוספת מחושבת על בסיס יומי לפי מספר ימי הניצול בפועל.

מכרזי ה"פורוורד" בבינלאומי על שער הדולר ממשיכים להתבצע על־פי השער היציג של הדולר. בכך יש יתרון ללקוח, שאינו נושא בפער שבין שער קנייה גבוה ושער מכירה נמוך במסחר במטבע.

המכרז על שער הדולר מחר הוא בהיקף של 15 מיליון ש"ח. הסכום המינימלי להשתתפות במכרז הוא 100 אלף ש"ח.

עמלת הביצוע 0.2%, ולא נגבות כל עמלות על אי ביצוע ועל מימוש מוקדם. הלקוחות יכולים להציע שיעורי תוספת מעל 1.92% במרווחים של 0.01%, וההקצאה תהיה בשיטת המכרז המפלה.

מכרזי ה"פורוורד" בבינלאומי זוכים לביקושים רבים. הבנק מציע ללקוחות גם עסקות "פורוורד" במחירים קבועים לתקופות של 3, 4, ו־6 חודשים.

בשיטת המרכז של הבינלאומי הלקוח קובע את כל הקשור לעסקת המט"ח: הן את המחיר והן את התקופה. המכרז אטרקטיבי במיוחד ללקוחות בעלי התחייבויות דולריות, שאינם יודעים מראש באיזה תאריך יהיו חייבים לממש את ההתחייבות, והקבעים לעצמם בדרך זו שער דולר מראש.

הקרן לביטוח נזקי טבע תפצה את קיבוץ אלרום ביותר מחצי מיליון ד'

מאת רן הלוי

לפי הערכות מוקדמות, יזכה קיבוץ אלרום שבגולן בסכום פיצויים יוצא דופן, המוערך ביותר מחצי מיליון דולר, על פגיעה חמורה שנגרמה למטע התפוחים שלו בקרה גדירה, שפקדה אותו בחודש מאי האחרון.

הקרה השמידה כ־70% מהיבול הצפוי, המוערך באלפי טונות. גם הפרי שלא השמד נפגע מאוד באיכותו. ככל הנראה, סכום הפיצויים שיקבל הקיבוץ מן הקרן לביטוח נזקי טבע יהיה הגבוה ביותר ששולם בתולדות הקרן, מאז נוסדה לפני 27 שנים.

קרנות נאמנות

נכון ליום 13.10.94

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	השינוי בנקודות	השינוי באחוזים
אב	12924.18	12835.92	161.45	1.27%
אבקה	1670.46	1634.51	15.78	0.97%
אביר	158.59	156.92	1.01	0.65%
אגוז	798.72	753.08	0.41	0.05%
אגד	320.73	314.59	-0.07	-0.02%
אדום	857.36	852.19	9.93	1.18%
אורנדין	87.76	86.03	0.63	0.74%
אורנדין שקלוה	102.72	102.34	-0.01	-0.01%
אופיר	410.53	407.97	0.40	0.10%
אוצר אגי מדינה	109.65	106.68	0.16	0.15%
אוצר גמישה	69.01	67.82	0.37	0.55%
אוצר מניות	76.99	75.62	0.51	0.68%
אור	790.97	785.96	2.07	0.26%
אורלי	959.48	952.66	2.28	0.24%
אורין	162.38	159.28	0.06	0.04%
ארגז	2915.91	2858.77	4.53	0.16%
אחריות אגח מד	307.66	303.25	0.77	0.25%
אחריות גמישה	426.91	418.67	3.96	0.95%
אחריות מניות	292.90	286.94	4.26	1.51%
אחריות נדלן	224.42	219.34	2.58	1.19%
אחריות נפט ומח	196.82	192.57	4.87	2.59%
אחריות	136.69	134.03	0.41	0.31%
אחריות מטח אגח	95.28	94.02	0.32	0.34%
אחריות תושב חוץ	63.18	61.93	-0.23	-0.37%
אטלס פקן	95.97	93.73	0.21	0.22%
אילן 2	155.30	155.45	-0.14	-0.09%
אילת 90	178.71	175.24	1.39	0.50%
אילנות בטוחה	104.73	104.12	0.09	0.09%
אילנות בלבוס	83.07	81.19	-0.07	-0.09%

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	השינוי בנקודות	השינוי באחוזים
להקשחף	154.66	151.80	0.06	0.04%
להקשלדג	176.05	174.74	0.06	0.03%
להקשקסי	148.15	145.42	0.94	0.65%
להקשתר	305.89	304.75	4.84	1.61%
להקתיירות	62.01	60.84	-0.15	-0.25%
למשקיע	362.69	357.67	0.90	0.24%
לפיד	1394.46	1360.51	11.33	0.84%
לשם	1084.00	1071.78	2.02	0.19%
מבחר	393.71	389.91	-0.09	-0.02%
מבטח	1202.65	1191.03	1.52	0.13%
מבנה	300.76	297.93	2.42	0.82%
מגיק	219.91	215.08	3.18	1.50%
מגד	694.54	687.92	1.73	0.25%
מגדל זהב מניות	62.74	61.40	-0.41	-0.66%
מגוון	1396.39	1363.12	2.17	0.16%
מגור פיננסי	74.08	73.38	0.78	1.07%
מד דיקלה	106.55	102.52	0.61	0.58%
מד מעוף	136.15	133.17	2.70	2.05%
מדגיאל	120.03	115.47	0.10	0.08%
מור	1154.76	1125.48	12.32	1.11%
מוריה 5	129.82	127.77	0.24	0.19%
מזון	93.71	92.33	0.60	0.65%
מזרחי אייל	80.76	80.28	0.55	0.69%
מזרחי אייל אגח	78.66	75.20	0.19	0.24%
מטח	179.16	175.14	-0.96	-0.55%
מיטב אגח מד	3528.37	3497.14	2.11	0.06%
מיטב אופציות	58.72	58.11	0.45	0.78%
מיטב גמישה	1759.41	1744.15	4.78	0.27%
מיטב מטרה	226.27	224.30	0.25	0.11%
מיטב מניות	175.11	173.26	0.45	0.26%
מימד	314.54	311.55	0.55	0.18%
מירב	109.47	108.50	0.43	0.40%
מכלול	548.13	537.89	5.79	1.09%
מלכרית	210.73	206.87	1.25	0.61%
ממון	191.36	189.49	0.51	0.27%
ממוף	135.52	133.02	1.66	1.27%
מעגל	65.47	0.00	-	-
מעוף	2333.45	2310.87	5.73	0.25%
מעופים גמישה 50	105.27	106.33	0.76	0.72%
מעיין	103.72	102.73	0.65	0.06%
מעלה מעוף נרץ	129.12	126.74	2.48	2.00%
מפתן	56.91	56.10	0.62	0.73%
מקשה	875.04	867.33	0.43	0.05%

* השינוי חושב לפי מחיר הפדיון

בורסה

בנקים מסחריים וחברות אחזקה בנקאיות

מניה	שער	מחזור	שינוי	שינוי ב%	היצע/ביקוש
אוהה	כ א	נסחר			
בנלאום אפ2	2943	596	+147	+5.3	+1417
כללי	6648	608	-86	-1	-404
מסחר	687	2000			
מסחר שה א	171	5714	+1	+0.9	+34000
ספנות אפ5	697	2771			-766
ספנות אפ6	1493	2714	+85	+6	+2557
ספנות שה ב	108	58175			
ספנות שה א	184 שב				
פתוח תעש ג	12748	300	-129	-1	-1071
מת תעש גג	747620		+4230	+1.3	+1
מת תעש גג	כ א	נסחר			

בנקים למשכנתאות ולמוסדות מימון אחרים

מניה	שער	מחזור	שינוי	שינוי ב%	היצע/ביקוש
אדנים	321167	20	-2427	-0.8	-20
בינל משפ	37390	73			-83
דסקונט משכ	19341	600	+226	+1.2	+549
טפחות מבוכ	176926	5	+3937	-2.2	-14
ירושלים	289	23616			-8700
ירוש אגא	136	8000	-1	-1.2	-8000
כרמל	660	24472	-8	-1.2	-7176
כרמל שה3	264	9999	-4	+1.5	-73829
לאומי משכ	64209	50	+2254	+2.8	+112
מזרחי השקע	8093	870	-274	+3.5	-982
משכן	29427	962			-122
משכן אפ4	2927	297			-165
משכן אג4	185	10000	+1	+0.8	+75000
עץ מאות	64111	62			-104
שילטון	7374	850			+474

[illegible]

חברות ביטוח · מסחר · שירותים · מלונאות ושירותי תיירות · מחשבים ושירותי מחשב · נדל"ן בינוי ופיתוח · השקעות בתעשיה ושונות · חקלאות · מזון וטבק · טקסטיל והלבשה · מתכת ומוצריה · מכונות חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה · מוצרי בניה · כימיה, גומי ופלסטיק · עץ ומוצריו, נייר ודפוס · חברות השקעה · חיפושי נפט

משתנים נכון ליום 13.10.94

[illegible]

אזהרה לקוראים

בורסת "דבר" עשה כמיטב יכולתה לוודא שהנתונים המתפרסמים בה מדויקים. כל שימוש בנתונים המתפרסמים כגון מסחר ושינויים, כל פעולה על ידי המשתמש בנתונים אלה לצורך ביצוע עסקאות, נעשית על אחריותו בלבד. אין בנתונים המובאים משום המלצה או חוות דעת להשקעה. יש להתייעץ עם יועצי השקעות.

מבט — מוסף ל כלכלה ולעסקים

בולים / אריה לינדנבאום

לא עוד בולי מאלאגשי

הרבה דברים מוזרים מקבלים תיעוד בבולאות ואין כמוה בפירסום המוזר. הנה למשל, לא מזמן הוחלף שמה של הרפובליקה הדמוקרטית מאלאגשי למדגסקר, כפי שהיה לפני המשטר הקומוניסטי שם ושוב אנו מקבלים את בולי מדינת האי בשם הנושן.

אצלנו, בניגוד הסוציאליסטי "זילזל" בשינוי את הדגלים הלאומיים למשל, הם משמשים עתה אך זכר לחורבן... במדינות בעלות האוריינטציה הסוציאל־קומוניסטית, שם התחלפו מאז הפרסטרויקה הרוסית, ממש השמות ובמקומות מסויימים חזרו השמות הישנים (שלא לדבר על שמות ערים ברוסיה, כמו סנ. פטרבורג במקום לנינגרד).

ובכן, השנה חזרנו למדגסקר, שפכט לזיכרון של יחסים טובים בתקופת הנשיא סירננה, שקיים קשרי ידידות עם ישראל וביקר בה וראשי ממשלה שלנו, לוי אשכול וגולדה מאיר ביקרו אף הם במאלאגאש. יש לנו שם גם מעט יודאיקה בולאית. לא הרבה, אבל יש.

בתקופת הרפובליקה הדמוקרטית מאלאגאש, הופיעו שם בולים בנושא אמנות ביניהם בול לפי ציור של רמברנדט עם התמונה התנ"כית "קינת ירמיהו". בסדרה יש גם בול נוסף שעשוי לעניין את אספני יודאיקה שהודפס על פי ציורו של ולקראה ומראה את ישו־כים בינתים.

עתה, צימוק חדש עם השם החדש־ישן, מדאגסקר, כשהנושא — מרלין מונרו. למעשה זו דפית זיכרון עם מספר בולי־ברונים בתלם. אלוויס פרסלי ומרלין מונרו — מי שאינו יודע. נציין שמרלין מונרו מופיעה ברשימת בולי יודאיקה בלא בגין נישואיה למחזאי ארתור מילר, שמי מונרו התגיירה בעת נישואיה לאותו מחזאי היהודי.

מרלין מונרו הופיעה השנה גם בהונגריה, בבולים לכבוד המונדיאל בארה"ב. גם כאן הופיעה יחד עם אלוויס פרסלי ושם ג'ון וויין.

מדאגסקר היא האי הרביעי בגודלו בעולם. שוכן באוקיאנוס ההודי, מול חופיה המזרחיים של אפריקה הדרומית. שטחו 589,800 קמ"ר. אגב, ישראל תמכה בשעתו כלכלית במאלאגאשי.

ספורטאים חותמים

השנה מלאו 75 שנה ליסוד הליגה הלאומית לכדורגל בארצות הברית, בקנטון, בשנת 1920. לרגל המאורע, הנפיקו בקנטון מעטפת יום ראשון מטעם דואר ארצות הברית, ביום פתיחת המשחקים של הליגה ב־17 בספטמבר. ביום זה, הורד מחיר כרטיס הכניסה למשחקים ל־75 סנט בלבד. 13 משחקניה המפורסמים של הליגה חתמו על מעטפות "יום ראשון", לאספנים.

פארק ציון בארצות הברית

בפארק הלאומי "ציון" בארצות הברית פועל דואר ומטביע חותמת בנוסח "ציון פארק". באתר יש גם מקום שנקרא "הר כרמל" (מונט כרמל היהודי). יש להניח שאספני יודאיקה יכללו את החותמת "ציון" באוספי יודאיקה.

עב"מים

עצמים בלתי מזוהים מעניינים, בדרך כלל, עם כל הסקפטיות באמיתות התופעה. נראה שניקרגואה היא בין הראשונות שמנציחה בבולי דואר מיני תופעות, שהופיעו בעולם החיצון ויצרו סיפורים, לרוב מעוררי ספקות.

הדואר ניקרגואה, הנפיק הקיץ 8 גליונות־זיכרון עם שמונה סיפורים עם תופעות מוזרות, שכביכול התרחשו במקומות שונים בעולם וניתנו עדות עליהם.

גליונית אחת הוקדשה לתופעה שהיתה ב־1965 בארגנטינה, גליונית אחרת מתארת תופעה משנת 1973 בטקסס, שבארה"ב ועוד ועוד.

בכל גליונית מופיעה התמונה המרהיבה וכן טקסט קצר המספר עליה.

גלויית דואר לכיבוש המערב

בדומה לאולם איילנד (האי אליס) שהיה משם התגידה הגדול של מיליונים לארצות הברית, שימשה תחנת סנ. לואיס יוניון מיליונים של אמריקאים שחיפשו את דרכם מערבה.

לציון המאורע שמלאו לו 100 שנה, הנפיק דואר ארצות הברית גלויית דואר וכל השנה יימשכו חגיגות המאה לציון כיבוש המערב של ארצות הברית.

התחנה, שהיתה ההומה והגדולה בשעתה, בה עברו 300 רכבות מדי יום, הפכה לאתר תיירות מבוקש (150 מיליון דולר השקעו בשיפוצה), לאחר שהרכבת האחרונה שעברה בה ב־31 באוקטובר 1978.

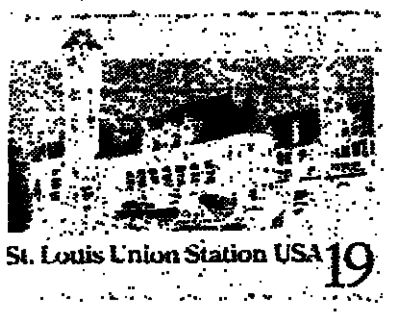

נגעלה בבאר־שבע '94

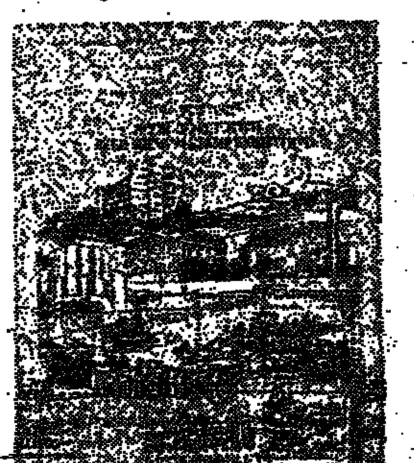

בבאר־שבע, כמעט מסורת של קיום תערוכת בולים בסוכות. זו עתה הסתיימה עוד תערוכת בולים בבאר־שבע ושוב בסוכות. אולי עם הזמן זה יהפוך למסורת. בתערוכה הארצית "באר־שבע 94" השתתפו 34 מציגים שהציגו את אוספיהם ב־114 מסגרות תצוגה, כאשר רוב המשתתפים היו מבאר־שבע: 13 מבוגרים ו־13 בני נוער, שמתוכם 6 מציגים בפעם הראשונה.

בפעם הראשונה בתערוכות בארץ הציגו אוספים להבאת הצופים וזכו להדים חיוביים מאוד מצד מבקרי התערוכה. (הכוונה לאוספים, לאו דווקא יקרים, או מחקריים, אלא פשוט אוספים לפי טעמם של האספנים).

בזמן התערוכה היתה פעילות ענפה לבני נוער, שכללה חידונים ומשחקים בניהולה של אסתר אברמסון ובעזרת ילדים מחוג הנוער. הישג יפה היה לאסטרלה סליינקר, בקבוצת הנוער, ובמבוגרים לשמחה בלושטיין. 9 מציגים זכו במדליות כסף לפחות, שמקנה להם את הזכות להציג מעכשיו בתערוכות לאומיות. בתערוכה ביקרו כ־4000 איש. בתערוכה היו 5 דוכנים. סוחרים מתל אביב, שדיווחו על התעניינות רבה מצד המבקרים.

שאול שוחיץ, מנהל התערוכה, ציין בהערכה את עזרתם הברוכה של מנכ"ל ההתאחדות, טיבי יניב והמזכירה לאה, לחברי הועדה המארגנת, השירות הבולאי ועיריית באר־שבע.

דף מזכרת לבאר־שבע '94

תערוכת "באר־שבע 94" צויינה בחותמת אירוע מיוחדת ודף מזכרת תגיגי במהדורה מוגבלת של 500 יחידות בלבד.

האירוע, המתואר בצורה ציורית מאוד את כיכר הציבור בעבר בבאר־שבע, הנפק לרגל מלאת 30 שנה למועדון בולאי באר־שבע.

בשבוע התערוכה פעל בספריה העירונית סניף דואר מיוחד. חותמת האירוע הטבעה ב־21 בספטמבר 1994.

תיקון טעות

המלך ולא הדו"ר מופיע בטלכרט החדש של בזק, שמראה את שלושת הגדולים במפגש וושינגטון: הנשיא קלינטון, ראש הממשלה רבין והוד מעלתו המלך חוסיין.

ברידג' / ארנונה שפאן

הברקה נשית

היד הבאה שוחקה בתחרות בין נשות דנמרק לבין נשות בריטניה (גבורות בעלות הישגים נכבדים).

	♠10 5 3 ♥9 6 ♦10 3 ♣10 8 7 5 4 2	
♠2 ♥J 8 7 5 ♦Q J 9 8 6 4 ♣A Q	צפ מע מז דר	♠A K 9 ♥A 10 4 3 2 ♦A 5 ♣K J 3
	♠Q J 8 7 6 4 ♥K Q ♦K 7 2 ♣9 6	

מחלק: דרום
פגיעים: מזרח־מערב
ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 ספייד	2 דיאמונד	---	2 הארט
---	4 הארט	---	4 בלי שליט
---	5 דיאמונד	---	6 הארט

היד שוחקה בכל השולחנות, אולם לא בוצעה בכלום (תתפלאו, כן לפרות רמת המשחק של אליפות אירופה), ולכן לפני שנתחיל, נסו לבצע חוזה של 6 הארט (אם תבצעו, אל תרימו את האף, כי בכל זאת אתם רואים את כל הידיים).

דרום הוביל במלכה ספייד, ולאחר ההכרזה ברור שרוב הכוח בידי דרום. הכרוז רואה שעליו למסור לקיחה בהארט (במקרה הטוב), ולקיחה בדיאמונד (לאור ההכרזה ברור שהמלך דיאמונד בדרום, ולכן עקיפה אינה יעילה). הכרוז זכה במלך ספייד, המשיכה באלוף הארט, ודרום השליכה את המלך, אלוף ספייד נהנך בזוכם עם הי"ז הארט, אלוף קלאב, מלכה קלאב נלקחה עם המלך, הנסיך ראלב שוחק, כשדרום נמנע מלחתוך, המצב כזה:

	♠--- ♥9 ♦10 3 ♣10 8 7	
♠--- ♥J 8 ♦Q J 9 8 ♣---	צפ מע מז דר	♠--- ♥10 4 3 2 ♦A 5 ♣---
	♠J 8 ♥Q ♦K 7 2 ♣---	

מערב (הכרוז) שיחקה הארט, דרום נאלצה לזכות, ולהמשיך בדיאמונד, או בספייד, כשבשני המקרים החוזה מבוצע.

שחמט / אלון שולמן

יודאסין ופסאחיס מובילים באליפות הארץ

3 סיבובים לסיום האליפות (סיבוב אחרון מתקיים היום בשעה 10 בבוקר במלון "אדריבי", רח' מנדלי 5 ת"א) מובילים בצוותא שני המדורגים ראשונים: ליאוניד יודאסין ולב פסאחיס עם 6 מ־8 ללא הפסד.

אחריהם בהפרש נקודה, עשרה שחקנים עם 5 נקודות ואיגים מילוב, בוריס אלתרמן, אלכס חוזמן, מיכאל אורטובסקי, רם סופר, גד רכליס, ליאוניד גושטיין, רונן לב, אילן מנור ומרק צייטלין. 13־18: איגור חנקין, ויקטור מיכאלבסקי, אמיל סוטובסקי, יעקב זילברמן, אלכסנדר מיכאלבסקי ובוריס מריאמין 4.5 נק' כ"א. 19־24: יהודה גרינפלד, ערן ליס, עופר בריק, דן זולר יעקב ספיסם ואולג גאמייב 4 נק' כ"א. משתתפים 38 שחקנים בשיטה שווייצרית 11 סיבובים (מכ"מ 2425). מן הסתם האליפות החזקה ביותר מאז ומעולם עם 10 רבי־אמנים ו־9 אמנים בין־לאומיים.

לא נסיים לפני שנזכור את אלה שסייעו לארגון מפעל זה: מועדון הספורט כפר המכביה, ראש עיריית ר"ג צבי בר, ראש עיריית ת"א רוני מילוא, קרן תשא לפיתוח ומלון "אדריבי". ניהלו: יוחנן אפק, אבי הורנר, רז סגל והוזה קליינר.

הישג לסמירין בבולגריה

אלוף ישראל היוצא איליה סמירין לא הגן על תוארו עקב השתתפותו בתחרות בין־לאומית בבולגריה שם זכה להישג מצוין. בתחרות שנערכה בעיר בורגאס זכה סמירין במקום הראשון.

התוצאות — 1־4: סמירין, אפישין סופאלוב והאליפמן 5.5 מ־9. אזמאיפרשווילי 5, וידמאבקין 4.5, מ. גורביץ', א. גרינפלד וקודיל גאמדבייב 4, ארמנקוב 1.5

קספארוב מפסיד למחשב

מה שלא עלה בידי השחמטאים בשר ודם עלה בידי תוכנת המחשב "Pentium/Genius", לגבור על אלוף העולם ועוד בכלים השחורים. הדבר אירע בשלב שמינית גמר טורניר לוידס בנק בלונדון. התחרות ריכזה את המחשב + 15 שחמטאים בכירים שהתעוררו בשיטת גביע. המחשב המשיך בתנופתו וגבר ברבע הגמר על ניקוליץ' 0:2 לפני שנכנע באותה תוצאה לאנאנד. הגמר בין אנאנד לאיבאנצ'וק נסתיים בתיקו 2.5:2.5 אולם איוואנצ'וק הוכרז כמנצח מפני ששיחק 3 משחקים בשחור. שני המשחקים הראשונים נערכו בקצב של 25 דקות למשחק שנסתיימו בתיקו. לאחר מכן נערכו 2 משחקי בזק בהם החליפו היריבים בצבעונות. הגרלה קבעה את אנאנד בלבן, ובמשחק המכריע אשר היה חייב לנצח בו (6 דקות ללבן 5 לשחור) נסתיים כאמור בתיקו.

קספארוב
Pentium/Genius

1. ג־4 ג6 2. ר"ג4 ד5 3. פ־ג3 פ־ו6 4. מה־ד ג3 ה־ג4 5. מהג4 ר־ו5 6. פ־ג3 פ־ב־ד7 7. ג3 ה6 8. ר־ז2 ר־ה7 9. 0־0 0־0 10. ה3 פ־ה4 11. מהה2 מה־ו6 12. צ־ד1 צ־א־ד8 13. פ־ה1 פ־ד־ו6 14. פ־פ פ־פ 15. ר־ו1 פ־ד6 16. א4 מה־ב3 17. ה4 ר־ו6 18. צ־ד3 מה־ב4 19. ב3 פ־ג8 20. פ־ג3 מה־ב6 21. ר־ו4 ג5 22. רה3 גד־ה4 23. פ־ה4 רג5 24. צ־א־ר1 ה5 25. ר־ה5 פ־ג3 26. ... 27. ג־ה 28. מהה3 צ־ד8 29. צ־ב8+ מפ־ז8 30. ר־ 31. ב־ג 11 31. מה־ג3 61 32. ר־ג4+ ר־ד7 33. פ־ה3 מה־ד4 34. ה־ו7+ 35. מה־ב2+ מ־ז8 36. מ־ז מה־ד2+ 37. מ־ח3 מה־ה2 38. פ־ז5 39. ח5 מה־ה3 מה־ג4 40. מה־ד2 מה־ה6+

41. ה־ה4+ 42. הח4 מה־ג4 43. מה־ה1 מה־ב2+ 44. פ־ה3 מה־ד3 45. מ־ז3 מה־ה4 46. מה־ד2 מה־ו4+ 47. מ־ז2 מה־ד4 48. מה־ד4 הד4 49. פ־ג4 פ־ג6 50. ב3 פ־ה5 51. פ־ד6 ד3 52. מ־ו2 פ־ג4+ 53. מ־ה1 54. מה־ב2 מ־ד2 פ־ו3+ 55. מ־ד3 מ־ז7 56.

פ־ו5+ מ־ז7 57. מ־ה4 פ־ד2+ 58. מ־ד5 51 59. פ־ד6+ מ־ז6 60. מ־ד4 פ־ב3+ לבן נכנע.

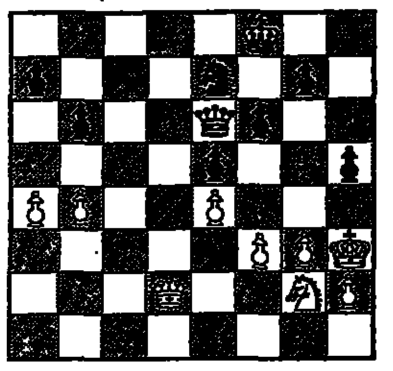

בן 17 בצמרת

ועוד מאירוע "לוידס בנק". נוסף לתחרות האישית, גראנד פרי' התקיימה תחרות בין־לאומית שנסתיימה בניצחון יוצא מן הכלל של האב"ל הרוסי בן ה־17 אלכסנדר מורוזביץ'. מורוזביץ' שאותו כבר אשתקד על יכולתו בתחרות טילבורג 93' כשהגיע לשמינית הגמר לאחר שהדיח את ואן ולי ואדאמס, היה הפעם בלתי ניתן לעצירה. הוא צבר 9.5 מ־10 בהקדימו 32 רבי־אמנים ואת הבא אחריו בנקודה וחצי. בהיותו בעל מד כושר 2575 "בלבד" אזי ה־t.p.r שלו (Tournament Preformance Puting) הוא 2970 שהוא השלישי בטיבו בכל הזמנים (לאחר התצוגה של בובי פישר באליפות ארה"ב 11 63/4 מ־11 ושל קארפוב בלינארס 94' 11.5 מ־13) שני עם 8 נק' הגיע רב האמן הגרמני רוסאלר מאינקה. מקומות 3־11 עם 7.5 נק': אריאנטו, אקסון, מרקובסקי, מיילס, נורווד, נאן, טקאצ'ייב, וולס ורדמולינסקי. 12־25: בוריס אלתרמן, אסייב, בארואה, גייג'ל דיוויס, ג. גארסיה, ד. גורביץ', הבדן, הייל, קאמינסקי, קינג, קומאראן, פטורסון, פסאחיס וזילברמן. 7.5 נק' כ"א.

מורוזביץ' – הבדן

1. ה4 ה5 2. ר4 ד5 3. מהד4 פ־ג6 4. מה־ה3 פ־ו6 5. פ־ג3 ה־ה4 6. ר־ד2 0־0 7.0־0־0 0 צ־ה8 8. מה־ז3 ד6 9. ד3 פ־ה5 10. ח4 ג6 11. ח5 ד5 12. פ־ד2 פ־ג4 13. ח6 ו6 14. ר־ז5 מה־ד6 15. פ־א4 (ה6? ר־ז6) מה־א5 16. ר־ה6 מה־א4 17. פ־ג3 ר־ג3 פ־ה3 19. ב3 מה־ה2 20. צ־ד2 מה־א3+ 21. ר־ב2 מה־ה+ 22. ר־ה2 ה־ה4 23. ה־ה4 24. מה־ו5 פ־ד5 25. צ־ר5 מה־ר5 26. מה־ו61 מ־ח8 27. ר־ג4 שחור נכנע.

באלתרמן – סאמרסקייל
לוידס בנק 94'

1. ד4 ר5 2. ג4 ג6 3. פ־ג3 פ־ו6 4. ה3 ה6 5. פ־ו3 פ־ב־ד7 6. ר־ד3 ר־ג4 7. ר־ג"א ב5 8. ר־ד3 א6 9. ה4 ג5 10. ה5 ג־ד4 11. פ־ב5 פ־ג4 12. פ־ד4+ ה־ד6 13. ה־ד6 ר־ב7 14. 0־0 מה־ו6 15. ר־ו5 רהג מה־ו3 פ־ד 5ה 16. ר־ה4 צ־ב5 17. 41 פ־ג4 20. ר־ה 51 21. צ־ד1 פ־ב2 22. ר־ג6 ד3 23. ה־ד7+ מ־ד7 24. צ־ג7+ מ־ה8 25. ר־ו5 2ר 26. ד7+ מ־ו8 27. צ־ב7 שחור נכנע.

צרפת

בעיירה קאפל לה גראנד השוכנת בצפון צרפת ומונה 9000 תושבים התקיימה תחרות רבי־אמנים (קטג'. 10, מכ"מ 2479). להשגת ציון לרב אמן נזקקו 4 הצרפתים (ו־2 האנגלים) ל־67% שהם 6.5 מ־9. אולם לאכזבת המארגנים איש מהאמנים הבין־לאומיים הפראנקופונים אף לא התקרב לכך. לאמיתו של דבר עדיף בקטגוריה 10 לקיים תחרות בת 10 או 11 סיבובים ולהימנע מתחרות בת 9 או 12 סיבובים. אולי בשנה הבאה יוסיפו שחקן או שניים נוספים. ניצחו רבי האמנים לאוטיה (ליטא) ואנגוס וייבר (צרפת) 6 מ־9. גלן פליר (הנשוי לצרפתיה), 5.5, סיסקוב (רוסיה) ומנואל אפישלה (צרפת) 5, באואר 4.5, ראלאנו 4, דאן מארק צאגרב 3.5 (צרפת) אנגוס ראגינגמן 3 ונאיי ליין (אנגליה) 2.5. הזרוהסאגל לא קיצרה את הדרך לרב־אמן.

בודפשט

השנים חולפות והתחרות השבת הראשונה נשארת. בתחרות של חודש יולי התחוללה הפתעה מרעישה כבר לפני הסיבוב הראשון – רב־אמן לוגינוב לא השתתף! היכן הוא? בהעדרו זכו בתחרות הראשית (קטג. 7) ה"טרויקה": מיודענו האב"ל יאנוש סאבולשי (השתתף בתחרות רמת השרון 92') האמן הבין־לאומי הוייטנאמי דאו טיאן האי ורב האמן ההונגרי פטר לוקאץ' 6 מ־9 כ"א (נדרשו 7 נק' לרב־אמן). אחריהם: אמיל אנקה (הונגריה, ציון לאב"ל) וצמם 5.5 פטר סאקאלי 5, אלמאשי 4.5, אוריקמן (שבדיה) 3.5, וסאלמאן (הולנד) ובלומברג (רוסיה).

בתחרות המשנית (קטג. 2) ניצח האמן הבין־לאומי ההונגרי מ. אורוס 9.5 מ־13 לפני פ. פאראגו 9. להלן מיניאטורה מן התחרות הראשית:

סאקאלי – וסלמאן

1. פ־ו3 ד5 2. ג4 ג6 3. ג־ד5 ג־ד5 4. ר־ד4 פ־ג6 5. פ־ג3 פ־ו6 6. ר־ו4 ר־ו5 7. ה3 ה6 8. מה־ב3 מה־ב6 9. ר־ב5 ר־ה7 10. פ־ה5 צ־ג8 11. 0־0 0־0 12. רג6 בג6 13. מה־ב6 אב6 14. פ־א4 ב5 15. פ־ב6 צ־ה8 בסים שחור נכנע.

בלגיה

בתחרות פתוחה בעיר גנט השתתפו 421 שחקנים. רב־אמן מיכאיל גורביץ' היה ברמה בפני עצמה. גורביץ' שהיגר לבלגיה לפני כמה שנים צבר 8.5 מ־9 והקדים בנקודה את: בארמוב (אוזבקיסטאן), דורנברג (הולנד), צאלר (גרמניה), ואן גאלן (הולנד) ולהקיקום (בלגיה) 7.5 נק' כ"א.

פורטוגל

לאחר עשר שנים בהן לא התקיימה אליפות פורטוגל חזרו הפורטוגלים לקיימה. לפורטוגל אין עדיין רב־אמן ונבחרתה נכשלה אפילו באולימפיאדת לוב הזכורה לשימצה כמו שהנבחרת באולימפיאדת חיפה ב־76' (הפורטוגלים ודרך אגב טוענים בתוקף שזו היתה קבוצת עיתונאים שנשלחה לסקר את האירוע, לא עמדה בפיתוי, התיישבה לשחק, ונגזפה כהוגן בשובה לארצה...) השחמטאי הפורטוגלי המפורסם ביותר כיום הוא דואכים דוריאו המועמד לנשיאות הפיד"א. בחזרה לתחרות שנערכה בליסבון ניצח האמן הבין־לאומי ל. סאנטוס 8.5 מ־11 לפני קס. סאנטוס ופאריירה 8, גאספאר 6.5, אוליביירה האלכסנדרה 6, קוארזיו 5.5, מ. סאנטוס ואסאריאל 4.5, ד פאריירה 3.5, האב"ל פרירה 3, מנש 2. מכ"מ התחרות היה 2198, פתוח מקטגוריה 1!

ל. סאנטוס – פרירה

1. ג4 פ־ו6 2. פ־ג3 ג5 3. פ־ו3 ה6 4. ז3 ב6 5. ר־ז2 ר־ב7 6. 0־0 0־0 7. ה3 ד7 8. ב־ד4 מה־ד4 9. פ־ג3 מה־ד4 10. ד6 ר־ה7 11. 0־0 ג3 ד6 12. צ־ד1 מה־ב8 13. ר־ב2 א6 14. מה־ג7 צ־א־ג1 15. צ־ד־ד8 15. פ־ד5 (כמה פעמים כבר ראינו את זה) הד5 16. ג־ד7 17. ר־ג3 ... 18. ר־ג6 פ־ד4 ר־ב7 19. פ־ו5 מה ה6 20. מה 51 ר־ו8.

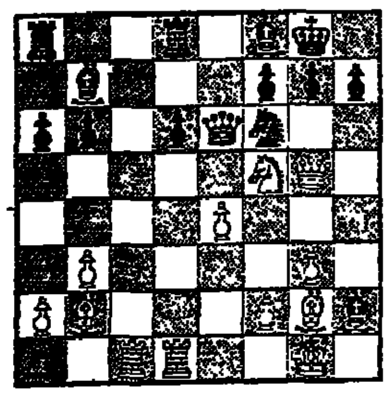

21. פ־ה8+ מ. ח8 22. ר־ה6 מה־ה6 23. מהה6 ה 61 24. פ־ד7+ מ־ז8 25. פ־ה8 צ־ה8 26. צ־ג7 ר־ג8 27. צ־ד1 ר־ד7 28. צ־ב7 שחור נכנע.

מדליות / אריה לינדנבאום

אלתרמן במדליית הקאמרי

מדליה ממלכתית בהנפקת החברה הממשלתית למדליות ומטבעות, ציינה זה עתה יובל החמישים של התיאטרון הקאמרי, טקס היובל היה בבית הנשיא בירושלים.

המדליה המיוחדת הטבעה באדר ונועדה להענקות רשמיות של התיאטרון ובמיוחד לוותיקים והמייסדים. היא לא נועדה למכירה. המדליה עוצבה בידי שמעון זנדהאוזן, שהכליל מובאה של נתן אלתרמן בנוסח: "הבמה מול מבול העיניים קסומה היא".

בפני המדליה עוצבה הספרה 50 והשם קאמרי.

מדליות ישראליות כ"עדילידים"

יש המבקרים את החברה הממשלתית למטבעות ומדליות על שהיא "ממציאה" מדי פעם תחומי שיווק חדשים לנומיסמטיקה הישראלית, כשזו למעשה חורגת מתחביב הנומיסמטי הטהור.

כל האוסף מטבעות או מדליות, מצרף לאוספו את הפריטים האלה בצורתם המקורית, כלומר הוא רוכש מטבע או מדליה, בלי כל שיבוץ קישוטי ויצוגי נוסף. אכן, כך הגדרתם של אספני המטבעות והמדליות, אך כיוון שמספרם אינו גדול, יש לחברה, לפי דברי המנכ"ל שלום פרי, עניין לגוון את ההנפקות בפריטים המבוססים על מטבעות או מדליות, גם אם יהיו עדיים שימושיים ולא רק אספניים...

בהתאם למדיניות זו, מנפיקה החברה זה שנים אחדות מיני "עדילידים" שהם למעשה מטבעות או מדליות משובצות בעדי.

באחרונה צצו רעיונות חדשים והנפיקו שורה של טבעות משובצות במדליות, עגילים והאחרון תכיב – שעונים.

לשעון־מדליה קוראים עדיליד, כלומר, עדי על יד...

לדברי שלום פרי, מנכ"ל החברה, התקבלו השעון עם המדליה בהתלהבות ניכרת, אבל היו גם הערות על כך ששעון בקוטר 30 מ"מ הוא לעיתים גדול מדי לטעמם של הלקוחות, במיוחד כשהמדובר בידו של נער בר מצוה, שהשעון עם מדליית ברמצוה מיועד לו. אכן רעיונות לא חסרים ונמצאו מדליות בקוטר של 27 מ"מ, וכך נוצרו שני דגמים של עדיליד וכל אחד יבחר לו את הגודל הרצוי לו.

עדיליד – השעון, שללא מתגיו הוא מדליה ממלכתית של מדינת ישראל, הוא פריט מרשים למדי ומסתבר שיש עניין בו. החברה למטבעות הרחיבה את היצור ויש כבר שעונים עם מדליית "ירושלים של זהב", "שמע ישראל" "וצאתך לשלום" – אלה קיימים בשני קטרים – 27 מ"מ ו־30 מ"מ כסף. שעון עם מדליית "בר מצווה" קיים בקוטר 27 מ"מ בלבד.

השעונים מיוצרים במפעל "עדי" בקבוצת יבנה האומרים שאיכותם גבוהה ביותר. המנגנונים בשעונים אלה הם מנגנוני "סיטיזן", הידועים בטיבם. השעונים עמידים בפני מים עד עומק 30 מ' (ניתנת אחריות לשנה).

מחירו של עדיליד בר־מצוה בקוטר 27 מ"מ מדליית כסף עולה 299 ש"ח.

هكذا من الاصل

בעריכת: ניסן פרידמן

חמש וחצי שנים

מחפשת הפועל ת"א נצחון על מכבי ת"א ב"דרבי" בכל המפעלים והאדומים טרם מצאו אותו ב־14 משחקים רצופים שמאזן השערים עומד על 4:30 לזכות מכבי בפרק זמן זה. יהיה זה ה"דרבי" הגדול ה־88 מאז הקמת המדינה ומאזן הנצחונות בליגה עומד על 21:31 לזכות מכבי. ומת"א לחיפה ששתי קבוצותיה ניצחו רק במחזור הליגה הראשון. גם מכבי פ"ת שתארח את מוליכי הטבלה משכונת התקווה לא ניצחה בארבעה משחקים רצופים, בעוד שבית"שא לא נוצחה מזה ארבעה משחקים

אלון מזרחי מחפש שער בבורה

לקראת משחקי השבת
מאת **משה קעטן**

ה"דרבי" התל־אביבי הגדול בין מכבי והפועל יעמוד במרכז משחקי המחזור השישי ומחר, באיצטדי ר"ג (6.10 בערב) יהיה זה המאבק ה־88 במספר בין שתי הקבוצות בליגה, מאז הקמת המדינה.

עד־כה ניצחה מכבי ב־31 מפגשים והפועל רק ב־21, כולם עד ה־29.4.89, שעה שהפועל ניצחה בפעם האחרונה (2:3). אך, מזה חמש וחצי שנים לא ניצחה הפועל ב"דרבי" ובכל המפעלים, כולל ההפסד האחרון כאשר מכבי נטלה את גביע המדינה (0:2) משעריהם של איציק זוהר וניר קלינגר.

אגב, ספק אם ניר קלינגר יוכל לשחק הפעם, לאחר שנפגע במשחק התיקו 2:2 מול סלובקיה.

אמרנו שבכל המפעלים אין להפועל נצחון בחמש וחצי השנים האחרונות ב"דרבי" ומדובר ב־14 מפגשים רצופים בהם ניצחה מכבי ב־12, בעוד ששני מפגשים נוספים לא הוכרעו. מאזן השערים בפרק זמן זה עומד על 4:30 לזכות מכבי ת"א.

מכבי ת"א: אבוארוב; ע. לוי (קלינגר), ג. ברומר, שלח, י. הילל; שוהם, א. ברומר, נמני, בלקין; סבליה, אלון מזרחי.

הפועל ת"א: באקו; א. אזולאי ג. שרעבי, לוקאשיק, ד. אמסלם; בלאס, מימר, מוסקאל, א. אופיר, שוורץ; ש. אליהו (ליבהרט).

בשעה 4.10 אחה"צ יער מפגש מוקדם באיצטדיון ר"ג ובו יטלו חלק שתי האחרונות בטבלה בית"ר ת"א והפועל חיפה שנוצחה בארבעה משחקי ליגה רצופים. לבית"רים מאזן בייתי דל שכן הקבוצה לא ניצחה בליגה הלאומית במשחק בייתי מאז חודש פברואר 93 וניחשתם: היריבה אותה ניצחה או קבוצת המנורה במשחק בייתי היתה לא אחרת מאשר ...הפועל חיפה.

בית"ר ת"א: קורנפיין; אללוף, שיגאלוב, סגל, ניסן כהן; צ'רלי פרץ, שוויג, דנאייב, ד. עמר (אברג'ל), אייזנברג, סנדורי.

הפועל חיפה: אסייאג; אהרוני, קרושקין, חלפון, ע. כהן, בניון, טלקר, קושלוק, עטר; זוהר, מלניקוב.

האלופה, מכבי חיפה לא ניצחה בארבעה מחזורי ליגה רצופים ונוצחה במחזור האחרון ע"י מכבי עירוני אשדוד. זאת לאחר 46 משחקי ליגה ללא הפסד.

ערב המשחק בנתניה (3) מדורגת האלופה במקום התשיעי בטבלה ומכבי נתניה שלא נוצחה בביתה ע"י החיפאים מזה שלוש שנים תנסה לשמור על המסורת.

מכבי נתניה: בלדב; דומב, טייב, טהא, א. בוארון; א. זאנו, מ'בויו, שושני, ר. גבאי; אליה, פיליפצ'וק.

מכבי חיפה: ר. כהן; בלבול, א. הרזי, קוהנבוב, גלאם; ר. לוי, א. חזן, קנדאורוב, ת. רביבו, ברקוביץ; הולצמן (קדוש).

הבלתי מנוצחת היחידה בלאומית היא בני יהודה שתתארח אצל מכבי פ"ת (3), כאשר המוליכה משכונת התקווה מקווה גם הפעם שלא להפסיד.

פ"ת לא ניצחה בארבעה משחקי ליגה, אך גם לא נוצחה מזה חמישה חודשים במשחק ליגה באם המושבות.

מכבי פ"ת: מלול; ש. צופין, זוארוב, רבינוביץ, אברקישק; שאהוב, פיטוסי, גיא יצחק, שאבו בגלייבטר; בניה (א. בן שמעון).

בני יהודה: שטראובר; מ. ששון, י. מורזו, נ. שטרית, ע. אוחיון; איזמירלי, יצחק לוי, מ. יפה, סהר מורזו; מקאן, מסרי.

בטבריה תתארח בית"ר ירושלים אצל הפועל בית־שאן. הבית"רים ניצחו לראשונה בעונה זו רק במחזור האחרון, בעוד שמארחיהם מצליחים בינתיים להשתלב הייטב בליגה הבכירה.

אגב, ירושלים השיגה את נצחון החוץ האחרון שלה לפני חצי שנה בדיוק.

בית־שאן: מאיר כהן; א. דנן, ש. ביטון, תאהר, נ. עשור; קהימי, ש. דנן, וינסנט י. עמר; אגבריה, אלבז.

בית"ר ירושלים: אנטמן; ש. לוי, ת. אזולאי (קדוש), בנארו, איל כהן; איתן מורזו, שלואי, אלהרר, דרורי; א. אוחנה, ר. הרזי.

מכבי הרצליה שלא נוצחה בעונה החולפת בביתה במשך חצי שנ, עדיין ללא הפסד בייתי בעונה זו ועב משחק הבייתי עם הפועל עירוני ראשון לציון (4).

מכבי הרצליה: גילארדי; ש. ביטון, ת. דניאל, פולוקארוב, אנטבי; אלמקייס (יניב כהן), סורג'ון (אמולג), ואקדדר־ליבוןך; י. אוחנה מ. אמסלם, ע. מורזו.

ראשל"צ: ש. אלימלך; פ. חלפון, מלוקוב בן דב (גניש), דן אלברט; מרציאנו, רגאי, מ. עורן, ירמצ'וק; ניר שקוה, יצחק סויסה.

הפועל באר־שבע תארח את הפועל צפרירים חולון אותה היא לא ניצחה מזה חמש שנים, כאשר את נצחון החוץ האחרון שלה בליגה השיגה חולון בדיוק לפני חצי שנה (2:3 באיצטדיון ר"ג על מכבי ת"א).

הפועל באר־שבע: סמרג'ה; חוות, דוידי, אילת, ברוך דהן; מ. אלימלך, ו. מורזו, קלפטאנו, מרה; אביגזור, גוסייב.

צפרירים: לידקב; ד הרשליקוביץ, א. פרץ, אלי כהן, משעל; פס, טלדברג, בן ברוך, אבוקסיס; ק. מרקו, ת. שירזי.

בליגה הארצית

הפועל חדרה – מכבי יפו
שמשון ת"א – הפועל אשדוד
קרית־גת – נס־ציונה
הכח ר"ג – הפועל כפ"ס
מכבי יבנה – הפועל ר"ג
בת"ים – קרית שמונה
הפועל טיבה – הפועל לוד

הליגה הלאומית — עונת 1994/95

קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפס.	שערים	הפרש	נק.
1. בני־יהודה ת"א	5	4	1	0	3—10	7	13
2. מכבי עירוני אשדוד	5	3	1	1	4—8	4	10
3. ראשון לציון	5	3	0	2	5—9	4	9
4. הפועל באר־שבע	5	2	2	1	7—9	2	8
5. הפועל תל־אביב	5	2	2	1	7—8	1	8
6. הפועל בית־שאן	5	2	2	1	4—5	-1	8
7. מכבי תל־אביב	4	2	1	1	2—6	4	7
8. הפועל פתח־תקוה	5	2	1	2	9—6	-2	7
9. מכבי חיפה	5	1	3	1	7—8	1	6
10. מכבי נתניה	5	2	0	3	12—9	-3	6
11. מכבי פתח־תקוה	5	1	2	2	10—8	-2	5
12. בית"ר ירושלים	5	1	2	2	6—4	-2	5
13. צפרירים חולון	4	1	1	2	8—7	-1	4
14. מכבי הרצליה	5	1	1	3	10—6	-4	4
15. בית"ר תל־אביב	5	1	1	3	7—3	-4	4
16. הפועל חיפה	5	1	0	4	11—6	-5	3

הליגה הארצית — עונת 1994/95

קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפס.	שערים	הפרש	נק.
1. מכבי יפו	4	2	2	0	2—4	2	8
2. הכח רמת־גן	4	2	1	1	5—9	4	7
3. הפועל כפר־סבא	4	2	1	1	7—10	3	7
4. הפועל אשדוד	4	2	1	1	5—8	3	7
5. הפועל אשקלון	4	2	1	1	7—5	-2	7
6. הפועל חדרה	4	3	0	2	7—9	2	6
7. מכבי קרית גת	4	2	0	2	9—10	1	6
8. הפועל לוד	4	2	0	2	6—6	0	6
9. מכבי יבנה	4	1	2	1	6—7	1	5
10. הפועל בת־ים	4	1	2	1	6—6	0	5
11. שמשון תל־אביב	4	1	2	1	4—4	0	5
12. הפועל טייבה	4	0	4	0	6—6	0	4
13. הפועל ק. שמונה	4	1	1	2	8—5	-3	4
14. הפועל ירושלים	4	0	3	1	8—7	-1	3
15. הפועל רמת־גן	4	0	2	2	9—4	-5	2
16. ס.ב. נס־ציונה	4	0	2	2	8—3	-5	2

אלי דריקס אוהב דרבים

דויים רבינו רוצה לנצח

מאמן הרצליה, אלי גוטמן

רמת השרון גברה על האלופה הנצחית

חולון — רמת השרון 83:69
מאת **אמיר גנין**

בקרב הגדולות של הכדורסל הנשי, היתה אמש ידן של בנות רמת השרון על העליונה, לאחר שהן גברו בחולון על האלופה, אליצור חולון, בתוצאה 69:83 (38:43).

המהפך שמסתמן השנה בכדורסל הנשי נראה אמש בחולון קרוב מתמיד. אליצור חולון, האלופה הנצחית, בהרכב חדש, כבר לא אותה קבוצה מאיימת משנים עברו וללא הורה, טרישה סטפורד, שהורחקה ממשחק הליגה האחרון ולא שיחקה אמש, היה ברור עוד לפני שריקת המשחק שבנות רמת השרון ישובו הביתה עם נצחון קל.

אליצור חולון הצליחו להחזיק מעמד עד הדקה ה־26 – 55:55. אולם, בשלב זה החלה הבריחה הגדולה של רמת השרון ובראשות האמריקאיות המצויינות, וויקס וקמינגס, הן לא הצליחו לסיים את המשחק עם נצחון משכנע.

שפטו לוי ומיכאלי לעיני 250 צופים בלבד בחולון.

נקודות לרמת השרון: קמינגס 26, וויקס 21, קססן 13, גורן 8, מזרחי 7, דיגרמן 6, מזבה 2.

נקודות לחולון: בראון 26, וולף ומעוז 12 כ"א, יהודה 10, מורוכובה 7, קליין 2.

מטאבה לעקבה דרך אילת

שחיה

לין קוקס, שחיינית אמריקאית למרחקים ארוכים, תבצע בשבוע הבא משחה היסטורי במפרץ ים־סוף, כאשר היא תשחה מטאבה במצרים לאילת בישראל ומשם לעקבה שבירדן.

"משחה כזה ישמש הכרה והצדעה לאנשים הרבים שעמלו קשות ולאורך זמן רב להשכנת שלום במזרח התיכון", ציינה השחיינית המצטיינת.

כתב עתי"ם מוסר, כי קוקס התחילה את הקריירה שלה כשחיינית בשנת 72 השיגה שיא עולמי בחציית תעלת למנש.

דווקא הצעירים הגדילו את הפער

מכבי ת"א — מגדל העמק 70:106
מאת **עמית פז**

גם יכולת פושרת הספיקה אמש לכדורסלני מכבי ת"א להביס במשחק הגומלין במסגרת גביע המדינה את בית"ר מגדל העמק בהפרש של 35 נקודות – 71:106 (39:57).

בדקות הפתיחה המשיכו המכבים את תצוגות הנפל שלהם מהחודש האחרון וסבלו מחולשה בלתי מובנת, עובדה שנוצלה ע"י האורחים השאפתנים מהעמק שהוליכו בדקה ה־8 בתוצאה 19:23.

במצב זה, נכנסו למשחק ישראל אלימלך וג'ף קנט והחלו להפעיל את ג'מצ'י וצ'ורצ'יץ מתחת לסלים ואכן, המפנה הגיע במהירות ואת המחצית הראשונה סיימו המכבים עם יתרון של 18 נקודות.

בפתיחות המחצית השניה עוד הצליחו שחקני העמק לשמור על פער סביר מבחינתם. בשמונה הדקות האחרונות החליט מולי קצורין לשתף גם את שחקניו הצעירים, שדווקא הם דאגו להגדיל את הפער.

שפטו יהלום וקליין לעיני 250 צופים בהיכל הספורט ביד אליהו.

נקודות למכבי: ג'מצ'י 27, צ'ורצ'יץ 23, דניאל 14, קנט 11, קולמן 8, דותן 7, טרי פייר 6, גודס ודרווז 4 כ"א, בראלי 2.

נקודות למגדל העמק: שארפ 32, וודסון 12, טחן 10, לביא ומגן 6 כ"א, בביוף 4, שני 1.

שוער יארוסלאב באקו

ניר קלינגר מציץ

משחק חוץ קל לניוקאסל

אנגליה

מוליכת הליגה האנגלית הבכירה, קבוצת ניוקאסל הבלתי מנוצחת, תנסה לשמור על באזנה – 14 משחקים ללא הפסד, כאשר היא תתארח מחר בלונדון אצל קריסטאל פאלאס, שניצחה עד־כה רק פעם אחת.

השניה בטבלה, נוטינגהאם פורסט, תפגוש יריבה לונדונית אחרת, וימבלדון, ביום שני, בעוד שבלקבורן, השלישית בטבלה, תכחק מול קבוצתו לשעבר של המאמן קני דאלגליש, ליברפול במשחק מסקרן וחשוב עבור שתי הקבוצות.

משחק חשוב הרבה יותר יערך בגודיסון פארק, שם תארח סוגרת הטבלה, אברטון את קובנטרי במפגש תחתית. אסטון וילה תשחק מחר נגד נוריץ' ערב הופעתה בגביע אופ"א בתורכיה.

האלופה מנצ'סטר יונייטד שתארח ביום רביעי את ברצלונה בגביע האלופות תבחן את עצמה מחר נגד ווסטהאם ב"אולד טרפורד" בעוד שצ'לסי תשחק ב"דרבי" לונדוני מול ארסנל.

במשחקים נוספים: לידס – טוטנהאם; לסטר – סאותהמפטון; ק.פ.ר – מנצ'סטר סיטי; איפסוויץ' – ספילד וונסדיי (ביום ראשון).

גרמניה: יופ הייקנס חוזר מחר לאיצטדיון האולימפי במינכן ביחד עם חניכיו מאיינטרכט פרנקפורט (12) כדי לפגוש שם את קבוצתו לשעבר באיירן מינכן, הממוקמת במקום הרביעי בטבלה, במרחק של שתי נקודות בלבד מהמוליכה. בפרנקפורט עשוי לבצע הופעת בכורה מחודשת בבונדסליגה תומס דול שחזר מלאציו. המוליכה דורטמונד תפגוש יריבה קשה בדמותה של קרלסרוהה (6) בעוד שוורדר ברמן, השניה בדירוג, תארח את קלן מהתחתית.

צרפת: לאחר פתיחה גרועה החלה האלופה סן ז'רמן לצבור גובה ומשחקה הערב בקאן כבר נחשב לקרב צמרת. האלופה מחצה ביום שלישי את ליל 0:3 וכעת היא רחוקה רק חמש נקודות מהמוליכה שתארח אף היא הערב את לנס. מונאקו שמגלה אף היא סימני התאוששות תשחק ביום ראשון נגד סט. אטיין.

ספרד: שלוש הגדולות, ריאל מדריד, ברצלונה ולה קורוניה יפגשו בסוף השבוע יריבות קשות במשחקי החוץ שהועידה להן הגורלה. המוליכה דפורטיבו לה קורוניה תתארח אצל אתלטיקו מאדריד. ריאל מדריד תפגוש את אספניול שפתחה את העונה בסערה והאלופה ברצלונה תשחק בוואלנסיה אצל הקבוצה המקומית. כל המשחקים יערכו מחר.

איטליה: האלופה מילאן חייבת לנצח ביום ראשון במשחק החוץ נגד קבוצת התחתית מפאדובה, אחרי הפסדה ביום רביעי נגד אינטר בגביע 2:1. המוליכה פארמה (יחד עם רומא) יוצאת למשחק חוץ קשה נגד סמפדוריה, בעוד הרומאים שנוצחו באמצע השבוע בגביע לגנואה, יופיעו בהרכב חסר למשחק החוץ שלהם נגד טורינו.

טניס: בסיבוב השלישי של טורניר טייקו בטוקיו: ג'קו אלטינג (10) – פול קילדרי 6:4, 5:7, 6:7; ריצ'ארד קרייצ'ק (9) – פול הארהויס (8) 4:6, 6:7; שטפן אדברג (3) – מרק וודפורד 4:6, 4:6; מייקל צ'אנג (6) – טוד וודברידג' 6:3, 4:6, 3:6; גוראן איבנסביץ' (1) גרג רוסדסקי 7:5, 6:7, 4:6; טוד מרטין (4) – ארון קריקשטיין 6:7, 6:0, 4:6.

צפת החמיצה סנסציה

מכבי ר"ג — צפת 82:88
מאת **עמית פז**

דקות רבות של חרדה עברו אמש על כדורסלני מכבי ר"ג שהתקשו לגבור במשחק הגומלין על קבוצתה המפתיעה של הפועל צפת, שבמשחק הראשון זכתה בנצחון דחוק 83:85. אולם, בסופו של דבר זכו הרמת־גנים בנצחון בהפרש של 6 נקודות – 82:88 (39:41), שהספיק להם להעפיל לרבע גמר גביע המדינה, מול מכבי ת"א, ב־28 בדצמבר.

המשחק היה שקול ומרתק בכל שלביו, כאשר סל רודף סל ממש עד לשריקת הסיו. בשניות הסיום הגיע המתח באולם לשיא הדש, כאשר במצב של 80:85 לר"ג החטיא מורי סליבן האורח קליעה קלה מתחת לסל ומנגד, ביצעה צפת עבירה מכוונת, שהבטיחה לרמת־גנים את הנצחון היקר.

שפטו ירון זריף וגיל עובד לעיני 100 צופים באולם הספורט בר"ג.

נקודות לר"ג: יובבקס 25, ריכליס 21, טרופרס 19, בן בסט ושלף 7 כ"א, ברזק 6, קורנליוס 2.

נקודות לצפת: לואיס 19, סילבן 14, שוהם ויהושע 12 כ"א, בלנק 10, חדד 8, ריצמן 7.

19 אוהדים נפצעו במשחק ליגה בבראזיל

19 אוהדים נפצעו במהלך קטטה שפרצה בין אוהדים במשחק בליגה הבראזילאית בין גוארני וקורינתיאנס. הקטטה הופסקה רק בהתערבות המשטרה ולא בוצעו מעצרים. גוארני ניצחה במשחק 1:2.

תוצאות נוספות: אינטרנסיונל – פלומינגזה 2:3; פורטוגזה – פאיסנדו 0:1; פאראנה – ספורט רסיפה 0:0; ויטוריה – רמו 1:0.

בנק כרמל למשכנתאות והשקעות בע"מ
("הבנק")
הודעה למחזיקי מניות הבנק

בקשר עם הקצאה פרטית בהתאם לתקנות ניירות ערך (הקצאת ניירות ערך בחברה רשומה שהוצעו שלא לציבור), התשנ"ב-1992, לחיים כצמן, אלי קינד ורפאל רייך, שתוארה בדוח מיידי והודעה למחזיקי המניות מיום ה-21.9.94, כפי שתוקן בדוח מיידי והודעה למחזיקי המניות מיום ה- 5.10.94 ועל פי מכתב מאת המפקח על הבנקים מיום 6.10.94, שהתקבל במשרדי הבנק ביום 10.10.94 (להלן- "מכתב המפקח"), ניתן בזאת הבנק הודעת הבהרה כדלקמן:

1. לענין סעיף 5.1 לדו"ח המיידי מיום 21.9.94 (להלן-"הדו"ח המיידי") המפרט את נימוקי הדירקטוריון בדבר עדיפות הקצאה פרטית על פני ההצעה לציבור, מובהר כי הבנק קיבל על עצמו להגדיל את הונו עד 105 מיליון ש"ח וזאת לאור כוונת הבנק להפוך לבנק מסחרי וכאחד התנאים לקבלת האישורים מאגף הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל (להלן "הפיקוח"). לצורך קבלת אישורים אלו קיימים תנאים נוספים כגון קיום גרעין שליטה פרמננטי והערכות מתאימות של הבנק.
2. לענין סעיף 10.1.2 לדו"ח המיידי כותב המפקח כי בחודש יוני 1994 "התקיימו דיונים בין המפקח לבין בעלי השליטה באשר לנושא גרעין שליטה חדש, אולם דיונים אלו נפסקו לפני כחודשיים בלמן לא קיים כל סיכום עם הפיקוח על הבנקים בעניין גרעין שליטה חדש."
האמור בסעיף 10.1.2 לדו"ח המיידי, בדבר סיכום שהושג ביוני 1994, לרבות הפרטים אשר צוין שם כי טרם סוכמו, מבוסס על מידע שנמסר לבנק על ידי בעלי השליטה.
מובהר בזאת כי הבנק אינו צד לדיונים שבין הפיקוח על הבנקים לבין בעלי השליטה.
3. במכתב המפקח הוא מציין כי הבהיר במכתב מיולי 1994 לבעלי השליטה כי הם ממשיכים בהפרת תנאי ההיתר ואף אינם מקיימים את דרישותיו ולפיכך אין הדרך פתוחה לדיון בבקשותיהם.
4. בתגובה למכתב המפקח הודיעו בעלי השליטה לבנק כי בכוונתם לנסות להגיע להסדרת חילוקי הדעות עם הפיקוח על הבנקים בעקבות הקצאה פרטית זו יעלה שעור אחזקותיהם בהון הבנק על השעור המינימלי הנדרש בהתאם לשיטת החשוב אותה נוקט הפיקוח על הבנקים.

בנק כרמל למשכנתאות והשקעות בע"מ

סקאנדיה החזקות בע"מ (להלן: "החברה")

ניתנת בזאת הודעה כי ביום ה' 3 בנובמבר 1994 בשעה 09:30 ותתקיים אסיפה כללית שלא מן המנין של בעלי מניות החברה במשרדיה ברח' התעשיה 4 ת"א.

על סדר היום:
אישור התקשרות של החברה עם קווי אשראי לישראל שירותים פיננסים משלימים בע"מ, המחזיקה בכ-20.1% מזכויות ההון והשליטה בחברה ואשר היה יובל רן, נתן שורץ, נתן טורנר ואברהם גולדריך (דירקטורים בחברה) הינם בעלי ענין בה מכח החזקותיהם במניותיה ומכח כהונתם כדירקטורים בה, בהסכם שעניינו מתן זכות לחברה להפקיד בידי קווי אשראי לישראל שירותים פיננסים משלימים בע"מ כספים פנויים, בסכומים שלא יעלו במועד כלשהו על 10,000,000 ש"ח (עשרה מליון ש"ח), לפי העקרונות הבאים:

1. זכות ההפקדה הינה מיום כניסת ההסכם לתוקף ועד 14.10.95.
2. סכום ההפקדה, עיתויים, וכן סכומי המשיכות מהפקדון ועיתויים, יקבעו ע"י דירקטוריון החברה, באישור ועדת הביקורת.
3. על הפקדון תשלם לחברה רבית בשיעור הרבית הגבוה ביותר שהחברה יכולה להשיג בהשקעה בפקדונות מסוג פח"ק גמבו בבנק המזרחי המאוחד בע"מ, בצירוף רבית בשיעור שנתי של 4%. חישוב הרבית יעשה מדי שבועיים והיא תשולם אחת לחודש.
4. הפקדון ובצירוף הרבית הצבורה יעמדו לפרעון מיידי בקרות אחד ממספר מקרים שפורטו בהסכם, ובכלל זה אם ידרשו זאת מחזיקים במצטבר ב־15% או יותר מאמצעי השליטה בחברה או בקווי אשראי לישראל בע"מ.
5. נוסח ההסכם העומד לאישור ניתן לעיון במשרדי החברה, ברח' התעשיה 4 בת"א בשעות העבודה הרגילות.
6. באישור ועדת הביקורת והדירקטוריון הפקידה החברה בידי קווי אשראי ב־11.10.94 סך של 5 מיליון ש"ח בתנאים המפורטים בסעיף 3 לעיל. קווי אשראי תשיב את הפקדון מיידית אם ההסכם לא יאושר ע"י האסיפה הכללית של החברה.

כל המעונין להשתתף באסיפה באמצעות שליח יפקיד כתב מינוי 48 שעות לפני השעה היעודה לכינוס האסיפה.
אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לאסיפה הנ"ל לא ימצא מנין חוקי, תדחה האסיפה ליום 4 נובמבר 1994 באותה שעה ובאותו מקום.
לא ימצא מנין חוקי באסיפה שנדחתה כאמור, יהוו שני חברים הנוכחים בעצמם או על ידי שלוח מנין חוקי.

הדירקטוריון

מלך ההחמצות: רוני רוזנטל

משה גלאם (3) הציג יכולת לא יציבה לצד מבצעים נהדרים, ביצע שגיאות רשלניות. כאן הוא תוקף בהתקפה (צילום: א. קנפר)

תיאטרון הכורסא / אהרן להב

תודה לנבחרת – יופי של כדורגל

יופי של משחק. כל הכבוד ל־11 של ישראל. בלי מורא, בלי משוא פנים כלפי הכדורגל הסלובקי. גם לא אחרי שהם הוליכו 0:2 בדקה ה־20 וברגעים כאלה, אנחנו צופי הכדורגל המאוכזבים מוכנים לאכול את הטלוויזיה אבל לחילופין פשוט מכבים את המכשיר כדי להשאר עם עצבים צלולים.

אבל הפעם התנהל תרחיש אחר. ה־11 שיכלו לנבחרת פולין הוכיחו כי הנבחרת הלאומית עלתה על דרך המלך של אירופה. תוך 12 דקות מרגע הפיגור הקשה הפכה את הקערה על פיה והישוותה בצמד שערים אחד של רונן הרזי והשני של טל בנין אחרי הכשלה על קו ה־16 שעלתה למגן השמאלי הסלובקי בצהוב שני שאחריו נשלף באורח אוטומטי הכרטיס האדום.

נבחרת סלובקיה עם 10 שחקנים לא הטילה עוד מורא על כדורגלני ישראל. המחצית הראשונה נסתיימה בשליטתם המוחלטת וגם במצית השניה ניכר בסלובקים כי הם מסתפקים בתוצאת התיקו ומייחלים לשריקת הסיום.

בכל זאת צריך להתריע מפני חוסר היכולת הישראלית לסיים 90 דקות על הרגליים. בדקות האחרונות לא עמדו הישראלים בלחץ שהפעילו הסלובקים בנסיון אחרון להבקיע שער נצחון. אולם עד לאותם דקות היו רוזנטל וברקוביץ' ורונן הרזי בעמדות טובות של הבקעה אך ההחמצות באו כמו אחד זו ובעיקר מצד רוני רוזנטל שבחלקיקי שניה הוא נאלץ לרשום עוד החמצה ועוד החמצה, שאינן מתאימות לשחקן אירופי ברמתו.

החלקים איתנים של נבחרת ישראל היו שחקני מרכז השדה החלוצים בניצוחו של איל ברקוביץ'. ממעמקי הכורסא מול המסך הקטן תענוג היה לצפות בשחקן הצנום הזה, שלמרות שמירה אישית צמודה של קרישטופיק הצליח פעם אחר פעם להמוק ולנהל את ההתקפה הישראלית. החלק הפחות יציב אצלנו היתה ההגנה. אין בעל בית מאחור. כולם מנווטים את הכדורים אך לא תמיד בנחישות ועד שהכדור מתייצב אצלנו במרכז השדה שומעים אצלנו את פעימות הלב.

הסלובקים, להוציא את שני הבין לאומיים, מוראבצ'יק ודובובסקי, לא רוינו התפעלות מופרזת מצד האחרים. אמנם מהדקה ה־32 שיחקו בעשרה שחקנים, דבר שפגם ביכולתם אבל זאת נבחרת אירופית מהשורה הראשונה. לעומת זאת הרשימה היכולת האישית של כל כדורגלן בנפרד. שחקנים מוצקים עם המון כושר גופני, שליטה בגוף ובכדור, כניסות גבריות, ראשונים לקרב מגע, לא מוותרים ונעים כל הזמן למקום פנוי גם בלי כדור.

היריב הבא היא נבחרת אזרביג'אן שעד עכשיו סיפקה נקודות לכל הנבחרות איתן שיחקה. כרגע בגלל התיקו ישראל ניצבת במקום השני עם ארבע נקודות. אזרביג'אן יכולה לספק את כל שלוש הנקודות. זה תלוי אך ורק בכדורגלנים שלנו. ימים מוצלחים כמו נגד פולין ואמש נגד סלובקיה עשויים לספק את הסחורה.

ההפסד האומלל של דרום קוריאה

משחקי עמי אסיה

בעיטות חסרות דיוק, חוסר מזל, ושגיאה של השוער עלתה אתמול לנבחרת דרום קוריאה בכרטיס העליה לגמר טורניר הכדורגל במשחקי עמי אסיה. הקוריאנים שזכו בעבר שלוש פעמים בגביע היבשת נוצחו 1:0 ע"י נבחרת אוזבקיסטן, בשורותיה משחק איגור שקוירין של מכבי נתניה.

האוזבקים יפגשו בגמר ביום ראשון את נבחרתה של סין, שגברה בחצי הגמר השני על כווית 0:2.

את שער הנצחון לאוזבקיסטן הבקיע אזמט עבדור איימוב בדקה ה־64 בבעיטה ארוכת טווח מ־40 מטרים שחלפה מתחת בטנו של השוער הקוריאני. זה קרה, אגב, בפעם השלישית בו הגיע הכדור לשער הקוריאני במחצית השניה.

גיבור המשחק היה שוער אוזבקיסטן, שיקין, שגם נהנה ממזל כיור, כאשר כדורים שחלפו על פניו נעצרו במשקופים ובקורות הגדר.

סין הבקיע שער בכל מחצית מרגלי לי בינג (14) ופנג (84).

כווית ודרום קוריאה יפגשו מחר במשחק על מדליית הארד.

בטבלת המדליות מוליכה סין בהפרש ניכר על־פני יריבותיה, כאשר לזכותה 111 מדליות זהב, 72 מכסף ו־39 מארד. שניה יפאן (48, 54, 63) ושלישית דרום קוריאה (48, 40, 55).

מנסדורף ברבע הגמר

טורניר רמת השרון

הטניסאי הישראלי, עמוס מנסדורף, עלה לרבע הגמר בטורניר הטניס ברמת השרון, לאחר שהצליח להפוך פיגור משמעותי ולנצח את השוודי המדורג ראשון – 6:4, 4:6, 4:6. יצויין שהישראלי פיגר בשתי מערכות, השנייה והשלישית – 4:2, ו־4:3.

מנסדורף ישחק ברבע הגמר נגד הרוסי, אנדריי צ'רקאסוב, שניצח את האיטלקי פרצי 5:7, 2:6.

המדורג ראשון, וויין פריירה מדרום אפריקה גבר על השוודי ביורקמאן – 5:7, 4:6. ואילו הישראלי, יוני ארליך הובס על ידי הצרפתי פבריס סנטורו – 6:0, 6:0, תוך 56 דקות.

עמוס אמר לאחר הנצחון שהוא מודה לקהל שעודד אותו לאורך כל הדרך ורק בזכותו הצליח להעפיל לשלב הבא. כאלף איש ראו את המשחק.

עמוס מנסדורף: נצחון נאה

יעל ארד למען המלחמה בסמים

יעל ארד תייצג את הוועד האולימפי הישראלי במלחמה נגד שימוש בסמים בכנס שיתקיים במאדריד.

ארד שזכתה במדליית כסף אולימפית הודה רשמית לפעילות לאחר שהיתה במחנה אימונים בארץ ובארה"ב.

בחודש הבא היא עומדת לצאת למחנה אימונים ממושך ביפאן.

נציגות בראזיל עלו לחצי הגמר

הסופר קאפ הדרום אמריקאי

שתי נציגות בראזיל, סאו פאולו וקרוזיירו העפילו לחצי גמר הסופר קאפ הדרום אמריקאי. סאו פאולו מחצה בביתה את קולו קולו הצ'יליאנית 1:4 ובסיכום הכללי 3:5. מולר ופלהינה היו בין המבקיעים לזכות סאו פאולו.

יחד איתה העפילה גם קרוזיירו שניצחה את אסטודיאנטס מארגנטינה 0:3 ובסיכום הכללי 1:3.

אינדפנדיינטה מארגנטינה ניצחה את גרמיו מבראזיל 1:2 ובסיכום הכללי 1:3 והיא תשחק נגד יריבה אחרת מבנות ארצה, בוקה ג'וניורס, או ריבר פלייט.

הזווית של משה כהן

לא יודעים לפרגן

יש לנו נבחרת עם אופי ובמקרים רבים האופי לא פחות חשוב מהאיכות. את זה למדנו היטב במהלך המונדיאל האחרון.

כדי להצליח בכדורגל המודרני יש צורך בנוסף לאיכות ולכושר הגופני, גם באופי ובמסורת. כך קרה שבמונדיאל 94 התייצבה למשחק הגמר אחת מהנבחרות האפורות – איטליה, שנהנתה ממנה גדושה של מזל בתוספת אופי חזק של כוכביה במשחקים המכריעים וממסורת מפוארת ולעומתה, נבחרות מבריקות כמו קולומביה, ארגנטינה וניגריה חזרו הביתה בשלבים הרבה יותר מוקדמים, בגלל העדר אופי ומסורת.

לשיאם הגיעו האיטלקים במשחקי רבע והצי הגמר, כאשר הם ניצחו למרות שהם לא היו טובים יותר מספרד ומבולגריה ולא היה חסר הרבה שהם גם יזכו ברולטת הפנדלים של משחק הגמר.

לישראל אין כמובן מסורת מפוארת בזירה העולמית, אבל מסורת נוצרת עם השנים וכדי ליצור אותה יש צורך באופי חזק ולראשונה, ראינו את הנחישות הישראלית מול סלובקיה.

זה לא פשוט לחזור במהירות למשחק מפיגור מדהים של 2:0 ועוד מול נבחרת אירופית כמו סלובקיה.

הנחישות של שחקני הכחול־לבן נותנת לנו סיבות טובות להיות אופטימיים לקראת העתיד.

אולם, נראה לי שחובבי הכדורגל הישראלים אינם מתקדמים בקצב של הכדורגלנים. שוב פעם שיחקנו 11 ישראלים מול יציעים קרחים ופשוט מאוד היה עצוב לראות כיצד הקהל אינו מפרגן לנבחרת.

נכון, במשך שנים ארוכות הנבחרת האכילה אותנו במרורים וגם נכון שתמיד יש טענות נגד שיתופם של שחקנים מסויימים ואוהדים של קבוצות מסויימות בגיעים למשחקי הנבחרת, רק אם אליליהם רשומים בהרכב הפותח.

אבל ללא קהל אוהד וחם לא נוכל להגיע רחוק. התבוננתי ביורוספורט בשידורים של כמה מהמשחקים וללא קשר לתוצאות, המחנה המשותף למגרשים במזרח ובמערב היה הקהל, שלרוב מילא עד אפס מקום כל מושב פנוי.

באירופה ובאמריקה למדו, מה שאצלנו עדיין לא הבינו שללא קהל מדרבן קשה להגיע רחוק וקשה להיות בעלי אופי חזק.

לכן, על רקע חוסר הפרגון של האוהדים, ההישג של הבחורים הישראלים גדול שבעתיים.

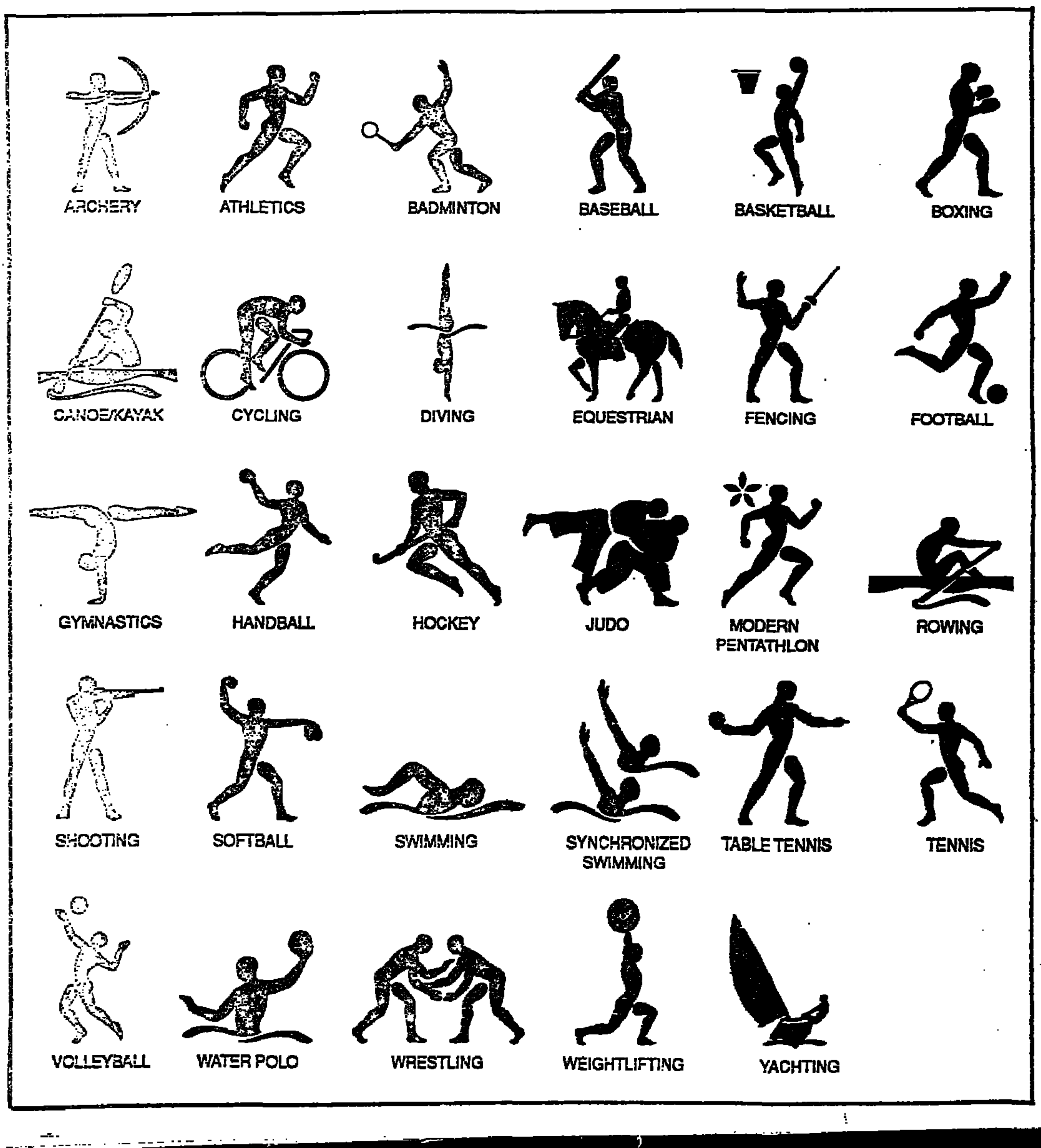

אטלנטה מאותתת על כוונותיה להיות גדולה ומוצלחת יותר מלוס־אנג'לס

האולימפיאדה ה־26 (19 ביולי עד 4 באוגוסט 1996) תהווה יובל 100 שנה להתחדשותם של המשחקים המודרניים ● תקציב מאוזן של מיליארד 580 מיליון ו־671,000 דולר, בתחזית הוועדה המארגנת ● האיצטדיון האולימפי בעל תפוסה של 85,000 מושבים, יושלם בקיץ 1995

מאת ברוך שינברג, אטלנטה

אירוח אחד משני גדולי מפעלי הספורט בעולם, אולימפיאדה וגביע העולם בכדורגל, הוא משאת נפשן של מדינות רבות. אולם בגלל המעמסה הכספית העצומה רק מספר מדינות מצומצם מגיש את המועמדות. מדינות אלה נלחמות בחירוק שיניים על הזכיה.

שכן, האירוח הוא ענין יוקרתי ממדרגה ראשונה מעבר להיבט הספורטיבי גרידא. המועמדות הזאת באירוח ראשית, נושא לאומי ושנית, נושא עסקי הטומן בתוכו אפשרות גדולה של צבירת רווחים כספיים לעיר המארחת בפרט ולמדינה בכלל.

עד כה היתה זו רק ארה"ב, שבנוסף להיבט היוקרתי־לאומי, הצליחה לסיים את אולימפיאדת לוס־אנג'לס בשנת 1984 ברווח כספי גדול. אותם הדברים אמורים גם לגבי משחקי גמר גביע העולם בכדורגל, שהתארחו השנה בארה"ב.

לעומתה, כל המדינות שאירחו בעבר הרחוק והקרוב את המשחקים האולימפיים וגביע העולם בכדורגל, ספגו גרעונות כספיים גדולים. הבולטת ביניהן היתה קנדה, שהאולימפיאדה ב־1976 במונטריאול גרמה לה להפסדים כספיים עצומים ורק לאחר שנים רבות הצליחה לכסות את גרעונותיה, בין היתר על ידי הטלת מסים עקיפים על תושביה.

אטלנטה, בירת מדינת ג'ורג'יה, מאוכלסת בלמעלה משלושה מיליון תושבים, הכינה היטב את שיעורי הבית שלה בטרם הגישה את מועמדותה הסופית לארח את האולימפיאדה. צוותי עבודה והיגוי מקרב גדולי וטובי הכלכלנים, החשבים, המהנדסים, הארכיטקטים ובעלי מקצוע חופשיים אחרים בנו מודלים ולאחר שלמדו לקחי המשחקים האולימפיים בלוס־אנג'לס (1984) וסיאול (1988) גיבשו תוכנית סופית לאירוח מפעל הספורט הגדול בעולם.

ואכן, התחזית לגבי ההיבט הכספי מורה על תקציב מאוזן של הכנסות והוצאות, האמור במיליארד, 580 מיליון ו־671,000 דולר.

שלושה גורמים מהווים את עיקר ההכנסות:

זכויות שידור בסך 555 מיליון ו־500,000 דולר; מימון שותפויות – 513 מיליון ו־390,000 דולר; מכירת כרטיסי כניסה לאירועים השונים – 261 מיליון ו־230,000 דולר.

לעומת ההכנסות, עיקר ההוצאות בסך 821 מיליון ו־125,000 דולר, הן המתקנים החדשים, שיפוץ והרחבה של מתקנים קיימים, בינוים הכפר האולימפי שימוקם במגורי הסטודנטים בקומפלקס של הטכניון באטלנטה, וכן תפעול פונקציונלי.

הטבעת האולימפית

המונח טבעת אולימפית מתייחס לכל האתרים שיארחו את אירועי הספורט, כולל משרדי הוועדה המארגנת, הוועד האולימפי הבינלאומי, הם ממוקמים בלב לבה של העיר אטלנטה.

יתר האתרים ימוקמו בסטון מאונטאן פארק, המרוחק כ־25 ק"מ מזרחית מהעיר התחתית של אטלנטה. כמו כן ייערכו תחרויות מחוץ לשטח השיפוט של אטלנטה ובמדינות מחוץ לגבולותיה של ג'ורג'יה – סאוואנה, קולומבוס, אתאנס, אושן ריבר בטנסי, בירמינגהאם, מיאמי, אורלנדו וגם וושינגטון.

האתרים מחוץ לאטלנטה, נוסף על הענפים היחודיים, יארחו את המשחקים המוקדמים בטורניר הכדורגל האולימפי.

תחזית מזג האויר

אטלנטה שוכנת 350 מ' מעל פני הים והיא העיר הראשית הגבוהה ביותר במזרח ארה"ב.

בחודשי הקיץ הטמפרטורה הממוצעת היא 26 מעלות צלסיוס עם ממוצע יומי, שהנמוך הוא 21 מעלות צלסיוס והגבוה 31 מעלות צלסיוס.

הממוצע של כמות הגשמים היורדת בימי האולימפיאדה, בחודש יולי, היא 11 ס"מ.

11 מיליון כרטיסים

כ־11 מיליון כרטיסים יונפקו על ידי הוועדה המארגנת של המשחקים האולימפיים באטלנטה לאירועים השונים. מכירת הכרטיסים תחל באביב 1995.

מחירי הכרטיסים לטקסי הפתיחה והנעילה יהיו 200, 400 ו־600 דולר, בעוד שמחירי הכרטיסים לתחרויות בענפי הספורט השונים ינועו בין 6 ל־250 דולר.

כנהוג במשחקים האולימפיים יופצו הכרטיסים ברחבי העולם על ידי הוועדים האולימפיים הלאומיים, שימנו חברה תיירותית המורשה מטעמה למכור את הכרטיסים, וזאת על בסיס של עיסקת חבילה.

הוועדה המארגנת של המשחקים האולימפיים פירסמה לא מכבר, כי צפויים שני מיליון מבקרים בתחרויות השונות, וכי שני שלישים מצופי הטלוויזיה בעולם יחזו באירועי האולימפיאדה מעל גבי האקרנים.

לגבי מקומות האיכסון לבאי האולימפיאדה פורסם, כי יותר מ־55,000 חדרי מלון ממוקמים מרחק נסיעה של 45 דקות מרדיוס המרכז האולימפי בעיר התחתית באטלנטה ועוד 20,000 חדרים במרחק נסיעה של 90 דקות. הזמנת החדרים לגבי העיר אטלנטה והערים אחרות, בהן ייערכו אירועי ספורט, תעשה על ידי הוועדה המארגנת.

למעלה מ־40,000 מתנדבים יסייעו באירגון ובאירוח המשחקים האולימפיים, זאת נוסף על למעלה מ־1000 עובדים, המועסקים כבר בימים אלה במשרות מלאות בתשלום.

(כתבה ראשונה בסידרה)

هكذا من الاصل

هكذا! من الاهمال

החשוד שנתפס באתר הרצח באשדוד: בילִיתי שם בסתר עם אשה נשואה

מאת רוני ברזילי

משמרת מרחב לכיש עצרה אתמול צעיר מאשדוד כחשוד במעורבות ברצח מוטי בן דוד, תושב העיר בן 22 שנורה שלשום מטווח קצר וגופתו נמצאה ליד חוף חברת החשמל, מצפון לנמל אשדוד.

החשוד, גבי דזינגיזשווילי (24), הכחיש כל קשר לרצח וטען כי היה באיזור הרצח מאחר ובילה עם אשה נשואה במקום. לדבריו, מכוניתו שקעה ולכן הוא נתפס במקום.

כזכור, נמצאה שלשום ב־10 בערב גופתו של בן־דוד, שנורה בחזהו מספר יריות מאקדח. דייגים שהיו בסביבה הזעיקו שוטרי מג"ב מנמל אשדוד, שמצאו את בן דוד.

על פי עדויות של אורחים, נראו זמן קצר לאחר הירי שלוש דמויות נמלטות מהמקום ברכב לבן. בסריקות שערכו השוטרים נמצאה מכונית ב.מ.וו. שקועה בחולות כ־200 מטר ממקום הרצח. נהג המכונית, שנעצר לחקירה, טען כי אין לו כל קשר לאירוע ואף לא שמע את היריות. "הלכתי למקום ונפגשתי עם בחורה נשואה. אחרי שקיימנו יחסים שקעתי בחולות", טען האיש בעת בקשת הארכת מעצרו בבית משפט השלום באשדוד.

לדבריו, הוא אינו יודע היכן מתגוררת האשה הנשואה והוא יודע רק את שמה הפרטי, דבר שעורר את חשד החוקרים.

השופט הורה לעצור את החשוד לעשרה ימים נוספים להשלמת החקירה.

בני משפחתו של הנרצח קבלו על כך שבמשטרה ובכלי התקשורת ייחסו לו שייכות לעולם התחתון, הפנו תלונות נגד המשטרה שפרסמה כי הוא דמות מוכרת למשטרה. אחותו, ציפי אבוקסיס, אמרה: "מוטי היה ילד טוב שלא התעסק בפלילים. הפרסומים עליו שקריים".

נחשפה רשת למכירת סמים בתיכון באילת; 5 נעצרו

(ע).־ פרשה של שימוש וסחר בסמים שבה מעורבים יותר מ־30 תלמידים, נחשפה אתמול בבית ספר תיכון באילת.

חמישה מבוגרים, צעירה בת 18 וקטין בן 16 – כולם תושבי אילת – נעצרו בחשד להדחת קטינים לסמים. מפקד משטרת אילת, סנ"צ שלמה צלניק, מסר במסיבת עיתונאים שכינס אתמול, כי הפרשה נמשכה מספר חודשים, וחשיפתה התאפשרה בעקבות מאמץ מודיעיני מוגבר.

הוא סיפר, כי המידע הראשוני הגיע למשטרה מהורי התלמידים, שפנו למשטרה ומסרו כי הם חוששים שילדיהם מסופקים סמים בבית הספר. כתוצאה מכך, הפעילה המשטרה נער כסוכן סמוי. הוא קיבל מאחד הנאשמים סם להפצה בבית הספר והציע לתלמידים סמים בתוך בית הספר. התגלה כי רוב עסקות הסמים התבצעו בפינת עישון מיוחדת, שהוגדרה על ידי בית הספר.

מהמשטרה נמסר כי צפויים מעצרים נוספים. עיריית אילת נערכת לסייע לתלמידים ולהוריהם.

אשה ושני ילדיה חולצו מדליקה בבניין ביפו

(ע).־ צוותי כבאים הילצו אתמול בצהריים אשה הרה בת 35 בהריון ואת שני ילדיה מדליקה שפרצה בבניין מגורים ברחוב רציף העלייה השנייה 48, סמוך לנמל יפו. מוקד האש היה במטבח של דירה בקומה השנייה. בדירה זו מתגוררת קשישה, שהיתה באותה עת במעון לקשישים.

המטבח נשרף כליל. הכבאים כיבו את האש ומנעו את התפשטותה לשאר חלקי הדירה. עם פרוץ השריפה, התפשט עשן כבד לכל חלקי הבניין. בדירה סמוכה שהו אותה עת אשה בהריון ושני ילדיה – בן שנה ובן 3. האם, שאחזה את הפעוט בידיה, צעקה לעזרה וניסתה למלט את עצמה מהעשן בחדר המדרגות של הבניין. הכבאים שהגיעו למקום בתוך 3 דקות מהקריאה הראשונה למוקד תחנת הכיבוי ביפו, חילצו את האשה וילדיה בשלום.

סיבת הדליקה היתה כנראה קצר חשמלי.

מארב משטרתי תפס 7.5 ק"ג הרואין בכפר בית זרזיר

(ע).־ הרואין במשקל 7.5 ק"ג, ששוויו כ־350 אלף דולר, נתפס שלשום בלילה בתוך מכונית, סמוך לכפר בית זרזיר שבעמק יזרעאל. המשטרה עצרה 4 מתושבי הכפר כחשודים בסחר בסמים.

הסם נתפס במארב שהציבו במקום שוטרי לשכת המודיעין והבילוש של משטרת מרחב העמקים, בסיוע שוטרי הימ"ם. השוטרים התמקמו במארב סמוך לשטח חקלאי פתוח. למקום הגיעה מכונית ובה הסמים, שנוסעיה התכוונו כנראה לסחור בהם. השוטרים עצרו את הנוכחים ותפסו את הסם.

מדובר בתפיסת הסמים השנייה הגדולה בשבועיים האחרונים. לפני כשבועיים נתפסו 10.5 ק"ג הרואין ששוויים 550,000 דולר באיזור צומת גולני, בפעילות משותפת של שוטרי יחידת גבול הלבנון ושוטרי משטרת מרחב העמקים.

סגן מפקד המחוז הצפוני של המשטרה, תת ניצב רמי רהב, מסר כי באחרונה ניכרת תופעה של עלייה בסחר בסמים בקרב הבדואים בצפון הארץ. שוטרי לשכת המודיעין והבילוש חוקרים, בין היתר, אם מקור הסם שנתפס שלשום בלילה הוא מלבנון.

איש ציבור תבע מקומון על פרסום צילום "מעוות" שלו והפסיד במשפט

חבר מועצת טירת הכרמל אפי כהן תבע 5,000 ש"ח מהמקומון כלבו בטענה שהצילום פגע בו; השופט קיבל הטיעון שכהן הצטלם מרצונו החופשי

מאת אורי שרון

בתהה באוויר? כהן

תמונה שפירסם המקומון החיפני "כלבו", שבה נראה חבר מועצת טירת הכרמל אפי כהן כשהוא בוהה באוויר, היתה עילה לתביעה מצידו בסך 5,000 ש"ח נגד המקומון. נימוקו: "התמונה מעוותת ואינה ריאלית, היא פגעה בכבודי וכנבחר ציבור זכיתי בעלבונות".

שופט השלום בחיפה, יוסי אלרון, דחה את התביעה וציין ש"ייתכן כי תמונה זו אינה מרשימה דיה, ולפיכך מהווה אכזבה מבחינת התובע, אולם אין בכך דבר מהנטען על ידו".

התמונה פורסמה במקומון במרץ, ופירסומה, לטענת חבר המועצה כהן, מהווה הפרה של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו. כהן הציג בפני השופט חוברת שערך מקטעי עיתונות על עצמו, כדי להוכיח שלפני כן לא פורסמה תמונתו בצורה כה מעוותת. לדבריו, מועצת העיתונות קבעה כללים לפיהם פרסום תמונות מעוותות מהווה פגיעה באותו חוק יסוד. מדובר היה בפרסום תמונות של חברי כנסת.

בא כוח המקומון דחה את טענותיו של כהן, ואמר כי חבר המועצה הצטלם מרצונו החופשי. "מהתמונות נראה שהוא התמסר לצלמת בכך שבחלק מהתמונות הוא אף הודיע את המשקפיים. מכיוון שמדובר באדם שמפורסם זה שנים, אנו רואים בתביעה זו ניסיון לסחוט כסף מהעיתון וקנטרנות לשמה", אמר עורך הדין. עורך המקומון, יניב אלפיה, שאל בעדותו במשפט: "מה לו לתובע כי ילין? שהרי הוא עצמו נבנה למעשה מהפרסומים השונים עליו".

השופט אלרון הסכים עם העורך, דחה כאמור את התביעה וחייב את חבר מועצת העיר לשלם לנתבעים 200 ש"ח בגין הוצאות המשפט.

שריפת ענק בטירת הכרמל איימה על בי"ח לחולי נפש

מאת אורי שרון

שריפת ענק שהיתה אתמול באתר המזבלה הישן בטירת הכרמל הגיעה עד לשערי בית החולים לחולי נפש שבפאתי העיר ולבסיס צבאי. עשרה צוותי כיבוי עבדו שש שעות למניעת התפשטות האש, ולאחר מכן נותרו במקום 3 צוותים שעסקו בכיבוי האש במשך תשע שעות נוספות. לא היה צורך לפנות אורחים וחיילים.

טפסר משה ורדי, מפקד מכבי האש בחיפה, מסר שצוותי הכיבוי הוזנקו בשש ורבע בבוקר והם הסתייעו בציוד רב. לדבריו, בשלוש השריפות שפרצו בימים האחרונים באיזור חיפה מדובר ברשלנות של אנשים שהבעירו אש ואיבדו את השליטה עליה, או שהשליכו בדל סיגריה בוערת.

בתוך כך התלונן מנהל מחוז חיפה במשרד לאיכות הסביבה, חוברס ראובן, במשטרה נגד ראש עיריית טירת הכרמל. לדבריו, היתה זו הפעם השנייה בתוך שבועיים ששריפה משתוללת באתר המזבלה הישן בעירו. "לאחר השריפה הראשונה מצאנו באתר הזה חומרים רעילים ונתנו הנחיות חד־משמעיות לעירייה לטפל באתר. הסיבה להגשת התלונה היא, שראש העיר לא חיסל את האתר ולא פינה את הפסולת ממנו", אמר ראובן.

מהעירייה נמסר שהיא התלוננה במשטרה וביקשה לחקור אם יש חשד שמדובר בהצתה.

ב"ה

זמני הדלקת נרות

י' בחשון תשנ"ה
פרשת לך לך

[illegible]	מוצ"ש
ירושלים – 4.32	ירושלים – 5.43
תל־אביב – 4.50	תל־אביב – 5.45
חיפה – 4.41	חיפה – 5.43

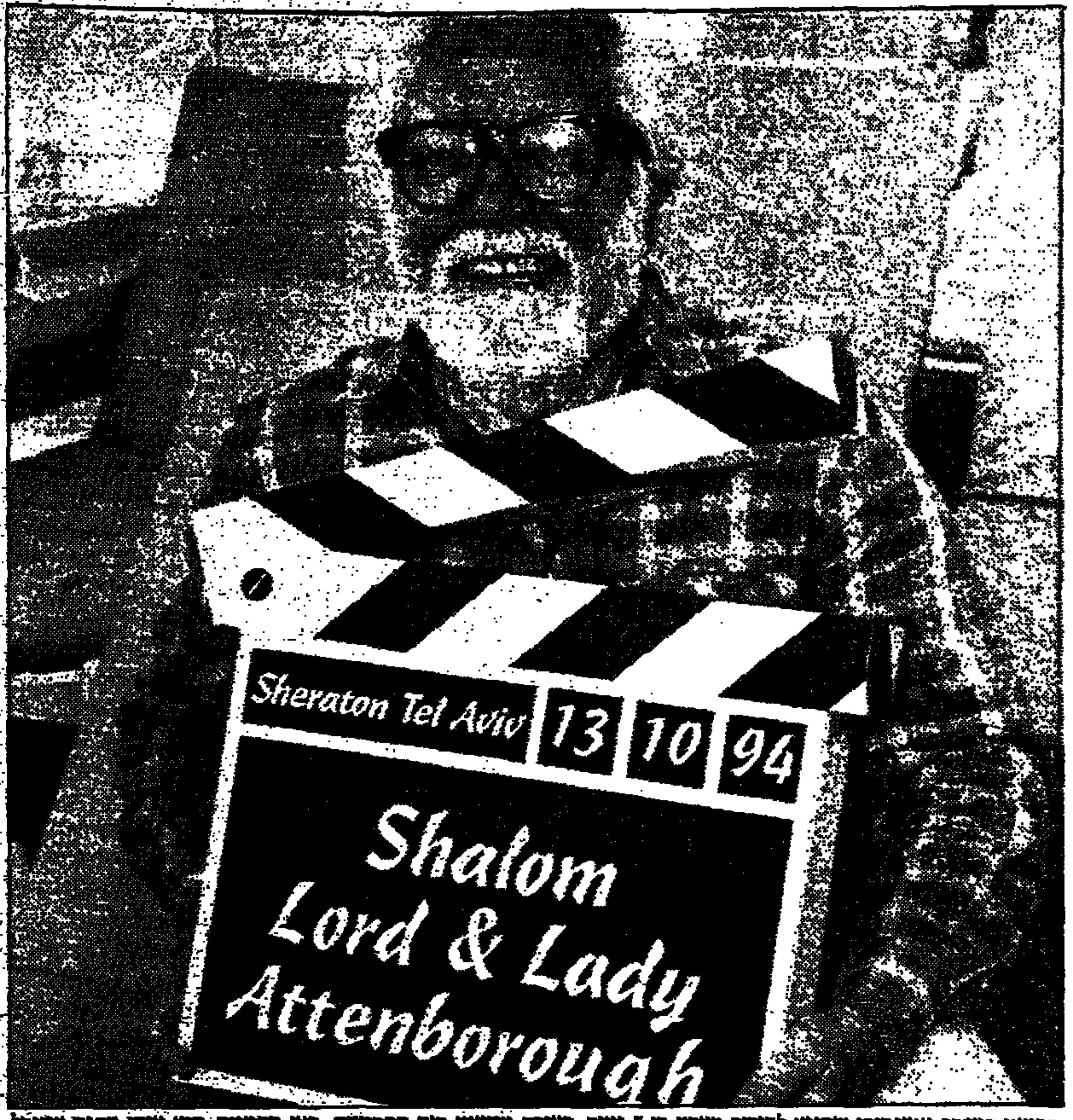

הבמאי ריצ'רד אטנבורו שהגיע לביקור בארץ בן 5 ימים, [illegible] בית התפוצות. כאן בתמונה, הוא אוחז מתנה שקיבל כשהגיע למלון שרתון תל אביב (צילום: חנוך גרינוצקי/ישראלסאן)

אלוף הארץ באגרוף מואשם שאילץ נשים שהביא מרוסיה לעבוד בזנות

(ע).־ ויאצ'יסלב מאיזל (22), אלוף הארץ באגרוף במשקל קל, ובוריס טולצ'ינסקי (31), תושבי חדרה, הואשמו אתמול בבית המשפט המחוזי בתל אביב ב"ייבוא" לארץ של נשים רוסיות ובאילוצן לעבוד בזנות.

התביעה טוענת, כי בשנת '93 קשרו הנאשמים ואדם נוסף, בשם אלכסנדר רצ'יסטר, קשר להביא לכניסתן לארץ שלא כחוק של נשים מרוסיה, לקבל את מענקי הקליטה והזכויות אחרות שנשים אלה זכאיות להן, להעסיקן בזנות ולקבל את האתנן מעבודתן.

נטען כי מאיזל ורצ'יסטר נסעו לבירוביג'אן שברוסיה ושם אירגנו בסוף '93 קבוצה של נשים וגברים לנסיעה לישראל. מאיזל התחתן בנישואים פיקטיביים והורה לשני גברים אחרים לשאת נשים כמותו, בנישואים פיקטיביים, כדי שיוכלו להגר לישראל ולעבוד בזנות.

התביעה מציינת, כי בהגיעם ארצה, הם קיבלו מענקי קליטה וזכויות עולה שונות וכן תעודות עולה. הנאשמים נטלו מהנשים את הכסף שקיבלו ואת תעודות העולה ובמהלך התקופה, החל מסוף שנת 93 ועד למעצרם בספטמבר 94, אילצו אותן לעבוד בבתי בושת. הם תקפו אותן ואיימו עליהן לצורך זה פעמים רבות. טולצ'ינסקי מואשם גם באונס של אחת הנשים.

בבקשה לעצור את הנאשמים עד לתום ההליכים מדגישה התביעה, כי מדובר בפרשה מכוערת של סחיטה אלימה וחטיפה למטרת סחיטה.

הדיון בבקשת המעצר נדחה ל־3 בנובמבר, ועד למועד זה יישארו הנאשמים במעצר.

סייען של השב"כ חשוד באונס תיירות מתנדבות

(ע).־ יאסין רפעאי (45), תושב השטחים המתגורר בתל אביב והיה כפי הנראה סייען של השב"כ, נעצר בחשד שנהג להתחזות למדריך תיירים ולאנוס תיירות־מתנדבות שעבדו בקיבוצים.

נציג המשטרה טען אתמול בבית משפט השלום בתל אביב, כי רפעאי נהג להמתין ליד משרדי התקו"מ בתל אביב, ולהתחזות בפני התיירות המתנדבות למדריך תיירים. הוא נהג לשכנע אותן שביכולתו למצוא להן קיבוץ טוב יותר מזה שהוצע להן, ולארח אותן בביתו – ושם לתקוף אותן מינית.

לטענת החוקר, פעל החשוד ביום א' השבוע בדרך דומה נגד בביתו תיירת שפגש במשרדי התקו"מ בתל אביב. בביתו של החשוד נתפסו תמונות־בכות של תיירות שאירח בביתו בכל הנראה, נטען.

נציג המשטרה ציין, כי מסניף התקו"מ בניו־יורק נתקבלה תלונה, לפיה מתנדבת שהגיעה מלונדון לישראל נאנסה באותה שיטה ושבה מיד לארצה. השופטת בירה לירסקי הורתה לעצור את החשוד לחמישה ימים כדי שייבדק בבית החולים אברבנאל, כדי לקבוע אם הוא כשיר לעמוד לדין.

דו"ח האגודה לזכויות האזרח:

"תנאים בלתי אנושיים קיימים בשני בתי המעצר בצפון הארץ"

צפיפות בלתי נסבלת, היעדר תעסוקה, היעדר הפרדה בין נערים לבוגרים והתעלמות מזכויות; במקרה מסוים כיבה שוטר את האוורור לאגף שלם

(ע).־ אסירים הכלואים בבתי מעצר בגלל חוסר מקום בבתי כלא, נתונים במצוקה קשה ומוחזקים בתנאים בלתי אפשריים לתקופות ארוכות בבתי המעצר של טבריה והגליל. במצוקה קשה נתונים גם נערים המוחזקים בבית המעצר בטבריה.

כך קבע דו"ח של האגודה לזכויות האזרח בישראל, שנערך בעקבות ביקור בשני בתי המעצר ואשר נמסר לשר המשטרה משה שחל. את הדו"ח הכין צוות "אור אדום" של האגודה לזכויות האזרח, שערך סקר מקיף על תנאי המעצר בבתי המעצר המשטרתיים.

אנשי הצוות ביקרו בבית המעצר בטבריה ומציינים, כי מדובר בבית מעצר חדש יחסית, שנבנה בסטנדרטים טובים. הבעיה הבולטת בבית מעצר זה היא העדר תנאים לכליאת בני נוער. אגף הקטינים מכיל שני תאים, שבאחד שתי מיטות ובשני מיטה אחת, כך שאם נכלאים בתאים מספר בני נוער, הצפיפות בהם גדולה וחלקם ישנים על הרצפה.

אנשי הצוות מצאו, כי נערים ערבים כלואים בנפרד באגף הבוגרים וכי הנערים ששהו בתא התלוננו שלא מוציאים אותם מדי יום לטיול בחצר, על זוהמה בתא והעדר תעסוקה. הנערים הכלואים בבית המעצר בטבריה התלוננו גם על הטרדה מינית מצד־עצורים בוגרים, שנכנסו לתאם כדי לנקות ולהביא מזון. נושא זה הועבר לטיפול האחראים בבית המעצר, שכן מדובר לכאורה ברשלנות מסוכנת של המצאות עצורים בוגרים יחד עם נערים, ללא נוכחות שוטר שיפקח על המתרחש.

עוד נמצא, כי בבית המעצר בטבריה אין תאי בידוד וקיים תא הפרדה עם ברז ושירותים, אך בלי מקלחות ומים חמים. בביקור אנשי הצוות היה התא ריק ולידו שני כוכים ללא ברז, ללא שירותים וללא מיטות. במהלך הביקור היה כלוא באחד הכוכים נער מדרום־יה ששכב על מזרן שהיה מונח על הרצפה. נער זה הופרד מתאו כי שהה עם נערים ערבים אחרים, מכיוון שהם פגעו בו.

בדו"ח נטען, כי כליאה בתנאים אלה אינה סבירה והדבר חמור במיוחד כשמדובר בעצירים קטינים, שהושמו שם לצורך הגנתם ולא כעונש, מה גם שתא ההפרדה שבו התנאים טובים יותר, נותר ריק.

עוד התברר, שבבית המעצר בטבריה אין כל סידור לקנטינה המוכרת מוצרים שונים ובכך נשללות זכויותיהם של האסירים הכלואים בבית מעצר. כן נמסר, כי בעת הביקור נוכחו במקום 4 אסירים שנשללה מהם גם זכות נוספת – הכנסת מכשירי חשמל כרדיו וטלוויזיה, בגלל היעדר תקעים חשמליים בתאיהם.

בדו"ח כלולה תגובת המשטרה מקצין אג"מ של משטרת מרחב העמקים. בתגובה נאמר, כי בבית המעצר קיימים שני תאים לנערים וריכוז העצורים הקטינים הולכים, על מנת נועדו לשמור על בטחונם, תוך ויתור על נוחות. לגבי התעסוקה נמסר, כי בית המעצר מיועד להחזקת עצורים לתקופות קצרות ואין הם מסוגלים לספק תעסוקה במקום.

עם זאת, המשטרה קיבלה את ההערה שהיה צורך לגלות רגישות לגבי הנער שהיה זקוק להפרדה ולא להכניסו לתא בלי שירותים, בעוד שתא ההפרדה היה ריק. בעקבות תלונות על הטרדה מינית, מונה קצין בודק לחקור את הפרשה ובעקבות ממצאותיו ינקטו צעדים משמעתיים. המשטרה, תנסה לפתור את בעיית היעדר הקנטינה בהתייעצות עם הנהלת השק"מ.

בפרק שיוחד על בית המעצר של משטרת מרחב הגליל צוין, כי קיימת בו בעיית צפיפות הנובעת בעיקר מגודלם של התאים – 5 על 4 מטרים. חברי הצוות מצאו, כי הכלואים בבית המעצר של משטרת מרחב הגליל נמצאים שם בין חודשיים לשישה חודשים ואינם זוכים לתנאים שלהם הם זכאים, כמו הכנסת טלוויזיה, רדיו, קומקום חשמלי ופריטים אחרים. אין הם גם יכולים לקנות בעצמם בקנטינה, אלא לקבל מוצרים ממשפחותיהם. עצורים אלה שוהים בתאים הצפופים ללא תעסוקה וללא זכויות מינימליות.

העצירים, המודעים למצב הקשה בבית המעצר קישון, מתחננים בכל זאת להעבירם לבית מעצר זה, שכן שם יוכל לפחות לחלק מהזמנים. עוד נמצא, כי בהעדר חדר ביקורים מסודר, מקבלים האסירים מבקרים בחדר עורכי הדין, ולפעמים בלובי של בית המעצר.

בהמלצות הדו"ח נכתב, כי יש לדאוג לזכויות האסירים בבתי המעצר ואסירים הכלואים במתקני משטרה ולא במתקני שירות בתי הסוהר, להתקין בתאיהם תקעים חשמליים, לשם הכנסת טלוויזיה ורדיו ולאפשר להם לבקר בקנטינה כדי לרכוש מצרכים.

במהלך הביקור בבית המעצר של משטרת מרחב הגליל נשמעה תלונה על שוטר שסגר את האוורור לכל האגף בעונש קולקטיבי. זאת לאחר שעצירים התלוננו שלא קיבלו מים חמים לשתייה. עם זאת, ציין הצוות שההתרשמות הכללית היתה כי יחסו של הצוות הפיקודי לעצירים במקום הוא אנושי, קיימת אוזן קשבת אליהם וניסיון להקל על תנאי מעצרם.

מועצת פועלי קריית־מוצקין הפסידה מאה אלף שקלים בבורסה

מאת נתי קיי זילברמן

מועצת פועלי קריית מוצקין השקיעה כספים בבורסה והפסידה תוך שנה כמאה אלף ש"ח. כך התברר בבדיקה, שערך באחרונה מרחב חיפה של ההסתדרות.

בבדיקה, שנועדה לבדוק מאזנים במועצות הפועלים, התברר כי בקריית ים ובקריית מוצקין הצטברו עודפים גדולים. בקריית מוצקין מגיעים העודפים לקרוב למיליון שקל, לאחר שחלק מכספי הושקע בבורסה.

מבדיקת הפרשה הוברר כי מזכיר מועצת פועלי קריית מוצקין השקיע את עודפי הכספים דרך הבנקים בקרנות נאמנות, ובדרך זו הפסיד חלק מהכסף. בעקבות הגילוי החליט מרחב חיפה של ההסתדרות להקים ועדה מיוחדת, שתייעץ למזכירי מועצות הפועלים מה לעשות בעודפי הכספים. היא גם תפקח על ההשקעות.

ברוך וליץ, מזכיר ההסתדרות בחיפה, אמר כי הופתע לגלות את התופעה, וכי לא ברור לו כיצד הצטברו במועצות עודפי כספים כאלה. הוא גם אמר שכשנודע לו על העודפים, ביקש וקיבל מהמועצות הלוואות כדי לכסות חובות של ההסתדרות בחיפה.

מזכיר מועצת פועלי קריית מוצקין, פרץ אלבוים, אמר אתמול בראיון לטלוויזיה בכבלים, כי במשך עשר שנות כהונתו נהג תמיד לשמור על עודף ליום שחור. "צמצמנו תמיד בהוצאות בכל שהיה אפשר. אם היו לי שני שקלים, תמיד הוצאתי רק שקל וחצי". הוא הדגיש כי כל ההשקעות והפעולות הכספיות נעשו בתאום עם מבקר ההסתדרות, וכי לא נעברה כל עבירה ולא נעשתה כל חריגה מהנהלים.

מאסר על תנאי לאשה שנשכה את שכנתה

(ע).־ אשה שהיכתה את שכנתה במקל ונשכה אותה, מכיוון שחשדה כי היא מנהלת רומן עם בעלה, הורשעה בבית משפט השלום בתל אביב בתקיפה חבלנית. הדיינה לשישה חודשי מאסר על תנאי, קנס של 750 ש"ח ובפיצויים בסך 2,500 ש"ח לשכנתה המוכה, לתשלום במשך שנתיים.

בכתב האישום נאמר, כי ב־15 באוגוסט '91 הגיעה הנאשמת, תושבת אור יהודה, לבית שכנתה והיכתה אותה במקל של מטאטא ונשכה אותה.

כעבור מספר ימים התקשרה הנאשמת לשכנתה ואיימה לתקוף אותה אם לא תוותר על יחסיה עם בעלה. הנאשמת הכחישה את המיוחס לה, אולם השופט אמר, כי לא נתן אמון בגרסתה.

עם זאת החליט השופט להתחשב בעברה הנקי של הנאשמת, ובעובדה שהתקיפה בוצעה ממניע של סכסוך רומנטי, ולא למטרת עימה את הגיה.

חשוד בהתעללות בתלמידים בחצר בית הספר

מאת אורי שרון

אליהו רפאיקר (38) מחיפה נעצר אתמול בבית משפט השלום בחיפה לעשרה ימים כחשוד בהתעללות בתלמידים בני שבע ועשר.

לטענת רס"ל אביהו אייסמן נכנס החשוד לפני כמה ימים לחצר בית־ספר יסודי הסמוך לביתו, התנפל על קבוצת ילדים וילדות, לפת כמה מהם בצוואריהם והיכה אותם. במרכז הציע לאחד הילדים חמישה שקלים בתמורה למעשה.

לדברי נציג המשטרה, מדובר בעבירה חמורה ביותר של התעללות בילדים חסרי ישע בשטח בית־ספרם.

החשוד הכחיש את ההאשמות נגדו ואמר לשופט ראובן בן־חורין: "אני אבא לילדים. בעבר הייתי אלכוהוליסט ודוק ברחוב והילדים היו צוחקים עלי. אינני לא מרביץ לילדים".

בהאריכו את מעצרו של החשוד ציין השופט, כי בתיק החקירה מצוי הומר למבביר המבסס לכאורה את הטענה שהחשוד התעלל פיזית ונפשית בילדים.

עובדי עיריית צפת פתחו בשביתה בגלל אי־תשלום המשכורת

(ע). – עובדי עיריית צפת פתחו אתמול בשביתה כללית לאחר שלא קיבלו את שכרם.

יו"ר ועד העובדים, אברהם שוורצברג, מסר, כי מדי חודש משולמת המשכורת באיחור של כמה ימים, אולם נראה שהפעם לא מסוגלת העירייה לשלם את המשכורת. הוא הוסיף, כי זה חודשים רבים שהעירייה לא העבירה כספים לקופת־חולים ולקרנות הפנסיה והשתלמות של העובדים.

עיריית צפת סובלת מגירעון של 24 מיליון שקל והיא חייבת כספים לספקים רבים ובהם מקורות, בזק וחברת החשמל. "אם לא נקבל סיוע מידום לא נוכל להמשיך", הזהיר ראש העיר בפגישה עם אנשי משרד הפנים.

נשיא המקהלה המריעה

ערפאת אחראי, נבון יותר צריך להיות אחראי, לפיגוע בירושלים ולחטיפת החייל נחשון וקסמן. אחריותו של מנהיג המבקש להיות ראש מדינה אינה מצטמצמת לחלוקת משרות ועמדות כוח ולשליטה במערכת הביטחון. היא כוללת אחריות מלאה לניהול תקין של המוסדות האזרחיים והביטחוניים, מצד אחד ולחריגות מן התקינות שבניהול, מצד שני

מיכל סלע

יאסר ערפאת נשא באחריות, היה זה פזמון השבוע. הוא אכן נושא באחריות. הוא חייב לשאת באחריות, למען דיוקו של דיבור. אך הוא אינו עושה זאת. חמור מכך, הוא פשוט משתמט מאחריות, בצורה בוטה ביותר, במידה הגובלת בחוסר אחריות משווע.

הוא משתמט מאחריות לאורך כל הדרך, מראשית פעילותו הפוליטית. מתנהג כמפקד ומנהיג ובכל רגע של משבר והכרעה הוא נעלם ומסתתר. אדם המקיים את עמדת הכוח באמצעים של הטלת אימה ושמירה על קופת הכספים. ללא מחשבה מדינית, חזון, תוכנית פעולה מגובשת. ממקום מחבואו הוא יוצא לצילומים עם עולי רגל הבאים לברך אותו על דרך מדינית שהוא הוביל בה, לא הוביל. אדם המקבל החלטות לעתים קרובות בלחץ דרישות ותחינות.

הוא אינו אחראי לכלום, אך אינו מאפשר לאחרים להתקדם בכוחות עצמם. מאמץ לעצמו הצלחות שלא הוא גרמן, בכל כשלונותיו אשם הזולת. מדינות העולם העשירות אשמות, כי הן אינן מוכנות לתת מכספיהן מתנות למי שאינו יודע לנהל ספרי חשבונות. ישראל אשמה בכך שפלסטינים הורגים באזרחיה.

גם לפיגוע בירושלים ביום ראשון ולחטיפת נחשון וקסמן אחראית ישראל. פייסל אל־חוסייני גינה את הפיגוע בירושלים אך הוסיף לדברי הגינוי הערה: אם תזדרז ישראל בכינון הסדר הכולל לא יקרו דברים כאלה. הפיגוע היה בירושלים שאינה במחלוקת, וקסמן נחטף באיזור לוד, לא בשכם הכבושה ולא בעזה המשוחררת. ישראל אשמה.

ערפאת אחראי, נבון יותר צריך להיות אחראי לשני האירועים האלה, קודם כל מבחינה חוזית. הרי המבצעים הם תושבי תחום הרשות הפלסטינית בגיבוי של אחרים באותו מקום ואין זה משנה כלל אם יצאו לבצע את זממם מחוץ לתחום המסור לאחריותו הניהולית הישירה של ערפאת.

אך העניין חמור ורחב מן המסגרת החוזית־הסכמית. ערפאת חייב לשאת באחריות משום שהוא מכנה עצמו נשיא המדינה. כמי שמבקש להיות ראש מדינת פלסטין, הוא אחראי לטוב ולרע העולים בחלקם של אזרחי המדינה, כפרטים וכקבוצות. הוא אחראי לקיום חוק וחינוך חובה, לגביית מסים, להפרית ביובים. הוא אחראי לביטחון אזרחי המדינה, או ההיסטוריה התנתנה באחריותו, לתשובה ולאזרחיה. הוא אחראי גם למעשי טרור והפרות חוק של פלסטינים במקומות אחרים בעולם, גם אם לא הוא אישית שלח אותם לבצע את מעשיהם. לטיפול בין־לאומי בפשעים אזרחיים הוקם, בין היתר, האינטרפול. מדינות שמסירות אחריות למעשי טרור של אזרחיהן בארצות אחרות מוקעות מקהילת המדינות בנות התרבות.

אחריות מנהיג וראש מדינה (או רשות לאומית השואפת להיות מדינה) אינה מצטמצמת לחלוקת משרות ועמדות כוח ולשליטה במערכת הביטחון. היא כוללת אחריות מלאה לניהול תקין של המוסדות האזרחיים והביטחוניים, מצד אחד ולחריגות מן התקינות שבניהול, מצד שני.

שום שר ובעל תפקיד ציבורי ברשות הפלסטינית אינו רשאי לממש את סמכותו ללא אישור ישיר ואישי של ערפאת. אם ריכוזיות יתר הגובלת ברודנות היא דרכו ושיטתו, הוא חייב לשאת באחריות גם לחריגות ולכשלונות.

אלא שערפאת מתחמק ומשתמט בכל התחומים. כשהוא מסרב לנקוט צעדים נמרצים נגד מפרי חוק וטרוריסטים פלסטינים מתוך חשש שמא יפגעו בו, הוא מאשים את ישראל באחריות למעשי הטרור נגד ישראלים.

השתמטות חמורה מכל היא בתחום הערכי־המוסרי. מעולם לא שמענו מפי ערפאת התבטאות פומבית בגנות הטרור, בגנות השימוש בכוח הזרוע להשגת מטרות מדיניות. מעולם לא שמענו אותו נואם נאום של חזון, של פרוגרמה לדו־קיום או רב־קיום. מעולם לא הופיע ערפאת בסימפוזיון חופשי שדן בנושאים האלה. כל העולם הנאור התגייס בסוף 1988 כדי להביא את ערפאת לומר בלשונו משהו קצרצר הקרוב ביותר להודעת גינוי לטרור. זה לא בא לו ממעמקי הנשמה, אלא נעשה מתוך השלמה, בלית ברירה.

הדרישה לקיים דיאלוג עם ישראלים, שהתקבלה ב־1977 כהחלטה רשמית של אש"ף, רשומה על שם אבו מאזן. כשבעקבות נסיון הפיגוע בחוף ניצנים ב־1990 הפסיקה ארה"ב את הדיאלוג הדיפלומטי עם אש"ף, האשים ערפאת את ארה"ב תוך שהוא מנער חוצנו מן הטרוריסטים שמנהיגיהם הם חברי הארגון שהוא עצמו עומד בראשו.

בימים הראשונים לשהותו של ערפאת באיזור הוא הופיע שלוש או ארבע פעמים בפני קהל מריע בכיכרות. פסגת דבריו בכל מפגש היתה ניהול המקהלה המריעה לחיי פלסטין. מעולם לא דברים של תוכן, של הסברת קו מדיני או הסברת הקשיים בדרך אל היעד הנשאף. הוא יוצא להתבכנויות פומביות כשבאים אורחים מחו"ל ומבטיחים כסף, מניחים אבן פינה לשכונה. בית התרבות על שם שווא במרכז העיר עזה לא זכה לארח את ערפאת בסימפוזיון נוקב על דרכם של הפלסטינים אל השלום. הוא ספון ב"בית הנשיא", מוקף יועצים ושומרי ראש ומקבל עולי־רגל. כל ביקור מונצח בתמונות. הוא ביקר פעם באוניברסיטה האיסלאמית של עזה. לא שמענו שם נאום המבקש מן המתנגדים לתת לו אשרת זמן לקדם את השלום, הקורא להניח את הנשק ולקיים רב־שיח פוליטי דמוקרטי. בנאום כובש לבבות באוניברסיטת תל־אביב הופיע זה לא מכבר נביל שעת, לא יאסר ערפאת.

ערפאת אינו משדר לציבור שאותו הוא מתיימר להנהיג ערכים של שלום וביטחון. בבוקר שלאחר הפיגוע במרכז ירושלים הוא נסע להלוויית האלד אל־חסן במרוקו מבלי שאמר ולו מלה אחת בגנות המעשה, גם לא תפילה לעילוי נשמת ההרוגים. הוא לא ביקש אישור לבקר בבית ויאר אל־מוגרבי שנהרג בפיגוע. הוא חזר ממרוקו רק משום שיצחק רבין משך אותו כמעט בכוח, עם היוודע דבר חטיפת נחשון וקסמן. עדיין ללא תגובה ישירה שלו, בקולו, מול מצלמות שהוא כה אוהב. תמיד רק מישהו בשמו. תמיד בלווי נימה המסירה מעליו כל אחריות לכל כישלון ומחדל. לבית משפחת וקסמן צילצל השבוע אחמד טיבי, אורח ישראל, לא ערפאת, גם לא פלסטיני אחר.

השתמטות הזאת מאחריות מוצאת ביטוי ישיר ומיידי בציבור הפלסטיני. כשם שלא כל ישראלי מצטער על מות פלסטיני, כך גם להיפך, ואולי אפשר להבין. אך פלסטינים בכל הרמות, פשוטי עם ופרופסורים באוניברסיטאות מטילים את האחריות על ישראל. למה? ישראל אינה עומדת בדרישות, ישראל אינה משחררת עוד אסירים, ישראל אינה נותנת לנו את מלוא זכויותינו. נכון, ישראל אינה המלאך גבריאל. אך על ההסכם הדיפלומטי לפתרון הסכסוך בשלבים, לא בצעד אחד, חתום גם יאסר ערפאת. הוא מסיר מעצמו אחריות והציבור מאמץ לעצמו את הסרת האחריות.

אם במישור המדיני והדיפלומטי אפשר להנות מויכוחי הסרק מי צודק ומי מסרב את מי, אי־אפשר לקבל זאת כשמדובר במעשי הרג מתוכננים מראש על־ידי קבוצות מחתרת אלימות. לא בקריית ארבע ולא בחאן יונס.

ערפאת, ובעקבותיו רבים מדי בין הפלסטינים, כן יכולים. כמי שרואה עצמו מנהיג לאומי העומד מעל ומחוץ לבחירות דמוקרטיות, הוא אינו רק בוגד משתמט מאחריות אלא פשוט חסר אחריות.

אי־אפשר בעת ובעונה לקיים משא־ומתן דיפלומטי לפתרון הסכסוך ומלחמת שחרור הכוללת פעולות גרילה וטרור. ערפאת חייב להבהיר אם הוא ראש ארגון מחתרת למאבק מזוין או שליט מדינה־שבדרך. יש קושי מיבצעי אמיתי למנוע חלק ממעשי הטרור ולמצוא את המבצעים לאחר מעשה ויש הבדל בין הקושי המיבצעי לבין האחריות המוסרית. ההשתמטות מן האחריות למעשי קבוצות קיצוניות שאינן מוכנות לחתור על דרך הטרור בטענה ש"אין הן באחריותו" פירושה שערפאת אינו ראוי לתואר נשיא מדינה שאימץ לעצמו. ואולי, כחומר מחשבה, כדאי לשלוח לו, בתרגום לערבית, את פרק ההיסטוריה המספר על אניה אחת בשם אלטלנה. ■

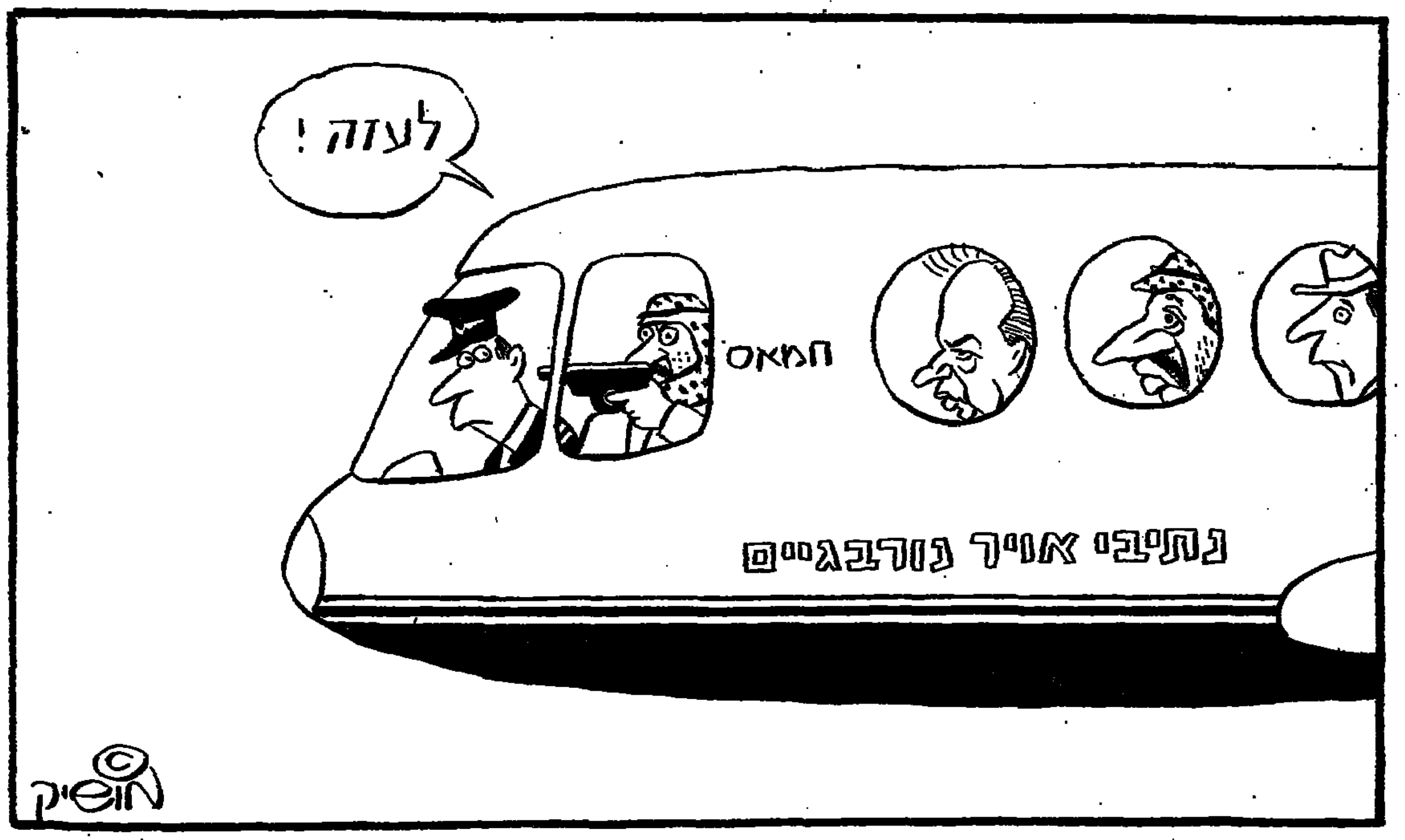

דיפלומטיה מסופרמן עד וקסמן

אמיר אורן

מהמפרץ הפרסי לפרס רב־פרצות, נחלשה ישראל כחוליה חיונית במערך המערבי להגנת הנפט וכמהמרת על השותף הערבי המוביל בדרך לשלום ולביטחון

האם זכאי סדאם חוסיין לפרס נובל לשלום? מדוע לא? הוא כבר סיים מלחמה אחת (עם איראן, לאחר שמונה שנים) ועכשיו מנע, בנכונותו לפריסה אחרת של כוחותיו בשיטחו הריבוני, מלחמה נוספת. לפי ההיגיון שביסוד הענקת הפרס לאנשי־מלחמות, שהמיטו על זולתם קטל וסבל ודחיית הקץ עד שהחליטו מתבונתם האלוהית ובבריבותם האינטואיטיבית לחדול מכך, לפחות ארעית, ראוי גם מצביא אם כל המלחמות לאבי כל הפרסים, שאותו כבר לא יוכל לחלוק עם שותפו למלחמת המפרץ הראשונה, חומייני. ואם אין סדאם, שברצונו ימותו או יחיו רבבות רבות בהרבה מאלה שהפיל או הציל יאסר ערפאת, זכאי (עדיין) להוקרה, אולי ההיפך הוא הנבון והמועמדים הראויים לפרס – במובנם של ציידי הגולגלות, "מבוקש, חי או מת" – הם מי שישחררו את האנושות מסכנתו? אם כך, לפי הפירסומים הזרים המתיימרים לדעת הכל ואשר לפיהם קטע אסון צאלים ב' תירגול התנקשות בחיי סדאם, לולא השיבוש הקטלני היה הפרס מוענק לקציני סיירת מטכ"ל, רס"ן ק' ורס"ן א', בעוד האלופים אהוד שגיא ועמירם לוין מתעקשים הדדית, בגינוני "אחריך" של אלפונס וגסטון, כי משום שהסמכות הפיקודית ניתנה לזולתם ולא להם, כך גם הכבוד והיקר.

לפיכך התכנסנו הבוקר באוסלו, חצי־תריסר עסקנים נורווגים, והחלטנו להביא לשיאו שבוע מזרח־תיכוני אופייני, שכלל את הרכיבים הבאים, המשולים לשנתיים בסקנדינוויה:

- פניה ישירה ראשונה של סורי בכיר אל הציבור הישראלי.
- איום עיראקי על כווית ותגובה אמריקאית מהירה ונחושה.
- מסע־תיווך של שר־החוץ כריסטופר בין ירושלים ודמשק, עם גיחות לעמאן ולכווית.
- שיחות ישראליות־ערביות בקאהיר, באילת ובפאריס.
- פיגוע חמאס בנחלת שבעה.
- חטיפת־מיקוח של חייל צה"ל בידי חמאס.
- משבר מדיני ביחסי ישראל־אש"ף בעקבות החטיפה.
- איום בביצוע פשיטה ישראלית על עזה, לראשונה מאז פנות ממנה צה"ל.
- ביקור גלוי ראשון של ראש ממשלת ישראל ושר־החוץ בבירת ירדן, אצל מלכה.

בשבוע מסובך זה זומנו ליצחק רבין שני תענוגות, קטן וגדול. התענוג הקטן היה חציון פרס נובל. התענוג הגדול היה חוזון פרס נובל. לפי גירסת העוזר לשר־החוץ, ברכבת השלום נהג פרס בקטר, אבל את הקרונות יקבל רבין.

נחמה מסויימת לפרס יכולה לשמש העובדה שהיה למופת לדור שבלע בשקיקה את מילותיו, עד שהצליחו להשתמש בהן לצרכיה. פקיד כלשהו במשרד־החוץ התאמץ להציג את המנכ"ל אורי סביר כמי שמבקש לגזול לעצמו את תהילת פטרונו. במסווה של רצון בטובתו של סביר הצנוע, פעל הפקיד לקידום מעמדותו המשותפת של הנורווגי טריה לארסן, למען תגבר יוקרת המקומיים, אלא שבאשראי יצא שמם יחפשו בדרגי העבודה מקביל ישראלי ללארסן, יצביע המחוג לעברו של סביר. הסריקה אחר הפקיד האלמוני תתחיל בלשכת המנכ"ל.

יתכן שהחמאס תיזמן את תקופת פיגועי המיקוח (שהרי גם בנחלת שבעה אמור היה הרג להסתיים בלכידת בני־ערובה) לשבוע הנובל והכריסטופר. מתבקש יותר להניח שהעיתוי היה מקרי וכי המתנגדים למתכונת החלקית של עזה ויריחו תוקפים בכל יכולתם, תכופות מנסים ולעתים מצליחים.

דימויו של צה"ל טולטל תמיד בין שני קטבים, מכאן סופרמן ומכאן וקסמן. פעמים החייל הישראלי הוא רב־לוחם המרסק בשכל ובאומץ אוייב עדיף כמותית: פעמים אחרות, מלבנון ועד נחשון, הוא מסכן הנכבס בעיורונו למלכודת שטמן לו אוייב חלש ונחות אך פיקח ובקי בתורפותיו. לפי מסורת הגרילה, החמאס אינו ירא מחייל זה, אלא מייחל למפגש עימו, כדי להורגו, או לשבותו, או להתחמש בנשקו ולהפעילו נגד חיילים נוספים.

בשנות הילולו של צה"ל, בעקומה שאת פסגותיה היוו מלחמת ששת הימים ואנטבה, נבלע הצד האחר של הדימוי – כמו זה של השומר המטולאי שמואל רוזנווסר, קשה תפיסה במובן אחד וקל־תפיסה באחר – בתודעה הכללית. לאחר לבנון, האינתיפאדה, מלחמת המפרץ השניה וחשיפת חולשות לרוב, בחזית ובעורף, נמחה הזוהר הקליל המתחוכם. המציאות המשוקללת אמנם מורכבת מהדימוי – רעה ממנו אז, טובה ממנו כיום – אך ההחלשה בעוצמה הלאומית והצבאית שמקרינה ישראל משפיעה בשני רבדים, הגבוה ביותר (עולמי ותירתי) והנמוך ביותר (מול הפלסטינים).

ברובד העליון סיפק השבוע סדאם ראייה נוספת לאובדן כוחה של ישראל כחוליה במערכת הביטחונית האמריקאית. הפנטגון הסתדר במפרץ היטב בלי ישראל, על צבאה ועל מיתקניה המאוחסנים ציוד וחימוש אמריקאיים לשימוש־חירום דו־תכליתי. כדי להעביר נושאות־מטוסים בתעלת סואץ הוא זקוק למצרים. כדי להציב מטוסים מצפון לעיראק הוא זקוק לתורכיה. כדי לבודד את עיראק ממערב הוא זקוק לירדן – לא בכדי סופחו איתנה יחסיו של פיקוד אמרכז האמריקאי בשנתיים האחרונות – ואף לסוריה. כדי לשדך את הגייסות שהוביל ממרחקים אל רכב הקרב המאוחסן במקום הוא זקוק את רתיעתן הנושנה של המפרציות להכרה חדשה בחשיבותה של תשתית מתגרת, במיוחד בכווית ובסעודיה.

האמריקאים נזקקו צבאית לישראל בנסיבות שחלפו מן העולם בזו אחר זו. תחילה נעלמה הסכנה הסובייטית מאגן הים התיכון, בסיס השותפות האסטרטגית הישראלית־אמריקאית. עכשיו איבדה ישראל גם את הזירה השניה, המשיקה. לראשונה, משום שכמפרץ חדלו להצטעצע והחליטו כי הצרכים הקיומיים המחייבים נוכחות אמריקאית מתמדת גוברים על הסלידה מזרים, מה עוד מערביים, מה עוד כופרים.

כווית וסעודיה נמצאות עתה במצבה של ישראל בעשור שבין "קדש" לששת הימים. יחסי־הכוחות הצבאיים בינן לבין האיומים הקרובים, העיראקי והאיראני, נסבלים רק כל עוד המערכים רדומים ואינם מוצאים אל הפועל. מצרים לא התחייבה להימנע מהכנסת עוצבות לסיני, אך בעשותה זאת, בפברואר 1960 ("רותם") ושוב במאי 1967, התגרתה בתורת הביטחון של ישראל, שנבנתה לסיכול הבעיה הכפולה של מתקפת־פתע והשבתה ממושכת של המשק המגוייס. ממשלת אשכול היתה חייבת להחליט על פעולה צבאית בסיני, כשנתפח בו הצבא המצרי מול הנגב, פן ישתק נאצר את צה"ל ובעקבותיו את כלכלת ישראל. בהקשר העיראקי, הגיוס העיקרי והמכביד אינו של צבאות כווית וסעודיה, הדלים מדי מול המישמר הרפובליקאי של סדאם (שאר צבא עיראק זניח), אלא של הגייסות האמריקאיים שטולטלו למפרץ.

באין עוד צורך וצידוק בהחזקת כוחות גדולים באירופה, פנוי הצבא האמריקאי המקוצץ לפריסה מהירה באזורי מתיחות. פנוי יותר מבנוי, משום שעדיין אין לו די אמצעי־לחימה המאוחסנים ביבשה, בים או בבסיס קרוב חמיץ (כאי דייגו גארסיה) ואף לא די תובלה להיטס ולהישט. ההלכה הקדימה במקצת את המעשה, אך להיטותו של סדאם סיפקה לה הזדמנות לתירגול תכליתי ויקרא שמה בישראל "דיפלומטיה", מלשון "דיפלומנט", פריסה. אם נפרס הכוח מבעוד מועד, במתחי זמן ומרחב, מרתיע או מוקפה עוקצה של הפלישה המתוכננת המשבר מיוצב, אך גם עלול להתמשך או להישנות. תורת הביטחון האמריקאית בעידן תת־תזונת הפנטגון והחשש מפני משבר אזורי גדול נוסף, במיוחד בקוריאה (אשר בה וביפאן אמור רבין לבקר בחודש הבא, 28 שנה לאחר שביקר בהן במדים כרמטכ"ל) כופה, משום כך, הכרעה מהירה כבאה עיראק: כמו במקרה הישראלי עד 1967, התרעה, הרתעה ויצירת חיץ בין הצבאות (הלקח שנשכח ממטכ"ל צה"ל בהקמת קו בר־לב והמערך הצמוד אליו בסיני).

לפי הדגם הפועל בסיני מאז הפרדת הכוחות הראשונה ב־1974 והשניה ב־1975 וביתר שאת מאז הונהג מישטר הביטחון שנכלל בהסכם השלום עם מצרים, הוגבלה ריבונות הצדדים השכנים לאזורי אל־טוס, אל־טיל ואל־טנק. זהו המעיין שממנו שאבו האמריקאים בצפון עיראק (שם עלה לגדולה ומשם הוזנק לפיקוד על נאט"ו ולראשות המטות המשולבים גנרל שאליקשווילי) ובדרומה והאו"ם בבוסניה. הרגש על אזורי אל־טנק, מחשש למסע מהיר ומחוץ של עוצבות משוריינות, טופח בפרצופם של מספידי השריון בכל הצבאות. הבולטים במפקדי הזירות הרב־זרועיות של הצבא האמריקאי כיום התנסו בפיקוד על גיס (גרי לאק בקוריאה) ואוגדות ("ביני" פי במרכז ובארי מקאפרי בדרום) במלחמת עיראק. כולם חניכי האסכולה המבקשת להפוך על פניה את וייטנאם: אם מלחמה, הרי לא עוד הסלמה הדרגתית, אלא הפעלה מיידית ולתכלית של כוח מירבי.

במועצת הביטחון טרם נמצאה לרעיון הרחבת רצועות הדילול במזרח עיראק תמיכה מספקת, אבל במערכת כוח, המגרשת את האיום העיראקי אל "מעבר לאופק" – המקום שאליו טואטאה תמיד הנוכחות הצבאית האמריקאית – ומקרבת את ההגנה האמריקאית אל יעדיה, נשמרות לישראל פינות מעטות וחשובות. אם מדוייקים הפירסומים הזרים, היו לישראל סיבות משלה לפגוע בסדאם. פסק־הדין במשפט צאלים קובע כי "בראשית 1992 הוצע במטה הכללי לבחון אפשרות לגיבוש יכולת מיבצעית לפגיעה ביעד חיוני". עמירם לוין, ממפקדי הכוחות שהוכנו לשווא לפעול במערב־עיראק שנה לפני כן, אמר לבית־המשפט כי המיבצע שתורגל בצאלים כלל רכיבים שנמצאו באחריותם הפיקודית של גורמים "במערכת הביטחון" שמחוץ לצה"ל. בראשית 1992 כיהן כשר־הביטחון משה ארנס, ממתוסכלי ההבלגה. אין לדעת אם היה ארנס מצליח לבצע את התוכנית שתורגלה בצאלים, אם היה ראש־הממשלה שמיר (אילו נשאר בתפקידו לאחר בחירות יולי 1992) מביא את התוכנית לאישור הממשלה ותומך בה או אם היה יורש שניהם רבין רואה בסדאם "יעד חיוני" שכדאי ומותר להתנקש בו, אך אילו היו כל הקושיות הללו נענות בחיוב, כי אז היה הגורם האמריקאי מובא ביסוד כל החשבונות.

החוק האמריקאי (בדוגמת צו נשיאותי המחייב את אנשי הזרוע המבצעת) אוסר על מעורבות בהתנקשות במנהיגים זרים. הוא עמום יותר בשאלת תוכניות להתנקשויות כאלה, המובאות או המגיעות לידיעתם הסבילה של פקידים אמריקאים. מימשל בוש שאף להיפטר מסדאם ובלבד שהמלאכה תיעשה בידי אחרים, אלא אם תושג הריגת סדאם כתוצאה מבורכת של מיבצע אמריקאי כולל יותר (נגד "מרכזי פיקוד", כמו נגד מטהו של קדאפי ב־1986) ולא כהתמקדות אישית.

בוש הפסיד לקלינטון ב־3 בנובמבר 1992. אסון התרגיל בצאלים, בבוקר ה־5 בנובמבר, אירע יוממה לאחר שנודעו התוצאות. הנשיא־הנבחר קלינטון, בוסר תם, חיזר פומבית אחר סדאם והציע למחול לו אם יחזור למוטב, אך עד ל־20 בינואר המשיך בוש למשול. אפשר שאילו נרמז, לא היה מתערב למנוע מישראל לפעול. לא יצאו חמישה חודשים למגורי הדייר החדש בבית הלבן וקלינטון הלך בעקבות בוש, פשוטו כמשמעו, באשרו את תקיפת מטה המודיעין בבגדאד בטילי "טומאהוק" כעונש על המזימה העיראקית להתנקש בחיי בוש, בביקורו בכווית. מאותה עת ואילך אימץ מימשל קלינטון את נוקשותה של מדיניות קודמו (מאז אוגוסט 1990) כלפי סדאם. פקידיו מדגישים כי בעיראק ישמחו לראות מישטר אחר, אם כי – לטובת היציבות במפרץ ובאסיה המוסלמית ובלימת איראן – לא התפוררות המדינה והצבא: באיראן אינם חותרים, רישמית, להפלת המישטר, אלא רק לשינוי מדיניותו. מסקנה אפשרית מכך ומתלאותיה היקרות (אף שגם הפעם, בעקבות שיחות כריסטופר בכווית, יהיה המימון מפרצי) של הפריסה השבוע היא כי התנקשות גורם כלשהו – עיראקי או כוויתי, סעודי או ישראלי – בסדאם לא תכעיס את מימשל קלינטון.

פסק־הדין של משפט צאלים ב' הוא מסמך חשוב ומאלף מכמה וכמה סיבות, בין השאר משום שמחברו, אב בית־הדין עודד מודריק, הוא שופט מחוזי ומחביבי נשיא בית־המשפט העליון מאיר שמגר. לדרג הצבאי הבכיר ולשר־הביטחון שמעליו נוח להיאחז בקביעות המשפטיות הצרות ולקוות כי יישכחו אמירות קשות אחרות בהכרעת הדין. גם מאלה אפשר היה לנסח כותרת, דוגמת "האחריות המוסרית איננה מסתיימת בדרג הפיקוד של הרס"ן והסרן ושותפות לה גם רמות הפיקוד שמעל" – האלופים והרמטכ"ל. גם פטירתם של הקצינים הבכירים מאחריות משפטית מסוייגת: לפני השופטים "לא הונח מכלול חומר הראייה הרלוונטי למעורבות מי שאינו נאשם" במשפט זה וההחומר העוסק ברמטכ"ל ובאלופים "הוא כנראה מעט ביחס למכלול ואיננו יכולים לקבוע בוודאות אם מעט זה ממחיש את המרובה".

השופטים לא מצאו זיקה משפטית בין תיפקוד הקצינים הבכירים, שהסבירו ליקויים שיכבעו אותם חלקית, לבין האסון, שהתרחש "בשלב טריוויאלי מבחינה תרגילית וללא כל קשר למורכבות התרגיל". משמע שסודיותו של המיבצע שתורגל היתה, בבמעט שנתיים של חקירות, שולית לחלוטין לליבת התקלה. מי שעטה סודיות רבה כל־כך על ההליכים, של ועדת עינן ושל מצ"ח, של הפרקליט הצבאי הראשי ושל בית־המשפט, ניסה לסוכך לא רק על סודות־מדינה אמיתיים, אלא גם על יוקרתו המקצועית והציבורית, שנפגמה קשות בהתברר הצרימות בפעולת הקבוצה הבכירה לקראת האסון ולא פחות מכך לאחריו.

כרגיל במשפטי רשלנות ונזיקין, נדרשו גם שופטי צאלים לעניין "האדם הסביר", החייב לצפות את תוצאות מעשיו ומחדליו. מחוץ לכותלי בית־המשפט, משום מה, אין המדינאים והמצביאים נבחנים לפי מדד זה, המתעלם מטענת אי־יכולתם לצפייה בפועל. זהו, בין השאר, מקרה הגולן, שהאחראים ליישובו באזרחים ישראלים התרשלו, בתומם, ממש כמי ששיגר טיל בלא לוודא שאין ביעד כוח ידידותי.

הכזב של פארוק א־שרע, באומרו כי הסורים לא הפגיזו מעולם ישובים אזרחיים, אינו צריך להפוך בישראל את הצדק לצדקנות. אכן, גורמים מרכזיים בסוריה, שאליהם משתייך א־שרע, לא השלימו שנים רבות עם קיום ישראל, אבל האמת אינה פשוטה כל־כך ואינה מונחת כולה בצד הישראלי. התעמולה, ההונאה והלוחמה הפסיכולוגית, המקובלות במלחמה, יעילות מדי אם הן משפיעות גם על הצד המפעיל אותן. גם בלי לפשפש במאזן הכללי של יחסי ישראל־סוריה, נכון לומר כי אף שהכף נוטה בכבדות לטובת ישראל, אין הכף האחרת ריקה לחלוטין. הישובים האזרחיים שהופגזו שימשו לעתים מחסה לכוחות צבאיים (הרמטכ"ל רבין לא ידע, בתקרית תל־דן בנובמבר 1964, כי "טנקי סנטוריון חנו בחצר משק דן"). לשליטים בדמשק היתה תחושת רדיפה מבוססת: גורמים חיצוניים, אמריקאיים ובריטיים, אירגנו נסיונות־הפיכה רצופים נגד המישטרים בסוריה. ישראלים נכבדים, מיגאל אלון ועד למאיר עמית (בעומדו בראש ה"מוסד"), השתעשעו ברעיונות הבידוד להר הדרוזים וביתור המדינה הסורית.

בגירסתו למלחמת ששת הימים, שלפיה גם שיקר אלוף פיקוד הצפון דוד אלעזר לרמטכ"ל באומרו כי חטיבת צנחנים כבר החלה לנוע לעבר הרמה ("לאחר המלחמה התברר לי כי באותה שעה היו עדיין הכוחות ביבנאל", סיפר רבין כי ב־7 ביוני "ביקשתי לבדוק את עמדת האמריקאים ותגובתם האפשרית על מיתקפה רחבה נגד סוריה. הנושא נבדק. התרשמנו כי מצד האגף האמריקאי אין לנו מה לחשוש".

הפה שהתיר או יאסור עכשיו, גם מפני שלפי הסטייט דיפרטמנט הכרח לכבד את החלטות מועצת הביטחון של האו"ם, "המשקפות את רצון הקהילה הבין־לאומית" – בעיראק ובהאיטי ובבוסניה, אך גם בסכסוך ישראל־ערב. הסדר מדיני וביטחוני עם סוריה הכרחי, כי בלעדיו יוכלו הסורים ואולי גם יומרצו לנהוג כסדאם, לרכז עוצבות משוריינות בגבולם, כזכותם הריבונית, בעוד ישראל מתחבטת, תחת השגחה אמריקאית, בין גיוס ממושך לבין מהלומה מקדימה – כאשר הסוף המדיני עדיין צפוי לממש את ציוויי 242 ו־338. בלי שלום עם סוריה, שבמסגרתו יורחקו אזורי אל־טוס, אל־טנק ואל־טיל הרחק מתחומיו הצרים של הגולן, לא יוסר האיום הבטחוני ביותר על ביטחון ישראל.

רבין שגה אשתקד, בהקדימו את הקנה הפלסטיני לזושש הסורי. אירוע וקסמן, לפי תרחיש שהדאיג מרגע חתימת הסכם אוסלו אף שהתבצע חמישה חודשים לאחר אישורו הסכם בקאהיר, ביזון קנה זה, מחזק בקל־דידיאן, לעברם של רבין וערפאת. אילו השקיע רבין את ויתוריו – אלה שנתן בלאו הכי מאז ועוד ייתן – ב"סוריה תחילה" (ולבנון עימה), במקום בהימור הנואש על אש"ף, היה זוכה בהישג ביטחוני אמיתי לישראל, עם שותף אמין, שאיתו אפשר לחלוק ספר ופרס. ■

هكذا عن العمل

מכנה משותף או מחנה משותף

מדוע שהמפד"ל ו"יהדות התורה" האופוזיציוניות יתמכו בהליך פרלמנטרי המרחיב את בסיסה של הממשלה ומחזק אותה, אם מאמציהן מכוונים בעצם להפלתה? ומדוע יספקו לש"ס, שנואתם ויורשתם במחוזות השלטון, את הכלים להגברת כוחה במיגזר הדתי והחרדי?

עליזה ולך

עם ידידים כמו אלה שיש לו ב"יהדות התורה" ובמפד"ל אריה דרעי אינו זקוק לידידים כמו יצחק רבין ורפי אדרי.

ההנחה הרווחת היא, שרבין כידר את דרעי באי־דחותו את תנאי הסכם הכניעה, שנועד להחזיר את ש"ס לקואליציה. על־פי הנחה זו, דרעי אינו מעוניין, בגלל אינטרס אנוכי צר, להקפיץ שניים מחברי־הכנסת של מפלגתו, השוליים סבה, למעמד בכיר משלו, מעמד של שרים, בשעה שהוא מנוע מכהונת שר ומרוד במשפטו. כדי לא לחשוף את מניעיו האישיים, השים עצמו כנאבק על מכרותיה האידיאולוגיות של ש"ס הקצין את תביעותיה להטבות מרחיקות לכת בנושאים הדתיים עד מעבר לקו האדום המקובל ביחסי מפלגות חילוניות והדתיות שותפות בקואליציה.

גם אם העריך, כבאיכותו של רבין, אדרי, יתמסר לכל נחמותיו בלהיכות לגבות את המחיר משולחו, לא חלם דרעי, שהתביעות האלה יהיו קבילות על רבין. אלא שרבין מוכן להתפשר על הטפל, בעיניו, למען העיקר בסדר הקדימויות שהציב לעצמו ולכן לא דחה את ההסכם המגונה.

לא יהיה זה מוגזם, גם אם אירוני, להעריך, שאחרי שנכזבה תקותו להיוושע בידי רבין משליך דרעי יהבו על בג"ץ, שנואו. אם יפסוק בג"ץ בעוד שבועיים, שההסכם בין "העבודה" לש"ס פסול, או לפחות פסולים הסעיפים החשובים לש"ס, מתוך כלא לשמה יבוא לו לשמה. ואם לא יבוא לו עזרו מבג"ץ, על יריביו הפוליטיים יכול דרעי לסמוך בעיניים עצומות.

ח"כ רביץ כבר הודיע, ש"יהדות התורה" מוצאת דופי בהסכם הזה ולא תתמוך בחקיקה המתחייבת ממנו. אפילו אין הוא מדבר בשם כל סיעתו – שהיא עצמה מיני קואליציה ומיוצגות בה "אגודת ישראל", "פועלי אגודת ישראל" ו"דגל התורה" ההיסטוריות – דבריו נאמרו לפחות בשם חצי ממנה, בשמו שלו ובשם עמיתו משה גפני מ"דגל התורה". גם ח"כ יצחק לוי מהמפד"ל הבטיח, שסיעתו לא תצביע בעד החקיקה הדתית הנגזרת מההסכם וחשבון פשוט מראה, איפוא, שבשעת מבחן לא יהיה למהלכי החקיקה של ש"ס רוב בכנסת.

מדהים לגלות בכל פעם מחדש עד כמה טועה מפלגת העבודה בקריאת מפת הפוליטיקה החרדית. מרגיז להיווכח איך נכשל מי שמתיימר להיות אמן המשא־ומתן עם המפלגות החרדיות בפעם אחר פעם בסיפוק ה"סחורה" כדי בזיון וקצף. המחדל בפעם הקודמת הכשיל את קשירת הקצוות בין מפלגת העבודה ל"אגודת ישראל" ומפלגת העבודה מצאה עצמה מפרקת את ממשלת האחדות, במטרה להקים תחתיה ממשלה צרה, ונותרה מושפלת ומרוששת באופוזיציה. הפעם נשען המהלך על הנחת עבודה מוטעית ועל־פיה, תסוח הצבעת־הנגד של מרצ הקואליציונית בהצבעת־הבעד של הסיעות הדתיות והחרדיות האופוזיציוניות והרוב לחקיקה הדתית מובטח.

פעם שאלתי חבר־כנסת דתי ממפלגת העבודה האם הוא מחוייב להצביע בעד חוק דתי בלי תנאי, והוא הסביר לי מדוע אין הוא מחוייב לכך, אפילו בהצבעה על חוק "מיהו יהודי". בשאלה אם ראוי להכביר בחקיקה דתית, אפילו התנאים הפרלמנטריים מאפשרים אותה, מתחבטות גם המפלגות הדתיות עצמן. מול המצדדים בניצול ההזדמנות הקוניונקטורלית לריבוי חקיקת חוקים דתיים מתייצבים השוללים גישה זו בטענה, ששכרם של הדתיים ייצא בסופו של דבר בהפסדם וכל המרבה גורע.

דרעי. אולי מתוך שלא לשמה יבוא לו לשמה. צילום: ישראל מאן

בעניין שאנו עוסקים בו אין מדובר בפלוגתא דתית אלא בפוליטיקה גרידא. את הסיעות הדתיות בכנסת לא מאיישים רבנים ומורי הלכה, השוקלים מה טוב לדת, אלא פוליטיקאים המחשבים מה טוב לאינטרסים ולאידיאולוגיה של מפלגותיהם. עובדה, שש"ס יכולה להסכין לחיים חדשים בהסתדרות, שבה היא משודכת כדת וכדין למרצ ולינוצאי הלציה של "העבודה" והיה בדריקים קואליציוני לא רק עם "העבודה", אלא אפילו עם "הרשימה המשותפת היהודית־ערבית".

לא תמיד התנאי לקואליציה הוא מכנה משותף, לפעמים הבסיס הוא מחנה משותף. המפד"ל, "יהדות התורה" ואפילו ש"ס מסווגות בגלל טיפולוגיה שמרנית, שאבד עליה הכלח, כמפלגות דתיות וחרדיות שעה שהן בעצם מפלגות ימין (בש"ס ימניותם של הבוחרים קיצונית מזו של הנבחרים). לא במקרה מציב כל איש סקרים וכל מחשב חישובים קואליציוניים היפותטיים את המפלגות החרדיות והדתיות, אוטומטית, בגוש הימין. חברי־הכנסת המייצגים מפלגות אלה דתיים וחרדיים באורחות־חייהם כפרטים, אבל בכנסת הם קודם כל פוליטיקאים, ובפוליטיקה כמו בפוליטיקה.

מדוע שהמפד"ל ו"יהדות התורה" האופוזיציוניות יתמכו בהליך פרלמנטרי, המרחיב את בסיסה של הממשלה, מחזק אותה ומאפשר לה לקדם את מדיניותה, אם מאמציהן מכוונים בעצם להפלתה? מדוע ש"יהדות התורה" והמפד"ל יספקו לש"ס, שנואתם ויורשתם במחוזות השלטון, את הכלים להגברת כוחה במיגזר הדתי והחרדי, על חשבונן? הרי את ההישגים הדתיים, שתספק החקיקה, תזקוף ש"ס לזכותה ובחלוקת הדיווידנדים היא לא תכיר למתחרותיה ויריבותיה הפוליטיות טובה על הסיוע האגפי שהעניקה לה.

המפד"ל ו"יהדות התורה" למדו משהו במהלך שנותיהן הארוכות בפוליטיקה ובעיקר, שמצע אידיאולוגי משותף אינו בהכרח מתכון לטנגו. בדצמבר 1976 הגישה החזית הדתית התורתית (תלכיד של "אגודת ישראל" ו"פועלי אגודת ישראל") הצעת אי־אמון בממשלת רבין, הראשונה, בגין חילול השבת שנגרם בקבלת־הפנים לשלושת מטוסי האף־15. הממשלה לא נפלה בהצבעה הזאת אף שתשעה מבין עשרת הח"כים של המפד"ל, שהיתה שותפה בכירה בקואליציה, נמנעו בהצבעה והוכיחו, לראשונה, שאפשר ללכת עם ולהרגיש בלי. ובאסוציאציה לענייננו, אם כי במהופך, שאפשר להיות חבר בקואליציה ולסייע לאופוזיציה. מה שמעניין לא פחות בדוגמה הזאת הוא הרכב שהצביע נגד הממשלה החזית הדתית התורתית, הליכוד, המרכז החופשי, רק"ח, רצ ו"מוקד".

רצ ו"מוקד" החילוניות־להכעיס הצטרפו להצבעת אי־אמון על סעיף דתי בחברותא עם הימין, כי המטרה שלהן, להפיל את הממשלה, קידשה את אמצעיהן. הצבעתן של "יהדות התורה" והמפד"ל נגד חקיקה דתית יחד עם מרצ לא תפתיע איפוא, ובא לדרעי גואל. ■

מתי תדאגו לעובדים?

אפרים דוידי

זאב שפיר, המזכיר הארצי של הסתדרות עובדי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה, הוא "עוף מוזר" בנוף ההסתדרותי: גם צעיר (36), גם משכיל (הנדסאי מכונות, בוגר מדעי החברה והרוח ועומד לסיים תואר שני באוניברסיטת חיפה) וגם מרגיש עצמו מחויב לעובדים. ולא רק זה, שפיר משתתף באופן קבוע בהפגנות של "שלום עכשיו" ונמנה עם אנשי המנגנון ההסתדרותי המעטים שהתייצבו בשנים האחרונות לצד מחנה השלום הישראלי.

שפיר, שהחל את דרכו בהסתדרות במועצת פועלי גבעתיים ב־1983, מצא עצמו מפוטר בגל הפיטורים הקודם, שבו פוטרו כל העובדים שהופיעו במחשב תחת הכותרת "זמניים" או "גימלאים". מאז מונפת חרב הפיטורין מעל ראשו. שכן, אף שהחל את דרכו בהסתדרות ב־1983 הוא עדיין נחשב ל"זמני". שפיר מגדיר זאת כמצב קפקאי. לאחר "פיטורי המחשב" הוא עתר לרשות השיפוט המוסדית וזו פסקה על המשך העסקתו עד לבירור עניינו ברשות השיפוט העליונה.

אמש נמסר לשפיר כי יו"ר ההסתדרות, חיים רמון, הבטיח ליו"ר מפ"ם, חנן ארז, שהפיטורים יבוטלו.

אתה חבר במזכירות מפ"ם שעסקה אתמול (בשבוע שעבר) בסוגייה "ההסתדרות לאן". מהו הרקע לדיון?

הדיון המתקיים בימים אלה במזכירות עוסק בשינויים הצפויים בהסתדרות ובעניינים פרסונליים המחייבים טיפול מוסדי עקרוני.

זהו תיאור מאוד אלגנטי של הדיונים. על־פי מה ששמעתי מתנהל בהם ויכוח חריף ביותר.

זה נכון, כי רבים חשים שלא משתפים אותם בהחלטות על השינויים. פעילי מפ"ם בהסתדרות ומחוצה לה ניזונים מתקשורת ומשמועות. קיימת הרגשה שהתהליך בהסתדרות יצא מכלל שליטה והדבר גורם תרעומת בקרב רבים. הוויכוח על עתיד ההסתדרות חייב להיות ויכוח ציבורי ואנחנו רוצים להשפיע על התהליכים.

בחשבון הכולל לא היתה למפ"ם השפעה גדולה בהסתדרות במשך שנים רבות.

נכון. מעמדה של מפ"ם בהסתדרות לא היה חזק במיוחד מאז קום המדינה. למפ"ם לא היתה השפעה על ההסתדרות ברמת ההכרעות. בהעדרות מפ"ם התקבלו החלטות בנושאים בסיסיים והן לא מומשו.

אינני זוכר איזה החלטה קיבלה ועידת מפ"ם בנוגע להסתדרות, אבל אני זוכר בבירור ששום מוסד במפ"ם לא קיבל החלטה לרוץ ברשימה אחת עם ש"ס.

גם אני אינני זוכר שהיתה החלטה כזו. אבל כאשר הוקמה רשימת "רמון" היה ברור שרמון מגיע אליה עם הברית הזו, ש"ס.

למיטב ידיעתי רמון הגיע לבוז אל מרצ. ש"ס הצטרפה מאוחר יותר, לאחר כשלון המו"מ עם העבודה.

היתה זו הבנה שש"ס היא חלק בלתי־נפרד מהגוש שעומד לנצח בבחירות. חייבתי את ההחלטה לרוץ עם ש"ס, ואני עומד מאחוריה, כי לדעתי זהו ניסיון יפה לגשר בין המחנה שלנו לבין מפלגה דתית מתונה, שבינה לבינינו שוררת הסכמה רבה במישור המדיני. יש ויכוחים עם ש"ס בסוגיות מדיניות או בשאלת הקשר בין דת למדינה, אבל ויכוחים אלה אינם רלוונטיים למציאות של ההסתדרות.

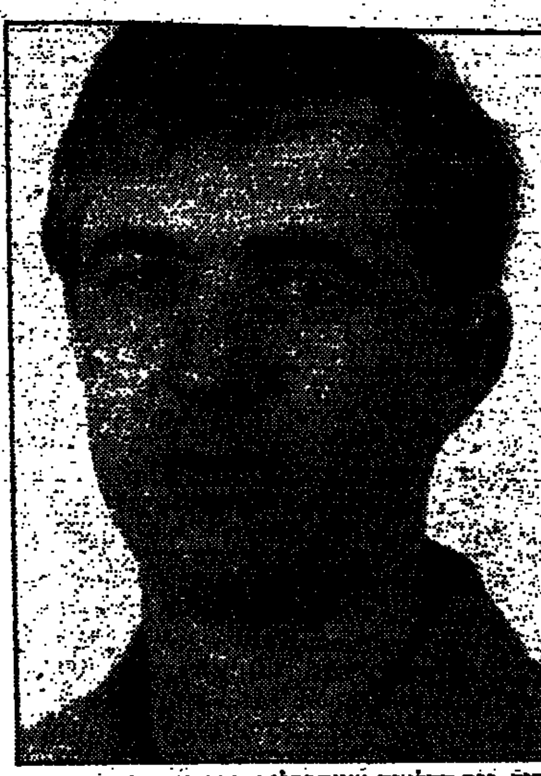

שפיר. נגד החלטות שמתקבלות בחדרי חדרים

"חברים שואלים אותי מתי תפסיקו לדבר על פיטורים ותתחילו לעשות משהו לשיפור מצבם של העובדים", אומר זאב שפיר, המזכיר הארצי של הסתדרות עובדי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה. הוא עצמו פוטר בגל הקודם. 11 שנה עובד בהסתדרות ועדיין זמני

על מה בדיוק הדיון במזכירות מפ"ם?

קודם כל קיבלנו תיאור על מצבה העגום של ההסתדרות מגזבר ההסתדרות, ח"כ חיים (ג'ומס) אורון. ההסתדרות נקלעה למשבר כלכלי חמור עם גירעון של יותר ממיליארד שקל. ברגע קשה כזה יש לבצע פעולה דחופה של חסימת ערוצים. במציאות הקשה שנתגלתה לאחר הבחירות יש צורך בשיתוף כל הגורמים למציאת פתרון, כי הפתרון יהיה מעשי ולא תיאורטי ויש לשתף את אלה שצברו ניסיון. ההנהגה צריכה להקשיב יותר ולשתף יותר את החברים מהשורה, בייחוד את הנבחרים.

זה נשמע יפה, אבל יו"ר ההסתדרות, חיים רמון, הנהיג בחודשים האחרונים [illegible]

(המשך בעמוד 16)

שלושתם הסתובבו עם המספר הזוכה

דניאל בן־סימון

הכל מלים

ביום שני, עוד לפני סערת החופה, התגייסו כל חברי סיעת העבודה בכנסת כדי להכריע בהתמודדות נוספת. שלושה מועמדים התייצבו לקו הגמר כדי לרשת את מקומו של עמיר פרץ כיושב ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. דליה איציק נתמכה על־ידי חברי הכפר הירוק בראשות רמון ושמעון פרס ואנשיו. רפי אלול נתמך על־ידי הלובי החברתי ושמעון שטרית במיוחד. יוסי כץ נתמך על־ידי ראש הממשלה ותבורותו וגם על־ידי השר משה שחל.

שר החוץ שמעון פרס שב זה עתה מחו"ל. דליה איציק ביקשה ממנו להפעיל השפעה של הרגע האחרון. גם היא וגם אלול חוסים באותו מחנה שפרס עומד בראשו. פרס פנה לאלול. "אני מבקש שתסיר את המועמדות שלך", הפציר בו.

אלול: "שמעון, איך אתה יכול לבקש ממני דבר כזה? רשומים אצלי לפחות 19 חברי כנסת שתומכים בי".

פרס: "רפי, עובדים עליך".

אלול: "הם התחייבו בפני. חוץ מזה בדליה תומכים הרבה פחות. למה לא לבקש ממנה לוותר?"

פרס: "מרמים גם אותך וגם אותה".

אלול: "שמעון, תן לי לחשוב על זה שעה שעתיים".

אלול חשב שעה שעתיים תוך שהוא מתייעץ בשר שמעון שטרית, הסנדק הרשמי של הלובי החברתי. "אם תוותר על ההתמודדות, תצטייר בעיני כולם כמפסידן", הזהיר אותו שטרית. אלול שב לפרס והודיע לו שאין בכוונתו לוותר.

פרס לא הרים ידיים. "אני מציע שתקבעו רוטציה ביניכם". אלול אהב את הרעיון. דליה איציק פחות. אלול דרש להיות יושב ראש בחלק הראשון של הקדנציה כדי להתפנות בשנה השנייה לפריימריס. איציק הטילה וטו והשלישייה שבה להתמודד.

שלושת המועמדים הסתובבו עם המספר הזוכה. יוסי כץ, העמלן והיסודי שבהם, היה מצויד בנתוני אמת. כ־20 חברים הבטיחו לו תמיכה. במאבק של שלושה, די היה בזה כדי להכתירו כמנצח. איציק הציגה אף היא כ־20 תומכים ואלול הציג אף הוא מספר דומה. במלים אחרות, הובטחו לשלושה כ־60 קולות. תזכורת: בסיעת העבודה יש, נכון להיום, 45 חברים בלבד.

כץ. היה בשמיים.

איציק. התאוששה די מהר. צילום: יצחק הררי

אלול. שקע בתוגת המפסידן

בדיעבד סיפרו החברים שהמערכה היתה מלווה במסע דיסאינפורמציה ודמייה שלא היה מבייש חברים ותיקים במועדון קלפים. תוצאות ההצבעה הדהימו את כולם: יוסי כץ זכה עם 19 קולות, איציק קיבלה 15 ואלול הדרגב הרחק מאחור עם שמונה קולות בלבד. כץ היה בשמים, איציק התאוששה די מהר ואלול שקע בתוגת המפסידן. "הייתי נאיבי", הוא שיחזר לאחר מכן, "האמנתי למה שאמרו לי. דיברתי עם כל חברי הסיעה ורשמתי לפני את אלה שנשבעו שיבחרו בי. מה אני יכול לעשות?"

איציק איבדה קולות בגלל החשש שבחירתה עלולה להגדיל את הייצוג של מחנה רמון במפלגה בצורה משמעותית. שתי ועדות חזקות כבר מצויות בידי אנשיו: אברהם בורג בוועדת החינוך וחגי מירום בוועדת הכנסת. אילו ועדת העבודה היתה נופלת בידי איציק היה שלטונו של רמון ואנשיו בכפר הירוק מתעצם מאוד. גם רבין וגם פרס לא התלהבו מהרעיון.

סילבן שלום נלחם באליטה

בתום שנתיים לכהונתו מצטייר סילבן שלום כאחד החברים הרציניים בסיעת הליכוד. הוא לא צועק ולא מתלהם בדיוני המליאה. הוא פועל בשקט ומשתדל להתעסק בדברים שהוא מבין בהם. כלכלה למשל. הוא מסווג את עצמו כחניך האסכולה הליברלית בכלכלה. קודם שהגיע לכנסת שימש כתב כלכלי ב"חדשות", יועצו של שר האוצר מודעי, מנכ"ל משרד האנרגיה ויושב ראש מועצת המנהלים של חברת החשמל.

סילבן מאמין שאם ניתנת לאדם הזדמנות נאותה, הוא יעשה הכל כדי להוכיח את עצמו ולשפר את מעמדו. בעיניו, ההשכלה היא המפתח למוביליות בחברה. זו הסיבה שהוא הגיש לפני כמה חודשים הצעת חוק לפתיחת האוניברסיטאות בפני כל מי שמחזיק בידו תעודת בגרות. על־פי הצעתו, הסינון הראשוני לא ייקבע באמצעות הבחינה הפסיכומטרית אלא בתום שנת הלימודים הראשונה באוניברסיטה.

הצעת החוק הלחיצה את המערכת הפוליטית. משרד החינוך פסל אותה על הסף ומשרד האוצר הזהיר שהיא עלולה לעלות לתקציב המדינה מיליארדים. בתחילת השבוע הונחה הצעת החוק על שולחן חברי הכנסת לקראת ההצבעה על קריאה ראשונה. חברי סיעת העבודה היו בדילמה קשה. במשך שנים הם טענו נגד מבחני הכניסה לאוניברסיטאות כאם כל חטאת. הם ראו בהם המכשול העיקרי שמונע מיוצאי עיירות הפיתוח להתקבל ללימודים גבוהים. עתה בא סילבן שלום ומניח את המפתח לפתחם.

שר החינוך אמנון רובינשטיין חש לאן נושבת הרוח והחליט להיכנס לתמונה. הוא הופיע בפני חברי סיעת העבודה תוך שהוא מנסה לנפץ את המיתוס כאילו פתיחת שערי המוסדות הגבוהים תיטיב עם השכבות החלשות. הוא הסביר להם שרק בני העשירים יהנו מכך שהסינון העיקרי יתנהל במהלך השנה הראשונה. הם יכולים להתרכז בלימודים בעוד שהעניים ייאלצו לעבוד במקביל ללימודיהם כדי להתפרנס. לא צריך לנחש מי יהנה ומי יפסיד.

רובינשטיין, שהפך בשנים האחרונות לחסיד של מכללות אזוריות, הסביר לחברי העבודה שפתיחת האוניברסיטאות תמוטט את המכללות האזוריות ותרוקן אותן מיושביהן. למכללות האלה יש ערך חינוכי יוצא דופן ודווקא בפריפריה. הוא הוסיף שאפילו ייפתחו שערי האוניברסיטאות, סביר להניח שמספר הבוגרים לא יגדל. או למה להסכל עשרות אלפי סטודנטים שייכנסו ללמוד בשנה הראשונה וייפלטו בסופה? בישיבה העיר יורם לס, פרופסור לרפואה, שאם יפתחו את שערי בתי הספר לרפואה בפני כולם, לא יימצאו מספיק גופות בשיעורי האנטומיה.

חברי העבודה השתכנעו. הוחלט להטיל משמעת סיעתית. ביום שלישי השבוע הונחה הצעת החוק על שולחן חברי הכנסת. למרות שהובטח רוב להפלת ההצעה, רובינשטיין היה שרוי בדאגה. ראשי האוניברסיטאות באו למשכן הכנסת כדי לעשות לובי של הרגע האחרון נגד הצעת החוק. גם ראשי המכונים להכנה לבחינות הפסיכומטריות הסתובבו עם מבט מודאג בעיניים. בשנים האחרונות הפכו המכונים האלה לתעשייה של מיליונים. פתיחת שערי האוניברסיטאות בפני כולם עלולה היתה למוטט עליהם את הגג.

סילבן שלום ישב במזנון הכנסת ועקב במבט משועשע אחר ההתרוצצות בפרוזדורים. "ראשי האוניברסיטאות חוששים שהמצטרפים החדשים יורידו את הרמה", הוא הסביר, "הם יודעים שההצעה שלי פוגעת בילדים שלהם. ובצדק. אני רוצה לפגוע בהם כי האנשים האלה רוצים לשמור את האליטה ולהנציח את הפערים בחברה. אני משוכנע שפתיחת האוניברסיטאות תביא לשינויים בהרכב הדמוגרפי של הבוגרים במיוחד בקרב עדות המזרח וערביי ישראל. השיטה הנוכחית פוגעת במיוחד בהם ולכן אינני מבין איך יכולים חברי כנסת מערי הפיתוח וחברי כנסת ערבים להצביע נגד. אני חושב שאין להם אופי, הם פוחדים מהצל של עצמם".

ההצבעה על הקריאה הראשונה התמהמהה. בשעות הערב החלו חברי כנסת מהקואליציה להתנדף מהמשכן. רובינשטיין חשש מהגרוע מכל. הוא לא סמך על יושב ראש הקואליציה, אלי דיין, שיספק את הרוב הדרוש. הוא ביקש לברר אם סילבן שלום יהיה מוכן לדחות את ההצבעה למועד אחר. גם דדי צוקר תמך ברעיון. אורית לרר, היועצת של רובינשטיין, הפצירה לקיום ההצבעה. היא היתה נחושה בדעתה שיש רוב גדול להפיל את ההצעה. הלחץ שלה נותר יתום.

שלום. בזמן ההתרוצצות בפרוזדורים. צילום: [illegible]

לקראת השעה שמונה החליטו כל הגורמים לדחות את ההצבעה על הצעת החוק לזמן מה שבמהלכו ייזום שר החינוך סימפוזיון בהשתתפות כל הגורמים הנוגעים לעניין. סילבן שלום יוזמן להציג את עמדתו בפני באי הסימפוזיון וכך גם שר החינוך, ראשי האוניברסיטאות וראשי המכללות. "בייש אף הם את עמדותיהם".

שלום משוכנע שהחוק המהפכני שלו יצליח בסופו של דבר לקעקע את השמרנות של האליטה ההשכלתית בישראל. שר החינוך משוכנע שהסימפוזיון יחשוף עד כמה הצעת החוק לפתיחת שערי האוניברסיטאות היא אבסורדית. ■

חוזר חלילה

דן אבידן

סדאם חוסיין עדיין מקווה שמהלכיו האחרונים יובילו להסרת הסנקציות על עיראק בהדרגה. הוא ימתין, קרוב לוודאי, תקופת מה כדי לראות אם נוצרים התנאים הבינ־לאומיים לכך. אם לא – הוא עלול לקחת סיכון ולהזיז את כוחותיו לעבר כווית ואפילו לתוכה, כדי לשנות את המצב באופן דרסטי

בראשית אוקטובר, השלימו פקחי האו"ם, בראשות השוודי ראלף אקאוס, את הצבת מנגנון הפיקוח ארוך הטווח על מתקנים בעיראק ששימשו בשעתו לייצור נשק בלתי־קונבנציונלי. הדו"ח המקורי שאמור היה אקאוס לפרסם בגדון בפני חברי מועצת הביטחון שאמורים היו להתכנס ב־10 באוקטובר (שלא הוגש כלשהו בגלל משבר כווית), חלק שבחים לעיראק על שמילאה פחות או יותר את חלקה בכינון מנגנון הפיקוח ארוך הטווח. למרות זאת, תקפו אמצעי התקשורת העיראקים בראשית החודש את אקאוס על־כך שהוא הפך כלי שרת בידי האמריקאים.

דומה, כי לעיראקים התחוור שארה"ב עומדת להכשיל בדיון במועצת הביטחון כל אפשרות לקבלת החלטה בדבר הקלה בסנקציות על עיראק המוטלות עליה מאז מלחמת המפרץ. העיראקים קיוו כי בעזרת הדו"ח המקורי, החיובי יחסית, של אקאוס, ובשל תמיכתן של חלק ניכר מחברות מועצת הביטחון בנקיטת צעדים להקלת הסנקציות – תחליט מועצת הביטחון על קביעת תקופת מעבר בת חצי שנה, שבה תיבחן מידת שיתוף־הפעולה של ממשלת עיראק עם מנגנון הפיקוח. אחרי תקופה זו, כשיתברר שמנגנון הפיקוח פועל ללא כל הפרעה מצד השלטונות העיראקיים, תתחיל מועצת הביטחון בהסרה הדרגתית של הסנקציות (במיוחד הסרה הדרגתית של האמברגו על ייצוא נפט עיראקי).

בהצעה זו, בדבר כינון תקופת מעבר של חצי שנה והסרת הסנקציות מעל עיראק בעקבותיה, תמכו צרפת, רוסיה וסין. לעומת זאת, ארה"ב ובריטניה התנגדו לקביעת תקופת מבחן קצובה כלשהי בשאלת פעילותו של מנגנון הפיקוח הבינ־לאומי בעיראק. האמריקאים עמדו על־כך שלצורך הסרת הסנקציות יבצע סדאם חוסיין שורה של צעדים נוספים ובכללם כיבוד זכויות האדם בעיראק, יחדל מלעסוק בטרור, יכיר בריבונותה של כווית ובגבול החדש בין שתי המדינות שקבע האו"ם בעקבות מלחמת המפרץ. הכרה עיראקית בכווית ובגבולה החדש, תבעו מסדאם חוסיין גם שאר חברות מועצת הביטחון כתנאי להסרת האמברגו. חלק מהתביעות האמריקאיות הנזכרות לעיל – כמו שמירה על זכויות האדם בעיראק – אינן כלולות בהחלטת מועצת הביטחון 687 שהתפרסמה בעקבות מלחמת המפרץ ב־1991 ושבה נקבעו התנאים שבהם צריכה לעמוד עיראק, לצורך הסרת הסנקציות הבינ־לאומיות מעליה.

העמדה האמריקאית הזו עוררה את כעסו של סדאם חוסיין. הוא כינס ב־6 באוקטובר את צמרת ההנהגה העיראקית וזו פרסמה הודעה תקיפה שבה היא מאשימה את ממשלת ארה"ב וכן את שליטי כווית במזימה להארכת הסנקציות על עיראק "כדי להרוג מספר רב ככל האפשר מאזרחי עיראק באמצעות מדיניות הרעבה, מניעת התרופות והצרכים האלמנטריים של העם העיראקי". בהודעה נאמר, כי נוכח עובדות אלה, לא נותר להנהגת עיראק, אלא לבחון עמדה חדשה "שתשיב את הצדק על כנו ותחלץ את העם העיראקי מתלאותיו".

ואכן, בשנה החולפת חלה החמרה ניכרת במצבה הכלכלי של עיראק. בגלל הסגר הכלכלי המוטל עליה, הנמשך כבר ארבע שנים, עיראק אינה יכולה לייצא נפט או לבצע עסקאות מסחריות עם חברות בינ־לאומיות. כתוצאה מכך קיים מחסור במוצרי מזון בסיסיים במדינה. הם מחולקים בהקצבה לתושבים. הדינאר ירד בערכו באלפי אחוזים. ב־1990 היה הדינאר שווה שלושה דולרים. היום דולר אחד נסחר ב־650 דינאר. האינפלציה עלתה בשיעורים גדולים ביותר, וכתוצאה מכך מחירם של מוצרי היסוד בשוק החופשי הרקיע שחקים והאזרחים מתקשים לרכוש מוצרים אלה. סוכר נמכר ב־625 דינאר לק"ג, אורז במחיר 250 דינאר לק"ג, ביצה אחת ב־30 דינאר וק"ג בשר ב־750 דינאר. זאת בשעה שמשכורתו של רופא בשירות הציבורי מגיעה ל־475 דינאר בחודש, ואילו הכנסתו של פועל היא בערך החצי מזה. המחסור במוצרי מזון גרם גל פשיעה בערים הגדולות. כדי לבלום גל זה חוקק סדאם חוסיין השנה חוקים דרקוניים, כמו הוצאה להורג של גנבים וקטיעת אבריהם.

ב־29 במאי נטל על עצמו סדאם חוסיין גם את תפקיד ראש הממשלה, כדי לנסות לעצור את ההתמוטטות הכלכלית. הוא קיצץ עוד יותר בהקצבות של מוצרי המזון החיוניים לתושבים, מינה נגיד חדש לבנק המרכזי, הטיל מס גבוה על יציאת עיראקים לחו"ל, החרים רכושם של תושבים ש"ירדו" מעיראק והגדיל את רשימת המוצרים האסורים בייצוא. צעדים אלה לא נשאו את הפרי המקווה ומצב הכלכלה העיראקית המשיך להידרדר. נמסר גם על עריקות של חיילים רבים משורות הצבא וכן על כמה נסיונות להתקומם נגד סדאם חוסיין מצד חוגים בצבא ובמפלגת הבעת'. בגלל ההסגר קיים, לדברי העיראקים וגורמי האו"ם, גם מחסור חמור בתרופות בעיראק, דבר שפגע, כמובן, בבריאות הציבור.

בהודעה שפרסמה ההנהגה העיראקית ב־6 באוקטובר, היה מקופל גם אולטימטום. נאמר בה, שאם עד ל־10 באוקטובר – היום שהיה מיועד לדיון במועצת הביטחון בענייני עיראק – לא יחול שינוי במצב הסנקציות, "יישא כל גורם באחריות לעמדה שבה הוא נוקט". משפט סתום זה התבהר למחרת היום, כאשר נודע ששתי דוויזיות עיראקיות מיוחדות העילית "משמר הרפובליקה" החלו לנוע דרומה לכיוון הגבול שבין עיראק לכווית. ב־8 באוקטובר כבר היה ברור ששתי הדוויזיות האלה נערכו בקרבת הגבול ויצרו יחד עם שלוש הדוויזיות העיראקיות האחרות שנמצאו שם איום על כווית, כפי שהיה ב־1990, ערב הפלישה העיראקית לכווית.

במצב זה הודיע הנשיא ביל קלינטון שהסגר הבינ־לאומי לא יוסר מעל עיראק, כל עוד לא יעמוד סדאם חוסיין בכל התביעות של האו"ם כלפיו עקב מלחמת המפרץ. במקביל הורה קלינטון על שיגור נושאת המטוסים האמריקאית "ג'ורג' וושינגטון" למפרץ הפרסי ועל שליחת יותר מ־600 מטוסי קרב והפצצה לאיזור זה והגדלת כוחות היבשה האמריקאיים החונים בכווית לקרוב ל־50 אלף. עמדתו הנחרצת של הנשיא קלינטון להשיב מלחמה שערה על האיום העיראקי כלפי כווית, גרמה לסדאם חוסיין להחליט על הסגת העוצבות העיראקיות מאיזור הגבול לעמדות עורפיות. הודעה על־כך מסר נציג עיראק באו"ם ניזאר חמדון ב־10 באוקטובר ליושב־ראש התורן של מועצת הביטחון.

יש להניח שהתקפלות המהירה של סדאם חוסיין מעמדת האיום על כווית, נעשתה גם בהשפעת התנגדות שהיתה בעולם הערבי לצעד זה. מלכתחילה, החליט סדאם חוסיין לנקוט צעד חריף ולאיים מחדש על כווית, כדי לזעזע את המערכת הפוליטית הבינ־לאומית ולהסב את תשומת־ליבה למצבה הכלכלי החמור של עיראק תחת נטל הסנקציות. הוא גם קיווה שהמדינות חברות מועצת הביטחון הקשורות ביחסי מסחר ופיננסים עם עיראק, כמו צרפת ורוסיה, ילחצו על ארה"ב, בעקבות האיום על כווית, שתסכים גם היא לכך שהאו"ם יתחיל בהדרגה בהסרת הסנקציות על עיראק, אחרי תקופת מבחן קצרה בשאלת הפיקוח על נשק ההשמדה ההמוני. יש האומרים שסדאם חוסיין אף השתעשע ברעיון שאם ארה"ב תגלה הססנות נוכח ריכוז הצבא העיראקי בדרום, הוא יוכל לשוב ולכבוש את כווית ולשנות מיסודו את מצבה הכלכלי הגרוע של ארצו היום וכן לשפר באופן משמעותי את מצבה הגיאופוליטי. ואולם, משנוכח סדאם חוסיין לדעת כי האמריקאים נחושים בדעתם למנוע ממנו כל הישג טריטוריאלי ואולי אף לנצל את המתיחות שנוצרה בעקבות ריכוז הצבא העיראקי על גבול כווית כדי להנחית מכת מוות על המשטר בבגדאד – הוא, כאמור, מיהר להכריז על התקפלות. גם העובדה שכל חברות מועצת הביטחון גינו את האיום העיראקי על כווית, השפיעה על החלטתו להכריז על הסגת כוחותיו מדרום המדינה.

הכרזתו של סדאם חוסיין על הסגת הכוחות העיראקיים מגבול כווית לא התקבלה בראשיתו של דבר באמון על־ידי ארה"ב ומדינות המפרץ הפרסי, ובראשן כווית. לפיכך, המשיכו האמריקאים בתהליך בניין הכוח שלהם בכווית ובמפרץ הפרסי. אבל מרגע שהתברר לאמריקאים כי ההצהרה העיראקית על נסיגה מלווה בתזוזת כוחות לאחור, הם השתכנעו כי המשבר עבר את שיאו. הכוויתיים מצידם מתייחסים בספקנות יתרה לכל הכרזותיו של סדאם חוסיין והם חוששים כי הוא עתיד לפלוש לכווית בהזדמנות הראשונה שתיראה לו. הכוויתיים תובעים לכן מארה"ב ומבעלות בריתה כי יחזיקו בארצם ובמפרץ הפרסי כוח שיספיק לבלום כל מיתקפה עיראקית על כווית ובדרך זו להסיר אחת ולתמיד את האיום העיראקי מעל ארצם. ארה"ב מצידה ערה לעובדה שסדאם חוסיין מסוגל על־ידי תנועת כוחות לעבר גבול כווית, ליצור מדי פעם משבר בינ־לאומי שיחייב אותה להיערך מולה: גם היא מחפשת דרך כיצד לנטרל את יכולתו של סדאם חוסיין לאיים על שלמותה של כווית ועל יציבותן של שאר המדינות הערביות במפרץ הפרסי. כרגע שוקלים במטה־הכללי האמריקאי הצעה להפוך את החלק הדרומי של עיראק לאיזור האסור בגישה לעוצבות יבשה עיראקיות (ולא רק לחיל האוויר העיראקי כפי שהמצב כבר היום), בדומה למובלעת הכורדית שקמה בחסות מעצמות המערב בצפון עיראק.

סדאם חוסיין עצמו עדיין מקווה כי בעקבות כל המהומה שקמה עקב הנעת כוחותיו לדרום והחזרתם, נוצרה דעת קהל בינ־לאומית המודעת למצבה הכלכלי הקשה של עיראק בשל הסגר המוטל עליה וכי דעת קהל זו תיצור לחץ על מנהיגי המערב להתחיל בהסרת הסנקציות מעל עיראק בהדרגה. הוא ימתין, קרוב לוודאי, תקופת מה כדי לראות אם נוצרים התנאים הבינ־לאומיים שיאפשרו את תהליך הסרת הסנקציות מעל ארצו. היה והתנאים כאלה לא ייווצרו, עלול סדאם חוסיין, בשל אופיו ההרפתקני, לקחת סיכון ולהזיז כוחות לעבר כווית ואפילו לתוכה, כדי לשנות את המצב באופן דרסטי.

על־אף שאמצעי ההסברה העיראקיים מנסים להציג את העם העיראקי – ובעיקר את הציבור הסוני – כמלוכד מאחורי הנהגתו של סדאם חוסיין, הרי שלמעשה ידוע שקיימת בעיראק עייפות מהבדידות שבה נתונה המדינה וייאוש כללי בשל המצב הכלכלי הקשה. במצב כזה עשויים להיווצר מוקדי התנגדות למשטרו של סדאם חוסיין, שינסו לפגוע בשליט העיראקי ולהיפטר משלטונו הרודני. יחד עם זאת, יש לזכור שמנגנוני הביטחון של סדאם חוסיין הוכיחו כבר את יעילותם בעבר והם מגלים בוודאי בימים קשים אלה עירנות יתרה כלפי כל ניצני אופוזיציה. ■

השוק בבגדאד השבוע. הסנקציות נועדו "להרוג מספר רב ככל האפשר מאזרחי עיראק באמצעות מדיניות ההרעבה". צילום: אי.פי

שטחים תמורת מילים

השוואה בין הראיון שנתן שר החוץ הסורי לטלוויזיה הישראלית לבין נאומיו בוועידת מדריד מלמדת לא רק על עקביות בתביעה לנסיגה מלאה מכל השטחים, אלא גם על שיטת הכזבים ההיסטוריים של שליטי סוריה

דוד פדהצור

ההתרגשות הקרתנית וההתבסמות העצמית של הטלוויזיה, וההתפעלות הגלותית של שרים מהראיון עם שר החוץ הסורי, לא הדביקו את קהל־היעד של "התרגיל המבריק" הזה. אם לשפוט על־פי תשובות במשאל של "קול ישראל", רק 25 אחוזים מתוך 4817 מאזינים אמרו שהראיון הגביר את אמונם בכוונות השלום של סוריה, לעומת 75 אחוזים שאמרו שהוא הפחית את אמונם. אם זו התוצאה של שלושה חודשים של מאמץ ישראלי־אמריקאי, ואם מישהו העלה על הדעת, שכך בונים אמון וכך משכנעים את העם לפני המשאל, יש לממשלה בעיה בהבנת הנראה והנשמע. המסר החטיא את המטרה.

הז'רגון הדיפלומטי הישראלי אימץ לו את המלה "עצם" כל אימת שפגישה בדרג גבוה לא הניבה תוצאות של ממש, פרט ל"עצם" קיומה. גם על הראיון עם פארוק א־שרע אמר ראש הממשלה, שזהו "צעד חיובי בעצם העובדה שעד כה הוא לא התרחש". שרי מרצ וראשיה לא התרגשו רק מ"עצם העניין" אלא ראו בו, לא פחות ולא יותר, "צעד של השלמה והכרה סורית בישראל" (רן כהן). כאילו בעצם ניהול המשא־ומתן בוושינגטון לא היתה הכרה סורית בישראל.

גם המתפעלים מתשדיר השירות הסורי לא הבחינו בשום חידוש בדברי א־שרע, אך כמבקרי מוסיקה משוחדים התעלמו מן הצלילים הצורמים. לכל המצפים כאן לעוד מחוות הבהיר א־שרע, כי "מבחינת השקפתה של סוריה, עשינו את כל הדרוש. אם תבקשו עוד, יהיה זה כאילו אתם מעמיסים על השלום דברים שלא יוכל לשאת". במלים אחרות, ישראל עדיין לא גמלה לסוריה בשטחים תמורת מילים.

השוואה בין הראיון לבין נאומיו של שר החוץ הסורי בוועידת מדריד מלמדת לא רק על עקביות בתביעה לנסיגה מלאה מכל השטחים, אלא גם על שיטת הכזבים ההיסטוריים של שליטי סוריה. "הערבים, במשך כל ההיסטוריה שלהם, היו תמיד שוחרי שלום וצדק... אף פעם לא תקפנו, תמיד ניסינו ועדיין אנו מנסים להתגונן", אמר א־שרע במדריד. "סוריה מעולם לא הפגינה מטרה אורחית בישראל", אמר לטלוויזיה הישראלית.

לא רק ההיבט "ההיסטורי" של הסכסוך היה רצוף שקרים, גם הקביעה של א־שרע, שבג'נווה דיבר אסד על "שלום עם קשרים נורמליים" עם ישראל. הביטוי המיוחל הזה יצא מפיו של הנשיא קלינטון ולא משפתיו הקפוצות של נשיא סוריה. הפעם לא נשאל שר החוץ הסורי ולא דיבר על מצבם של יהודי סוריה, אך כעדות לאמינותו צריך להזכיר, כי בוועידת מדריד תיאר את חיי היהודים בסוריה כאידיליה, שבה הם "נהנים משוויון זכויות וחירויות כמו כל אזרח סורי".

שבוע לפני הראיון נאם שר החוץ הסורי בעצרת או"ם, תקף את ישראל והאשים אותה ב"הצלחתה ליצור אקלים של אופטימיות לגבי התקדמות בתהליך השלום", שהוא "בלתי־מדויק, למעט נקודת הראות הישראלית". יומיים לאחר הנאום "הואיל" א־שרע להיוועד עם משלחת של מנהיגים יהודים, בלחצם של האמריקאים ובזכות התרפסות ישראלית בפני מובארק ששידל את אסד. פרט לדיבורים כלליים התחמק א־שרע מתשובה על שאלות לגבי מהות השלום.

אופיינית לשתדלנות הגלותית המזכירה מראות נשכחים מימי הביניים ולאחריהם היתה גם הפגישה של רוברט ליפסון עם אסד. למי שהיה נשיא הקונגרס היהודי האמריקאי התגלה אסד כ"אדם חם, בעל קסם אישי וחוש הומור". גם כאן היה "עצם" הפגישה "איתות" לכוונת רצונו של אסד בשלום, אף שהוא שלל קיום שיחות ישירות עם ישראל.

בראיון דיבר א־שרע על "שינוי האווירה" במזרח־התיכון הזכיר את ההסכמים עם אש"ף וירדן, הסכמים שהותקפו קשות בעבר הלא־רחוק על־ידי אסד, א־שרע ושופרות התעמולה הסורים. על אף "שינוי האווירה" מחרימה סוריה את הדיונים על שיתוף־פעולה אזורי "מפני שהדרך לשלום אינה פתוחה". לא רק על מהות השלום מסרב א־שרע להרחיב את הדיבור, אלא גם על תכניו של השלום האזורי נוסח דמשק.

בספר זכרונותיו מספר ג'ורג' שולץ, שר החוץ בממשל רייגן, על פגישתו עם אסד בפברואר 1988, במהלך ביקורו באיזור. לדבריו, אמר לו אסד, ש"סוריה תדבר עם ישראל רק לאחר (ההדגשה במקור – ד.פ.) שישראל תחזיר לה את רמת הגולן. עד שזה יקרה, אין על מה לנהל משא־ומתן". אגב, שולץ הוא היחיד מבין שרי החוץ האמריקאים, שקדמו לו וירשו אותו, שלא נשבה בקסמיו של אסד. המחמאה היחידה שזכה לה אסד היא, שיש לו "פני ציפור ושכל של חתול".

א־שרע. גם המתפעלים מתשדיר השירות הסורי לא הבחינו בשום חידוש בדבריו. צילום: אי.פי

שש השנים שחלפו מאז מוכיחות, כי מה שלא עשה השכל עשה הזמן. אסד הסכים למשא־ומתן עם ישראל לפני שהוחזרה לו רמת הגולן. אבל הממשלה הזאת בפזיזותה העניקה לו את כל הנימוקים להקשיח את תנאיו ותכתיביו האולטימטיביים. הפטפטנות וההלהבות המיניסטריאלית הישראלית קבעה, שבלי שלום עם סוריה לא יהיה שלום במזרח־התיכון, ויתרה על כל הגולן לפני משא־ומתן, שחררה את סוריה מאחריות לטרור של החיזבאללה וטיפחה חלום־שווא על גוש של מדינות ערביות שיילחמו עם ישראל בפונדמנטליזם האיראני (רק לפני שבוע היתה גם עיראק מיועדת להיות בקואליציה הזאת). כאילו לא היה די בכך, עכשיו כבר יודעים הסורים, שמפת הנסיגה של המטכ"ל, שפורסמה ב"הארץ", מוותרת על רוב שטחה של רמת הגולן ועל רוב הישובים. אסד צריך רק להמתין בסבלנות, עד שישראל תוותר באופן רשמי גם על המפה המינימליסטית של צה"ל.

שר החוץ שמעון פרס, שנשאל בשבוע שעבר בניו־יורק מדוע ישראל מבקשת להציב חיילים אמריקאים בגולן, השיב: "סוריה עלולה לתקוף את ישראל אפילו יושג הסכם שלום, אם גורמים קיצוניים מדמשק יתאכזבו ממנו. עלולים לקום בסוריה מנהיגים, שעשויים לפרוס מחדש את הטנקים ואת המטוסים שלהם, ולכן עלינו להיזהר". אם זהו חזון השלום של פרס ב"מזרח־התיכון חדש", מדוע כבר ויתר על כל הגולן?

ראש הממשלה חוזר ואומר, ש"הפערים עדיין גדולים" וכי ישראל רוצה "שלום ביטחון וכבוד" לעצמה ולסוריה. לאחר שהממשלה עשתה ועושה את כל הטעויות האפשריות במו"מ עם סוריה ומילכדה את עצמה בלוח־זמנים כפוי, עשויה ישראל לזכות בספק־שלום, בלי ביטחון ובלי כבוד. ■

החמאס או ישראל

אירועי השבוע הזה החזירו את הבעיה הפלסטינית למרכז סדר היום הלאומי. אין ספק שאם הפלסטינים לא יגיעו לכלל החלטה בעניין החמאס, או שהם יקבלו החלטה שלא תהיה מקובלת על ישראל, עלולה ישראל לקבל החלטה שתהיה כואבת מאוד לפלסטינים ולהמשך תהליך השלום

מוטי בסוק

השבוע שעבר היה צריך להיות "שבוע סוריה" והיתה לו גם הקדמה מבטיחה, הראיון שנתן פארוק א־שרע לערוץ הראשון ביום שישי שעבר. אבל אז הגיע יום ראשון בלילה והכל התהפך. עוד לפני שמזכיר המדינה, וורן כריסטופר, נפגש עם יצחק רבין ושמעון פרס היכו מחבלי החמאס במרכז ירושלים, בלב לבו של רובע הבילויים של העיר.

קל לשער מה היה קורה אילו כריסטופר, כהרגלו בביקוריו בירושלים, היה קופץ גם הפעם למסעדת הדגים היקרה "אוקיאנוס" ונקלע לקו האש. גם כך, כעדותו, הוא שמע היטב את צפירות המכוניות של כוחות ההצלה והביטחון שטיפלו באירוע. כל מי שגר במרכז ירושלים, ברדיוס של קילומטר וחצי מנחלת שבעה, שמע את קול הירייות בביתו. במלון המלך דוד, שבו שהה כריסטופר (גם שר החוץ של קנדה שהה באותו זמן במלון), הוכרזה כוננות ביטחונית, ושומריו האמריקאים והישראלים של מזכיר המדינה קיבלו הוראות מיוחדות.

אולם לא רק החמאס שיבש לכריסטופר את "שבוע סוריה". גם ידם של סדאם חוסיין ועיראק היתה במעל. ביום רביעי, בניגוד לתוכניות המקוריות, טס המזכיר לכווית לפגישה עם שרי החוץ של ערב הסעודית וחמש נסיכויות המפרץ.

הנושא הכוויתי־עיראקי הטריד את כריסטופר עוד לפני שנחת בלוד והעיב על מסע הדילוגים כולו. רבין ופרס דיווחו, כי לא פחות משמזכיר המדינה טרוד בשאלה איך מפצחים את האגוז אל־אסד, הוא טרוד בשאלה מה זומם סדאם חוסיין. גם מסיבות העיתונאים המאולתרות שקיים כריסטופר ביום שני, אחרי פגישותיו עם ראש הממשלה ושר החוץ, עסקו בנושא הכוויתי־עיראקי יותר מאשר בערוץ השלום הישראלי־סורי.

ביום שלישי בערב, כשהחשש לגורלו של החייל נחשון וקסמן גבר והלך, נדחק הנושא הסורי מתודעת הציבור לשוליים הרחוקים. רוב העיתונים התעלמו למחרת לחלוטין מפגישתו של כריסטופר עם אסד בדמשק ואלה שהתייחסו אליה דחקו אותה לעמודיהם הפנימיים, במקום מוצנע, כאילו כדי לצאת ידי חובה. אין לשכוח שמדובר באירוע שלפי כל התחזיות היה אמור להיות הכותרת הראשית של כל העיתונים בארץ ואולי גם בעולם.

האירועים הטראגיים, הפיגוע במרכז ירושלים וחטיפת וקסמן במרכז הארץ, המחישו למזכיר המדינה ולצוות השלום שלו בצורה החיה ביותר באיזה עולם מטורף וחסר ביטחון חי עם ישראל ועד כמה צודקת ירושלים בהתעקשותה בנושאי ביטחון.

יום רביעי היה יום כווית מבחינתו של כריסטופר ויום נחשון וקסמן בישראל. התקשורת והציבור עסקו כל היום בשאלות האם הוא חי, האם הוא בעזה ומה עושים כדי להחזירו הביתה. ובלילה – ההפתעה. המסוק שחג מעל ירושלים בסביבות השעה 11 בלילה החזיר את רבין, פרס ואנשיהם מרבת־עמון, מעוד פגישה עם המלך חוסיין. המלך ואחיו חסן התחייבו בשבועות האחרונים כמה פעמים, כי אם בעיית המים והגבולות תיפתר בצורה שתניח את דעתם לא תהיה שום סיבה לדחיית החתימה על הסכם שלום ישראלי־ירדני, גם אם הקיפאון בערוץ השלום ישראלי־סורי יימשך. כריסטופר שמע בוודאי בשיחותיו עם רבין ופרס אתמול דיווחים על הפגישה בארמון. בלשכת ראש הממשלה בירושלים אומרים שההסכם עם ירדן ייחתם עד סוף השנה על מדשאות הבית הלבן. רבין, על כל פנים, יהיה בסביבה במחצית השנייה של נובמבר. ב־17.11 הוא אמור לנחות בשדה התעופה קנדי בניו־יורק בדרכו לכנס הפדרציות היהודיות בדנוור, קולראדו.

כריסטופר עם אסד. החמאס וסדאם חוסיין שיבשו את תוכניותיו של מזכיר המדינה האמריקאי. צילום: אי.פי

אתמול בבוקר דיווח כריסטופר לרבין ופרס בנפרד על פגישותיו עם אסד בדמשק. מהספטופים שהגיעו לתקשורת נראה שאין שום התפתחות דרמטית, כפי שהעריכו רוב הפרשנים עוד בתחילת השבוע. המשנה למנכ"ל משרד החוץ, איתן בנצור, ניתח את המצב באומרו, כי "ההתפתחויות בערוץ הישראלי־סורי איטיות מאוד, אבל אם מסתכלים איפה היינו לפני חצי שנה ואיפה אנחנו נמצאים היום, רואים שעשינו כברת־דרך גדולה מאוד". ואנחנו עדיין מחכים לפריצת־דרך.

לפני פגישת אסד־כריסטופר הודלפה לתקשורת תוכנית החלומות של צה"ל: שלום עם סוריה כשישראל נשארת על קו המצוקים ברמה. דומה שראש הממשלה ושר החוץ כבר השלימו עם העובדה שישראל תצטרך לסגת לגבול הבינ־לאומי (במקרה הטוב) או לגבול 1967, והוויכוח כעת הוא על התמורה. נראה כי בקטע הזה ישראל רחוקה עדיין מלבוא על סיפוקה גם בנושא סידורי הביטחון, גם בשאלת לוחות הזמנים וגם בשאלת השאלות, מהות השלום. ייתכן שהלחץ הישראלי על חוסיין לסיים את כל הוויכוחים ולהגיע על הסכם שלום בתקופה הקרובה נועד גם לאותת לאסד. על כל פנים כריסטופר יחזור לאיזור עוד החודש והנושא הסורי ימשיך לעמוד על הפרק בשבועות הקרובים.

אירועי השבוע הזה החזירו את הבעיה הפלסטינית למרכז סדר היום הלאומי. אין ספק שאם הפלסטינים לא יגיעו לכלל החלטה בעניין החמאס, או שהם יקבלו החלטה שלא תהיה מקובלת על ישראל, עלולה ישראל לקבל החלטה שתהיה כואבת מאוד לפלסטינים ולהמשך תהליך השלום. ערפאת מהסס זה חודשים לקבל החלטה בנושא החמאס, למרות שנושא זה אינו יורד מסדר היום שלו ושלנו, והיה ברור שסיר הלחץ הזה עומד לפני פיצוץ. היו שחשבו כי אחרי הפיגוע ביום ראשון בירושלים תנתק ממשלת ישראל את היחסים עם הפלסטינים, אך רבין היסס. ואז הגיעה פרשת וקסמן. הפלסטינים הפסיקו את תהליך השלום אחרי הטבח במערת המכפלה. ישראל אמרה כל הזמן, כי הפסקת תהליך השלום לאחר פיגוע היא בבחינת מתן פרס לאויבי השלום ומשחקת לידיהם. אולם הפעם היתה הרגשה שונה בלשכת ראש הממשלה ובלשכות רוב השרים האחרים. עובדה, אלוף דני רוטשילד החוזר מקהיר והשיחות עם הפלסטינים הופסקו לתקופה בלתי־מוגבלת. אפילו השר יוסי שריד הצדיק מהלך זה. נגמרו המשחקים. אי־אפשר עוד להמשיך ולפסוח על שני הסעיפים. הכדור נמצא במגרש של ערפאת והוא צריך להחליט – ללא ספק החלטה קשה, אחת הקשות בחייו – החמאס או ישראל, שלום בית במחנה הפלסטיני או המשך תהליך השלום. ■

هكذا من الأصل

אל דאגה, זו רק תקלה במנוע

מצוידים במטען האינפורמציה על עיכוב של ארבע שעות בטיסה, ירדנו מן המטוס והועברנו באוטובוס מקרטע אל הטרמינל הקטן. עוד אנו מניחים את ציודנו על רצפת הטרמינל, התברר לנו תוך שניות, כי על־פי מיטב המסורת הסובייטית ננעלנו כולנו בתוך כלוב הזכוכית. מישהו לדעתם עוד עלול כנראה להימלט חזרה לארצם האהובה

פזית רבינא

כפי ששורות אלה נכתבות עכשיו, הם היו יכולות גם לא להיכתב. זהו סיפורה של נחיתת אונס בארץ זרה, שהפעם הסתיימה בטוב. זוהי גם אזהרה לאותם מאות ובעצם אלפי ישראלים שמשפחותם, עבודתם ועסקיהם מביאים אותם כמה פעמים בשנה לרפובליקות של אקס ברית־המועצות.

השעה היתה שמונה בערב, המקום, שדה התעופה של וילנה בירת ליטא. בחוץ ירד גשם סוחף והטמפרטורה היתה קרובה לאפס. על מסלול ההמראות עמד בצבעי ארום־לבן בואינג 737 של חבר התעופה הליטאית הלאומית, ליטאווניאן אוריאליינס. טיסה 7221 מוילנה לישראל אמורה היה לנחות בשדה התעופה בן־גוריון סמוך לחצות.

הבואינג היה מלא עד אפס מקום בישראלים, עולים חדשים, תיירים ואנשי עסקים הפוקדים את הקו בתדירות גבוהה. באיזור הזנב התמקמו המעשנים הכבדים, המושים בכמה בקבוקים שיעזרו להם להעביר את ארבע השעות הבאות באוטובוס הליטאי המעופף. בקדמת המטוס על הרצפה נח כלב טרייר נחמד, שאילו היה צריך לטוס בחברה אחרת, כבר מזמן היו מכניסים אותו לכלוב, באיזור מיוחד בתא המטען.

השעה שמונה באה וחלפה, הזיקות התארכו, אך איש לא התפלא יותר מדי. איחורים הם עניין רגיל לגמרי בחלק זה של העולם. לאחר כשעה של המתנה על המסלול, באה ההודעה: "הנוסעים מבקשים לארוז את חפציהם ולרדת מן המטוס בשל תקלה טכנית".

בשלב זה כבר החלה להתגנב תחושה מבשרת רעות לגבי הבאות. אבל החששות היו בעיקר מן האפשרות להיתקע בחבל ארץ סגריר זה ליום יומיים, שבוע שבועיים, עד שיתעשתו ויתקנו את מה שצריך לתקן.

"זה לא מוצא חן בעיני", אמרתי לאירקה גרובמן, שישבה בסמוך אלי. "חייבים לברר בדיוק מה קורה וכמה זמן נהיה תקועים פה. צריך לדבר עם הטייס".

בקוקפיט ישבו הטייס וטייס המשנה נינוחים ומחייכים. כבר מתחילת השיחה עימם, שהתנהלה באנגלית רצוצה, היה ברור שהם לא ממהרים לשום מקום.

"אז מה בדיוק הבעיה?", התעניינתי.

"שום דבר מיוחד", ענה הטייס, "אין סטארטר. המטוס לא נדלק".

"סליחה?" שאלתי בתדהמה. "מטוס עם כמה מאות אנשים זה לא בדיוק מכונית. מה זאת אומרת אין סטארטר?"

"נו, טוב", ענה הטייס, "חסר חלק במטוס. יביאו והכל יהיה בסדר".

"כמה זמן זה יקח?", התעניינתי.

"תלוי אם ומתי ימצאו את צוות הקרקע", הסביר הטייס את עובדות החיים. "את יודעת, זה בכל זאת יום ראשון בלילה".

"בקיצור, אנחנו תקועים", עניתי.

"לא, לא ממש", השיב הליטאי הבלונדיני. "שלוש ארבע שעות לכל היותר. בכל מקרה", הוסיף הטייס, כשהוא קורא את מחשבותי, "גם אם לא נצליח לתקן את הבואינג, יש פה על המסלול שני מטוסי יאק וטופולב. במקרה הכי גרוע, נטיס אתכם לישראל בשני המטוסים, כי היאק קטן מדי בשביל הנוסעים והמטען גם יחד".

מצוידים במטען האינפורמציה הבלתי מלבבת הזו ירדנו מן המטוס והועברנו באוטובוס מקרטע אל הטרמינל הקטן. עוד אנו מניחים את ציודנו על רצפת הטרמינל, התברר לנו תוך שניות, כי על־פי מיטב המסורת הסובייטית ננעלנו כולנו בתוך כלוב הזכוכית. מישהו לדעתם עוד עלול כנראה להימלט חזרה לארצם האהובה. עצם המחשבה שהנוסעים המודאגים ירצו להודיע למשפחותיהם על איחור, לא עלה בדעתו של איש. לאחר צעקות הדפיקות על קיר הזכוכית, הופיע במקום שומר, אבל הצעקות בליטאית וברוסית לא עשו עליו שום רושם. בתור מחווה של כבוד לזר היחיד בשטח, כלומר לי, נפתחה הדלת. כל השאר מבחינתו, היו יכולים ללכת לעזאזל.

מהר מאוד התברר לנוסעים גם שהעסק היחיד, חנות הדיוטי־פרי, סגורה, שלא לדבר על האוכל. בכלות הכל, זו היתה הטיסה האחרונה לאותו ערב ובשדה התעופה של וילנה מצווים על חיסכון באנרגיה. אז מה יש במקרה נוסעים, שיישבו בחושך.

כשהדיילות התחילו לחייך, הנוסעים עוד היו המומים

את שלוש השעות הבאות העבירו הנוסעים של טיסה 7221 בישיבה על הספסלים. מישהו מצא דרך להגיע למזנון בטרמינל הישן. במשרד של חברת התעופה האחראית ליטוואניאן אוריאליינס לא היתה נפש חיה.

כעבור שלוש שעות בערך, סמוך לחצות, באה ההודעה לשוב למטוס. בתום פרוצדורה נוספת של בדיקת דרכונים, יצא המטוס לדרך. עייפים מן ההמתנה הממושכת והשעה המאוחרת שקעו מרבית הנוסעים בשינה עמוקה. על פני השטח, היה נראה כאילו הכל תקין.

איתותים ראשונים שמשהו כנראה מאוד לא בסדר החלו להסתמן לאחר שעה וחצי כאשר צוות הדיילות החליט להעיר את הנוסעים ולהגיש להם ארוחה לילית בעיתוי חסר היגיון להלוטין. בשלב זה כבר היה ברור לצוות שהמטוס עומד לנחות נחיתת חירום, וכמאמר הפתגם הידוע, הם החליטו שעדיף להודיע על כך לנוסעים על בטן מלאה. הנוסח שנבחר היה מחושב ונועד למנוע פאניקה במטוס. "אנו חוזרים לוילנה", הודיעה הדיילת לנוסעים בתום הארוחה.

למודי ניסיון חיים בחלק זה של העולם, איש לא התפלא יותר מדי. אם חוזרים אז חוזרים. בקצה המטוס, בחלקת המעשנים השימחה היה בעיצומה. אבל במושבים הראשונים הסמוכים לתא הטייס התחילו אנשים לקלוט לאט לאט מה בעצם מתרחש.

בשלב זה הגיע תורו של ביקור נוסף בתא הטייס.

"אנחנו חוזרים בגלל הסטארטר", התעניינתי.

"לא, ענה הטייס. "הפעם זה engine failure", כלומר, תקלה במנוע.

"בקיצור", אמרתי, "הדבר הכי גרוע שיכול להיות".

הטייס לא ענה.

בתוך המטוס, העניינים נמשכו כרגיל, אם כי השמועה על נחיתת חירום כבר החלה להתפשט. אשה צעירה עם תינוק במושב מאחורי קשרה את עצמה ואת הילד יחד. אשה נוספת במושב הסמוך החלה להיכנס לאט אבל בטוח להיסטריה. הצעירים יותר התחילו לצחוק בקול רם.

את ההוראות על מעבר למצב חירום דחה הצוות לרגע האחרון במטרה למנוע פאניקה מיותרת. בשלבים הלפני קריטיים התחילו הדיילות בסדרה של הוראות. כל התיקים שהיו על הרצפה נאספו והוכנסו לתאי השירותים. הנוסעים התבקשו להלביש ולעטוף את עצמם בכל המעילים והצעיפים האפשריים.

"אנחנו נוחתים בים?", תמהה אחת הנוסעות, עקב ההוראה להתלבש חם בכל האפשר.

"לא", באה התשובה, "המעילים נועדו לספוג זעזועים".

"זאת הפעם האחרונה שאני טסה עם החברה המזורגגת הזו", הודעתי לאירה גרובמן.

בדיעבד, קלטתי שהמשפט הזה נכון לכל מקרה.

בינתיים המשיך המטוס בדרכו חזרה לוילנה. וכפי שהתברר מאוחר יותר בשיחה עם הטייס, השיבה לקחה זמן רב בשל הצורך לשחרר באוויר טון דלק מעל הים, כדי למנוע פיצוץ התלקחות עם הנחיתה.

בדקות האחרונות שלפני הנחיתה, השתרר במטוס שקט. הדיילת חילקה הוראות אחרונות וביקשה מן הנוסעים החגורים מזה שעה לעבור לתנוחה מקופלת, כאשר הראש נוגע בברכיים, יד אחת מכסה על הראש ויד שניה נועלת אותה תוך אחיזה איתנה במרפק.

בדממה מוחלטת החל המטוס לגלוש מטה. מי שהרים קצת את הראש, קיבל סימנים עצבניים מהדיילת הקשורה להוריד אותו מייד לכיוון הברכיים. הפעם התברר, זה כבר לא צחוק.

את השקט הטוטאלי הזה הפרה גניחה של המטוס בקרקע. סדרה של קפיצות, שהסתיימה בשלום. מסביב היה המטוס מוקף במכוניות כיבוי אש, משטרה ואמבולנסים. על פני הדיילות החלו להופיע חיוכים מאוזן לאוזן.

ואז, כשהתברר שהדרמה הסתיימה בשלום, קרה הדבר המעניין מכל. כשנפתחה דלת המטוס והנוסעים היגעים החלו לצאת מן המלכודת, התברר שחברת התעופה הליטאית אולי לא מתמחית מאוד בתחזוקה ובבטיחות, אבל מאוד מתמחית במניפולציות.

לנוסעים לא ניתן רגע מיותר לחשוב מה בדיוק עבר עליהם.

במרחק 20 מטר מן הבואינג המקורקע כבר עמד מטוס יאק כשכל מנועיו רועמים. לדלת היאק, ביעילות בלתי אופיינית להלוטין כבר היה מחובר גרם מדרגות. הנוסעים של חברת התעופה הליטאית הועברו ממטוס למטוס כמו עדר של פרות. העובדה שאך לפני דקות ספורות בפסע היה בינם לבין אסון המוני, היתה חסרת משמעות.

בהעברה האוטומטית והמהירה הזו של הנוסעים היה משהו שהריח רע שגרם לי לסרב לעלות עליו עם שאר הנוסעים ולדרוש קונקשן לתל־אביב בחברת תעופה מערבית נורמלית ואמינה. בדיעבד התברר לי שהסיבה לסירוב היתה משהו שאמר לי הטייס עוד בהתחלה, כאשר הסביר שמה שלא יהיה, לא נשאר תקועים בוילנה.

המלים היו אז: "יש פה על המסלול יאק וטופולב. במקרה הכי גרוע נטיס אתכם לישראל בשני מטוסים כי היאק קטן מדי בשביל הנוסעים והמטען גם יחד".

נוסעים מאושרים שקיבלו את חייהם במתנה. צילומים: פזית רבינא

איתותים ראשונים שמשהו כנראה מאוד לא בסדר החלו להסתמן כאשר צוות הדיילות החליט להעיר את הנוסעים ולהגיש להם ארוחה לילית בעיתוי חסר היגיון להלוטין. בשלב זה כבר היה ברור לצוות שהמטוס עומד לנחות נחיתת חירום, וכמאמר הפתגם הידוע, הם החליטו שעדיף להודיע על כך לנוסעים על בטן מלאה

ובכן, הגרוע ביותר כמעט התרחש, אך במקום להעלות את הנוסעים על יאק וטופולב גם יחד, העדיפו הליטאים לדחוס את הנוסעים ואת המטען העודף על יאק אחד כדי לחסוך, אין גבול כנראה.

גם הקונקשן לתל־אביב התברר כמשימה לא קלה. הליטאים ובראשם מנהל התחנה של חברת התעופה הליטאית עשו כל מה שביכולתם כדי לחסוך דולרים בהעברה מחברה לחברה, כולל הונאה לגבי מתן מלון לאוסטריית בוינה ושימוש בכרטיסים לא תקינים. כך שגם אם שעת טיסה ו־40 דקות בלבד מפרידים בין וילנה לוינה, התחושה היא שההבדל הוא בין הציוויליזציה לג'ונגל הקפוא של מזרח אירופה, שם החיים כנראה יותר זולים.

במהלך השבוע מאז נחיתת האונס עשיתי כמה בירורים במינהל התעופה האזרחי לגבי האחריות לשלומם של הנוסעים מישראל. כוכב הס, החוקר הראשי של מינהל התעופה, אומר, שגם אם הקו תל־אביב־וילנה מאוכלס רובו ככולו ביהודים ובישראלים, אין הרבה מה לעשות או לחקור. "נחיתת החירום התרחשה על אדמה זרה וגם אם נבקש פרטים", אמר החוקר הראשי, "לא בטוח שיגיעו". מה שבטוח הוא, שבשדה התעופה בן־גוריון אין אפילו מספר טלפון למקרה חירום של שדה התעופה בוילנה.

הרושם הוא שכל התחום של טיסות שכר ממזרח אירופה לישראל הוא עניין פרוץ. הרישוי והבדיקות שנעשים כאן בארץ לא מספקים והשאלה, לידיעתו של שר התחבורה, היא לא אם יקרה אסון, אלא מתי.

האמריקאים, לדוגמה, כבר הודיעו לפני זמן רב לסגל הדיפלומטי שלהם ברחבי ברית־המועצות לשעבר, כי עקב תנאי הבטיחות המלצתם היא להימנע בכל האפשר מטיסות פנימיות. בישראל הבעיה הרבה יותר חמורה, כי נפח הנוסעים הטס בקווים אלה, פנימיים וחיצוניים כאחד, הוא אולי הגדול בעולם. כך שמישהו חייב לעשות משהו בעניין הזה ומהר. ■

קלקולים מלכותיים

בני המשפחה המלכותית של ימינו אינם גרועים מרבים מקודמיהם בעניינים אלה. למלכי בריטניה, ולנשותיהם, יש היסטוריה ארוכה של נישואים לא־יציבים וחוסר־נאמנות

"אקונומיסט", מיוחד ל"דבר"

מה קרה למוסר של משפחת המלוכה? ביוני התוודה במבוכה הנסיך צ'ארלס ב"פריים טיים" בטלוויזיה כי נאף. והנה, נשמעת הטענה, גם אשתו היתה שובבה באותה מידה. ב־3 באוקטובר טען ספר מפוקפק חדש כי לנסיכה דיאנה היתה פרשת אהבים זמן רב לפני שנפרדה רשמית מבעלה.

ג'יימס יואיט, רב־סרן לשעבר בצבא, הטוען כי היה מאהבה של דיאנה, כונה בינתיים "בוגד" על־ידי העיתונות הטבלואידית. "בחיפוש דרכו בחיים", הסביר אחד מחבריו, "הוא מחזיק את המצפן במכנסיו". תוספות קלוקלות אינן מיטיבות, כמובן, עם משפחת המלוכה, ותוספת קלקולים בלאו הכי. ואולם, בני המשפחה המלכותית של ימינו אינם גרועים מרבים מקודמיהם בעניינים אלה. למלכי בריטניה, ולנשותיהם, יש היסטוריה ארוכה של נישואים לא־יציבים וחוסר־נאמנות. להנרי ה־8, אחרי ככלות הכל, היו בחייו שש נשים; לג'ורג' ה־4, שנישואיו ארכו כשנה, היו שתי מאהבות גרמניות; ואדוארד ה־7 ואדוארד ה־8 היו רודפי־שמלות נודעים.

עובדה היא שהתנהגות לא־נאותה של אנשי משפחת המלוכה מזיקה היום למלוכה הרבה יותר מבעבר. הסיבה לכך היא שאת הרגישות על התנהגות מלכותית כזו אין מדכאים היום. השוו־נא את הפרשה של אדוארד ה־8 בשנות ה־30 עם גב' סימפסון, אמריקאית גרושה פעמיים. הקשר הזה גרם מבוכה למימסד הבריטי. אבל, על אף שהשערוריה סוקרה בהרחבה בעיתונות הזרה, העיתונים הבריטיים שמרו על שתיקה. הם חשפו את הפרשה רק שבוע לפני שהיא אילצה את אדוארד להתפטר.

במידת מה היתה זו צנזורה עצמית. הכבוד שרחשו אז בעלי־העיתונים והעיתונאים למלוכה די היה בו כדי שישתקו כשנדרשו לכך. אבל ארמון בקינגהם נהג בעבר להפחיד כל ידיד שקילקל את השורה. ב־1950, למשל, פרסמה מאריון קרופורד, אומנתם של המלכה ושל אחותה מרגרט, ספר משתפך ומתרפס על גידולן. המלכה ומרגרט לא הסכימו עוד לאחר זאת עם אומנתם הזקנה.

הנסיכה דיאנה. התנהגות לא־נאותה של אנשי משפחת המלוכה מזיקה היום למלוכה הרבה יותר מבעבר. צילום: אי.פי

מאז הצטמצמו סמכויות הצנזורה של הארמון. העיתונאים, כמו הציבור, איבדו הרבה מיראת הכבוד שלהם. היום הם רואים בחיים הפרטיים של משפחת המלוכה מטרה כשרה, במיוחד אחרי שצ'ארלס ודיאנה התחילו לתדרך עיתונאים שונים, בגרסאותיהם השונות על התמוטטות נישואיהם. עיתונים בימינו טרודים יותר במשיכת קוראים מאשר בשמירה על הגינות – אפילו "בלומסברי", הוצאת הספרים, המצויינת בכל מובן אחר, שהוציאה את ספרו של יואיט. כל מה שיכול היה דובר ארמון בקינגהם לומר השבוע הוא: "אין בדעתנו לבזבז עוד זמן על הספרון התפל הזה". בריטים רבים שמחו לבזבז עליו את זמנם. תפל או לא, המהדורה הראשונה של הספר אזלה תוך כמה שעות. ■

מתי תדאגו לעובדים?

(המשך מעמוד 14)

אינני מכיר את רמון. אני שומע את דבריו בכינוסים או בתקשורת ואינני מסכים עם השיטה שלו. הלכנו לבחירות ברשימה משותפת עם רמון. הייתי שותף מלא לניצחונו ולא פחות מזה להכרעה הפנימית לתמוך בו. בפגישות פנימיות שקיימנו עוד לפני שהוצגה המועמדות שלו דחפתי יחד עם חברים אחרים, ביניהם חיים אורון, לקבלת ההחלטה שאיפשרה את הקמת רשימת "רם" והצבתו של רמון בראשה. אבל אינני מוכן להתבטל בפני אף אחד. אני דורש שרמון יממש את הבטחותיו בכינוסי מפ"ם. הוא לקח את החלטת הוועידה ואמר בפני מאות אנשים: "אני מאמץ את מצע מפ"ם אל לבי".

למה אתה בא בטענות אל רמון? שני אנשי מפ"ם משחקים תפקיד מרכזי בכל מהלכיו: הגזבר חיים אורון ובנימין (בנגילה) יסעור, האחראי על תוכנית הרפורמות. למה אינך בא בדרישות אליהם?

שלא יהיו אי־הבנות. אין לי טענות לרמון. יש לי טענות למפלגתי. לא ייתכן שהחלטות גורליות יתקבלו בחדרי חדרים ללא שיתוף יתר החברים. דווקא בגלל המצב הקשה שאותו תיאר ג'ומס יש לשתף את החברים בהחלטות. פניתי אל מזכירות המפלגה בבקשה לקיים דיון על כך, ואם המזכירות לא תקבל את תביעתי אדרוש לכנס את מרכז המפלגה. כשמבצעים רפורמות כולנו צריכים להיות שותפים בקביעתן. כשקובעים את יעדי ההסתדרות כולנו צריכים להיות שותפים בהגדרתם. רק לאחר הגדרת היעדים יש לקבוע מי יממש אותם וכמה כוח אדם נחוץ למימושם. אין לרתום את העגלה לפני הסוסים. אך למרבה הצער לא מתקיימים דיונים בנושאים אלה.

אמרת שאתה דורש מרמון לממש את הבטחתו לאמץ את מצע מפ"ם, אבל רוב טענותיך הן על צורה שבה נעשים הדברים. למה אתה מתכוון בדרישתך לממש את מצע מפ"ם?

את המצע אפשר לתרגם לחיי היום־יום במשפטים ספורים: מאבק למען שכר העובדים, מאבק לשיפור תנאי העבודה של העובדים, מאבק למען הגדלת כוח הקנייה של העובדים. הכוונה לניהול מאבק מקצועי ללא פשרות כדי להביא לצמצום הפערים בחברה הישראלית. עד כה לא שמעתי כל התייחסות של הנהגת ההסתדרות לסוגיית יוקר הדיור, למשל, או לבעיית השכר הריאלי הנמוך של מאות אלפי עובדים.

זו האשמה חמורה. אתה טוען שההסתדרות לא מתפקדת?

טרם מימשנו את מה שהבטחנו לבוחר. טרם אימצנו מדיניות שתענה על צרכיהם של חברי ההסתדרות. אפילו לא הצלחנו לייעל את השירות. מדיבורים בתקשורת על פיטורים לא יצא שירות יעיל יותר לחבר.

ההנהגה החדשה נמצאת רק מאה ימים בשלטון. אולי אפשר להעניק לה מאה ימים של חסד?

טוב, נעניק לה מאה ימי חסד. אבל ננקטים צעדים מעשיים, בשם הרפורמות, לשינוי מבני יסודי של ההסתדרות. לא ברור לי לאן השינוי הזה מוביל. חברים שואלים אותי: "מה קורה שם? כמה פעמים ביום אנו צריכים לשמוע שבהסתדרות מפטרים ומפטרים? מתי נשמע שעושים משהו לשיפור מצבם של העובדים?" לפני ימים אחדים שאל אותי חבר מזכירות מפ"ם, אילן גלאון, שהוא גם חבר מועצת העיר אשדוד: "עד מתי אתם מתכוונים לדבר על פיטורים בהסתדרות ומתי תתחילו לעשות משהו?" הייתי קצת במבוכה ולא ידעתי מה להשיב.

אולי אתה בא בטענות להנהגת ההסתדרות מפני שאתה ממורמר על כך שקיבלת מכתב פיטורים?

מכתב הפיטורים שקיבלתי מעיד על הנעשה בהסתדרות. זהו סיפור קפקאי. לפתע מצאתי את עצמי כדמות ראשית בסיפור זה. הפיטורים שלי מנוגדים לכל היגיון, מנוגדים לצורכי המערכת ולערכיה. אני מנסה להוכיח להסתדרות שעובד שהתקבל לעבודה לפני 11 שנה אינו זמני. יתר על כן, אני נבחר ומייצג את מפלגתי. איש לא דיבר איתי על פיטורים. נשלח אלי מכתב שיצא מאיזה גולם ממוחשב. תהליך לגמרי אוטומטי.

נעשו הרבה שגיאות בפיטורים דרך המחשב, שהם מנגנון ישראלי חדש הרשום על שם ההסתדרות. אבל לאחר מכן המליצה ההנהגה להקים "ועדת חריגים" לטיפול במקרים כמו שלך. האם פנית לוועדה?

לפני חודש וחצי שלחתי מכתב אל "ועדת החריגים" וטרם קיבלתי תשובה. מדי כמה ימים אני משגר תזכורת, אבל איש אינו עונה.

אולי אתה חריג בהסתדרות: צעיר, מלא רצון, משכיל, הוצא לשרת את העובדים. אולי כל זה מגיע לך בגלל חריגותך?

היו רגעים שחשבתי שאני באמת חריג. היו גם רגעים ששאלתי את עצמי למה זה מגיע לי. אני עובד מסור ואין שום סיבה לפיטורים. החלטתי להיאבק בפיטורים. אלה וקיבלתי את תמיכתם של חברים רבים במפ"ם, כולל ויקטור שם־טוב, ששלח אתמול מכתב בעניין לידיד מפ"ם. הבעיה אינה רק הפיטורים שלי. זו בעיה עקרונית והם המפלגה מחויבת להגן על שלי... המפלגה חייבת להגן על דרכה ובצעקה. לשאלה הזו טרם קיבלתי תשובה ברורה. אם כי יש לציין שיו"ר מפ"ם, חגי אורן, קיבל אמש הבטחה מרמון שהפיטורים יבוטלו. ■

מרביצים תורה – ונענשים

המועצה לשלום הילד נלחמה ושכנעה ולבסוף נחלה ניצחון: ברוב של 32 קולות נגד תשעה הצביעה הכנסת בעד הסרת הסעיף המתיר "מכות חינוכיות" מחוק העונשין

יעל פישביין

ה יחס לילדים הוא מדד מובהק לרמת הנאורות של חברה. בחברות מפגרות, ילדים נחשבים רכוש הוריהם והם יכולים לעשות בהם ככל העולה על רוחם: להעבידם בפרך, למכור אותם לעבדות או לזנות ובוודאי להכות אותם, בייחוד אם מדובר ב"מכות חינוכיות".

בחברה הישראלית, בעיקר בחלקים היותר מסורתיים שלה, הכאת ילדים מטעמים "חינוכיים" מתקבלת ללא עוררין. איש במגזר הדתי החרדי ובמגזר הערבי לא יתלונן על מנהל בית-ספר ש"מרסן" תלמידים מתפרעים על-ידי סטירה, או על מורה שמכה עם סרגל ילדים בלתי ממושמעים. מכות מהסוג הזה מקובלות בבתי ההורים והכל מקבלים את המשכן בבית הספר.

המחוקק הישראלי נהג במשך שנים על-פי המשפט הפרימיטיבי האומר "חוסך שבטו שונא בנו" ונמנע מלהתייצב בין היד המכה של האב או המחנך לבין גופו של הילד. בית המשפט הישראלי נהג להקל בדינם של הורים ומחנכים מכים וקיבל במקרים רבים את הטיעון של מכות חינוכיות סבירות. הורים ומורים ששכנעו את בית המשפט שהופעל על הילד כוח פיזי "סביר" משיקולים חינוכיים יצאו זכאים.

בשנים האחרונות חלה תמורה בגישה הלא נאורה הזאת. בעולם כולו וגם בארץ גברה המודעות להתעללות בילדים ומידת הסלחנות כלפי הכאת ילדים הלכה והצטמצמה. ניתן היה לצפות שהמחוקק הישראלי ינקוט יוזמה ויאסור במפורש על הכאת ילדים, כפי שעשו כמה מדינות נאורות בעולם. למרבה הפלא קרה ההיפך. לפני שלוש שנים העלה משרד המשפטים בראשות שר המשפטים דאז, דן מרידור, הצעת חוק שכללה שני פרקים של חוק העונשין החדש. בהצעה נכלל סעיף שנתן גיבוי חוקי לגישה השמרנית המתירה מכות חינוכיות. בסעיף של הצעת החוק נכתב "לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה, אם עשהו לשם חינוך של קטין הנתון למרותו ובלבד שלא חרג מהסביר". במלים אחרות, המחוקק הציע לערוך הבחנה בין מכות "חינוכיות" ו"סבירות" לבין מכות "לא חינוכיות" ו"לא סבירות" ולהתיר מראש מכות מהסוג הראשון.

המועצה לשלום הילד החלה לנהל קרב נגד הסעיף הזה בחוק העונשין החדש ותוך שהיא מגייסת מומחים להבסתו. הניסיונות לשכנע את שר המשפטים דן מרידור עלו בתוהו. מרידור טען לאורך כל הדרך שיש להתיר בחוק מכות חינוכיות. בדיון שנערך לפני כשלושה חודשים בכנסת על הסעיף הזה הוא הגדיל לטעון: "אם מורה אומר לילד לצאת מהכיתה, והילד מסרב לצאת מהכיתה והוא ייקח את צווארונו ויוציא אותו, אני חושב שהוא לא עשה שום דבר. אם הוא הכה אותו, צריך להעמיד אותו לדין ולשלוח אותו לבית סוהר. צריך להגיד באומץ לב: אסור להכות, אסור להתעלל, אסור לפגוע פגיעה נפשית או פיזית, אבל חינוך באמצעים סבירים, פשוטים, קלים שבית המשפט קובע אותם ויקבע אותם, אין בזה שום רע".

הבעיה עם הטיעון של מרידור היא שקשה מאוד לקבוע סיווג למכות – מתי מכה היא "חינוכית וסבירה" ומתי היא חורגת מהחינוכיות והסבירות. ברגע שמותר להכות כדי לחנך הדרך פתוחה להתפלפלות. תמיד יוכל אב לטעון שהילד מגזים ושהמכות היו קלות וסבירות. תמיד יוכל המורה לטעון שבסך הכל הוא הפעיל כוח סביר משיקולים חינוכיים ושהילד המתלונן הוא סתם מתפרע. החוק קובע גבולות ואם ההגדרה היא שיש שני סוגי מכות, אחד חינוכי וכשר ואחד לא חינוכי ולא כשר, כל המתעללים למיניהם יטענו לכשרות ולחינוכיות מכותיהם. מהטעם הזה נמנעו מדינות נאורות מלקבוע מראש הבחנה בין סוגי מכות ויש מדינות שהלכו עוד צעד קדימה ואסרו מראש להכות ילדים אפילו מטעמים חינוכיים כדי לא לתת פתח לוויכוח. אסור להכות ואם הורה או מורה טוען שהיכה בגלל סיבות חינוכיות – עליו להוכיח שכך עשה.

הוויכוח על סעיף ה"מכות החינוכיות" נמשך בכנסת לסירוגין במשך שלוש שנים. שר המשפטים החדש, דוד ליבאי, קיבל את עמדת המועצה לשלום הילד והסכים להסיר את הסעיף הזה מחוק העונשין. המועצה לשלום הילד נלחמה ושכנעה ולבסוף נחלה ניצחון – ברוב של 32 נגד תשעה קולות הצביעה הכנסת באחרונה בעד הסרת הסעיף המתיר מכות חינוכיות מחוק העונשין. ייתכן שיעבור עוד זמן עד שיאמצו בתי המשפט גישה מחמירה לגבי הכאת ילדים, אבל אין ספק שמחיקת הסעיף המתיר מכות חינוכיות מהווה צעד חשוב קדימה. ■

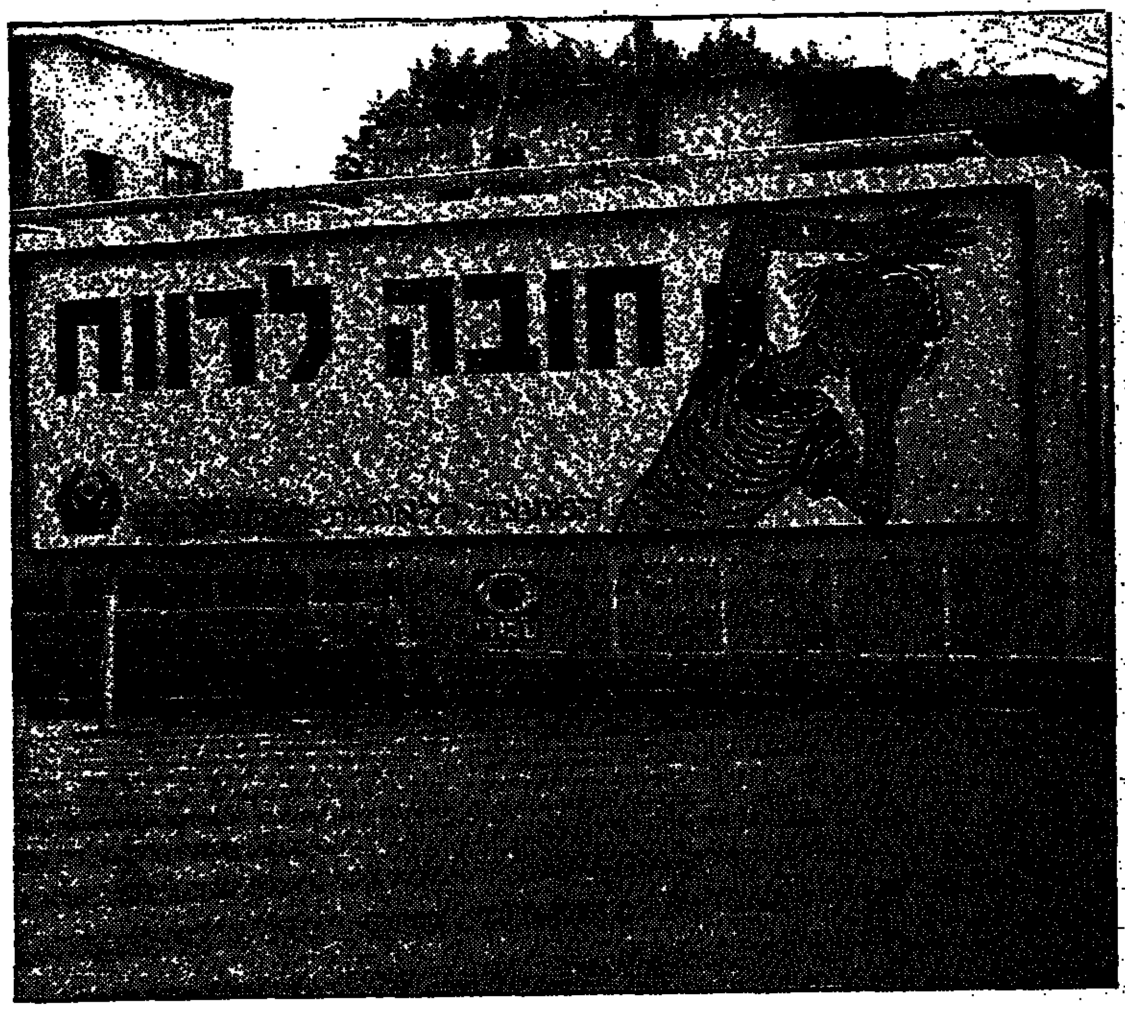

בחזרה לקונפוציוס

הרעיון כי יש ללמד ילדים ערכים, ולא רק עובדות, מקבל יותר ויותר תשומת-לב באסיה. בטאיוון הילדים לומדים "חינוך מוסרי" 40 דקות בשבוע. בסינגפור, חינוך מוסרי הוא המקצוע האחד הנלמד לא באנגלית אלא בשפת-האם של התלמיד. בהונג קונג, חינוך מוסרי נמשך כל תקופת הלימודים

"אקונומיסט". מיוחד ל"דבר"

ל ילדים מדרום קוריאה ומכמה מדינות מערביות, ביניהן אמריקה ובריטניה, ניתנה סדרת מבחנים כדי להעריך את מיומנותם במתמטיקה. גילם של כל הילדים 13, ולכל הקבוצות ניתנו אותם מבחנים. הישגי הדרום-קוריאנים היו הטובים ביותר, לדברי הבנק העולמי, שארגן את הניסוי. ילדים במדינות אסיאניות אחרות היו מצליחים באותה מידה במבחנים כאלה, סבורים מומחי חינוך רבים, המצביעים על משמעת-עצמית ומאמץ כסיבה עיקרית לביצועיהם המעולים של הילדים האסיאניים.

הרעיון כי יש ללמד ילדים ערכים, ולא רק עובדות, מקבל יותר ויותר תשומת-לב באסיה. אותם ילדים קוריאנים חכמים ממבחני הבנק העולמי התחנכו, יש להניח, בכיתות של 40 ילד בבניין פשוט. שעתיים בשבוע לומדת כיתה כזו את "26 המידות" הנוגעות ליחיד, למשפחה, לאומה ולאיחוד המקווה של דרום קוריאה עם הצפון. הילדים אמורים לשלוט בשני ספרי-לימוד על ערכי מוסר, ובהגיעם לבית-הספר התיכון הם לומדים קורס ב"אתיקה לאומית".

בטאיוון הילדים לומדים "חינוך מוסרי" 40 דקות בשבוע. בסינגפור, חינוך מוסרי הוא המקצוע האחד הנלמד לא באנגלית אלא בשפת-האם של התלמיד. בהונג קונג, חינוך מוסרי נמשך כל תקופת הלימודים. 120 אלף חברי מועדון הנוער הקהילתי של המושבה הבריטית אמורים "ללמוד, להיות מעורבים ולשרת".

רעיון החינוך המוסרי אינו חדש באסיה. הוא קיים עוד מלפני קונפוציוס. בתקופת המעבר של יפאן מפיאודליזם במאה ה-19, שימש החינוך המוסרי כמכשיר לבניין-עם. החידוש היום הוא באמונה כי אפשר להשתמש בו להגנה על "ערכים אסיאניים". בוועידה בחסות אונסק"ו שהתכנסה בקואלה לומפור בשנה שעברה, צויין בדו"ח המסכם כי התעניינות בחינוך המוסרי "הודהדה בכל ימי הוועידה". המדינות המתועשות החדשות רוצות את יתרונות השפע המערבי ללא מה שהן רואות כפגעים הגלומים של המוסר המערבי. לי קואן יו, ראש הממשלה הקודם של סינגפור, הזהיר כי "אם יאומצו ערכי המערב, תועמד הלכידות בסכנה והמדינה תידרדר במדרון".

ספר לימוד סינגפורי, "האתיקה הקונפוציאנית", מציע עצה זו לאזרחי סינגפור ככל שהם מתעשרים:

למרות התחרות הגוברת במקום העבודה, והחיים הנעשים יותר ויותר מבאיים, יכולים אנו לדבוק בדרך הקונפוציאנית של פיתוח-עצמי רוחני ולחיות חיים של משמעות זה עם זה.

אבל האם חינוך מוסרי באמת פועל? להביא ילדים לידי הישגים בחשבון זה עניין אחד, אבל מה עם הבעיות הרחבות יותר של החברות האסיאניות? ממשלת סינגפור התעודדה על-ידי דו"ח שהראה כי 700 תלמידי בית-ספר רואים בכיבוד אב ואם את הערך החשוב ביותר בחייהם, ואחריו יושר, אחריות ושליטה-עצמית.

אבל זה היה ב-1987. בעשור האחרון, עלו שיעורי הגירושין בסינגפור, בהונג קונג ובדרום קוריאה, ובני-הנעורים נחשבים יותר ויותר לנודדים פרועים. אין זה צירוף מקרים שההתעניינות המחודשת בחינוך המוסרי גברה בתקופה שלדעת רבים, הערכים המסורתיים מידרדרים. "יש דאגה גוברת בקרב מחנכים שהדור הבא הולך לעזאזל", אומר כלכלן של הבנק העולמי. אפילו בדרום קוריאה מציין משרד החינוך הנואש כי החינוך המוסרי זוכה לתשומת-לב מועטה בלבד מהוריהם ומוריהם של אותם סטודנטים "המעוניינים רק בכניסה למכללות ולאוניברסיטאות".

120 אלף חברי מועדון הנוער בהונג קונג אמורים "ללמוד, להיות מעורבים ולשרת".

יתכן שאיחרו את המועד שבו יכול היה החינוך המוסרי להציל ערכים מסורתיים. האירוניה היא שהממשלות מממנות את הגישות אל ערכים חדשים, ואולי לארצות, על-ידי תמיכה בתעשיית טכנולוגיית המידע. טאיוון מוציאה 114 מיליון דולר בארבע שנים על מחשבים לבתי-ספר. יש תהליך גובר והולך של אנשים צעירים מן המדינות המתועשות החדשות היוצאים למדינות המערב ללימודים. מספר הסטודנטים מהונג קונג שיצאו לחוץ-לארץ ללימודים עלה ב-86 אחוז בין 1985 ל-1990. החינוך המוסרי צריך להתמודד גם עם מספר גדל והולך של תוכניות חילופי סטודנטים: דרום קוריאה שולחת את צעיריה ללמוד בכ-60 מדינות. בידודם מהשפעות מסובכות של העולם החיצון הוא בעיה שעלולה היתה להביס אפילו את קונפוציוס. ■

יורים ואוהבים

הסרטים בפסטיבל סאן סבסטיאן היו אחידים להבהיל בנושאיהם. בכולם שלטו אלימות רצחנית, ברוטאלית במיוחד, והגיבורים שהיו נערי שוליים מכורים לסמים קשים, ספק מפגרים, ספק פסיכופטים. הצלע השלישית במשולש היתה המין: בוטה, חסר עכבות אסתטיות

מידי פז

פ סטיבל הקולנוע בסן סבסטיאן, מן הוותיקים באירופה, ידע בעבר לנצל את שוליותו היחסית (הוא האחרון בחשיבותו אחרי הגדולים – קאן, ברלין ונציה) להציג סרטים מגוון במיוחד, חוץ-פסטיבלי באופיו, כלומר, לא רק מסחרי במובהק. כיוון שהוא רק מספר ארבע, התאמצו מנהליו להעניק לו יחוד. הם ידעו לטפח יוצרי קולנוע מוכשרים עוד לפני שזכו לתהילת עולם. לקשיסטוף קישלובסקי עשו שם רטרוספקטיבה עוד לפני שהיה לאחד היוצרים החשובים באירופה והשנויים במחלוקת במולדתו. הם גם לא חששו מסרטים פוליטיים נועזים מדי או איזוטריים מדי. רק שם יכולת לצפות בסרטים באסקיים, במבחר רב-היקף ולעתים גם איכותי של הקולנוע באמריקה הלטינית, ובעבר גם הוצג מרשים של הקולנוע במזרח אירופה, כולל כמה סרטים מחתרתיים, כאלה שלא הגיעו רשמית למערב. רק שם יכולת לצפות בסרטים איזוטריים במיוחד כמו, למשל, סרט גרוזיני דובר עברית ארמאית המגולל גירסה מיוחדת של הולדת ישו, שהוקרן בפסטיבל 1991.

באותה שנה הגיעה לפסטיבל, שהחל בחודש אחרי הפיכת הנפל בברה"מ, משלחת מרשימה וגדולה של יוצרי ואנשי קולנוע מברה"מ. בין חבריה היה גם קולנוען מתחיל שהביא עותק לא גמור של סרט שניבא את אופי המהפכה ותיאר אותה כמעט כפי שאכן התרחשה. הצופים התקשו להבחין בין האמנות לתיעוד. איכשהו כמעט תמיד נמצא שם סרט שנבחר בהתרחשות פוליטית מקבילה. ב-1988, כשבעיצומו של הפסטיבל נרצח יריב לא מזוהה של המחתרת הבאסקית ברחובה הראשי של העיר, הוקרן סרט באסקי שעלילתו מתרחשת בעיר הפסטיבלים היפה, אפילו באותו רחוב שיום לפני הקרנת הסרט, התגולל בו קרב יריות עקוב מדם.

הצירוף המיוחד הזה עשה את סן סבסטיאן לאירוע מרתק ביותר. מה שצברתי שם היה הרבה יותר מעוד חוויה קולנועית. העיר המיוחדת השוכנת בטבור של חבל הבסקים שהוא אוטונומיה מוגבלת בתוך ספרד, ורוחה של השפה הבסקית שאינה דומה לשום שפה אחרת, היו עוד מוסף לעניין הרב שעוררה השהות בה. זה הפסטיבל היחיד שהשתדלתי לעקוב אחריו ותמיד יצאתי נשכרת. עד השנה האחרונה.

בשלוש השנים האחרונות קרה משהו גם לפסטיבל הלא-יומרני והמרתק הזה. נדמה לי שגם היומרה להשיג את שלושת הגדולים והחשובים ממנו אך, לפחות, להשתוות אליהם. מבחר הסרטים שהוצג בו השנה היה דל במיוחד ואחיד באיכותו. הסרטים שראיתי בתחרות מימי הפסטיבל היו אחידים להבהיל בנושאיהם. בכולם שלטו אלימות רצחנית, ברוטאלית במיוחד, וגיבורים שהיו נערי שוליים מכורים לסמים קשים, ספק מפגרים, ספק פסיכופטים. הצלע השלישית במשולש היתה המין: בוטה, חסר עכבות אסתטיות. הרצחים הסדרתיים או הקטסטרופאליים בסרטים אלה "קינחו" לרוב בתמונת מין סוערת, כאילו היו כל מעשי הרצח והאלימות שקדמו לה בבחינת אפרודיזיאק שנועד להעצים את מעשה האהבה שאחריהם. אילמלא האמצעים שהושקעו בסרטים אלה, שלא נעדר מהם תחכום אמנותי, עושר של סגנונות וז'אנרים קולנועיים, פעלולי מצלמה חדשניים, מוסיקה משובחת, אפשר היה להתבונן בצירוף אלימות-מין כבפורנוגרפיה לשמה. אבל ליוצריו היו יומרות מרחיקות לכת להיגד חברתי, פוליטי, קיומי.

זה התחיל בסרטו של אוליבר סטון "רוצחים מלידה", שהיה היומרני, המתוחכם והעשיר ביותר מסוגו. הסרט הוקרן באחד האולמות המשוכללים והחדישים ביותר בעיר, על מסך ענק ומערכות סאונד שעוררו אפילו את התפעלותו של היוצר אוליבר סטון שנכח בהקרנה. המוסיקה, השימוש שעושה סטון בז'אנרים שונים, סוגי פילים שונים, במעבר מצבע לשחור לבן, פעלולים על כל החושים, ומרהיבים בעושרם. הרציחות הברוטאליות זוכות לעיצוב אמנותי מסוגנן לעילא עד כי נוטים לשכוח כי מדובר, לפני ואחרי הכול, במעשי רצח וזוועתיים. סטון משקיע את כל העושר הזה כדי לעצב זוועה שלרבים נראית יפהפייה, וזה פסול מרכזי בסרטו וביומרותיו.

סטון מבטא בסרט האשמה חמורה כלפי התקשורת האמריקאית ההופכת רוצחים סדרתיים לגיבורים. בעקיפין הוא מאשים את התקשורת בשותפות לזוועה. באחת התמונות הבלתי-נשכחות בסרטו שואל מראיין הטלוויזיה את הרוצח הסדרתי כיצד אפשר לרצוח ללא אבחנה, טובים ברעים.

אין טובים ורעים, אומר הרוצח-הגיבור, כולם קצת טובים וקצת רעים, זה מה כבר ההבדל.

הם לא משוגעים, לכל היותר פסיכוטים, אומר מראיין אחר, פסיכולוג או מומחה אחר. הם מבחינים בין טוב לרע, הם, פשוט, לא שמים.

הגדרות אלו מציבות את הרוצחים הסדרתיים ואת מראיין הטלוויזיה בשורה אחת. זה לא שאינם יודעים או מסוגלים להבחין בין טוב לרע; הם, פשוט, "לא שמים". מהאשמה זו גם סטון לא יימלט. סטון מתיימר לביקורת חברתית ופוליטית. כדי לבטא אותה הפך את האמצעי – סיפורם של שני הרוצחים הסדרתיים ומעשי הזוועה שלהם – למטרה. אם יש ביקורת בסרטו היא מתמוססת לחלוטין בתוך הזוועה היפהפייה שעיצב.

הסרט הספרדי "ימים ספורים" מפגר בהרבה, באמצעיו האמנותיים, אחרי סרטו של סטון. אך מכל סרטי האלימות-מין במסווה של ביקורת חברתית שהוצגו בפסטיבל, הוא היחיד הדומה לסרט. גם כאן יש יומרה לביקורת חברתית, ויש סיפור מסגרת המזכיר את "כרמן" (ואפילו ציטוט מתוך היצירה), אך הרושם העיקרי נותר של סרט שרוצה להימכר באמצעים שהם רבי המכר המבטיחים ביותר.

שלושת מרכיבי ההובה אלימות-מין-סמים הם גם ציר העלילה של הסרט "להרוג את זואי", קופרודוקציה אמריקאית-צרפתית צנועת-יומרות, יחסית לסרטים הקודמים. גיבורה הוא צעיר אמריקאי שבביקור חוזר בפאריס נקלע, כמעט באקראי, להרפתקה של שוד בנק ומתגלה כמקצוען היחיד בחבורה של שודדים חובבים. גם כאן יש סיפור אהבה מנצח, כמו בסרט הספרדי "ימים ספורים". האהובה היא זונה בשעות הפנאי המציגה עצמה כסטודנטית לאמנות. בהמשך הסרט מתגלה שהיא פקידה בבנק השדוד. גיבורי המשנה הם נרקומנים החולמים על התעשרות מהירה וקלה.

סצינה מהסרט "רוצחים מלידה". עושר רב כדי לעצב זוועה

יוצר הסרט, בנאי אמריקאי צעיר המתגורר באחרונה בצרפת, אמר בשיחה עם עיתונאים כי לא ראה באלימות "בס הכה" למשקיעים ולצופים כמותו. "רציתי להראות שהאלימות היא חלק חיוני בכל אחד מאיתנו וכי ראוי שלא נתכחש לכך", אמר הכביד הסברים ברוח שפת השרינקים על "מודעות", "שחרור" ו"התחברות למרכז של עצמך".

"להרוג את זואי" הוצג מחוץ לתחרות והיה אחד הסרטים האהודים – אם לשפוט על-פי התורים הארוכים שהשתרכו ליד אולם הקולנוע של הקהל הצעיר בסן-סבסטיאן. בהקרנה מיוחדת הוצג הסרט בפני קהל של סטודנטים לקולנוע.

★

בתוך יבול סרטי האלימות שהטביע את חותמו על הפסטיבל, היה מיעוט של סרטים שעוררו ציפייה רבה לפני הקרנתם ומחלוקת אחריה. כאלה היו הסרט התאילנדי "לאכול, לשתות" המגולל סאגה משפחתית קטנה על רקע מציאות חברתית המשתנה בבהילות ו"מסיבת כשלונות", סרט צרפתי בכיכובה של קתרין דנב. העיצוב האמנותי המסוגנן והעשיר הדגיש את אדירות הדקדנס, בסיפור עלילה בדיוני על גאון שח מפלצתי.

הסרט המרגש היחיד שצפיתי בו היה "מינה טננבאום" – סרט צרפתי קטן העוסק בידידות בין שתי נערות יהודיות, שהצטיין באנושיות, בהומור, בתמונות הווי יפות ובחום. סרט לא חדש, המוקרן כבר חודשים אחדים בצרפת, אך אצלנו עוד לא נמצא מפיץ שיסתכן ברכישתו. ■

هكذا عن الأصل

המסע לנקודת האור

שלמה ניגוסר

מרגע שהתעודדתי באותו יום ראשון בחדרי במלון פיצוויליאם באיזור הג'ורג'יאני של דאבלין, ליוותה אותי תחושה עמומה שזה היום שבו נגזר עלי לבלות בחברתן של אבנים. ולא סתם אבנים, גם לא סתם אבנים עתיקות, אלא אבני-ענק שתושבי אירלנד הקדמונים התעסקו איתן לפני מכחו כמו 5,000 שנים.

בכל אשמה שלומית, שדאבלין הקודרנית-משהו גרמה לה תעוקת-נפש כבדה ולכן היא חיפשה ואף מצאה נתיב הימלטות אל הטבע. ולא סתם טבע, אלא נוף קדומים של עמק הבוין המשתרע כ-40 מילין צפונית לדאבלין, מזרחית לכביש הראשי N_2 המוביל מדאבלין ללונדונדרי בצפון אירלנד. האמת היא, שמבעוד יום כבר הבנתי שלא יהיה לי מנוס מחוויית קדומים מהמימה. ומכיוון שתמו וכלו כל תירוצי לבלות יום נוסף בדאבלין (כבר צילמתי את שרידי נוכחותו של ג'ונתן סוויפט בכנסיית סיינט פאטריק ושל סטלה "בת הסוהר", אם להתבטא בלשון צדקנית, מכל הזוויות האפשריות), וכיוון שעדו הפגין נייטראליות קונסטרוקטיבית, נכנעתי והסכמתי בעל כורחי לבלות חצי יום מחוץ לעיר, שאני רוחש לה יחס מיוחד משום מה. אני חייב להודות: לא רק שלא התחרטתי, אלא שגם כי

ניוגריינג' הוא תל הנמצא צפונית מדאבלין, שעליו גל-עד עגול בקוטר של 100 מטרים. הפלא הגדול של הגל-עד, שנבנה לפני כ-5,000 שנה, הוא אור השמש החודר מבעד למעבר צר ומאיר את מרכז החדר האמצעי שלו. פלא זה מתרחש רק אחת לשנה, ביום הקצר ביותר בשנה. היצף האור נמשך דקות ספורות בלבד ונעלם לשנה תמימה, עד לזריחה הבאה ביום הקצר ביותר של השנה הבאה

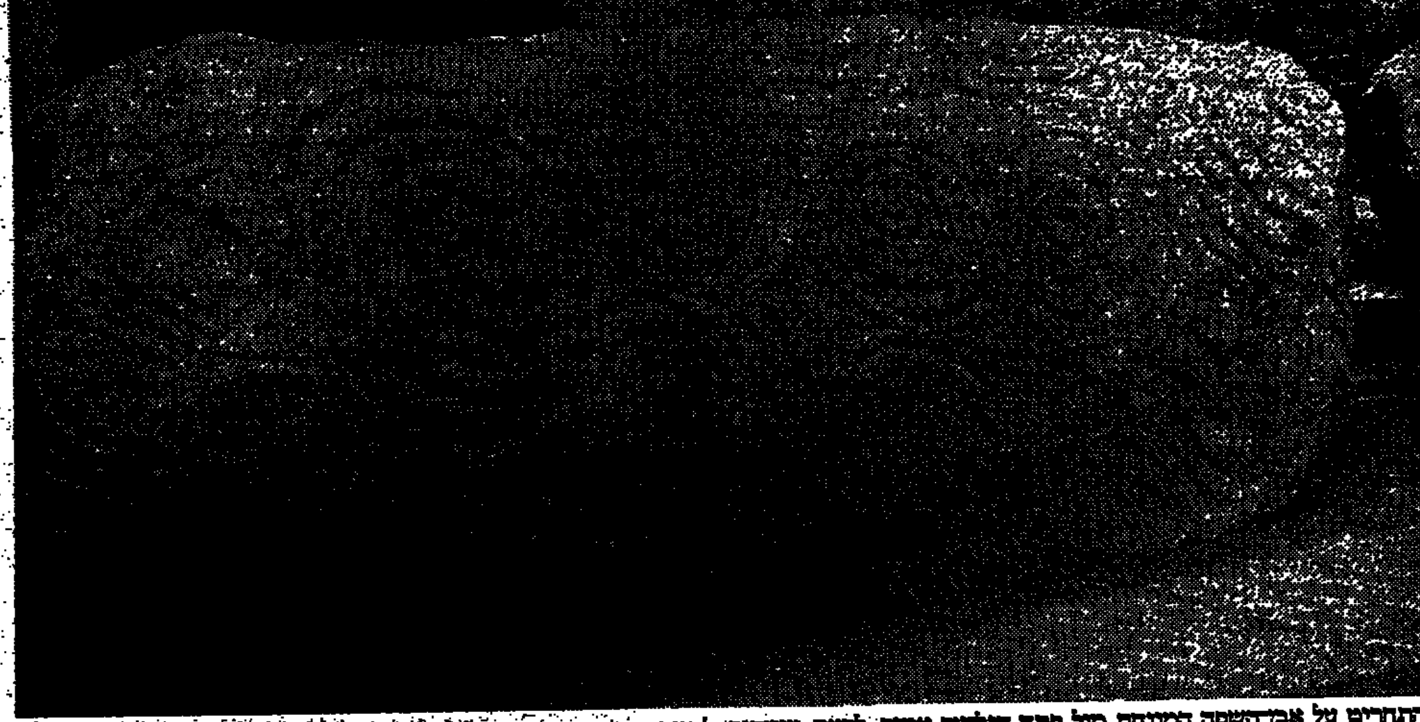

התחריט על אבן-השסה המונחת מול פתח הגל-עד אמור, לדעת מומחים, לתאר את קרן האור הזולגת המתארכת במעבר המבנה בכל שקיעה הרגע הזריחה ביום הקצר ביותר בשנה (הקו הספיראלי בצד ימין המתפתל בכיוון השעון). ואילו הקו הספיראלי משמאל, המתפתל נגד כיוון השעון, אמור לתאר כיצד הולכת קרן האור הנכנסת מאותו רגע ואילך הקצר היום הולך ומתארך. צילומים: שלמה ניגוסר

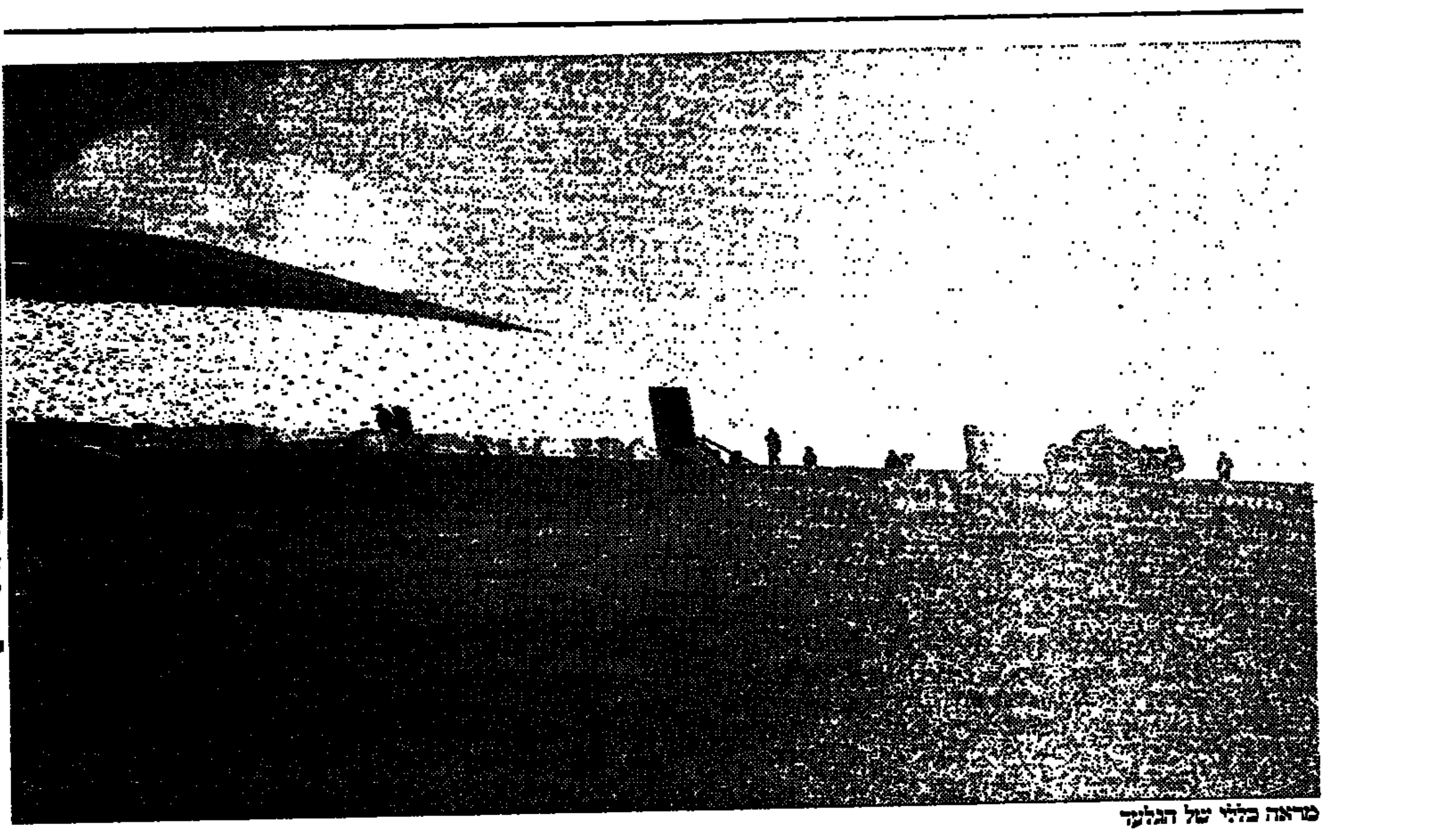

מראה כללי של הגלעד

התיאוריות הקובעות שהתעניינותם של בני הציוויליזציה הקדומה ההיא בגופים שמימיים זקוקה להוכחה שאותם אנשים נהנו מרמת תיחכום גבוהה למדי במדע ובמתמטיקה. ואמנם, ככל שמדענים לומדים יותר את סודותיו של הגל-עד בניוגריינג' ואת אלה הדומים לו, מתברר להם שהמעקב אחרי תנועת השמש במסלולה היה, כנראה, המטרה העיקרית של הקמתם ולא מטרה שולית נלווית

אחוזה תדהמה למראה התל המוור הזה על ספת עמק הבוין שאליו הגענו, אף-על-פי שאבנים קדמוניות אינן מצליחות בדרך-כלל להסעיר את רוחי, אף לא לעורר בה איוושה קלה. במקרה זה, למשל, הייתי מעדיף לסייר בעמק הבוין מסיבה אחרת לגמרי: לראות את הנוף ששימש רקע ל"קרב על הבוין" ההיסטורי ב-1690, שבו ניצחו גייסותיו הפרוטסטנטיים של ויליאם מאורנג' את חיילותיו הקתולים של ג'יימס השני, שנאלץ להתקפל ולהימלט לצרפת בבושת פנים, נצחון שעד היום חוגגים אותו הפרוטסטנטים בצפון אירלנד בכל קיץ במצעדי-הילולה צבעוניים. אבל, מתברר כי ממילא – אין מה לראות שם חוץ מכבשים ופרות המלחכות את העשב הכי ירוק בעולם באדישות שרק בהמות מסוגלות לגלות כמותה להשיבותו ההיסטורית של המקום. ואז, במקום זאת, בדרך המובילה מזרחה מכפר בשם סליין לדרוגדה והחוצה את עמק הבוין, נתקלתי בתופעה הקדמונית המרתקת ביותר באירלנד, ואולי באירופה כולה: ניוגריינג'.

ניוגריינג' הוא תל שעליו גל-עד עגול בקוטר של 100 מטרים והוא מוקף ונתמך ב-97 אבני-ספה גדולות. אלמלא תמיכתן של אבנים אלה, סביר להניח שהתל הזה היה הופך במרוצת הזמן לתוואי קרקע סתמי, בבחינת "והיה העקוב למישור". שלוש מאבנים אלה מקושטות בתחריטים, שחידת משמעותם טרם פוענחה בוודאות. לגל-עד הזה, הנשקף על עמק הבוין, יש פתח אחד בלבד הפונה לכיוון דרום-מזרח. כך נתגלה לעינינו גל-עד ניוגריינג' באותו יום ראשון שטוף שמש. מלבד העיניים שלנו היו שם עוד כמה עשרות זוגות עיניים סקרניות, חלקן מלוכסנות (יפאנים), חלקן כחולות (מארץ אשכנז) וחלקן חומות ושחורות לוהטות (איטלקים).

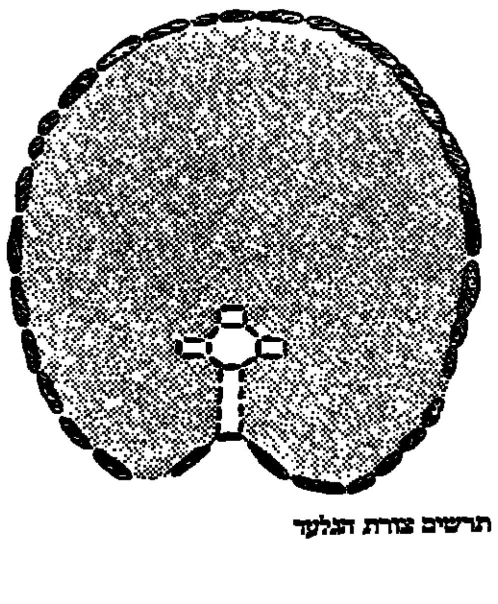

תרשים צורת הגלעד

הארכיטקטים המגאליתיים

לפני שאומץ אתכם להתלוות אלי לסיור קצר פנימה, דרך המעבר הצר, אל תוך הגל-עד כדי להתרשם ממה שלא הייתם מאמינים שבני אדם נורמליים היו מסוגלים לתכנן ולבצע לפני 5,000 שנה – כמה מילות רקע.

הגל-עד בניוגריינג', שהמרכיב האופייני לו הוא מעבר צר המתחיל בפתח אחד ונמשך עד למערכת חדרים בתוך המבנה, אינו יחיד מסוגו. גלי-עד כאלה פזורים בכל רחבי אירלנד והם שרידים של ציוויליזציה מלפני 5,000 שנה, תקופה המכונה "העידן המגאליתי" (בגלל השימוש הנרחב באבן להקמתם של מבנים אלה). לאירלנד אין בלעדיות על היצירה הארכיטקטונית הזאת. מבנים דומים הוקמו לכל אורך חופיה המערביים של אירופה ובאחרונה הוצמד למקימי המבנים, בני אותה תקופה, הכינוי "אטלנטים". מבנים דומים נמצאו בעבר גם באנגליה, אבל הם הוחרבו על-ידי ציידי אוצרות שקיוו להתעשר ממה שימצאו בחדרי החדרים. אלה העלו חרס בידיהם (וגם זאת רק מטאפורה), אך בלהיטותם להתעשר בקלות הצליחו להרוס את המבנים, כך שגם הם וגם חקר הארכיאולוגיה נשארו עניים.

בוב קווין, בספרו הדן בנושא זה, קובע שהציוויליזציה הקדומה על חופי האוקיאנוס האטלנטי היתה של חברה מסויימת אחת. אבל, דומה שהאירים מקפידים במיוחד להתייחס למורשת של אותה חברה ולשייכותם אליה. בפולקלור שלהם חולקים האירים כבוד רב לשרידי המבנים המוזרים האלה משום שהם רואים בהם את מעונותיהם של אבות אבותיהם. הם, לפחות, לא צריכים לנסוע ל"סיולי שורשים" לארצות אחרות. ה"שורשים" שלהם נמצאים מתחת לאפם, אם כי לא לגמרי גלויים לעין: התלים האלה בנויים דווקא באותם אזורים באירלנד שהיום אינם מיושבים. חוץ מאלה המצויים בעמק הבוין, המבנים האלה גם אינם קשורים בנהרות. התופעה הבולטת ביותר באתרי מבנים אלה היא שרובם בנויים על ראש גבעה ושמפתח הגל-עד אפשר תמיד לראות את האופק. ברור עם זאת,

שלפני 5,000 שנים רחשו אתרי בנייה אלה פעילות רבה. ההערכה היא שבהקמת הגל-עד בניוגריינג' נטלו חלק כ-400 בני אדם. אלא שנראה, כי לא אותם ה-400 שהתחילו את עבודת הענקים הזאת גם הצליחו לסיים אותה.

דעותיהם של המדענים חלוקות באשר למשך הזמן שנדרש להשלמתו של גל-עד ניוגריינג'. האומדן נע בין ארבע שנים ל-40. הגברת הצעירה מאגף העתיקות שליוותה אותנו בניוגריינג' אמרה לנו שהדעה הרווחת בקהילה האקדמית המטפלת בנושא זה היא, שהיו דרושות כמה עשרות שנים טובות להקמת מבנה כזה בתנאים של אותה תקופה קדומה. מכיוון שתוחלת החיים אז לא עלתה על 30, הרי מדובר בפרוייקט שהקמתו העסיקה לפחות שני דורות. הרושם האישי שלי (כהדיוט בפרוייקטים הנדסיים, אבל כמי שיכול להעריך את היחס בין כתיבת רשימה במחשב לבין הרמת אבן במשקל כמה טונות בידיים ובלי שימוש בעגורנים למיניהם) הוא, שעד לא נולדו 400 בני האדם שיקימו מבנה כזה בתנאים של מינוס 5,000 שנים בפחות מכמה עשרות שנים. עד כאן רקע.

"אתם נכנסים למעבר צר וחשוך"

עכשיו אנחנו עומדים בפתח המבנה. זהו פתח צר מאוד, שתקרתו נמוכה וצורתו מזמינה בתחילה שאלה טורדנית: למה אדם המגדיר את עצמו כשפוי-יחסית והחי בסוף המאה ה-20 חייב לדחוף את אפו למחילה קמאית שאין הוא יודע לאן תוביל אותו? ולמה דווקא פה? האם כבר פקדתי את כל התלים העתיקים בארץ הקודש והמבלי זה אין עוד אבנים משנות תרח גם אצלנו? השאלות האלה מתחדדות עוד יותר כאשר שני סייענים של המדריכה (בחורה בריאת בשר, שבאופן לא כל-כך אופייני לאירים לא התברכה דווקא בשפע השמור) מזהירים אותנו להשפיל את ראשינו כדי שלא ניתקל בתקרה.

"אתם נכנסים למעבר צר וחשוך", מוסיפה הגברת הצעירה בטון של אחות בחדר מיון בבית-חולים שדה, "ומי שייתקף בקלסטרופוביה כדאי שיעצור, יניח לכולם לעבור וייצא". היא רק לא מסבירה איך אמור תקף-הקלסטרופוביה לצאת כאשר המעבר הצר מאחוריו חסום על-ידי שורה של סקרנים חסרי מודעות-עצמית כמוהו. המעבר אכן צר וחשוך מאוד. מול שאורכו מגיע רק לכ-20 מטרים. עד כדי כך צר המעבר, שכולנו מתבקשים לשאת את המצלמות על החזה כדי שהן לא ישתפשפו בקירות המחוספסים. במקרה זה, אפשר היה באותה מידה לתלות את המצלמות גם מאחור, על הגב, כי למגינת ליבם של היפאנים – אסור לצלם בפנים הגל-עד. גם אני מצרף את תיסכולי הפרטי לזה של בעלי ה"שאנון" ה"פנטקס" ומצלמות הווידיאו הממוחשבות למיניהן, אבל אין מה לעשות: האירים מקפידים שלא להפריע את מנוחתה של חשיכת הנצח הזאת (שהיא, אגב, לא חוויה שמומלץ לצרוך אותה במנות גדולות).

אנחנו מתקדמים במעבר הצר. משני הצדדים – קירות אבן. הרצפה הולכת ומתרוממת בשיפוע מתון עד שאנחנו מגיעים לסוויטה פרהיסטורית: מערכת של שלושה חדרים. בכל אחד משלושת החדרים הקטנים מצויה אבן שפניה העליונות קעורות. משהו דמוי כיור. ייתכן, אומרת המדריכה, שהאבנים הקעורות שימשו ליצירת קיטור ומסך אדים כדי להבליט את תריפות הבוהק של קרני השמש החודרות מבעד למעבר ומאירות את מערכת החדרים. תופעה זאת מתרחשת אחת לשנה והיא הפלא הגדול של הגל-עד הזה שעליו נרחיב את הדיבור בהמשך.

התל הזה נחפר ב-1975 על-ידי צוות ארכיאולוגים בראשותו של פרופ' מייקל או'קלי, אבל הוא התגלה כבר בסוף המאה ה-17. ההנחה היא שאיכר, בעל האדמות במקום, הזיז את אחת האבנים התומכות כדי לסלול דרך בחלקה שלו וכך גילה את פתח הגל-עד. מה שמרמז על כך שהפרוייקט של "כביש חוצה ישראל" השנוי במחלוקת עשוי אולי בכל זאת לגרום העשרת הארכיאולוגיה של ארץ האבות והאמהות. נראה, עם זאת, שהגל-עד המוזר בניוגריינג' לא נעלם גם מעיניהם של בני-אדם שחיו הרבה לפני שהוא התגלה באקראי על-ידי אותו איכר. סימנים ברורים מעידים על כך שבני אדם לא מעטים עברו במקום במאות שעברו. מצאו כאן אפילו שתי מטבעות רומיות ועל הקירות חרותות כמה כתובות גראפיטי. סביר להניח שגם ישראלים מעטים ביקרו בגל-עד המרוחק הזה, ובהזדמנות זאת אני גאה לציין שהם התנהגו בצורה תרבותית למופת: לא מצאנו שם אפילו כתובת אחת בנוסח "קוני מעפולה היה כאן" או משהו דומה.

שלושת החדרים, מעין כוכים גדולים שפתחיהם פונים למרכז ה"סוויטה" שבה אנחנו ניצבים עכשיו, בנויים מאבנים גדולות המונחות אופקית אחת על גבי השנייה עד לכיפה שמעל לראשינו. מעל לתקרה רובצת שכבה רצינית של אדמה ויחד איתה, בצירוף האבנים הכבדות, מגיע משקל התקרה לכמה טונות הגונות, נתון שגורם לי להציץ לאחור ולוודא שהמעבר החוצה פנוי למילוט חירום. מה שבטוח בטוח. אלא שמדריכת הסיור הקלסטרופובי הזה נשבעת בנקיטת חפץ שעד לרגע זה – שום אבן לא נעה, לא זעה ולא זזה ממקומה. יתרה מזאת, נראה כי במשך 5,000 שנה לא חדרה פנימה אפילו טיפת גשם אחת (ונא להשוות עם סגירת מרפסות בארץ). וזהו, כנראה, מערכת החדרים המקורה העתיקה ביותר בעולם.

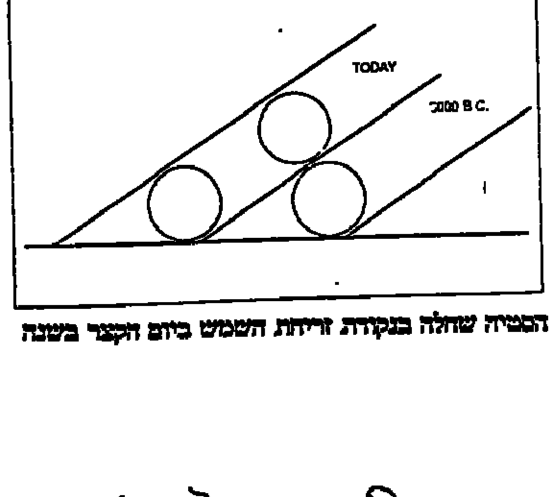

הסטייה שחלה בנקודת זריחת השמש ביום הקצר בשנה

סקרנים? תעמדו בתור עד 2004

ואולם, הפלא הגדול של הגל-עד בניוגריינג' הוא אור השמש החודר מבעד למעבר ומאיר את מרכז החדר האמצעי. פלא זה מתרחש רק אחת לשנה, ביום הקצר ביותר בשנה, עם זריחת השמש, חודרת קרן אור אחת מבעד לפתח צר המצוי מעל לפתח הגל-עד, הפונה אל אופק המזרח ומאירה את המעבר לכל אורכו עד למערכת החדרים שבה אנחנו עומדים עכשיו. היצף האור הזה נמשך דקות ספורות בלבד ונעלם לשנה תמימה, עד לזריחה הבאה ביום הקצר ביותר של השנה הבאה.

האם זה צריך להפתיע מישהו שסקרנים מכל העולם, במיוחד אלה המתעסקים במה שקרוי ארכיאו-אסטרונומיה, נוהרים ביום החורפי המסויים הזה לחוות בתופעה המופלאה? "אפשר להירשם", מבהירה המדריכה ומוסיפה מיד בלי שמץ של חיוך: "אבל התור סגור כבר לעשר השנים הבאות". מעניין כמה אנשים מסתובבים עכשיו בעולם כאשר באיזו מגירה או במחשב האישי שלהם חבויה תזכורת שב-22 בדצמבר שנת 2004 עם שחר עליהם להתייצב בניוגריינג' שבאירלנד כדי להתבונן בזריחת השמש ולחוות במו עיניהם בפלא המרהיב הזה.

מה משמעותו של התל הזה? האם זהו אתר קבורה? מבנה פולחני? מרכז מדעי של העילית האינטלקטואלית בעידן המגאליתי?

אם נעשה סדר ונאפס שעונים, יתברר לנו שבעידן ההוא הופיעה ציוויליזציה מאורגנת אחת בכמה ארצות שלא היה, בעצם, שום קשר ביניהן. זהו, לשם השוואה, גם תקופת השושלות הקדומות במצרים ובשומר. אותה ציוויליזציה שהתפתחה אז באירלנד לא הותירה אחריה שום עקבות בכתובים. אבל, די להתבונן באתר ניוגריינג' כדי להתרשם שהמפעלות ההנדסיים של אותה ציוויליזציה מעידים על מידה ניכרת של תיחכום המקבילה לפחות לזאת של ציוויליזציות מאורגנות אחרות (אם לא עולה עליה, מוסיפים חוקרים אירים, בלי לבוא במבוכה מחוסר צניעות מסויים). הרקורד ההיסטורי מבקש להתערב כאן ולהזכיר שהגל-עד בניוגריינג' ודומים לו הוקמו באירלנד הרבה לפני הפירמידות במצרים או אתר סטונהנג' המפורסם באנגליה.

ובכן, אתר קבורה? ראשוני החוקרים שניגשו בהתלהבות לפצח את חידות התלים האלה באירלנד סברו שאכן יש להשוות את המבנים המוזרים האלה לשרידי מבנים דומים שנבנו על-ידי אותן ציוויליזציות שנהגו לכבד את מתיהן בהקמת מבני-קבורה. הפירמידות במצרים הן, כמובן, הדוגמה הטובה ביותר. אלא שעד כה לא הצליחו החוקרים לגלות שום ממצא שיעיד כי אתרים אלה הם אכן אתרי קבורה. בהיעדר ממצאים משכנעים (הממצאים שבאתרים אלה באירלנד ממילא היו דלים ביותר) החלו המדענים לבחון הנחות אלטרנטיביות.

התיאוריה הפופולרית ביותר גורסת שלאתר ניוגריינג', למשל, יש משמעות דתית הקשורה בפולחן המתים. בעלי תיאוריה זאת מפנים את תשומת ליבנו לעובדה שפתח המעבר המוביל אל פנים הגל-עד פונה בדיוק אל אותה נקודה באופק שם זורחת השמש באמצע החורף. זה אמור, לטענתם, לסמל צורה כלשהי של לידה מחדש או של ניצחון האור על החושך. האתר הדומה בדאות, שבקרבת ניוגריינג', שהמעברים בתוכו פונים הן למזרח והן למערב, היה קשור, כנראה, לפסטיבלים דתיים של אביב וסתיו שנועדו לציין את שוויון היום והלילה באביב (סוף מארס) ובסתיו (סוף ספטמבר).

האביב יבוא בזמן

ואולי ניוגריינג' היתה "קריית מדע" קדומה בלשונו: הרעיון שלהקמתם של אתרים אלה היתה מטרה אסטרונומית גרר, עד לא מכבר, תגובות של לעג במישור האקדמי. הצוקים אותנו, אחד הנפוצים באקדמיה שהיו נעולים על תיאוריות של פולחני מתים, רוחני והאלהה קבע, בהקמה למהורה וחומישית של "עתיקות באורים הכפריים של אירלנד", כי השערה זאת משוללת כל היגיון. יתרה מזאת, החוגים האקדמיים באירלנד ייחסו להשערה ה"אסטרונומית" כוונה לא מכובדת במיוחד למשוך את תשומת ליבה של התקשורת לספקטקולרי ולקוריוזי שבתורת הנסתר.

למתנגדי התיאוריה על מטרות המחקר האסטרונומי של מקימי האתרים באירלנד מלפני 5,000 שנים היתה גם תמיהה אחת גדולה: מה פתאום חברה פרימיטיבית כל-כך מקדישה זמן ומאמץ בסדר גודל כזה לפעילות לא יצרנית? אבל, אט-אט החלו מדענים להשתכנע שהספקנות הזאת אינה במקומה. הם גם החלו בנסיונות לפענח את חידת הגל-עד בניוגריינג' ודומיו ברחבי אירלנד דווקא מכיוון המוטיבציה "המדעית" של אותם אירים קדומים.

בספרו "אתרים מגאליתיים בבריטניה" מתייחס אלכסנדר תום לקשר בין אתרים אלה לבין אסטרונומיה, ואילו ג'ון גריבין מציין בספרו "מסתורים מהאור, הדיים הסודיים של השמש", כי שום נושא לא הלהיב את דמיונם של בני האדם יותר מהשמש. גם טים או'בראיין, בחיבורו המרתק "לפני שנות אור", שעליו מסתמכת רשימה זאת במידה רבה ובלי בושה, אומר כי הספקנים נוטים שלא לקחת בחשבון עד כמה נחשבה השמש בעיניהם של אותם בני-אדם קדומים. הרי גם היום, החברה האנושית, באמצעות כספו של משלם המסים, מקדישה סכומי עתק למחקר של מבנה השמש. האם עלינו להיות מופתעים, תוהה או'בראיין, שהאנשים ההם שחיו לפני 5,000 שנה והיו תלויים בשמש אפילו לצרכי תאורה ביקשו לחקור ולדעת עליה יותר? הרי ידוע כי רוב החברות הקדומות שהשאירו אחריהן עדויות בכתובים היו מוקסמות מהשמש וראו בה יישות אלוהית.

התיאוריות הקובעות שהתעניינותם של בני הציוויליזציה הקדומה ההיא בגופים שמימיים זקוקה להוכחה שאותם אנשים נהנו מרמת תיחכום גבוהה למדי במדע ובמתמטיקה. ואמנם, ככל שמדענים לומדים יותר את סודותיו של הגל-עד בניוגריינג' ואת אלה הדומים לו, מתברר להם שהמעקב אחרי תנועת השמש במסלולה היה, כנראה, המטרה העיקרית של הקמתם ולא מטרה שולית נלווית. מן המעט שעלה בידי לקרוא מאז ביקורי בניוגריינג', אני מתרשם שעדיין לא ברור אם לסקרנות הזאת להבין את מסלולה של השמש היתה מוטיבציה דתית או שהיא שרתה צרכים מעשיים. ייתכן שהיתה זאת רק סקרנות "אינטלקטואלית", או שמדובר בשיטה כלשהי לכבד את מה שנראה לאותם בני אדם קדומים ככוח השולט על העולם, כאלוהים שלהם?

מי היו האירים הקדומים האלה? מתברר שהראשונים בתוכם הגיעו לאירלנד לפני כ-10,000 שנה, בסוף תקופת הקרח האחרונה, כשאירלנד עוד היתה מחוברת יבשתית לבריטניה. כך הם חסכו לעצמם כמה שעות של מלחמים המאיימות על כל מי שנזקק למעבורות הכי מפוארות רבות שנים מאוחר יותר. יש עדויות משמעותיות לכך שגלי המתיישבים שהגיעו לאירלנד לפני יותר מ-5,000 שנה באו בכלי שיט מארצות הים התיכון ולא מאירופה. ממש בא לי לחבק את המדריכה באתר ניוגריינג' ולקרוא לעומתה בקול גדול "אחותי אתי". הדורות הראשונים בילו כמה אלפי שנים כציידים וכנוודים. אחר-כך הם התיישבו על גדות נהרות ונהנו מאספקה נאותה של יבולים חקלאיים ומדג הסלמון בעל הטעם המשובח. טים או'בראיין אומר כי סביר להניח שהמתיישבים שהגיעו מארצות הים התיכון הבחינו בשוני הגדול בין אורך היום בארצם החדשה לבין אורך היום בארצות שמהן באו. אולי אבחנה זאת והתהייה על משמעותו של השוני הזה גירה אותם לעקוב אחרי מסלולה של השמש ולהבין את התופעה המפחידה של היום הקצר (או, ליתר דיוק – הלילה הארוך) כל-כך בתקופת החורף הצפוני.

ליום הקצר ביותר בשנה היתה, איפוא, משמעות עצומה. זאת היתה יחידת הזמן שסימלה את התחייה, ההתחדשות, התקווה. מכאן ואילך היום התארך והחשיכה שבה נסוגה מפני האור. המחזוריות הזאת נסכה ביטחון ששום דבר לא יגזול את השמש ושתמיד-תמיד היא תוכל להתאושש מנקודת "חולשתה" הנמוכה ביותר – היום הכי קצר בשנה. כמה זמן היה דרוש לאותם אירים קדמונים לאתר את הנקודה על הרקיע שבה תפגע קרן השמש בזריחתה באותו יום חורפי קודר בטרם תמשיך במסלול תנועתה מערבה ולפני שקרן האור תשנה את מיקומה? קשה לדעת. מה שברור הוא שהם היו חייבים להיות בטוחים, שאכן זאת הנקודה המדוייקת, משום שרק אז הם היו יכולים לגשת להתחלת הפרוייקט ההנדסי המסובך הזה של הקמת גל-עד שמפתחו העליון תחדור אותה קרן שמש, מיד אחרי הזריחה ביום הקצר ביותר בשנה, ותאיר למשך כ-15 דקות בלבד את רצפת החדר האמצעי בין השלושה. בעין בלתי מזויינת לא ניתן, כמובן, להבחין בשינוי בתנועת השמש המתחילה מאותו רגע לשאוף צפונה במסלול מזרח-מערב הקבוע שלה. לא לפני חלוף ימים ושבועות. אבל, גל-עד ניוגריינג' סיפק לבוניו את ההוכחה הברורה לכך כי לילה כבר למחרת היום הקצר ביותר בשנה, קרן השמש בזריחתה לא פגעה עוד במרכז רצפת החדר האמצעי. היא זזה יחד עם השמש. ובכיוון הנכון. זה הספיק לאותם אירים קדמונים להיות בטוחים שהנה-הנה האביב בדרך.

מבט החוצה דרך מערכת החדרים

התופעה שאותם מהנדסים ואדריכלים מגאליתים לא היו יכולים לחזות היא, שבמרוצת 5,000 השנים שחלפו מאז ועד היום חלה סטייה של כמעלה אחת בנקודה הדרומית ביותר של זריחת השמש. השיפוע במסלול השנתי של השמש קטן והיום השמש זורחת מעלה אחת צפונית יותר. לכן חלה תזוזה קלה בתצוגה השנתית הזאת בניוגריינג': קרן השמש חודרת אל תוך הגל-עד רק ארבע דקות אחרי הזריחה, והיא כבר לא פוגעת בדיוק מדהים במרכז החדר האמצעי. מה שלא מפריע למשתגעים מכל העולם לחכות בתור עד עשר שנים לאותו בוקר מכושף של פנטקסם קוסמי.

בתחריטים הספיראליים שעל אבני-הענק התומכות את מבנה הגל-עד אפשר לגלות, לדעת מומחים, כיצד ראו האסטרונומים האירים הקדמונים את תנועת השמש סמוך ליום הקצר ביותר בשנה ומיד לאחריו. ואם הדברים המתוארים לעיל נראים לכם משונים או שנראה לכם כי הפלגתי בהתפעלותי, לא נותר לי אלא לצטט את לורנס סטרן, עוד יליד אירלנד אחד שהעשיר בגאוניותו את הספרות האנגלית. ביצירתו "טריסטרם שנדי" (בתרגומה של אסתר כספי): "איזו כברת דרך עשיתי! בכמה מעלות התקרבתי אל השמש, החומה וכמה ערים יפות ונהדרות ראיתי, בעוד שאת, מדאם, קראת סיפור זה ונמנמת בו משום לפנים". ■

קונץ

הרוב קובע את גודל הרוב כבה שהמיעוט לא יקבע לרוב איך ליהפך למיעוט, ולהפך

רוב המתנגדים לנסיגה מרמת הגולן טוענים בבטחון, כי רוב הציבור מתנגד לנסיגה מרמת הגולן. בגלל שרוב הציבור מתנגד לנסיגה מהגולן, הוא נגד זה שרוב רגיל יכריע בעד נסיגה מהגולן. אבל אם רוב רגיל לא יכול להכריע בעד אי נסיגה מהגולן, סימן הוא, שכרגע למתנגדי הנסיגה אין רוב. זאת אומרת, שהם מעוניינים שהרוב יקבע לרוב את גודל הרוב שיבטא בסופו של דבר דעה שהיא בניגוד לדעת הרוב.

נגד האפשרות הזו יוצא רוב הציבור, ועל זה כבר נאמר: יש יותר מדי רוב בציבור שלנו. צריך להתחיל לשים לב למיעוטים, ויפה שעה אחת קודם.

כ.שריר

ד' יחיד

אינני מסכים לדעתך אבל אלחם בך כדי שתוכל להמשיך ולהביע אותה

כל מדינה נאורה יודעת, שאסור לרדוף אדם בשל השקפת עולמו, דעותיו ואמונתו הדתית. חופש הדעה והחבעה הוא מאבני היסוד של החברה הדמוקרטית. מצד שני, לא היתה למשטרה ברירה אלא לעצור את הרב עידו אלבה, המנהיג הרוחני של הימין הקיצוני, וזאת כדי להציל חיי אדם וממילא להציל גם דעות אחרות והשקפות עולם אחרות.

אבל במעשה מעצרו של הרב נוצר אבסורד גדול מאוד. מצד אחד יש בזה משום הצלת חיי אדם, אם גם של ערבים, אך מצד שני – בכלא כבוד החשוד איננו יכול להמשיך ולהביע את דעותיו והשקפותיו באוזני חסידיו, תומכיו ומאמיניו, ובכך נפגמת זכותם הטבעית לשמוע דברי תורה והסתה וגזענות מפי רבם, והם עלולים לאבד את הרקע האידאולוגי לשגעונם.

מתוך דאגה לדמוקרטיה בישראל, ובכפוף לעובדה שאי אפשר לשחרר את הרב אלבה מכלאו, אין שום פתרון אחר זולת העברת תומכיו ואוהדיו לבית הסוהר, בבחינת: הרוצה את הרב יבוא אליו. שם, מאחורי הסורגים, יוכלו להמשיך במימוש זכויותיהם הדמוקרטיות באותה שעה שעצמה שבה יממשו הפלשתינים את זכותם לחיות.

פשרה בקואליציה: יוסי שריד "ישאר בתפקידו, וקהלני" ימונה לשר לכמות הסביבה

שיחה קצרה עם השרה הצלולה

כתב "ידבר־אחר": בסוף השבוע שעבר ראינו בטלוויזיה הרבה ראיונות עם קשישים מרוסיה. הם נראו פגועים, המומים ונעלבים. הם בכו, הם התביישו, הם נשברו. האם את לא חוזרת בך או לחילופין, האם את לא נשארת בך אבל מתחרטת?

השרה הצלולה: א. אין לי צורך לחזור בי, כי לא מזמן חזרתי, רב. לשאלתך, נהפוך הוא. הרי התגובות אלה ראויות גם אני בטלוויזיה וזה דווקא חיזקו מאוד את דעתי. אורחי ישראל זכו להוכחה חיה לכך, שוקנים חוללים נוספים להיעלב בקלות, לבכות ללא קושי, להיפגע בנקל, להתבייש במהירות ולהישבר מכל עלבון קטן – וזה כשלעצמו נטל לא קטן. בשביל מה אנחנו צריכים את זה?

כתב "ידבר־אחר": אומרים שאת אומרת דברים שהרבה אנשים אחרים חושבים?

השרה הצלולה: יכול להיות, אבל אני לא חשבתי.

כתב "ידבר־אחר": את אומרת שקיבלת הרבה מאוד תגובות אוהדות מהציבור הרחב, והנה, בכתבתנו של סימה קדמון ב"ידיעות אחרונות" היא מסכמת את התגובות המצטברות על תפקודך בערך במילים הללו: נמיר היא שתלטנית, רודה באנשים, מתעללת בעובדיה, קצרת רוח, נוטרת, רגזנית, כפייתית, אשה קשה, יש לה מערכת יחסים מעוותת עם עובדיה, היא הטילה שלטון טרור ויחס משפיל על הכפופים לה. מה את אומרת על זה?

השרה הצלולה: אתה לוחץ אותי לקיר ומבריח אותי לגלות לך סוד אינטימי: אלה בדיוק התגובות שאני אוהבת לקבל. זה מחזק אותי.

כתב "ידבר־אחר": גברתי השרה, אולי את יותר מדי חזקה?

השרה הצלולה: אדוני הנכבד, כאן אתה כבר נכנס לפרטים מדי אינטימיים. תודה רבה לך. הראיון תם.

מכתב השיטוריין יחכה לך בעיתון שלך.

אלף | בית

א: תגיד, למה התכוון הסניגור של נאשמי התארגנות הימין הקיצוני כשאמר שבסך הכל ההר הוליד עכבר?

ב: אני לא יודע למה הוא התכוון, אבל אם תפיסת העכבר הביאה להצלת חיי ערבי... אז מצידי שההר ימשיך להוליד עכברים.

א: תגיד, זה יפה לכנות יהודי בשם עכבר?

ב: לא. אבל אם זה מתאים לסניגור שלו, זה מתאים גם לי.

אלף | בית

א: תגיד, איך היית מציע לכרמלה בוחבוט להעביר את הזמן בכלא?

ב: הייתי מציע לה להגיש כל בוקר תלונה למנהל הכלא על זה שבעלה מכה אותה.

א: אבל בעלה כבר מת?

ב: וכשהוא היה חי המשטרה עשתה משהו? לפחות שייזכרו בזה כל יום.

אלף | בית

א: שמעת שנוסעים שלא עלו למטוס בווינה תקעו מכות למנהל אל על בווינה?

ב: שמעתי.

א: אז למה הם לא תקעו מכות למנהל הכללי של אל על?

ב: את זה עושים אלה שכן עולים לטיסה.

קרא בסוף השבוע ראיון עם ראש הממשלה היוצא:

"כשאני קם בבוקר ומחזיר את הגולן אני חושב על מסעודה משדרות. אבל כשאני קם בצהריים ונלחם באבטלה אני חושב על נחמיה מנווה־אטיב".

בלעדי ל"דבר־אחר"

ראיון עם נשיא עיראק, סדאם חוסיין:

שאלה: מדוע קידמת 50 אלף חיילים לגבול כווית?

תשובה: המדובר בחיילים שהתנהגו יפה בזמן האחרון וזאת היתה הזדמנות מצויינת לקדם אותם וגם היה להם פז"ם.

למה בכל פעם שביבי נתניהו מצליח לעשות משהו, מזכירים לו את זה שהוא דיין מהצד?

כריסטופר־רבין הפקות גאים להציג:

שלום אמיתי

AS SEEN ON T.V.

קרה לכם אי פעם שהרגתם במלחמה? או אולי נפצעתם? אתם או הקרובים לכם? עם השלום שלנו זה לא יקרה לכם יותר! הזמינו עוד היום את השלום האמיתי של כריסטופר־רבין ולא תתאכזבו!

השלום האמיתי של כריסטופר־רבין מונע הרג במלחמות, ויעיל גם נגד יתושים, פיגועים, פטורות ברגליים, חטיפות, שברי הליכה, אסטמה, דכאונות, ושאר הבעיות שיש לחיילים בצה"ל ובכל צבא אחר

צלצלו והזמינו עכשיו את השלום האמיתי של כריסטופר־רבין ותקבלו שי חינם – פרס נובל למנהיג שלכם. היזהרו מחיקויים.

אם מאיזושהי סיבה לא תהיו מרוצים מהשלום תוכלו להחזיר אותו תוך שבועיים, ולקבל בחזרה את רמת הגולן, ואיתה גם את היתושים, המלחמות, הפיגועים, הפטורות, החטיפות, הדיכאונות, והתקפות הנכחיות לשלום בר קיימא באזורנו.

רכבת אווירית ובה כמויות גדולות של איפוק נמצאת בדרכה מארה"ב לישראל

פרשנים:

ההשקעה הגרדיוזית בגולן – איתות שמאלה כלפי אסד

חוגים המקורבים לפרשנים טוענים כי המטרה העומדת מאחורי השקעות הענק האחרונות של הממשלה ברמת הגולן היא לאותת לסוריה על רצינות כוונותיה של ישראל בקשר לשלום. לכן היא משקיעה כעת את כל אונה ומרצה בבניית תשתית לוויתורים ולהפסדים הרבה יותר גדולים בגולן ובשאר השטחים שהיא מתכוונת להיאלץ להחזיר.

קרא מחר ראיון עם ביל קלינטון:

"אילו ידעתי לפני כמה שנים שסדאם חוסיין יזיז כוחות לכיוון כווית בשלב זה של הקדנציה שלי, הייתי יכול לזיין עוד בלונדינית על החשבון."

מכתב למערכת

יש תמורה לאגרה

ד.א. יקר,
למה אין שידורי פרסומת בערוץ הראשון?
ש. אורחי, תל־אביב

תשובת המערכת
מי אמר שבערוץ הראשון אין שידורי פרסומת. כל השידורים בערוץ הראשון הם שידורי פרסומת לשאר הערוצים.
ד.א.

מסורת והיווצרותה והפעם: שירת ההמנון הלאומי באצטדיון "טדי"

רבים תוהים על פשר המנהג של שירת ההימנון הלאומי "התקווה" באצטדיון הכדורגל "טדי" (היכל הטובלנות) שבירושלים, לפני כל משחק של קבוצת בית"ר ירושלים, אפילו לפני משחקים פחותים ככל שיהיו בחשיבותם. ההיסטוריון הירושלמי, גלעד הנגבי, מגלה לנו כי זמן שירת ההמנון הוא הזמן שיש לאוהדי בית"ר ירושלים להזכיר לשחקני הקבוצה היריבה שהם הומואים.

בתמונה: אוברוב החומו עומד דום בעת שירת התקווה

ברגע האחרון

צה"ל הוציא צווי הגבלה ל־18 פעילי הימין הקיצוני, כדי שאם הם יבצעו פיגועים בערבים אפשר יהיה לטעון שאת הפיגועים ביצעו אנשים מוגבלים.

מסביב לעולם ב[illegible]

[illegible]

טורישי

געגועים לאינפלציה

אשה: (מציצה לאיטליז) סליחה, יש לכם עוף?
קצב: אין.
אשה: אבל אני רואה...
קצב: הם לא טריים.
אשה: אין דבר. כמה אצלכם הקילו?
קצב: תשע מאות גרם.
אשה: והמחיר?
קצב: עשר וחצי שקל.
אשה: תן לי, בבקשה, עוף יפה.
קצב: נקי?
אשה: בכמה הנקי?
קצב: קצת יותר יקר.
אשה: תן לי מלוכלך. (והקצב מניח על המאזניים עוף בכלב) רגע, את הכלוב אני לא צריכה.
קצב: אז תגידי נקי. בלי הכלוב זה עשרים ואחד.
אשה: עשרים ואחד? אז תן לי חצי.
קצב: תחתון?
אשה: שיהיה.
קצב: תחתון זה עשרים ושש.
אשה: אז תן לי עליון.
קצב: עליון שלושים. והאשה מתלבטת. צלצול טלפון. והקצב מרים ומקשיב) מצטער, מחיר החלק התחתון עלה זה עתה לשלושים וחמישה.
אשה: (כחושש) והעליון?
קצב: הא כוא.
אשה: אז תן לי רבע, אבל שיהיה גדול. ואם אפשר, תזדרז.
קצב: בבקשה. עשרים ושניים.
אשה: איך רבע בעשרים ושניים אם חצי בשלושים וחמישה? שלושים וחמישה לחלק לשניים יוצא...
קצב: בבית־ספר, גברת. לא באטליז. (שותפו של הקצב עובר ולוחש משהו באוזנו) זה עתה איכרת את האופציה על רבע בעשרים ושניים. המחיר החדש הוא עשרים ושמונה.
אשה: איך שהמחירים עולים.
קצב: מאמירים. אבל לא אנחנו קובעים. הכל הממשלה. אז מה את מחליטה? אני לא יכול לשרת אותך כל היום.

אשה: תן לי פולקע.
קצב: שמאלי?
אשה: (בבהלה) לא חשוב.
קצב: רוצה כן. שמאל – ארבעים ושלושה הקילו. ימין – רק ארבעים.
אשה: א... א... אפשר לקבל כנף?
קצב: (עונה לה בנוף כנפי־יהונים ומגלה על המאזניים) עשר וחצי. (האשה משלמת ומסתלקת. הקצב מריח, מקשיח, מסליק את השטופרת ודרך אחריה) גברת, גברת! ... לא שאלתי, רק הפספירס, מילא, שיהיה לך לבריאות.

אליהו שריזר (תרגום)

לעיתון "ידיעות אחרונות" דרושים בדחיפות:
1) עורך למוסף "מעריב היום"
2) כתבים למוסף "מעריב ספורט"
3) גרפיקאי למוסף "דבר־אחר"

هكذا من الاصل

פועלי כל העולם: אין בת קול דומה לבת של משתיק קול

דבר אחר

המערכת: דני קרמן, שלמה ניצן, יאיר גרבוז, אביב אלחסיד, תומר קרמן, אורי קרמן, יצחקי גרבוז, אליהו שרייבר (חתולי), תרזה איזנברג ואבנר כץ – אלא מה.
סדר־צילום: ש. צוברי

המוסף הסאטירי הנפוץ ביותר במדינה • גליון 556 • 14 באוקטובר 1994 • ט' בחשון תשנ"ה • מוקדש לש"ס, שהחליטה, במקום להיכנס לקואליציה, להיכנס במגילת העצמאות

במפלגת העבודה מקווים שההחלטה של רבין להתחיל לבנות מעכשיו רק מגדלים רבי קומות תוסיף ל"עבודה" עשרות אלפי קולות של מתאבדים

מקורות ב"עבודה": אנחנו לא צריכים לקנות את קולות המתאבדים. הם בין כה וכה מצביעים בשבילנו.

זובין מהטה לא היה שם

בתמונה: הרמטכ"ל החדש, אמנון ליפקין־שחק, מקבל דרגות רב־אלוף בשידור חי. ברקע אהוד ברק מנצח על הפילהרמונית.

מ א ז ן ה א י מ ה

סדאם חוסיין הסיג את כוחותיו מגבול כווית מחשש שישראל תגיב גם הפעם כפי שהגיבה בפעם הקודמת

קונצנזוס

טובה תחת טובה

ברור לכל, שאם נשיא סוריה חאפז אסד יחתום על הסכם שלום עם רבין עוד לפני הבחירות, זה יהיה רק בגלל סיבה אחת: אסד פוחד שביבי נתניהו יזכה בבחירות הבאות, וביבי הרי הבטיח שהוא לא יחזיר אפילו סנטימטר אחד מרמת הגולן.

החשש הגדול שצריכים אזרחי ישראל לחשוש במקרה כזה הוא: מה יהיה אם ביבי נתניהו לא יזכה בבחירות הבאות. הרי אסד יכול להתרגז ולחזור בו מהחסכם, כיון שהוא חתם על ההסכם רק בגלל זה שהוא הסתמך על זה שביבי כן יזכה בבחירות הבאות.

לכן חובה עלינו, על כל שוחרי השלום, להבטיח, שבמקרה שאסד יחתום על הסכם שלום עם רבין עוד לפני הבחירות, שנצביע כולנו בבחירות הבאות עבור ביבי נתניהו, וזאת כדי להוכיח לאסד שהפחדים שלו, שביבי נתניהו יזכה בבחירות, היו מוצדקים.

מעטים נגד רבים

רבים מאיתנו, שנהגו לעלות לרגל לקבר הצדיק ברוך גולדשטיין, חזרו תמיד מן האתר נבוכים, שלא לומר מזועזעים מן העובדה, שעדיין לא הוצבה אנדרטה של ממש על הקבר הקדוש. לכן שמחנו לקרוא השבוע בעיתונים, שאנדרטה כזו אכן עומדת לקום.

מדינה שמתכוונת את בנית לאור הסיסמה העתיקה מעטים מול רבים, איננה יכולה להתעלם ממקרה שמסמל יותר מכל את רוח הסיסמה הקדושה. יחיד היה ברוך גולדשטיין מול רבים במערת המכפלה באותו יום שבו התנפלו עליו עשרות ערבים חמושים במנחרות תפילה.

ארץ שאיננה בונה אנדרטאות לגיבוריה איננה שווה את העפר שהיא מוציאה מקבריהם של בניה.

קברו הקדוש של גולדשטיין ראוי שיהיה מקום תפילה קדוש, פתוח לשתי הדתות, היהודית והמוסלמית, ממש כמו מערת המכפלה. רק כך נוכל להבטיח כי ברבות הימים יצמחו גולדשטיינים חדשים משתי הדתות.

ויפה שעה אחת קודם.

נ.ב.:

עורך "דבר־אחר" מודע לכך כי רשימה זאת נכתבה שעות אחדות לאחר ששני ערבים חמושים ירו לכל עבר בירושלים. ואכן, בתחילה סבר העורך, שיהיה בכך חוסר טעם לפרסם דבר־מערכת כזה דווקא בימים אלה. אלא שמשחשב קצת, החליט העורך להסיק מסקנות ממקרהו של גולדשטיין, ובעוד חודש נפרסם ראיונות מקיפים עם נשותיהם של שני המבצעים של הרצח הנתעב שאירע השבוע בירושלים, ונתמוך בהקמת אנדרטה לשני הרוצחים.

אסטרולוגים:

החורף יהיה נורא נשום. ואסד ימות לפני שמונה שנים.

הכנות לשלום בסוריה

בצילום: מנהל מלון "אלדין" בדמשק קושר את חברו בשרשרת לדלת ומדביק את המגבות לקיר

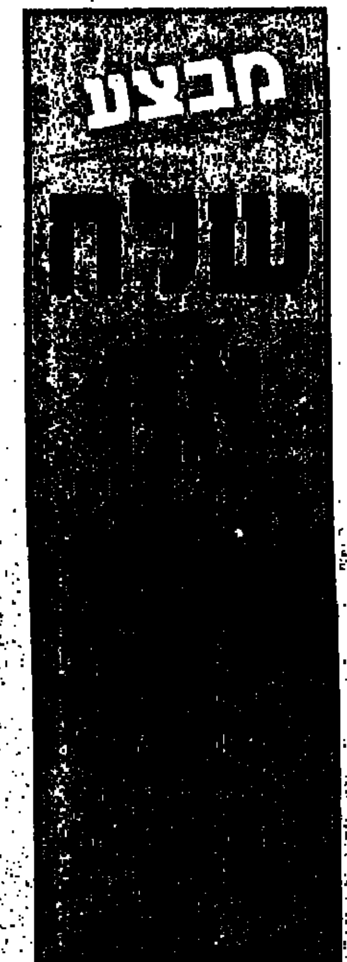

דעדוע בליכוד

לאחר שהתברר שאחד המחבלים אינו שוטר פלסטיני

גורמים ישראלים קיצוניים מרגישים: הירדרותו של שוטר פלסטיני מן הפיגוע הינה הפרה בוטה של הסכם השלום.

קרא בשבוע הבא

ראיון עם העיתונאי שראיין את אהוד יערי:

"כששאלתי את אהוד יערי אם הוא התרגש כשראיין את א־שרע, רעדו לי הרגליים"

"היו לי עוד כמה שאלות ליערי, אבל הראיון היה קצר, והייתי צריך עוד לראיין את העיתונאי ששאל את אהוד יערי אם הוא התרגש כששאל אשכרה."

שתי רגליים על הקרקע

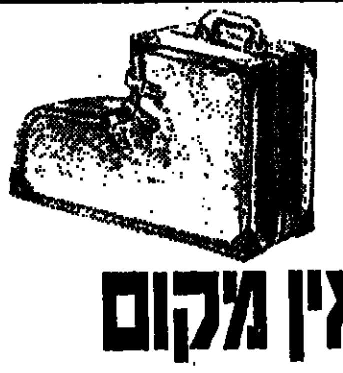

לשמועה שבמטוסי "אל על" אין מקום לרגליים - יש רגליים, אבל אין להן מקום.

ברגע האחרון

לתינוק שסרב לבקר ב"יד ושם" לא ניתנה הרשות להיוולד בארץ

א ל ף ב י ת

א: תגיד, שמעת שעורך־דין פלילי ידוע חשוד בכך שהעביר סמים לעציר בבית המעצר?

ב: שמעתי. הוא בצרות גדולות העורך דין הזה, כדאי שימצא עבריין טוב שיגן עליו.

א ל ף ב י ת

א: תגיד, למה תל־אביב מלאה בערימות של זבל?

ב: כדי שריח הים יגיע גם למקומות מרוחקים.

א ל ף ב י ת

א: רבים שואלים אותי 'מה יהיה מזג האוויר מחר?'

ואני אומרת להם 'אין לי שום מושג.'

ואז הם שואלים אותי 'אפשר לצאת איתך הערב?'

ואני אומרת להם 'אני מצטערת, אני לא יכולה, הערב אני מגישה שכבת.'

מכתבים לעורך מדור המוסיקה

עורך יקר,

לפני שבוע האזנתי לראיון שהעניק א־שרע לאהוד יערי. אני מודה שאהבתי את המוסיקה אבל המלים עיצבנו אותי.

מה לעשות?

נעמי
עין־שמר

עורך יקר,

לפני שבוע הקשבתי לשירת "אווה מריה" מפיה של הזמרת אחינועם ניני בוותיקאן, ואני חייבת להודות שאת המוסיקה אהבתי מאוד אבל המילים זעזעו אותי.

מה לעשות?

חווה מרים
מעלה־אדומים

עורך יקר,

קראתי את שני המכתבים שמופיעים מעל מכתבי בעיתונכם, ואני חייב הרות שאני אוהב מאוד את המילים. האם תרשה לי, אדוני העורך, לחבר להן מוסיקה?

ג. פיירמן
צפת

מכתבים אחרים

ר.א. יקר,

ראיתי את התוכנית של דן שילון בשבוע שעבר עם הפילהרמונית וזובין מהטה ושלושת הטנורים שאחר מהם עולה חדש, ועם החייל המשותק והחיילת המקסימה והשר שריד ומלכת היופי וג'קי מייסון, וחשבתי, שאם כבר עושים תוכנית כזאת, למה כבר לא מקדימים את יום העצמאות לאותו יום ונפטרים מהכל ביחד.

מסעודה גלעדי
שדרות

פֶּה לְגֶבֶר הַמַּכֶּה

"דבר־אחר" גאה להיות הראשון מבין עיתוני המדינה שפותח מדור מיוחד [illegible] הגברים המכים [illegible]

[illegible] לומר [illegible] חושבים [illegible] המחנה [illegible] "דבר־אחר" [illegible] שיקולים [illegible] אלא גם [illegible] בהם, [illegible] "דבר־אחר" [illegible] קוראים.

בעבר ניסינו לכוון לקהלי מטרה שונים ורבים, אלא שהללו נטשו עד מהרה אותנו ועברו לעיתונים חשובים יותר ועשירים יותר.

חקר שווקים מראה שעל כל אחת מ־200,000 הנשים המוכות, יש בארץ לפחות גבר אחד מכה וגבר זה, אם נדע איך לפנות אליו, יכול להיות לחבר נאמן במועדון "דבר־אחר", בתנאי, כמובן, שאנו נספק לו את הסחורה.

"דבר־אחר" תאמין תמיד ב"קח ותן", ומי כמו הגברים המכים יודעים כל כך יפה לתת? ואם נצליח ונספח אל מחננו לא רק את המכים בעין אלא גם את כל הגברים שעמוק בלבם יודעים ש"חוסך שבטו שונא אשתו", אם נביא לאנשים אלה 'טעם חיים' בצורת סטיקר, טי־שירט או אפילו מלה טובה, נוכל לטפוח לעצמנו בגאווה על חשבון הבנק שלנו ולהגיד לעצמנו "יישר כוח" – למרות שטועים אלה הסבורים כי בהכאת האשה העיקר הוא הכוח הישר.

כשירות לקוראינו המכים, אנו מביאים היום במדורנו "פה לגבר המכה" כמה ידיעות ומודעות.

יחידים או גופים המעוניינים להגיע לציבור הגברים המכים יכולים להתקשר ל"דבר־אחר" בדרך המקובלת.

פניה נואשת לחברינו הגברים:

השבוע פורסמו בעיתונות נתונים מדהימים לפיהם:

בישראל חיות 200,000 נשים מוכות

במועדון הגברים המכים רשומים בינתיים רק 300 חברים בלבד.

אנא בואו והצטרפו אלינו, והתחלקו עמנו בנטל.

יחד יהיה יותר קל

מועדון גברים מוכים

מודיע:

במלאת שבועיים להרשעתה של

כרמלה בוחבוט

תיערך במועדון הגברים המכים

מסיבת חגיגה

לשבע השנים הטובות

אורחי הכבוד יהיו השופטים: יהודה אברמוביץ', מרדכי חס וגדעון גינת

הזמנה זוגית. הבגינה בלבוש הולם. חגורה חובה.

חואן לינץ – האיש ומחקריו

שלמה בן־עמי

ז ה יהיה בוודאי עניין חלקי מאין כמוהו להציג לפניכם את מרצה הערב – אשר את תרומתו התיאורטית למדעי המדינה והחברה ניתן להשוות אולי רק לזאת של מקס ובר – על־ידי ספירה מלאה שגרתית של רשימת הפרסומים שלו. די יהיה לומר, שחואן לינץ הוא מחבר פורה במיוחד אפילו על־פי הסטנדרטים האקדמיים האמריקאים של "פרסם או מות". דון קישוט אקסנטרי מן הקלישאה הידועה היה בוודאי מתייחס לאורח שלנו הערב כאל איש יצירתי וחסר מנוחה שלא לצורך. עם זאת, קרוב לוודאי שאותו דון היה מגלה אהדה דווקא למסירותו של חואן לינץ לספרות, מקצוע מנגד של ספרדים, יש לומר, השוחה אלא שבמחשבה שנייה, שהיה הוא אולי הספרדי הפחות אנגלי שניתן לחשוב עליו, שהרי הוא מומחה את העוסק בו למעין הרגיל של התנגדות הבדלנות כבטלית כל כך מנוגדות לפרקציה המבנית של הספרדים בתודעה הבריטית. כל זה לא כאלומר, כמובן, שחואן לינץ איננו אדם חברתי או איש רעים להתרועע, ודורות של סטודנטים רבים מהם כיום מלומדים וחוקרים בעלי שם עולמי, חלקם בישראל לא יהססו להעיד אותנו בהיותו בריך של מורה וידיד, מנחה מקצועי ויועץ אינטימי.

חואן לינץ, איש אוניברסיטת yale שבילה את רוב חייו האקדמיים באמריקה אליה הגיע ב־1950, הוא למורת הכול אירופי למהדרין. הוא נולד בגרמניה, ומתוך שהמשך לשורשיו מצד אמו, הוא בחר מאוחר יותר את ספרד, לשפה, תרבותה ואף את לאומיותה כמולדתו השנייה, וחשוב בוודאי לא פחות בנושא כמעט מרכזי במחקריו. במאה ה־16 היתה האימפריה המנחתת של לינץ ויישבו התרבויות העשירה לנבכי הבוז של היבשת העתיקה השכבת אותו בוודאי לאורח מופת של האימפריה ההיספנו־גרמנית של צ'רלס ה־V, אותה אימפריה עליה נאמר במידה ידועה של ציניות, כי על אף שמה היא לא היתה לא רומית, לא גרמנית וגם לא קדושה. מן הסתם היא היתה סינתזה של שלושת המרכיבים הללו. מאות שנים מאוחר יותר, בעידן המודרני, המבצב התרבותי המרכז־אירופי הזה ישגשג בבריכתו של Zollverein (איחוד מכס) שלי הירח, תבונה תפיסית של מורי הלכה ויצירות מופת בין גבולות פוליטיים.

מורה הלכה, אורחנו בהולט היום, כאשר עבודות המופת שלו הן עדיין חיוניות. מאין כמותו להבנתנו את הדילמות התרבותיות והפוליטיות של תקופה בת זמננו. הוא כתב בהרחבה על אליטות והשירותן, על אוטוריטריזם, פאשיזם, מפלגות פוליטיות, לאומיות, דת, קריסתם של משטרים דמוקרטיים, הסיבות להתפרקותם של משטרים אוטוריטריים, המעבר לדמוקרטיה עם דגש מיוחד על דרום אירופה, דרום אמריקה ומזרח אירופה, ועל דמוקרטיה בארצות מתפתחות.

אין זה הכבוד, כמובן, לתחום תחום דיסציפלינה כדי לתעד אותה, אבל זה עוזר. השתתפותו של חואן לינץ בניסיון הסוציולוגי הבשל של השנים הראשונות של הפרנקאיזם בספרד סייעה בוודאי להבין את המשטר בדרך אנטימית יותר. הוא חווה את מלחמת האזרחים הספרדית בילדותו, ואילו את חינוכו האוניברסיטאי הוא קיבל במהלך "השנים הכחולות" של הפרנקאיזם, השלב היותר פאשיסטי וטוטליטרי של המשטר. ב־1948, כאשר הוא הצטרף למכון למחקרים פוליטיים הוא הבהיר באופן שלא ניתן היה לטעות בו שאין בליבו הצבעה משום הזדהות עם משטר המפלגה האחת. ב־1950 הוא עזב את ספרד כדי ללמוד באמריקה. הוא שב לספרד בפעם הראשונה רק עשר שנים מאוחר יותר, ומאותו הרגע הוא ראה את עצמו בצד מבקר של המשטר. מחויבותו לדמוקרטיה כדרך חיים וכיעד אקדמי היתה, לאורך כל השנים, בלתי מעורערת. מסקנותיו המדעיות הגיעו גבול, גבול שעודד את ועמם של לא מעט אנשי פרנקואיסטים "מקצועיים", בין הפרנקואיזם אותו הוא הגדיר כשיטה אוטוריטרית לבין הדיקטטורות הטוטליטריות של המאה ה־20. הבחנה זאת התבררה לימים כאחת התרומות החשובות ביותר של חואן לינץ למדעי המדינה בכלל, ולחקר המשטרים הדיקטטוריים בפרט. הוא היה המלומד הראשון שעשה את ההבחנה התיאורטית החיונית הזאת בין אוטוריטריזם לטוטליטריות. ההגדרה שלו, לפיה משטרים אוטוריטריים נוטים להכיל מרכיבים של פלורליזם בה במידה שהם חסרים אידיאולוגיה מנחה, ולכן הם במהותם משטרים מדה־ביוסמיים, היא היום מן ההגדרות הקלסיות במדעי המדינה וחקר המשטרים.

זו כמובן איננו מקרי כלל ובכלל ש"המקרה של ספרד" היה לחלק העיקרי במחקריו של חואן לינץ. אכן, אם היה עלינו לאגד את כלל עבודתו בכרך סינתטי אחד, השם והכותרת הראויים לו היו בוודאי "המקרה של ספרד". כבר בראשית שנות ה־50 פיתח חואן לינץ את ההנחה, אותה הוא העלה על הכתב בחיבור שמעולם לא פורסם – "מדוע לא דמוקרטיה" – כפי שלא פורסמו עד כה מספר לא מבוטל של ניתוחיו החשובים, לפיה הפרנקואיזם ניתן לשחרר תהליך של דמוקרטיזציה שמרכיביו לא היו שונים באופן מהותי מכמה שהתרחש בסופו של דבר בעליל. אפשר בהחלט לראות את המעבר לדמוקרטיה בספרד בשלהי שנות ה־70 כיישום ה"רצפטים" שלינץ העלה במשך עשרות שנים של מחקר. מחקריו המובהקים על המבנים הפנימיים של הפרנקואיזם הביאו אותו למסקנה שהמשטר לא היה מסוגל להגיב נוטה האויה שתביא להקמתו של כוח פוליטי שיהיה מסוגל לגייס את העם למען "הדמוקרטיה האורגנית". המעבר של ספרד לדמוקרטיה סימל בשביל לינץ חידוש פוליטי כמעט ללא מקבילה: נטישת השלטון על־ידי משטר אוטוריטרי, בלא התנגדות, לטובת אלה אשר רדיפתם ונידויים במשך עשרות שנים היתה צידוק קיומה של הדיקטטורה, נשמת אפה. ראוי היה ללינץ, אני סבור, להוסיף כאן עוד מאפיין חיוני של "המעבר" הספרדי: הוא הצליח דווקא ובגלל שהוא הונהג על־ידי בניו המפונקים של המשטר הישן. הלגיטימיות של "המעבר" ניתנה על־ידי התודעה הדיקטטורית, לא על־ידי הרפורמיסטים שיצאו מבית־הכלא וממרתפי משטרת הביטחון. השינוי הפך לפתרון השמרני ביותר שבנמצא.

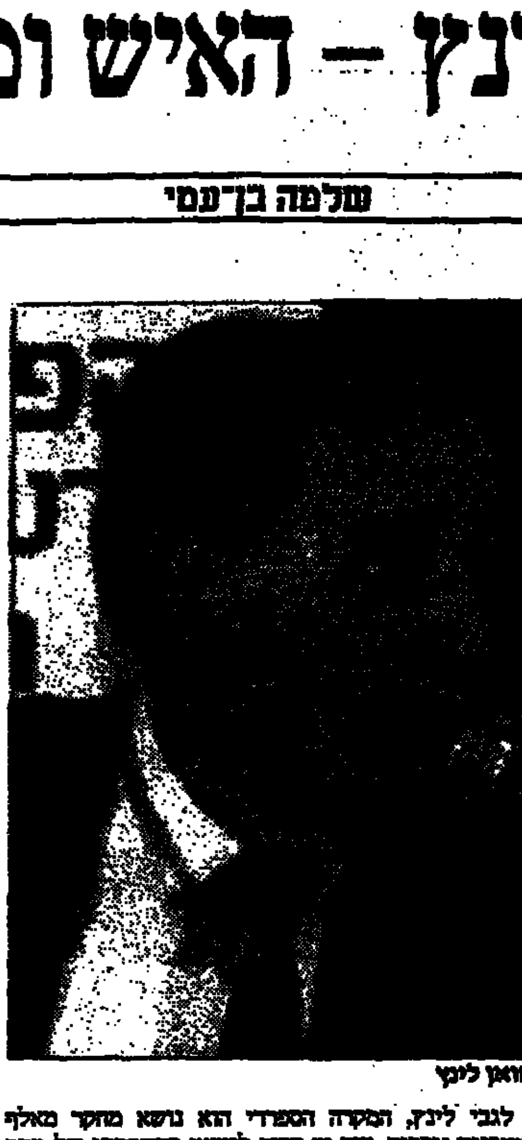

חואן לינץ

לגבי לינץ, המקרה הספרדי הוא נושא מחקר מאלף במובנים נוספים. היה זה קרוב לוודאי בהשפעתו של מקס ובר שלינץ הקדיש מאמץ עיון רב כל כך לשלושה אספקטים של המציאות הספרדית: אליטות, אנשי עסקים ודת. הוא בחן את קשר הגומלין בין קבוצות אינטרסים והפוליטיקה במהלך מאה השנים האחרונות בהיסטוריה הספרדית: הוא עשה זאת תוך הכללת הצבא והכנסיה כקבוצות אינטרסים. המחקר שאותו הוא עשה יחד עם תלמידו וידידו אמנדו דה מיגל אנשי העסקים אל מול השלטון הפוליטי (1966), הוא עד היום העבודה הבסיסית לכל מי שירצה להבין את אליטת העסקים בספרד, מקורותיה החברתיים, התנהגותה העסקית, המוביליות בתוכה ויחסה לחיים.

ספרד היתה ללינץ גם מקרה יחודי ללימוד האתגר של הרב־לאומיות והרב־לשוניות במשטרים פוליטיים מודרניים, כאשר ספרד מעוררת שאלות רבות עניין, ואף הרות משמעות, בהקשר של בניית שיטות פוליטיות בתוך מרחב גיאוגרפי רחב ובעל מיבנים חברתיים מגוונים ומסורות היסטוריות ולשוניות שונות ואף יריבות זו לזו. ההבדלים האזוריים הללו בארץ אותה הוא הגדיר כ"שמונה ספרד" הם בלא ספק חיוניים להבנתה. בסטודנט קרוב וחריף של השיטה הפוליטית הספרדית לינץ משוכנע, שאין כל משמעות לניסיון להבינה מחוץ להקשר של אופיה הרב־לאומי. תרומתו להבנתנו את המהות ואת הדילמות של "מדינת האוטונומיות" הספרדית היא רבה ביותר. כתוצאה מכך, מתאפשרת הגדרה מעניינת של ספרד שאותה ניסח לינץ בברק אופייני: זאת מדינה לגבי כלל הספרדים, מדינת לאום לחלק גדול מן האוכלוסיה שלה, ורק מדינה, אך לא אומה, למיעוטים משמעותיים מאוד בתוכה. הניסיון הספרדי הייחודי עשוי עדיין לשמש כהתייחסות ראויה לאותן מדינות, בעיקר במזרח אירופה, שנאבקות עדיין על הגדרת המהות והגבולות של רצונן הקולקטיבי.

במידה ידועה חואן לינץ סייע לשקם את כבודו של המחקר בספרד המודרנית, וזאת מתוקף העובדה, שהוא העלה אותו מן השוליים הפוליטיים והאינטלקטואליים. לגבי לינץ, ההתעלמות מספרד היא בבחינת התעלמות מן הארץ שקורותיה מלמדים לקחים מרכזיים בנושאי המפתח של העולם הקונטמפורני: משברי הדמוקרטיה, ייצובה, הבעיות של חברות רב־לאומיות ורב־לשוניות, דת וסקולריזציה, שינויים דמוגרפיים ומשטר מדיני, המעבר מחברה אגררית לחברה תעשייתית. לינץ חקר נושאים אלה האחרים מתוך פרספקטיבה השוואתית עשירה במיוחד, הוא הבחין כיצד ארצות כמו ספרד, פורטוגל ויוון בעו בתוך רצף פוליטי דומה מליברליזם פרטוריאני לליברליזם יציב יותר, אך אוליגרכי ומושחת, שבעקבותיו באו שלבים של דמוקרטיזציה מלווים בצמיחת כוחות פוליטיים חברתיים חדשים, אשר בשנות ה־20 וה־30 קרסו אל תוך משטרים אוטוריטריים ודיקטטוריים. הוא למד. כמובן, גם את המעבר של הארצות הללו לדמוקרטיה החל משנות ה־70.

זהו אכן ענג לארח שוב את חואן לינץ באוניברסיטת תל־אביב, כאשר הוא אינו רק חוקר עם מיומנויות מושלמות של ניתוח מעמיק – וזאת בגינה, כמובן, לסגנון האינטלקטואלי, בהמיאני של בית־הקפה שהוא כה נפרץ, ואף נערץ, בספרד – הוא גם איש עם ייעוד של מורה הדואה בעל מחוייבות מוסרית נחרצת. ברגע מסוים בעת המעבר לדמוקרטיה בספרד עלתה האפשרות שחואן לינץ יתמנה לסנאטור מלכותי בפרלמנט שיעבד את החוקה הדמוקרטית הראשונה. המינוי, אילו התממש, היה בוודאי יאה למעורבות המוסרית של חואן לינץ עם נושא מחקרו. פוליטיקאי הוא לא נעשה, אך לא משום כך הוא חדל להיות סמכות מדעית ומוסרית בספרד החדשה. הכיבודים אותם קיבל למכביר – דוקטורט לשם כבוד באוניברסיטת גרנדה (היה זה במסגרת "קבוצת הסוציולוגים של גרנדה" שלינץ ביסס את עצמו כאחד המייסדים של מדעי החברה בספרד), אחר מאוניברסיטת מדריד, ולבסוף "הנובל" הספרדי, פרס הנסיך מאסטוריאס במדעי החברה – הם רק הביטוי החיצוני לאיכויותיו של אורחנו המכובד.

דברים בעת הצגת חואן לינץ בכנס "אתגרי הדמוקרטיה בסוף המאה" שנערך באוניברסיטת תל־אביב בחסות מרכז קוריאל ללימודים בין־לאומיים והחוג למדעי המדינה באוניברסיטה

איבון קוזלובסקי־גולן

נדוניה

גְּאוֹת אָבוֹת
בְּרוּמָהּ בְּנוֹתֵיהֶן
הָרוֹקְדוֹת בְּסַף הָאֶבֶן
שֶׁאִמּוֹתֵיהֶן הִתְיַדְּדוּ
עֲקָרוֹת מְבִינָה –
לְגֶבֶר.

הַשִּׁכּוֹרִי קָרָא בַּחוּצוֹת
לְבַקֵּשׁ מִשְׁפָּחוֹת
לְשַׂבֵּעַ
רַכּוֹת, עֲדִינוֹת, מְלֻטָּשׁוֹת
מְמֻצָּצוֹת בְּדַם אָדָם.
וְלָהֶן,
חַיָּה שֶׁל חֶסֶן
הַדְּלֵפָה לְרֶגַע
כְּרֶצֶף פְּעִימוֹת
הַרְגָּעָה, הַרְעָלָה.
שֶׁאַחֲרֵיהֶם לֹא בָּא
אֶל פִּיהָ דָּבָר
כִּי אִם רוֹק רוֹק
וְטַעַם לַעֲנָה.

פִּרְחֵי גְבָרִים אֲנוּשִׁים לְרֶגַע – כְּרֶגַע
הָעֲנָקִי הַכָּשֵׁר לְבִיאָה.
אַחֲרֵיהֶם רַק אִשָּׁה נְקֻבָּה.

אפרופו ג'ורג'

נְשִׁיקוֹתֵינוּ חַמּוּקֵי מָאוֹן
וְהָיוּ רַכּוֹת כְּנוֹצָה
אֶצְבְּעוֹת יָדֵינוּ כֻּלּוֹ.
אֲחוּזוֹת מִלְּמַעְלָה בְּרֹאשׁ בֶּגֶד,
רוֹטְטוֹת מֵעֹנֶג דְּבַשׁ
עַל כְּתֵפִי
עַל עֹרֶף שָׁדַיִם קוֹסֵם.
נִיצוֹת פִּטְמוֹת הִפְרִיחוּ
אֹשֶׁר וְעֹשֶׁר וְהוֹד מַלְאָכִי.

וְהוּא אֶת עֵינָיו לֹא הֵלִיט
בְּאַהֲבָתֵנוּ קִנֵּא
מֵאָחוֹ בֵּין שְׂפָתֵינוּ
מִתְחַנֵּן
מְצַפֶּה.

אַפְּרוֹפּוֹ ג'וֹרְג'
(מוֹנִיקָה קַרְלוֹ
וְצָרְפַת)
הֶעָבָר בְּתוֹכֵנוּ טֶרֶם שָׁכַח
וּקְלִפַּת הַתַּפּוּחַ הָאַדְמוֹנִית
מְסַמֵּק אַהֲבָה מְמֻצָּה.
עוֹלָמְךָ ג'וֹרְג' מַסְרִיחַ
מִפֻּרְקָן מַחֲשָׁבָה בְּגִידָה
שֶׁהָעֹנֶשׁ עָלֶיהָ הוּא סֵרוּס מֻחְטָא.

אחזנו

מְדוּרוֹת מִמִּפְגָּשִׁים
כָּבִים עַל כָּל שֹׁעַל
וְאָזְנַיִם עֲרֵלוֹת מִלִּשְׁמֹעַ
כְּעֵינַיִם מְקֹרָאוֹת.

אִידֵאוֹלוֹגְיוֹת
אָחַזְנוּ בְּסַעַר
בְּלִי דַעַת
בְּלִי לִקְרֹא לוֹ שֵׁמוֹת
סוֹצְיָאלִיזְם בְּרוּחִי
אֲשֶׁר מְדִינִיּוּת טְהוֹרָה
שֶׁל הַכֹּל וְהַיָּחִיד
נֶגֶד
קַפִּיטָלִיזְם הַיָּחִיד הָאָנֹכִי.

הלשון היא כלי חשוב מאוד בשירה, אבל היא לא השירה עצמה

ראיון עם המשורר סנדו דוד מאת ראובן דותן

א ת המשורר סנדו דוד לא הכרתי לפני ראיון זה באופן אישי. כמובן שהייתי מודע לשירתו הלירית־מוסיקלית וליהדותו המובהקת. שמחתי מאוד לשיחה עמו ואני מקווה שאתה הקורא תיהנה משיחה זו לא פחות ממני.

שאלה: סנדו דוד, כמשורר ותיק, האם תוכל להגדיר התרשמותך לגבי שירתך, אני מתכוון בקצרה ובאופן כללי, על אורות, למשל, פיסוק מעבודתך.

ת. אני מקווה שההגדרה משורר ותיק איננה מתייחסת לשירה שלי. אני מקווה שלמרות הסגנון שהוא פחות או יותר אחיד, השירה שלי התפתחה עם כל יום שעבר, כי שירתי גם אם היא שירה לירית, היא מעין יומן, יומן פיוטי אם תרצה.

ש: ממתי החלו לפעפע בך מילים בכלל ומתי חשת מספיק מגובש כדי לפרסם את ספרך הראשון?

ת. אני נולדתי ברומניה בעיירה מתבוללת, ובעלותי ארצה לא ידעתי עברית. עוד בגיל צעיר התחלתי לכתוב שירה בהשפעת השירה הרומנית והמשכתי לכתוב אפילו במחנה הסגר. קשיי הקליטה שלי היו גדולים. בעצם הצורך בכתיבה הגביל אותי ללימוד השפה העברית.

ש: כל שיר שלך הוא מעין דרמה מיקרוקוסמית. האם אתה פייטן דרמאטי, והאם הדרמאטיזציה של האני נראית לך גם היום מוצדקת או בעלת תוקף.

ת. אני חושב שאתה טועה. תולדות חיי הם דרמאטיים. סיגנוני דווקא מבקש לדכא את הדרמאטיות הזאת ואם אתה צודק, יתכן שרושם זה נוצר מן המאבק בין תוכן לצורה.

ש: האם הכתיבה בשבילך היא צורך קיומי?

ת. העובדה שלמדתי עברית כדי לכתוב, מצביעה על כך שהכתיבה היא צורך חיוני מאוד לגבי דידי. אולי גם משום כך לא הפכתי את הכתיבה למקצוע, אלא כבלי ביטוי, המבטא אותי ואת נפשי בלבד, מבלי כל צורך להתחשב במצבים ומטרים ולעשות ויתורים באופן כתיבתי.

ש: האם בילדותך חשת, כי נועדת להיות משורר?

ת. קשה עלי ההגדרה "משורר". מעולם לא הצגתי את עצמי בתואר הזה. שותפי, הקורא, הוא זה שצריך לקבוע את ההגדרה הזאת. מה שברור, שמגיל צעיר מאוד, חשתי צורך לכתוב.

ש: מילים ומשמעות – מתוך ההתלבטויות האם חווית הצדקות בשירך לצירופי המילים ולתוכן עצמו. אני מתכוון האם תהליכי הכתיבה אצלך היו קלים או קשים?

ת. תהליכי הכתיבה שלי הם קשים מאוד. המחיקות מרובות מהדברים המתפרסמים. מאחר ששפת אמי איננה עברית, הרגש שלי אינו במילה, אלא בצירוף שבין המילים. אגב, אני מאמין בכנות, שהלשון היא כלי חשוב מאוד בשירה, אבל היא לא השירה עצמה.

ש: בידוע היית פעם פעיל באגודת הסופרים. האם לא הרגשת, שהיה מכויימת בין עסקנות ספרותית לבין היותך אדם יוצר?

ת. אמרתי שאיני רואה את כתיבתי כמקצוע, ולכן הלכתי בראשית דרכי למושב, חברותי במושב הביאה אותי לשורה של תפקידים בניהול וכספים. עם יציאתי לפנסיה סברתי, שאוכל לסייע לארגן את אגודת הסופרים לתועלתם של החברים בה. לצערי הקנאה והסכסוכות גברו ולכן פרשתי. פעילותי בהתאחדות אגודות הסופרים היא פעילות שאני גאה בה. סייעתי להרבה סופרים ישראלים הכותבים בלשונות זרות, להיקלט בארץ על־ידי עזרת ההתאחדות, בתרגום לעברית ובפרסום הדברים האלה שחלק מהם הם ממיטב הספרות שנכתבה בארץ.

ש: בשיריך יש אווירה קצת חשובה. אתה מרבה הרבה על לילה, למשל, על כוכבים ועל הקוסמוס בגלום של נפש התושה כבשהב שבבדיוּתא. האם התושות אלה אינן קצת אידיאליסטיות מדי לגבי תקופתנו אנו?

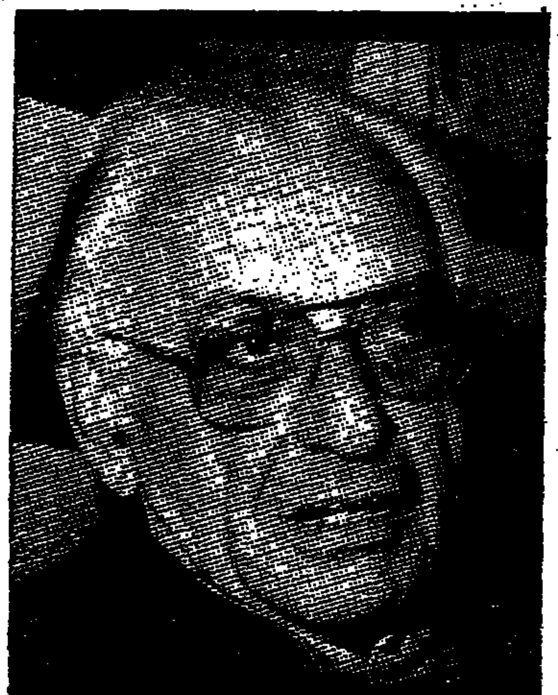

סנדו דוד

ת. מי שהיה שנתיים במחנה הסגר, גם אם לא היה באושוויץ או בטרבלינקה, נושא בליבו את הלילה ואת החושך ואיננו יכול להיות אופטימי, גם אם חייו האירו לו פנים בהמשך. זכיתי לחיות במדינתי החופשית. זכיתי להקים משק ומשפחה יפים מכל הבחינות אבל כל זה נוצר ברקע של שנים של נערות עשוקה.

ש: האם לדעתך יש לשירה ערך חברתי כללי, או שהיא מהווה רק יופי לעצמו?

ת. לשירה יש ערך חברתי רב, אבל היא איננה שירה אם אין בה יופי, הכוונה איננה לפירוש המילה יופי, תרתי משמע.

ש: האם חשבת על קהל קוראים פוטנציאלי בשתבה או אולי ניסית לפנות לאנשים מסויימים. אנא פרט.

ת. קצת קשה לענות לשאלה זו. ברור שאדם איננו כותב לעצמו בלבד, אלא הוא רוצה שיקראו בו. השירה איננה שירה כל עוד אין בה קשר בין כותב לקורא. מובן מאליו, שקוראי הפוטנציאליים הם אלה ששירתי עונה לתוויותיהם.

ש: האם אתה אדם הנוטה יותר לצרכים מאשר לקניין?

ת. אין אדם שאין לו צרכים ואינו רוצה לספק אותם – אבל האדם איננו אדם אם אין לו עניין, אידיאלים הדרך חיים. העניין במובן זה הוא תוכן השדרה של האדם. אבל כדי שיראה אדם, הוא צריך גם בשר, ואלה הם הצרכים.

ש: מהו לדעתך תפקיד השירה בימינו אלה, והאם תוכל להצביע על תמורות שחלו בפונקציונאליות שלה?

ת. קשה לי להגיד שהשירה היא נבואית, אבל בלי ספק היא תמידית, משמע שכל עוד יתקיים העולם, אנשים ירגישו צורך לבטא את עצמם ואת תוויותיהם בדרך התמציתית של השירה. השירה מחליפה סגנונות, אבל הגרעין הבסיסי, האטום של הקיום האנושי טמון בשירה. גם אם מדברים היום על שקיעת השירה דעתי היא שהשירה בדרך המרוכזת שלה שבה היא מסוגלת לבטא רגשות, תהיה קיימת תמיד. כמובן, מדובר פה בשירה האמיתית.

ש: האם מתמצמתה של שירתך איננה מפריעה לך?

ת. לא. זה לא מפריע לי. אבל זהו אחד מעיקרי הכתיבה. מי שמאמין, ששירה מרמזת ואיננה אומרת הכול, הפיענוח הוא בידי הקורא, אז אינך יכול ללכת אלא בדרך זו.

ש: האם עצם פעולת הכתיבה גורמת לך הנאה?

ת. עצם הכתיבה היא עינוי. רק מי שלא סוחט את נפשו וכותב מהפה ולחוץ, יכול ליהנות מכתיבה. אני נהנה מאוד מקריאת שירה.

ש: האם חל אצלך שינוי כלשהו ביחס למילה הכתובה, אם כן, מדוע, ואם לא, מדוע? ת. אני מאמין שגם במאה ה־21 תישאר המילה עדיף עליון, גם אם הבראות (טלוויזיה, למשל) יכבשו אותנו. מעצם העובדה, ששפת כתיבתי היא שפת כולדתי ולא שפת הולדתי, נוצרו שינויים משמעותיים בדרך הביטוי שלי.

ש: מהו הרקע המשפחתי שלך ומאיזה מוצא אתה?

ת. נולדתי ב־1923 בעיירה רומנית שבה גרו כמאה משפחות יהודיות, מכאן מובן שכל החינוך שלי היה חינוך מתבולל, בהיותי צעיר מאוד נאלצתי לברוח לבוקרשט, עיר הבירה, ומשם נשלחתי למחנה הסגר. מיד עם שובי ב־1944 עליתי ארצה. מן התיאור הזה אפשר להבין שהקשר למשפחתי היה רופף מאוד ואף־על־פי־כן מבחינה מופשטת הורי חיים בליבי בגלל כל המאמצים שעשו להציל את חיי. ב־1950 הם עלו ארצה ויחד הלכנו למושב, ואולי מעט ממה שלא היה לי בנעורי, ניסיתי לקבל באותן שנים שהיינו יחד במושב עד מותם.

ש: האם אתה גם איש פוליטי ומהו העיסוק בתחום זה?

ת. אני איש פוליטי מתוסכל. במסגרת חברותי במושב מילאתי תפקידים חשובים מאוד במסגרת מפא"י ומפלגת העבודה לאחר מכן. במסגרת זו סייעתי רבות לקליטת העלייה הגדולה וזה הסיפוק החשוב ביותר שלי. מלבד זאת הכול הבל הבלים. כל זה אמור לגבי מסגרת, זה אינו אמור לגבי התוכן. אני ממשיך להיות דבק באמונה בסוציאליזם דמוקראטי ובשלום.

ש: איך קרה שאתה כותב שיר האם בשעת שלווה או להיפך בשעה של אי־שקט?

ת. כל כתיבתי היא פרי של אי־שקט.

ש: העברית שלך מצויינת. האם מלימודיך הפורמאליים או ממקורות אחרים?

ת. הקביעה שלך שהעברית מצויינת היא הגזמה. משלונסקי למדתי שככל שאתה יודע יותר עברית אתה מבין עד כמה שאינך יודע. השפה שלי היא שפה נרכשת, והאמן לי שרכשתיה בעינויים רבים. התחלתי ללמוד ישר מן התנ"ך במשך עשר שעות ביום. לאחר שישה חודשים התחלתי לתרגם את דברי לעברית, ולמזלי אברהם שלונסקי שהקים אז את כתב העת "עיתים" ראה את הפוטנציאל השירי, לדבריו, וסייע לי בתיקונים הכרחיים, וכך נתפרסמו שירי הראשונים מלילות במחנה הסגר בשנת 1947. מאז פרסמתי שירים אלה, תקופה ארוכה התייחס אלי שלונסקי כקולט עליה וגם כחבר, לקח אותי לצידו בעת עריכת העיתון ונתן לי לקרוא את כל המאמרים לאחר עריכתם. כך הגעתי למצב שכיום בהיר אוהד, התחלתי לכתוב ישירות עברית, מבלי להזדקק לתרגום עצמי. זו היתה דרכי לעברית.

ש: האם אתה מאמין באלוהים?

ת. אני מאמין באלוהים שלי. אלוהים שאין מסביבו מלאכים ומשרתים בגלימות. אלוהים שהוא אמונה ולא עסקים.

שרי ברנס־גורן

נסיכת בר

אִמְרַת שְׁתִּקְנָה
מַתְּנַת הֻלֶּדֶת
כִּי רָצִית
שֶׁאֶהְיֶה נְסִיכָתֵךְ
הַרְעָפַת מֶשִׁי לְגוּפִי
לַחְמַת עַל תִּסְרֹקֶת שֶׁתַּצְלִיחַ
וְלוּ רַק שֶׁאֶהְיֶה לָךְ
גִּיסַת צִי אֳנִיּוֹתַיִךְ
לֶאֱהֹב בִּבְשָׂרִי
שֶׁלֹּא אֻנַּשׁ
קָלוֹן עָבִיהָ
אַף אֲנִי
פֶּרַח בָּר
וּנְסִיכָה שֶׁל עַצְמִי
אַיָּלָה נִרְדֶּפֶת
שֶׁאֵינָהּ בּוּבָּה
מִתְיַפֶּפֶת –
פּוֹרַעַת שְׂעָרָהּ לֶהָמוֹן
מַפְסִיקָה לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה
לוֹקַחַת פְּצָעֶיהָ הַזּוֹבִים
וּמַמְשִׁיכָה...
אֵינִי צְרִיכָה מַתָּנָה
אֲנִי נְסִיכַת בָּר
שֶׁלֹּא נוֹלְדָה...

שיר בקופסא

בָּאתָ אֵלַי
וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁקֶט
הִתְעוֹרַרְתָּ בִּי
נִצְנֵי הַיְּרֻקִּים
הָפְכוּ תְּפִירוֹת מְסֻבֶּבֶת
אֲנִי נוֹסַעַת עִם הָרוּחַ
מַפְלִיגָה אֶל הַשּׁוּרוּק
וְזֶה תָּמִיד קוֹרֶה לִי שָׁם
בְּאוֹתוֹ סִבּוּב
קֻפְסַת הַפַּח
הַמְּקַבֶּלֶת אֵלַי
מַנְגִּינָה לָשִׁיר שֶׁ
וְגַם אוֹתִי...
לֹא חָשׁוּב לָהּ
שֶׁבְּקֻפְסָתִי
יֵשׁ שִׁיר –
צֳרִי לְנִשְׁמָתִי...

هكذا من الأصل

هتا! من الامل

רגל אחת בחוץ אך כולה בפנים

מנוחה גלבוע

חנוך ברטוב, רגל אחת בחוץ, הוצאת עם עובד, תל־אביב תשנ"ד/1994, 455 עמ'.

אם כי השם "רגל אחת בחוץ", הדמות הראשית – נחמן – כולה בפנים, בתוך תוכה של ארץ־ישראל, של החיים במושבה, של ההיסטוריה של התקופה, של הנעורים בגימנסיה ובהגנה וזאת מערב מלחמת העולם השנייה עד תוך תוכה של המלחמה; זאת ועוד, עד הגעת הידיעות על השמדת יהודי פולין ובסופו של דבר ההתנדבות של נחמן לצבא הבריטי כאשר, למעשה, היה הנער כמעט בן שבע־עשרה.

המספר מתאר את המשך חיי הנער שראשיתם ב"של מי אתה ילד" (עם עובד 1970) והמשכם ב"פצעי בגרות" (עם עובד, 1965), אלא שהספר משלב בתוכו מוטיבים רבים נוספים ביניהם מתוך סיפורי "השוק הקטן" (ספרית פועלים, מרחביה 1957) וכן מן הרומן ב"אמצע הרומן" (עם עובד 1984). העיצוב האמנותי של הדמות הראשית – נחמן – הוא בלתי־רגיל מנקודת־ראות של שילוב הרקע החברתי הארץ־ישראלי של הזמן המופנם בדמות הנער המתבגר. היסודות הריאליסטיים שבראייה ראשונה נראים כזכרונות אישיים, בראייה שנייה – כזכרונות היסטוריים ובראייה נוספת מעמיקה הופכים מזכרונות לאמנות. הייתי אומרת אומנותיות מיוחדת ברמה גבוהה. ברומן דמויות רבות של הורים, קרובים, ידידי הורים, חברים, שכל אחד מאוד שונה מחברו ועוד. על הדמויות כולן ניתן להגיד שלפנינו מעין שתי מקהלות אחת של הדמויות המבוגרות והאחרת, ואולי היא החשובה, של הנערים והנערות.

מקהלה היא אמנות והייתי אומרת שכל אחד מיוחד לעצמו, וכמו במוסיקה כולם סימפוניה ונחמן הוא המיוחד, אינדיבידואליסט, שונה מחבריו אך משתלב בחבורה, במקהלה או בסימפוניה, כמנגן סולו, בעל קול מיוחד. הקיום הריאלי עובר כאן לקיום האמנותי ומתרגם את ההיסטוריה לאמנות הכתיבה ואפילו הציור, כלומר, התיאור.

השילוב של הפרטים השונים והמרובים הם הצד האמנותי־אסתטי של הרומן. ברטוב מצליח להעלות חומרי מציאות אל מעבר למציאות וכך הם הופכים לאמנות. דרך נוספת להעלאה לרמה של אמנות היא גם השימוש בחומרים אוטוביוגרפיים, אלא שעיצובם היסטורי־רוחני. הפרטים הריאליים־היסטוריים הופכים ליצירה אנושית והם מתעלים מן הזמן והמקום, ונעשים חלק מן המשאבים הפנימיים, רוחניים ורגשיים של נחמן, כשהוא מגיב לסביבה ולקורה בה.

הפרטים ההיסטוריים כמו פגישתו של נחמן עם אוניית המעפילים והמלחמה עם הצבא הבריטי, או ההשתלבות בגימנסיה ובהגנה, לא רק שאינם הורסים את האינדיבידואליות של הדמות, אלא בונים אותה רגשית ורוחנית. זאת אחת הדרכים להשאיר את ההיסטוריה כרקע ולהעלות את הדמות מעבר לה, אם כי היא נבנית בפנימיותה על־ידי המציאות הסובבת. נחמן הנער המתבגר הוא הבוחר והמפנים את האלמנטים של המציאות הסובבת אותו וכך אישיותו נעשית מיוחדת, עמוקה מאוד ומרתקת ושונה מחבריו. יתרה מזאת, גם חבריו של נחמן החיים בתוך אותו רקע היסטורי ובאותה כיתה בגימנסיה מפנימים אלמנטים אחרים ובדרך אחרת ולכן הם שונים זה מזה (למשל, רק נחמן מגיע להתנדבות לצבא הבריטי). זאת אחת הדרכים לעיצוב דמויות השונות זו מזו בעיצוב מהימן. לפנינו אם כן יצירה אנושית של "רומן על" שמשתלבים בו עבר ולמעשה גם עתיד מתוך "חופש יצירה אנושי" של "האני המחבר" והדמות המרכזית.

אביא ציטוט המאשר את דברי:

"מעשה בנחמן שפיגלר, שנולד וגדל במושבה קטנה בארץ־ישראל ובשבת האחרונה שלפני מלחמת העולם השנייה מלאו לו שלוש־עשרה. נסכים נא, שבאותו יום שני על שפת ימה של תל־אביב מתחיל גלגולי שראשיתו נחמן הילד וסופו אני הגבר (ההדגשה במקור). גוף ראשון, יחיד מאוד". (33).

גם כאן מספר נחמן שפיגלר, מאוד בסמליות, על שיקוף התקופה ההיסטורית, שכן פירוש השם שפיגלר הוא שיקוף ראי ואפילו אספקלריה. אלא שהאספקלריה הופכת בתוך אישיות נחמן לאמנות, לחלק מעיצוב אופיה של הדמות הראשית. וכדאי לדעת שסטנדל (הכינוי הספרותי של המספר הצרפתי מארי־אנרי בייל, 1783 – 1842) אמר: "הסופר הוא סבל נושא מראה". הייתי מעיזה להוסיף: נושא מראה והעולם המשתקף בה.

האלמנטים מן הזיכרון המאירים באור מיוחד את המשתקף במראת הזיכרון הם הקובעים את הדמויות מנקודת־ראות אמנותית, בפרט שלא משתקף זיכרון במילואו וההולך לא זיכרון הרצף כרונולוגית. האלמנטים ההיסטוריים הופכים מהיסטוריה להיסטוריוסופיה וזאת דרך נוספת להפוך את הרומן של ברטוב "רגל אחת בחוץ" מהיסטוריוסופיה לאמנות.

אמנם המשפט "רגל אחת בחוץ" (365) קשור בתחושה שזינינה (אהובתו של נחמן) עומדת להיפרד ממנו ולעזבו. בכל זאת ניתן להגיד ש"רגל אחת בחוץ" יש לה משמעויות נוספות. "בחוץ" מחברים רבים וזה חלק מן המיוחדות של נחמן אך "בחוץ" היא הדרך האמנותית החשובה מאוד ברומן, בפרט אם נציין: רגל אחת מחוץ לריאליזם, וזאת הנקודה המוליכה ממציאות להיסטוריוסופיה ומהיסטוריוסופיה לאמנות, כפי שכבר אמרנו. לכן חשוב מאוד שם הספר שכן השם הוא בבחינת הנחייה לחשיבה אמנותית.

דמות שמלווה את נחמן היא הדוד רפאל שנרצח בעת המאורעות. רפאל היה דמות מיוחדת. היה בה משהו ברנרי ונחמן העריץ את הדוד רפאל. הוא הוריש לנחמן את האופניים המלווים אותו בכל תקופת התבגרותו עד התגייסותו לצבא הבריטי. האופניים הופכים לסמל של הדוד רפאל ואולי גם סמל לדמותו של י. ח. ברנר (דמות שמלווה את בלפור שו"ב ברומן "באמצע הרומן"). אין פלא, שעיצוב כריכת הספר הם האופניים והם האלגוריה לנפלאות של הדוד רפאל, לליווי האנושי שלו:

"כל השנים יוסיף לחיות בזכרונו אפילו איזה ערב קיץ בשחר ילדותו (...) – אביו במרומי הסולם, אמו על האדמה, אמו מגביהה רעפים ואביו מניף אותם לאי שם למעלה, אל הדוד רפאל" (204).

וכן בהמשך:

"שם משמאילים הם (נחמן וחבריו) לעבר המרכז, ואילו הוא מימין לתוך השוק הקטן, וכמו בכוחו של איזה כישוף מתקפל הכביש מתחת לאופניו של הדוד רפאל" (44).

ועוד:

"היו מספרים על דודו הקדוש בבניין הארץ, דרכו בעבודה דרכו בהגנה, דרכים תרתי משמע, המאורות, אפשר לומר על דרך הסמל" – (45).

נחמן ומעגל חייו

הסיפור מתחיל בבר־מצווה של נחמן שלאחר מכן נסע לקרובי משפחה בתל־אביב. ואז, בצאתו לחוף הים נקלע לאירוע חמור וקשה: אוניית מעפילים מוקפת שוטרים אנגלים, ערבים ואפילו חיילים סקוטים. החוויה הקשה של תפיסת אוניית המעפילים, הפחד שהתעורר והזעם אינם מרפים מנחמן במשך שנים. למעשה נפתח כאן דף חדש בחייו, הדברים מתלווים להשתלבות ב"הגנה", מכאן אולי החלה להיעלם שלוות הילדות ונפתחה ההתבגרות. זאת כבר ראייה בוגרת בעלת משמעות מדינית.

נשאלת השאלה: כיצד קרה שמי שלחם באנגלים שכלית ורגשית (בעיקר ב"הגנה") והפגין נגד הספר הלבן, התגייס בכל זאת לצבא הבריטי?

התשובה אינה קלה ואפילו קשה, אבל קיימת ברומן. מנעורותו של נחמן במקביל לחייו בראשית שנות הארבעים, הנושא הנאצי מלווה את נחמן ומקומם אותו. ומיד אחר הבר־מצווה הוא לחוש לעצמו: "היינו יכולים להתגנב לאמצע שרונה (שהייתה אז שכונה גרמנית), לשרוף להם את צלב־הקרס, ולהניף דגל תכלת־לבן ועל הקיר לכתוב בצבע אדום: כמו שהם עושים ליהודים: "תחוור אל היטלר, חזירים נאצים"(19).

חנוך ברטוב

נחמן שהוא ילד אינטליגנטי וקורא עיתונים מודע מחתימת הברית בין גרמניה לרוסיה, בין ריבנטרופ למולוטוב. ואם זיכרון כזה מלווה אותו, אין פלא, שלמרות היותו ב"הגנה" והיותו נגד השלטון האנגלי בארץ הוא מתגייס לצבא הבריטי להילחם באויב הנאצי. גם כאן בולטת הכרעתו האינטלקטואלית של הנער – נחמן.

נחמן וחברו יגאל עוקבים ברצף על הקורה במלחמה, על הכיבושים של הנאצים באירופה וכשהגיעו הידיעות על השמדת יהדות פולין בפרט כשההזדהות עם יהודי הגולה היתה עמוקה, נוקבת וקשה ביותר, אין פלא, שזה היה כיוון הכרעתו של הנער. כדאי להזכיר שאמו של נחמן היא מפולין ומשפחתה גם היא השמדה.

גם ההתמודדות עם בואם לארץ של רבני החסידים, שהיו אנטי־ציונים, אך את חסידיהם השאירו בפולין וכך הושמדו (188) הייתה זו בעיה שהכעיסה את נחמן. אם אנסה לדבר בהכללה אומר, שלנער כל כך צעיר יש מחשבות כל כך עמוקות ולבטים חריפים, אפילו בעניינים פוליטיים, דברים המעמידים את נחמן הרבה מעל גילו. אין פלא, אם כך, שהשמועה על דבר הנסיגה הבריטית (עם התקרבות הצבא הגרמני) מישראל ועד להודו יצרה משבר נפשי עמוק (5־364), בייחוד אצל האם, שאמרה שלא תהיה ברירה או להילחם ולהיהרג או לקחת ציאן־קאלי. נושא הצבא הגרמני המתקרב היה משותף לנחמן ולחברו יגאל שגם הוא היה בתוך תוכו של הנושא במצב נפשי קשה.

השמועות על השואה יצרו תמונה שוכת לב של השתלבות גורל יהודי אירופה ביהודי ארץ־ישראל. ראייה זאת של השתלבות יהודי אירופה ובוודאי של דור המהגרים החי בארץ וילדיהם הצברים שוברים את מיתוס הצבר. ההבדל בין הדורות, של מהגרים לצברים, הם כמעט הבדל דורי בלבד. ייתכן שהצמיחה של הצבר בתקופת השואה באירופה מוכיחה את שבירת מיתוס הצבר שנבנה עוד לפני שנוצר בתקופת מלחמת השחרור. כמובן שיש הבדל גדול של זמן, התרחשויות פוליטיות וגיל בין הדורות, אך הבדלים אלה רחוקים מאוד מהמיתוס.

אגב, דור המהגרים, בעיקר אמו של נחמן, מרבים בשיחותיהם לדבר ולשלב הרבה יידיש וזה היה חלק מאפיון הדמויות. ולא רק יידיש היא נקודה חשובה. יש קטעי ממש פואטיים בדברי "האני המספר" בעברית יפהפיה ויש קטעים של לשון דיבור ישראל המאפיינת את הדור הצעיר.

אחזור לדמות המרכזית לנער נחמן. לאחר שנים מצא את יומנו מן הכיתה ה"חמישית" ובו כתבה שכתב על הספר "שיחותי עם היטלר", ראושנינג (192). לאחר שנים בחן נחמן אירועים שנשארו חקוקים בזכרונו בעיתונות כמו גם הקטע שאמר היטלר לראושנינג כבר ב־1934 ב"שיחותי עם היטלר" (193). לא אחת בכל זיכרון של אירוע מיוחד חוזר נחמן לבחון ולאשר את זכרונו בעיתונות. נוצר מצב כפול: זכרונותיו של נחמן שהם חלק מעולמו, מהולמותיו ודעותיו – אז, ובחינתם בעיתונות היוצרת חיבור של בחינת הזכרונות ההיסטוריים או בלשון אחר, כאילו מחקר היסטורי. מצד אחד זה מעמיק את דמותו של נחמן ומצד שני לפנינו תיעוד היסטורי בראייה של היום.

נחמן למד בגימנסיה ב"חמישית" וב"שישית". זה לא היה פשוט מנקודת־ראות כלכלית, שכן המצב הכלכלי המשפחתי היה גרוע מאוד. אך בגימנסיה השתלב נחמן בחבורה חדשה. כאן צמחה האהבה הראשונה שלו לזינינה, שגם היא הייתה בת מהגרים. אהבה רגשית עמוקה מלווה באינטלקטואליות ולא במין. מעט מאוחר יותר מתרחש סיפור אהבה מיני. הדברים מקבילים וההבדל בין האהבות מעניין מאוד. בין נחמן לזינינה נשלחים מכתבים, שגם הם תורמים להיבטים נוספים מהימנים בעיצוב הדמויות.

תיאור מקסים של משפט יוסף בן מתתיהו (211). המשפט נערך על־ידי המורה להיסטוריה שאישיותו נשארה בזיכרון הילד. זאת ועוד, המשפט עורר בנחמן השוואה בין מלחמת הרומאים ביהודה למלחמת הנאצים ביהודים (209). בניגוד למורה הזוכי להיסטוריה שהותיר בנחמן ראייה היסטורית ברוך השיבונו, הביא המורה לספרות את נחמן לידי משבר וגרשו מבית־הספר. אך גם כאשר המתחרו הדברים, מטען יחסים זה היה קשה. ייתכן שזאת אחת הסיבות שנחמן החליט לעזוב את הגימנסיה ולצאת לעבודה, ובערבים, אחרי העבודה, ללמוד בעזרת חבריו את ה"שביעית" בבית.

בהחלטה לעזוב את הגימנסיה ולצאת לעבודה יש משום מהפכה. נחמן החליט על כך בעצמו בניגוד להוריו. אמנם נחמן עבד עוד בהיותו תלמיד. עוד בבקרים לאביו לחלק עיתונים ואחר־כך הגיע מהר, באופניים, לגימנסיה. אחרי הלימודים עזר גם לאמו בחנות.

השנה שלא למד בה ועבד בה עבודה במשברים, בשהות קצרה בקיבוץ שאותו נאלץ לעזוב, ושוב חזרה למושבה ומכאן – ההתנדבות לצבא הבריטי.

ניתן להגיד שהתבגרותו של נער זה הייתה מוקדמת בצורה בלתי־רגילה ובוודאי לא הייתה של סיבה אחת בלבד. "לא ברגע אחד השיל נחמן את ילדותו והיה לנער" (103), ובוודאי שלא ברגע אחד השיל את נערותו והיה לאדם מבוגר.

בין המשברים שעברו בהדרגה ולא בבת אחת הייתה ההתרחקות מן הדת שהייתה אלמנט די מרכזי בביתו הדתי, בעיקר אצל האב. אך מן הראוי לציין שעזיבת הדת הייתה מאופקת.

בספר קיים מעין לייט־מוטיב החוזר מספר פעמים "ידיד": "ידיד" הוא משחק ילדים של הקפצת כדור למעלה ולמטה. על כן ה"ידיד" משמש מטאפורה לחייו של נחמן, שאינם פשוטים, גדושי נסיקות למעלה, וגדושי ירידות. דוגמה מעניינת לירידה ועליה: "במקום הגיבה שם הסליחה". (מאמר אחר הריב עם המורה לספרות) ואגב כתיבה התנצלה נחמן במשהו שכמותו לא ידע עד אז: המלים שכתב הוא עצמו הביאו לידי בכי.

"אבל אחרי הבכי התמלא צלילות כמו העולם אחרי הגשם. בבהירות ובצינה צלולה כתב, ועם הקף הזוהר הזה, המסה במקום הגיבה שם הסליחה, שב נחמן יום לפני שבועות ל"חמישית" (אחרי שהמורה לספרות גירש אותו – הירידה תתקבל בחזרה – הנסיקה למעלה)" (195).

ועוד:

"בנפשו נסק הצנח כלי הקף הידיד" (241). וכבר ציינתי שזאת מטאפורה לעליות וירידות בחיים, ולא אחת הדברים מלווים בהומור לדוגמה: "אני עכשיו כמו מוסלמי, מתפלל חמש פעמים ביום – למכתב (מזינינה)" (435). אגב, הקשר בין נחמן להיותו ערבי – מוטיב חשוב ב"של מי אתה ילד". עבודותיו של נחמן אחר שעזב את הגימנסיה (קודם ביהלומים ואחר־כך בהכנת מכלים) – היו הצעד הראשון לשינוי החיים.

"הנה כך נפתח בחייו של נחמן פרק הגברות הצומחת, שאז עוד לא שיער כמה מהר וקצר יהיה" (329).

שכן לאחר זמן לא ארוך התגייס לצבא הבריטי בגיל שבע עשרה לערך.

לסיום הייתי רוצה להגיד שלפנינו אחד מהספרים היותר מצויינים בספרות העברית. מצויין בספרות, מצויין בהיסטוריה של דור הצבר ומצויין בתיאורי בעיות התבגרות.

יומן מסע בפולין

מרים עקביא

הייתי אורחת כבוד בעיר הולדתי קרקוב...

בתחילת אפריל 1994 קיבלתי הזמנה חתומה על־ידי ראש עיריית קרקוב, מר יוזף לסוטה, ל"פגישה ראשונה של קרקובאים", האמורה להתקיים בימים 17 עד ל־21 ביוני 1994, בקרקוב.

להזמנה החגיגית היה מצורף דף מטעם מינהלת העירייה המודיע, שהוצאות הנסיעה לקרקוב וממנה וכן ארבעה ימי שהות בעיר (רשימת בתי מלון לבחירה), יכוסו על־ידי העיר קרקוב.

מיום קבלת ההזמנה עד יום האירוע היה קשר יעיל בין המזמינים למוזמנים – והדברים תואמו היטב. מלבדי הוזמנו מישראל: נתן גרוס – קולנוען, סופר, עיתונאי ומתרגם, כמוני יליד קרקוב, שהגיע לעיר הולדתו בליווי בנו ובתו – ורישרד לב, ביבליוגרף, חוקר ספרות, מסאי, יו"ר אג' כותבי פולנית בישראל, אף הוא יליד קרקוב.

ב־17/6 הגענו לקרקוב ברכבת אקספרס (מוורשה). בתחנה המתינה לנו דיילת מטעם העירייה והעבירה במוניות למלון "גראנד", בלב העיר.

עוד באותו יום נלקחתי ל"מרכז לתרבות היהודית" החדש והמפואר שהוקם בשכונה קז'מייז' המוזנחת, ברח' רבי מייזל 17 (אימי ז"ל נולדה וגדלה בבית סמוך, ברח' רבי מייזלס 3). התקיים כאן, לכבודי, קונצרט סיום שנת הלימודים של בית ספר תיכון למוסיקה ע"ש ויספיאנסקי. בגמר הקונצרט נתבקשתי להגיד משהו. סיפרתי לצעירים על ילדותי הקצרה בקרקוב – ועל בנותי, בוגרות אקדמיה רובין בירושלים. מהמארחים קיבלתי במתנה ספר על... מאיידנק ואני הגשתי להם במתנה ספר על ירושלים.

אחה"צ הוזמנו לטקס חגיגי: חלוקת פרסי יצירה, בבניין העירייה. כ־30 אמנים, מכל ענפי האמנויות, קיבלו פרס יצירה מידי ראש העיר.

18/6. לפני הצהריים, באולם הייצוגי של העירייה התקיימה ישיבה חגיגית של מועצת העיר, בנוכחות אורחי הכבוד. אותנו הושיבו בשורה הראשונה. מימיני ישב מנכ"ל הטלוויזיה הפולנית, אחריו אורח מאיטליה, נכדו של יאן מטייקו הצייר הדגול, מי שהיה מורו של מאורצי גוטליב. בין אורחי הכבוד אנשי רוח ומדע, חתנים ומועמדים לפרס נובל.

את הישיבה פתח ראש העיר בהרצאה על פיתוחה של קרקוב בפרספקטיבה של עשרים שנה – עד 2015. קרקוב עתידה להיות עיר פגישות, קונגרסים ופסטיבלים, עיר מרכזית באירופה, יותר מבודפסט ופראג. היה דיון, הוגשו הצעות בכתב ובעל־פה ונתקבלה הצהרה משותפת. ביקשתי, שלא ישכחו את היהודים, שחיו כאן מאות בשנים ותרמו בשטחים רבים להתפתחותה של העיר הזאת. בקשתי נכללה בהצהרה. נתן גרוס ואנוכי הגשנו לעיריית קרקוב ש"י: עצים ביער ירושלים. מחוץ לאולם חיכו לי קוראי ספרי וביקשו חתימות.

בערב נערכה קבלת פנים רבתית במיבנה המרכזי (Sukiennice) בכיכר העיר. מר לסוטה הכיר לי את משפחתו והציג אותי בפני כל מי ומי בתור סופרת מישראל. למחרת כתבו בעיתון, שהסופרת הישראלית, מרים עקביא, כאשר נשאלה מתי עזבה את קרקוב, ענתה: "אף פעם". הדבר הרגיז אותי, כי היה זה סילוף גס. לאמיתו של דבר לשאלה "מתי עזבת את קרקוב" עניתי: "זו היתה קרקוב, שעזבה אותי".

19/6. השתתפנו בכנס עמותת ידידות פולין־ישראל, אשר אורגן על־ידי גב' רודיקה גורדון משגרירות ישראל בוורשה, בבית־כנסת "מזרחי" ברח' קופה בקרקוב. על פגישה מעניינת זו, בהשתתפות השרה איזבלה צ'ביבנסקה, צ'סלב מילוש, ירדי טורוביץ', השגריר הר ורבים אחרים, פגישה שבה התלהטו מעט הרוחות, דיווחתי כבר, ראו דו"ח מס' 1.

אחרי הצהריים, ב"מרכז לתרבות היהודית" נערך יום הולדת לידידנו הוותיק מלונדון, רפאל שרף, יליד קרקוב שהגיע לגבורות ושנכחותו בין אורחי־הכבוד ביהודי מן התפרצות בנוסף אלינו, הישראלים, איננה את נציגות העם היהודי.

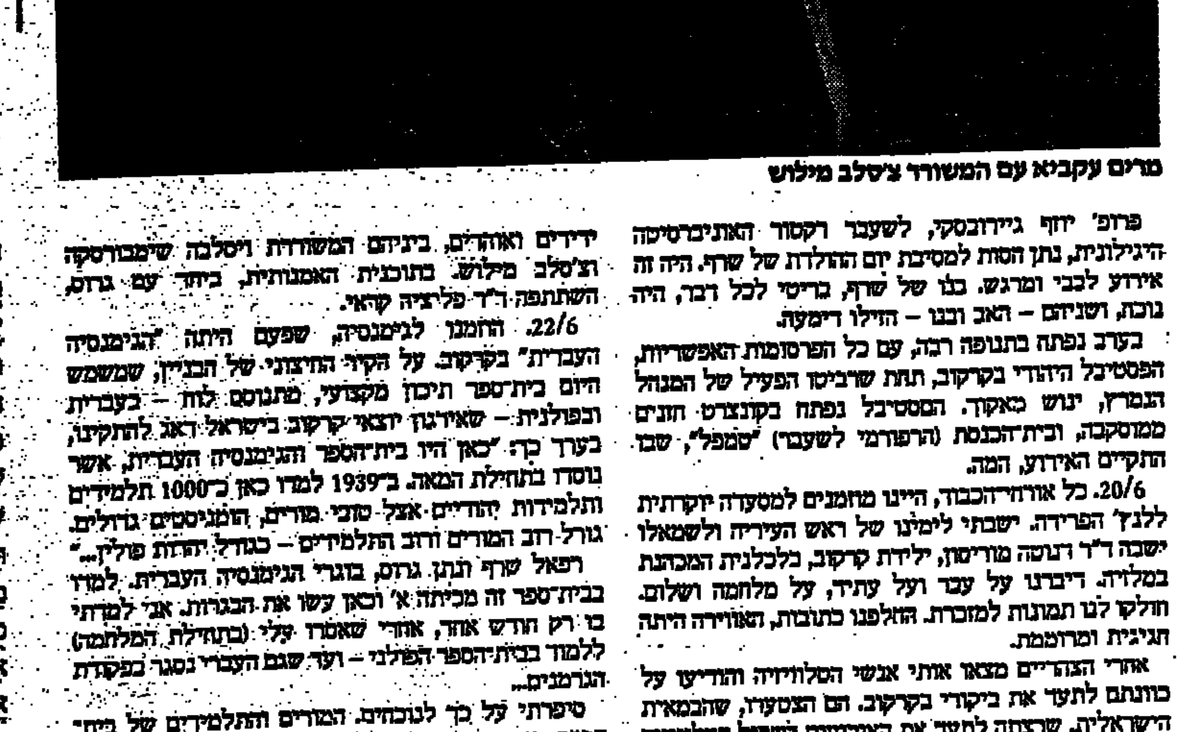

מרים עקביא עם המשורר צ'סלב מילוש

פרופ' יוזף גיירובסקי, לשעבר רקטור האוניברסיטה היגילונית, נתן הסות למסיבת יום ההולדת של שרף. היה זה אירוע לבבי ומרגש. בנו של שרף, בריטי לכל דבר, היה נוכח, ושניהם – האב ובנו – הזילו דימעה.

בערב נפתח בתנופה רבה, עם כל הפרסומות האפשריות, הפסטיבל היהודי בקרקוב, תחת שרביטו הפעיל של המנהל הנמרץ, ינוש מאקוף. הפסטיבל נפתח בקונצרט חזנים ממוסקבה, ובית־הכנסת (הרפורמי לשעבר) "טמפל", שבו התקיים האירוע, המה.

20/6. כל אורחי־הכבוד, היינו מוזמנים למסעדה יוקרתית ללנץ' הפרידה. ישבתי לימינו של ראש העירייה ולשמאלו ישבה ד"ר דנוטה מוריסון, ילידת קרקוב, כלכלנית המכהנת במלזיה. דיברנו על עבר ועל עתיד, על מלחמה ושלום. חולקו לנו תמונות למזכרת. החלפנו כתובות, האווירה היתה חגיגית ומרוממת.

אחרי הצהריים מצאו אותי אנשי הטלוויזיה והודיעו על כוונתם לתעד את ביקורי בקרקוב. הם הצטערו, שהבמאית הישראלית, שרצתה לתעד את האירועים בשביל הטלוויזיה שלנו, לא טופלה כראוי ולכן הקדימה את שיבתה לישראל.

21/6. במרכז לתרבות היהודית נערך ערב ספרותי לנתן גרוס. (ערב שלי נערך כאן לא מזמן). האולם היה מלא ידידים ואוהדים, ביניהם המשוררת ויסלבה שימבורסקה וצ'סלב מילוש. בתוכנית האמנותית, ביחד עם גרוס, השתתפה ד"ר פליציה קהאי.

22/6. הוזמנו לגימנסיה, שפעם היתה "הגימנסיה העברית" בקרקוב. על הקיר החיצוני של הבניין, שמשמש היום בית־ספר תיכון מקצועי, מתנוסס לוח – בעברית ובפולנית – שאירגון יוצאי קרקוב בישראל דאג להתקינו, בערך כך: "כאן היו בית־הספר והגימנסיה העברית, אשר נוסדו בתחילת המאה. ב־1939 למדו כאן כ־1000 תלמידים ותלמידות יהודיים אצל טובי מורים, הומניסטים גדולים. גורל רוב המורים ורוב התלמידים – כגורל יהדות פולין..."

רפאל שרף ונתן גרוס, בוגרי הגימנסיה העברית, למדו בבית־ספר זה מכיתה א' וכאן עשו את הבגרות. אני למדתי בו רק חודש אחד, אחרי שאסרו עלי (בתחילת המלחמה) ללמוד בבית־הספר הפולני – ועד שגם העברי נסגר בפקודת הגרמנים...

סיפרתי על כך לנוכחים. המורים והתלמידים של בית־הספר הנוכחי יצאו מגדרם כדי להנעים לנו את הביקור בכותלי בית־הספר. התלמידים הכינו מופע מיוחד, רפאל שרף ונתן גרוס העלו זכרונות. דיקלמתי מהשירה הפולנית המתורגמת לפולנית. בין המורות והתלמידים של בית־הספר הנוכחי וביניהן, תלמידי בית־הספר לשעבר, נוצר קשר קסום, כמעט מיסטי. פקידי משרד החינוך הפולני, שאף הם הוזמנו לפגישה, היו המומים.

23/6. הטלוויזיה סיירה איתי בעיר, הקליטה וצילמה. צוות הטלוויזיה התכונן היטב לפגישה זאת איתי, קראו את ספרי כדי לשלב בתוכנית קריאת קטעים מתוכם. ב"פלנטי", בקטע שבו צעדתי מדי יום בדרכי לבית־הספר הפולני (לפני המלחמה) ישבתי עכשיו (סיפרתי על ילדותי... ברחוב Dluga חיפשנו את בית־הכנסת הקטן, שבו התפלל אבי... חיפשנו – ולא מצאנו. אח"כ הלכנו ל"Krowoderska, כאן עבר אבי ואני, מדי שנה, היה מקים לעצמו סוכה בחג הסוכות... אחר־כך הלכנו ל"Lobzowska", עמדנו ליד הבית היפה, שבו נולדתי ובו גדלתי וממנו נלקחנו לגטו האיום... עמדנו ליד הבית ולא נכנסנו לתוכו...

לא קל היה לי לחזור על המסכת הזאת. חשבתי, שזו אולי הפעם האחרונה, שאני כאן... מי יודע?

בערב, באולם של הפילהרמוניה, (הממוקם ברחוב שבו התגוררה משפחתי האהובה), הופיעה עתה חוה אלברשטיין, כאורחת הפסטיבל היהודי. אחרי המנה הגדולה מדי של צלילי החזנים והכליזמרים (הפולנים והאוסטרים), שירה של חוה בשמעו נהדר: הם יפים בכל מקום וכאן הם קיבלו משנה תוקף ועוצמה. שעה וחצי היא שרה ברציפות, כשהיא מלווה את עצמה בגיטרה ומסיימת כמובן ב"ירושלים של זהב".

הפסטיבל היהודי בקרקוב נמשך עד ה־26.6. הוקרנו סרטים בנושאים יהודיים, הוצגו הצגות.

לשנה הבאה מתכננים כאן פסטיבל יהודי בעל תוכן שונה, יותר ישראלי.

דפנה שחורי

חודש אוגוסט

לדוד אבידן

חדש אוגוסט
והוא
ישן כמו דב חרפי
מקבל בשמיכה עבה עגומה.
הוא שכח שקיץ ולבש פיג'מת פלנל חמימה.
כבה את התריסים והנה שליל חרף
שמעתי את קולו הוזה בחלום
שואל אותי אודות מר צוקרמן איש ספר
תמה על כך שאני לא נזכרת בגבור הרומן
מר צוקרמן
סברמן
איש הספר
אבל פתאם התגברה המשה לספג את כל ונתר לקרבה
הוא אזל פנימה אל אברי המטה

בני בר־לב

פרוזה 1

לאבי ולבסקי

רבנו ססקטו.
עכשיו, באותו מקצב, היא מנקה את הגג
שמש אוגוסט מול בית י. ב. מ.
ועורב נוחת על אנטנה.
הפטניות בוהקות בעליזות
יונים עטות על קולנוע, אסתר.
יודע שמחה, גם שמביא אוטובוס 66
ארומה מפקפקת מבילינסון, גהה וכ"ב.
עכשיו מחליפים משמרת באיכילוב:
למזלי איני זקוק לשרותי־חרום.
מעשן סיגריות וירג'יניה
מול חמה מכת סמוג.
האשה שלי אוהבת אותי מעשן
היום כבר לא נכעס.

פרוזה 2

מיכל הציעה סדנת אסרטיביות.
גחכתי בסתר. היא מתנה את ציתנו של המזגן:
קללתי בשקט.
את הקפה הקר שתינו בלהט של בריחות דעת מתלהמת.
האשה שאתי שוב מביעה התפעלות ובלבה טוחנת בוז. הידד.

סופרו של משיח

זאב גריס

קצת אחרי מלחמת ששת הימים, בזמן שירות מילואים מעייף ומשמים באיזור אברדורס שבסיני, פניתי לסמלת התרבות שהייתה בבסיס בו חנינו, ושאלתיה אם יש לה ספרים לקריאה. היא ענתה לי, כי יש לה ספריה שלמה שאף אחד אינו מתעניין בה. ביקשתיה לראותה והיא אמרה לי כי חבל על הזמן שלי, וש"זה פשוט נורא שהוועד למען החייל מקבל בלי הבחנה כל מיני ספרים של זקנים שהלכו לעולמם ושבניהם אינם יודעים כיצד להיפטר מהם, אלא תוך הענקתם חינם לחיילי ישראל". ביקשתיה בכל זאת לראות מה יש בספריה הקטנה, והנה אחד הספרים הראשונים שצדה עיני היה "סיפור דוד הראובני" שההדיר אהרן זאב אשכולי, שהיה נתון בין ב"בבית המרפא" לדוד פוגל וב"יישוב של יער" לחיים הזז. שאלתיה אם אביא לה ספרים שהחיילים אוהבים לקרוא תסכים לקבל ספר כנגד ספר, והיא ענתה: "למה לא? רק אל תביא ספרים מהסוג הזה, אלא משהו כמו הרומאנים הזעירים". אלה אותם ספרים שהודפסו על נייר זול וצירפו עלילות ארוטיות ומלחמתיות ועל-פי-רוב עברו הרבה ידיים עד שהגיעו לדוכני רחוב לספרים משומשים; ומשם החלו בסיבוב נוסף בקהל קוראים חדש.

לקחתי אתי, ביציאתי לחופשה, כמה שקי כותנות – אלה השקים הקטנים לדיפון עמדות – ובעובדי בתחנה המרכזית בתל-אביב קניתי, כמדומני בחצי לירה לספר או פחות, רומאנים זעירים כדי להחליפם בספרות הישנה שאין לה דורש. כך זכיתי ב"סיפור דוד הראובני" ובפגישה ראשונה ומרתקת עם עטו החדה ולשונו השנונה של מהדירו, אהרן זאב אשכולי.

רצה המקרה, שכשאנו מציינים הופעת ספרו מחדש בתוספת מבואות חדשים של משה אידל ואליהו ליפינר, אנו מציינים גם ארבעים וחמש שנים למותו של המחבר. על כן דומני, כי מן הראוי לומר כמה מילים על איש אשכולות זה, שכרוך מי שנשכח זכה להיזכר לראשונה מחדש לפני שנים אחדות בידי בעל טור זריז בעיתון "ידיעות אחרונות", שריפדף בין דפי האנציקלופדיה העברית וגילה לתדהמתו, שערך שלם הוקדש ליהודי אלמוני ושמו אשכולי, במקום לנושאי תרבות וסמניה מסוגו, ועל כך כמובן יצא להתריע.

אשכולי היה יליד לודז' בשנת 1901, זו עיר הטכסטיל היהודית הנודעת, שאת גיבוריה הנציח ישראל יהושע זינגר בעל "יושע עגל" ברומן ביידיש שלו "האחים אשכנזי", שראה אור ב-1936, וכמה שנים אחר כך גם אשכולי הקדיש חיבור קטן לקורות לודז' ויהודיה. הוא בא מבית חסידי והיה מבני הרבה בחצר וורקי, שם קלט מסורות סיפורים בעל פה וגם ניגונים רבים, שכעדותו שנים רבות אחר כך במכתב לגשורי, המחבר הנודע של תיאור תולדות הניגון החסידי, הוא עדיין יודע רבים מהם אבל לא יעז לזמזמם, שכן אפילו את "התקווה" הוא מזייף.

בגיל 17 הוסמך לרבנות ויצא למסעו הראשון לברלין לבית המדרש הגבוה לחוכמת ישראל, שם למד מפי חכמי ישראל ואומות העולם כקופמן, שטארק ואוזארד מאייר. לאחר שסיים לימודיו עלה ב-1925 ארצה, התגלגל בחיפה ובתל-אביב, ניסה לפרסם עיתון ספרותי ושמו "האגן", שחוברתו הראשונה היא גם האחרונה. והוא הכותב העיקרי שלה. בו בזמן התקרב לחוג אנשי "ברית שלום", אך חשב שהם צמחוניים מדי, ושיש להבע יותר מעמנו כדי שנשתלב במרחב השמי. במכתב שכתב ב-1925 לסופר ר' בנימין, קונן על כך ועל זה שאין התארגנות תרבותית ופוליטית "לשם גאולת היחיד בתוכנו ואחוות עמים" – כך לשונו, והדגים זאת בכך ש"דבר", עיתון ההסתדרות – בו הוא עצמו כתב מאמרים ופיליטונים רבים אחר כך – פותח דלתו לאורי צבי גרינברג, שכלשונו: "המוציא כל צעקותיו לישן וצווחותיו לחרש בצרוף כל אור המילים על ישוע שלנו, על דם, על היסטוריה, על פרעות, על ישראל סבא, על הריטמוס שאינשטיני אלא מונגולי – כבדי להפקיר את נפש ורכוש הערבי"[1].

והא עד כדי כך נואש מחוסר המעש בהתקרבות לערבים עם הארץ, שהוסיף שלעת עתה ראה שאין לסמוך על שום איש וכי לא מצא אף אחד שישב לחבר ספר לימוד שימושי לערבית, ועל כן חיברו בעצמו – ספר שלמיטב ידיעתי, מעולם לא נדפס, ובינתיים גם את כתב-היד לא מצאנו.

בשנת 1927, שנת הרעב הגדול, נסע לאירופה ללמוד ועיקר ישיבתו בפאריס, שם כתב עבודת דוקטור ושמה "מבוא לכפירה בין היהודים – בקבלה ובחסידות", מבוא בו התלהבותו סחפה אותו לקבוע, שהבעש"ט לא היה ולא נברא אלא משל היה. בראשית שנות השלושים חזר ארצה עם רעייתו, מרים לבית צדניאק, ולאחר גלגולים אחדים התיישב בירושלים, בה שהה כשש שנים, תוך כדי התרוצצות מתמדת בחיפוש אחרי פרנסה ותוך פרסום ללא הרף של מאמרים, דברי ספרות, פיליטונים וביקורות. את אלה פירסם בעיקר ב"דבר", "הפועל הצעיר" ו"מאזנים", יחד עם הדפסות ראשונות של ספריו, שיותר ויותר גילו עניינו בגאולת היחיד והציבור, או אם תרצו – בתיקונו של עולם. באותן שנים הופיע ספרו הקטן על התנועה המשיחית של האציל הפולני טוביאנסקי בין יהודים במאה הי"ט ומאמריו הראשונים על שני הרפתקנים מבשרי משיח בני המאה הט"ז שנפגשו ברומא: דוד הראובני שבא מתבש, ושלמה מולכו שבא מחצי האי האיברי. הרפתקנים שהעיסוק בהם הניב גם ספר על "חוש", תולדותיה ותרבותה אך בכך לא הסתפק, ואחרי שמשך שנים נמשך לדרכם של חכמי סין לתקנת היחיד, למד סינית ותירגם את ספר המאמרות של לאו טזה בשם "הדרך ואורח מישרים", שלטעמי, כתובב ותיק של דברי חכמינו, הוא שהצליח מכל תרגומי הספר בשנים שאחרי כן לקרב חכמת המזרח להכבתנו.

באותן שנים כבר עסק בליקוט עוד מסורות ומחקרים כדי להעמיק ולהרחיב את "סיפור דוד הראובני", שישמש כזכוכית מגדלת לציפיה המשיחית ולאחוזים בה, ועם זאת כינס מקור אחר מקור, אוסף גדול של תעודות שבכתביו קרא או "ספר המשיח". התקופות הגאצים על היהודים והיהדות דחקו בו להוציא לאור ספר קטן בשם "גזע הארם" וספר גדול בשם "ישראל – ידיעת עמנו, מהותו, שבטיו ולשונותיו"; כל זה בשנת 1937. בסוף אותה שנה יצא שוב להשתלם בפאריס ושהה בה כשנתיים, בהן לימד ולמד במכון ללשונות המזרח המסונף לסורבון. שם המשיך להכין את חיבוריו על דוד הראובני ו"ספר המשיח", ושם פירסם כלי קטן מלא חמדה, הוא קונטרס "זית קנה" – חזון שלמה מולכו. זאת עשה תוך ליקוט טכסטים פלשיים ולימוד הלשון והתרבות של עדה יהודית זו (שראו אור ב"ספר הפלשים" בשנת 1943).

בשנת 1938 הציע מפאריס לראשונה למוסד ביאליק את "ספר המשיח", שאז הכיל לדבריו כ-35 גליונות דפוס. עד שהחלו לדון בהצעתו, פרצה מלחמת העולם השנייה. הוא שב לירושלים וספר זה נתקע. הן כיוון שרצה להרחיבו והן עקב השתהות המועצה הספרותית של מוסד ביאליק בהחלטה להוציאו לאור. אנתולוגיה זו, שהיא עבודה מונומנטאלית, סופה שהוגשה מחדש כפולה בכמותה, 1,600 עמודי כתב-יד, ביום בו נפטר בדרכו בתפקיד לתל-אביב כקצין נפגעים במלחמת השחרור ב-6.12.48. יצויין, כי בתו רות סיפרה לי שכשסחב את כתב-היד הכבד באותו בוקר על זרועותיו לעבר מוסד ביאליק, אמר לה ולאמה: "אני לוקח לשם את המצבה שלי".

אהרן זאב אשכולי

עד כה התפרסם רק כרך אחד מתוך עבודה גדולה זו בעריכת חברו, ד"ר יהודה אבן שמואל, הכוללת מירב התעודות לתולדות התנועות המשיחיות בתולדות עם ישראל. שני כרכים נוספים צפו שלושים וחמש שנים לגואל, ועכשיו נקווה שלא ידחק היום ויופיעו. לשם פתיחה ליום הופעתם, אני חוסך מן השומעים גלגולי כתב-יד זה, שיכולים לפרנס רומאן בלשי ופוליטי.

...לעומת... זאת... זכה "סיפור דוד הראובני" והחברה ההיסטורית, או בהנהגת פרופ' י' בער, הוקם במחבר להוציאו לאור, כמובן כדרך הימים ההם והאלה, תוך ציפיה של החברה ומוסד ביאליק שאשכולי יצליח בשאר רוחו להביא מזון לביתו. הוא פנה למזכיר החברה, ישראל היילפרין, ובמכתב חריף לבער ולמשה גורדין, מנהל מוסד ביאליק, וביקש לא יותר מ-4 לירות ארצישראליות לגליון דפוס. זאת אומרת, על-פי היקף הספר הנדפס, סך הכל 128 לירות, שכדבריו הם לא יותר מ"שכר עובד בסל המרסק אבנים בחוצות בגמר עבודתו". לשם השוואה אציין, כי חברו, פרופ' ישעיה ליבוביץ', סיפר לי שמשכורתו הראשונה כמדריך באוניברסיטה העברית הייתה באמצע שנות השלושים 12 לירות לחודש, שעה שלאשכולי הציעו לעזור בעריכת "מאזנים" תמורת 5 לירות לחודש, באותו זמן. אכן, סוף סוף הספר הופיע וזכה ששניים מחכמי הדור המובהקים, בער עצמו וישעיה זונה, יקדישו לו ביקורות מקיפות[7].

אף-על-פי שהראובני לא נחן בעושר לשון ודמיון עז כשלמה מולכו, חיבורו הוא מכרה עצום לתולדות חיי היהודים במזרח ובדרום אירופה, יהודים שהוא רצה לגאלם. לכן חזרנו נראית דמותו כדמות מטורף שעלה לרומא מן המזרח. אבל האיש בכל זאת זכה לחסדי ראשי הכנסיה ברומא ולאוזן קשבת לתוכניתו הפנטסטית לעזור, עם צבא יהודי שמחכה לו, לשחרר את ארץ הקודש מידי הכופרים המוסלמים. על שום מה? על שום אופיו של הדור שחווה שינוי סדרי עולם עם גילוי העולם החדש, שמוטט ידע גיאוגרפי ומדעי של אלפי שנה, והירו רבים לחשוב שאין מנוע עתה בידי בריאים לשנות באופן קיצוני את מהלך ההיסטוריה ולהביא לגאולה עולמית[8].

הסיפור פורט לפרוטות ומספר בפרוטרוט תלאותיו והתגבלותיו, עלילותיו ועלילות כנגדו, עד היעלמותו בפורטוגל – שבה ובפרטיה דן מחדש א' ליפינר במבואו למהדורה הנוכחית. כל אלה מבוארים באופן מושך לב ומרתק במבוא הרחב שהקדיש אשכולי לחיבור, מבוא בו פרס את הרקע הפוליטי, החברתי והדתי למאורעות הימים ההם, וכן בעזרת שורת נספחים שהוסיף בסוף הספר.

די בכל הפעילות הספרותית הזאת להעסיק אדם מבוקר ועד ערב, אך אשכולי מרחיבה, והפעילות הספרותית והביקורתית מסתעפת והולכת ומניבה את חיבורו הקטן "מאמר הספרות", על מצב הסופר והספר בישראל, ומאמרים חשובים שנשכחו משך הזמן כמאמר "גלוי מסתרים" שפירסם ב"מאזנים" כרך טז, והוא הביקורת הקצרה הראשונה הרצינית, על ספרו החשוב של גרשום שלום שנכתב באנגלית, "הכיוונים העיקריים במיסטיקה היהודית".

צורכי פרנסה דוחקים מוצאים פתרון במינויו למנהל הסמינר לגננות על שם המנוח יצחק אפשטיין, שלימים נקרא על שם אשכולי עצמו. בעבודה שעשה שם הסתייע רבות באשתו מרים, ששיחררה אותו לעבודתו הספרותית והמחקרית והעמידה על כתפיה עול טיפול וניהול ענייני חינוך עם ענייני הבית. ביתו, שפעילות אשכולי בו כאילו לעולם לא נגמרה; פעילות שמשכה אליו כפרפרים לאור אנשי רוח וספר לערבים רבים וארוכים של שיחות עמוקות, מתובלות בדברי הבאי וחידודי אשכולי.

זעזוע מלחמת העולם השנייה שפרצה, הדאגה לנשארים בפולין ממשפחתו והכרח לעשות משהו, הניעוהו להתגייס לבריגדה היהודית. תחילה חייל כחייל פשוט, אבל תוך זמן קצר שינה ייעודו, משביקשוהו חבריו מן ה"הגנה" שינצל סמיכתו לרבנות וישמש כרב צבאי, כדי שלא יהיו רק אנשי "המזרחי" במשרה זאת, אלא גם איש תנועת העבודה. אשכולי לא ראה זאת כמשחק אלא הכשיר את ביתו, וחזר להניח תפילין ולעבודת בית הכנסת כבקי ורגיל. פרשה לעצמה היא איך מעשיו השפיעו על בני ביתו שהיו עד כה רחוקים מן הטקסים וההוד של עולמו הישן.

תוך טלטוליו עם הצבא הבריטי, לא זנח עבודתו הספרותית ואף ניצל עטו הקלה לכתיבת אגרות כיס קטנות לחיילים בעניין שמירת טהרה ומידות. מצוי איתנו מכתב שכתב לדניאל פרסקי, או מראשי "הסתדרות עברית באמריקה", בו אשכולי ביקשו לשלוח לו ספרים לאיטליה כדי שייסד בית מדרש לחיילים היהודים ששירתו בצבאות שונים, שהצטרפו לבעלות הברית וכבר החלו מתקבצים לבית תרבות שפתו. חיילים, שכדרך הדור ההוא, שפתם המשותפת היתה בעיקרה יידיש[9].

עוד לפני תום שירותו ב-1944 הצטרף לישעיה ליבוביץ' ואחרים בייסוד רשימת "העובד הדתי" בהסתדרות, כדי לתת ביטוי לאוכלוסיה דתית משכילה כמותם, השואפת לתקנת החברה ושמירת מסורת ישראל. סיעה שכידוע הייתה לה הצלחה צנועה בהתלט בקהל הבוחרים.

האיש כאילו הרגיש שזמנו קצר – עסקים, פרנסה וקצת מחקר ביום, ולימוד וכתיבה לאור מנורה מדי לילה, עד עלות השחר. שליטתו בלשונות רבות (לדברי בתו, עשרים ושמונה) היפרתה מחשבתו הרחיבה אופקיו, אם כי לטעם כמה ממבקריו גרמה לפזיזות שיסודה בעושר השמור לרעת בעליו, שיכולתו לדלג ורצונו לדלג משפה אחת לשניה הביאו לטעויות.

אך שוב, פורצת מלחמת השיחרור ולא איש כאשכולי יתבדל מן הכלל ויתרכז במחקר. אף כי הוא כבר בסוף שנות הארבעים שלו, הוא מתגייס לצבא שנולד ויוזם תיקון דרך להמצאת מנוחה נכונה לחללים. הרב שבו מצטרף למבקש הגאולה וכופו לעסוק בעבודה שוברת הלבבות של הבאת צעירי ישראל, חללי צה"ל לקבורה, תוך מציאת פתרונות לזיהוי חללים, מניעת ביזוי המת ואפילו יצירת נוסח מצבה שאינו מבדיל בין טוראי לאלוף – מעשה שעד היום לא סופר, ורק הד רחוק ממנו שמור בזכרונות יוסף יורעאלי, שהיה "מזכיר ראשון של מערכת הבטחון ומשרד הבטחון"[11]; מעשה שבעצם מילואו נדם ליבו.

הבוחן דרכו האישית יראה, שהנדודים לא השקיעוהו בד' אמות של פרנסה, אלא לעולם אץ רץ לחקור, לפרסם ולהגיב, בענייני היחיד והציבור. גאולת היחיד ותיקון הכלל היו לו תקוות חיים וסם חיים, שאותותיו פזורים לאורך דרכו. ספרו "סיפורו של דוד הראובני", הוא תמרור וציון דרך לא רק בחקר תולדות עם ישראל, אלא גם אבן יקרה בבניין ספרותי וזהותי גדול של תפיסת הגואל והגאולה בעמנו, בניין שרצה אשכולי לבנות מן המסד עד לטפחות ולא עלה לגמרי בידו כרצונו.

הערות

1. מכתב מיום 15.9.31, ארכיון גנזים תיק K-183/79115.
2. מכתב מיפו ביום כ' בתמוז תרפ"ה, הארכיון הציוני A357/109.
3. המכתב מיום 14.12.38, נדפס עליו ירושלים ובשוליו כתובתו של אשכולי בפאריס. ראה הארכיון הציוני S83/1533. בתיק זה מצויה גם כל התכתבות אשכולי עם מוסד ביאליק בשנים שאחר כך, בהן צמח וגדל הספר כפי שנראה להלן.
4. כל התכתבות על מימון הספריה ההיסטוריוגרפית והכנסת "סיפור דוד הראובני" לדפוס, מצויה בארכיון הציוני תיק S83/935.
5. כך מסר לי בשיחה עימו ביום 24.12.93.
6. ראה הצעה זאת בין שאר אפשרויות עבודה שעמדו אז לפניו בארכיון גנזים, תיק 323/30234/1 במכתבו לחברו אברהם בלור-צפורי מיום 11.1.33. בין נסיונותיו הייתה פניה למשרה ממשלתית ב-50 לא"י לחודש כמספר שם, והוצעה לו פרופסורה באוניברסיטה בלטית.
7. ראה ביקורתו של י' בער ב"קרית ספר" יז (ת"ש) עמ' 302-312, עליה הגיב אשכולי, "שתי דמויות של דוד הראובני", "ציון" ו (תש"א) עמ' 101-105, וביקורת זונה: I. Sonne, "Bibliotheca Historiographica Hebraica", J.Q.R. (N.S.) 34 (1943/44), pp. 243-295. סקירה מפורטת של כל הביקורות מצויה במבואו של אידל למהדורה הנוכחית, עמ' XX-XXIV.
8. ראה לאחרונה בספר שליווה תערוכה שהכינה הספריה הציבורית בניו-יורק לכבוד מלאת חמש-מאות שנים לגילוי אמריקה A. Grator with A. Shelord & N. Siraisi, New Worlds Ancient Texts – The Power of Tradition and the Shock of Discovery, Cambridge MA. 1992.
9. ראה המכתב המרגש שכתב לחברו י' למדן – המשורר עורך "גליונות" ביום 3.6.40, ארכיון גנזים, תיק 196.
10. מכתב מיום ג' שבט תש"ח, ארכיון גנזים, תיק 21.
11. ראה י' יורעאלי, בשליחות בטחונית, תל אביב 1972 עמ' 138, וראה שם עמ' 117 דבריו על השתתפות בן-גוריון בצער המשפחות. השווה ד' בן-גוריון, יומן המלחמה: מלחמת העצמאות – תש"ח-תש"ט, תל-אביב 1982, ח"א, עמ' 221 רישומים מיום 28.10.48; 3.11.48.

דברי פתיחה לערב לכבוד הופעת המהדורה שניה מורחבת של סיפור דוד הראובני לא"ז אשכולי, ירושלים, מוסד ביאליק, תשנ"ג שנערך במכון ואן ליר בירושלים ב-28.12.93 מטעם מוסד ביאליק והחברה ההיסטורית הישראלית.

הפרעות תקשורת

עידן צבעוני

'אף אחד לא אמר שום דבר', סיפורים, מאת ריימונד קארבר, תירגם מאנגלית משה רון, המהדורה הלבנה, עם עובד, 1994, 183 עמודים.

לאחר שכבר זכו להופיע בעברית שני קבצי סיפורים של קארבר: "דבר קטן וטוב", כתר, 1987 (עפ"י מהדורה אמריקאית ראשונה – 1983) ו"על מה אנחנו מדברים שאנחנו מדברים על אהבה", הסדרה הלבנה, 1992 (מהדורה אמריקאית ראשונה – 1981), מובאים עתה לפני הקורא העברי, ארבעה-עשר סיפורים, שכולם כונסו ב-1976 בספר הראשון שפירסם קארבר בהוצאת ספרים מרכזית (מק'גרו-היל), המהווים רק חלק ממכלול הסיפורים המוקדמים של קארבר, אשר פורסמו בכתבי-עת קטנים בעשור השנים שקדם להופעת הקובץ, ומאפשר לקורא לארגן מעין נאראטיב חווייתי/הכרתי בסמיכות לנאראטיב האסתטי של קארבר.

המטא-טקסט של קארבר (כהפשטה אינטרפרטאטיבית) מאכלס מתחים מאורגנים, אם גם סימטריים מדי לטעמי – בין ידיעה להעדר ידיעה/ בדידות וצורך במגע/ אושר ודיקנות/ תקשורת ואת-תקשורת/ רגעי מפנה והכרה כחלק ממסעות חניכה מאוחרים.

הכתיבה המינימליסטית של קארבר, מה שמכונה לא אחת "סגנון רזה", הדיאלוגים הקצרים במרקם עלילתי לא מפותל, מגויסים לטובת יצירת עולם. מסופר הרי-גוני/ מלנכולי, בו נעות הנפשות הפועלות, מצפיה חפוזה בטלוויזיה לזולילת ג'אנק פוד – משיחה סתמית/ מעגלית, לעלעול מקרי בעיתון – רוב הפעולות אינן מגיעות בדרך כלל לתומן, כתוצאה מדריכות פנימית בלתי-מוסברת (ברמת ההיצג), האושר המבויים מכסה לכל הפחות על חוסר נחת מודע לא מודע.

גילויים אלה מעמידים את "הגיבור הקארברי הטיפוסי", במצב ספי – גיל התבגרות/ עבודה לא יציבה/ מעמד חברתי כמושא מיהול/ מקום מגורים לא מוגדר, בשילוב תנועה מתוחה על המפה הגיאוגרפית של אמריקה, כמטאפורה למיבנה מנטאלי הלוך ומאוויים לא מוגשמים.

הסגנון הקארברי הקליל, כביכול, מכסה על תפיסת עולם פסימית אך מנגד מקפלת בתוכה את אפשרות הגעגוע לעתיד נויל. כך בסיפור: "מה יש באלסקה?" כל זאת מתוך אמפטיה של המחבר המובלע לגיבוריו הנאיביים/ פאסיביים/ ילדי התודעה/ המגלגלים רצפי התנהגות סימבוליים, מתוך אווירת "סתו" המרחפת באוויר, המגולמת (בין השאר) ברפרטואר לשוני לאקוני-צפוי.

רוב הסיפורים מועברים בגוף ראשון (מפי מספר גבר), כך בפתיחת הסיפור "מאספים": "לא היתה לי עבודה, אבל ציפיתי בכל יום לשמוע מהצפון. שכבתי על הספה והקשבתי לגשם. מפעם לפעם הייתי מתרומם ומביט בעד הווילון, לראות את הדוור בא. לא היה אף אחד ברחוב. שום דבר" (עמ' 134).

כך אצל קארבר נבנית הפונקציה הרפרנציאלית/ המבע הדיסקורסיבי מן הפרטים הקטנים (בתימצות רב) בתפאורה אקלימית ובתנועות גוף רגעיות. הגיבור בסיפור מוכה למכתב (לא ידוע ממי מהיכן) בקוצר רוח, כאשר איש מכירות מבוגר "פולש" לביתו ומדגים במשך שעה ארוכה, ללא תרעומת ממשית מצד הגיבור, את אופן פעולתו היוצא מן הכלל של שואב אבק מהפכני. למרות השגותיו הקצנות של הגיבור בפני איש המכירות המתנשקי/ המיומן, על חוסר הפונקציונאליות של האביזר החשמלי בביתו, מתעקש הסוכן על נוכחות אלימה, תוך שהוא יוצא את פתח הבית והמכתב לו חיכה הגיבור טמון עמוק בכיסו.

הסיפור הראשון בקובץ: "אף אחד לא אמר שום דבר", שנבחר בידי המתרגם, כשם לקובץ הסיפורים כולו, מציג נער בגיל ההתבגרות, רווי פנטזיות מיניות, בתוך מסגרת משפחתית מתפוררת המנצל מחלה מבויימת, על מנת להיעדר מבית-הספר ולצאת למסע דיג פרטי: "כדי להגיע לנחל ליבנה, הולכים לקצה הרחוב שלנו, עד שנתקלים בשדרה השש-עשרה. בשש-עשרה פונים ימינה ועולים את הגבעה, עד אחרי בית הקברות ויורדים ללינקס, איפה שיש מסעדה סינית. מהצומת שם אפשר לראות את שדה התעופה, ונחל ליבנה מתחת לשדה התעופה" (עמ' 13). התחבולה הספרותית המוכרת של מונולוג – מושמע מפי נער נאיבי/ לא ביקורתי כלפי המציאות הנצפית והמדווחת, יוצר מתח "ציגתי" בין אי-נחת תרבותית לבין קבלת הקיים מתוך השלמה מבוקרת. הפגישה האלימה של "התרבות/ ציוויליזציה" (שדה התעופה)/"לטבע" (נחל) מטשטשת גבולות, ורומזת על היצג למציאות שאיבדה את תוקף הראשוניות שלה/ מפולשת גבולות; איכות הבאה לידי ביטוי במבע התוך תרבותי המעודן של קארבר, תוך שמירה מתמדת על נאראטיב ליניארי וריחוק אסתטי מן הטקסט / חומרי ההיצג, כך שהקול המספר הופך כביכול לקול טבעי – המקום ממנו מסופר הסיפור, אינו נחשף, המציאות זוכה לייצוג, כדבר מובן מאליו, כחלק מסגנון אלטרנטיבי.

סיטואציות תקשורתיות פגומות, עוברות כחוט השני לאורך הסיפורים בקובץ, הן מבעד למצבי תקשורת סימולטניים, הזוה אומר מספר נפשות פועלות המנהלות תקשורת בעונה אחת זו לצד זו, ללא יצירת קשר איכותי – פיזיקאלי ומטאפורי – אפקט המנוצל ליצירת דיסהרמוניה/ ניכור, והן כמבוכה תקשורתית סתמית יותר, וחלק מדלות והתעלמות בין סובייקטיבית/ מגאלית המפירה ג'סטות לשוניות כהבזקים חומריים. ברגעים הפחות מוצלחים בספר מעביד קארבר את תחושת המועקה והעדר המתאם הקיומי, במטאפורות שקופות ודרמטיות: "התבוננתי ברגע שנע שוב במעלה הנחל ונעצר קרוב לגדה. הוא לא בורח לשום מקום. אין לו לאן לברוח. אתה רואה אותו? הוא הדג מפחד" (עמ' 19).

התרגום הנוכחי, אשר התקין על-ידי משה רון, מאפשר כאמור ניהול דיאלוג רציף/ כרונולוגי עם התסיכה הסיפורית המוקדמת של קארבר, המשאירה (כטקסט) חלקה גנוזה/ לא רמוסה לתחולת וגעגוע מפרשים. זאת, בניגוד להיצגיו המאוחרים, הבוטים יותר. ובאשר למלאכת התרגום, מדוע לא טרח המתרגם לפתור אותנו מן הצירוף: "ישו הנוצרי" המופיע לאורך כל הספר לטובת הקורא העברי הנבוך ב-JESUS CHRIST?

המכשפה

סיפור מאת אסתר דת-נתיב

לא הצטערנו שזה קרה דווקא ליוני. לא, לא הצטערנו.

יוני היה אלוף בלהציק לבנות. למשוך בצמות, להכניס בעיטת דרך אגב כשמסתכנים בלעבור לידו, שולחן שליכלך בשעת האוכל כי לא הצליח למזוג בדיוק לכוס, האורז שהתפזר בדרכו מהקערה הגדולה שבמרכז השולחן אל הצלחת – היה יוני מיד אומר על הבנות, שקול התנגדותן הרפה נבלע בהטפה חינוכית או בפרץ כעסה של המטפלת תוך שהן כבר עסוקות בניקוי שקט ותפוי-ראש, שעה שהן קולטות חיוכו, חיוך מיד של ניצחון.

במקרה שאחת הבנות איחרה להגיע לביתה, והיא מנסה להידחק בצימצום אל מקומה מיד עט עליה מבטו של יוני והוא פוצח בקול צוהל "בוקר טוב למאחרת".

כך שזה קרה דווקא ליוני לא ממש הצטערנו.

לאבא של יוני יש צעדים גדולים. הוא איש רזה עם פנים חדים וצעדים גדולים, תמיד הוא מאוד ממהר. אין לו זמן לאמר שלום, אפילו לא ליוני. הוא כמעט ולא בא לבקר. בקושי להשכיב לישון הוא בא. הוא משכיב את יוני ונורא מהר ללכת. אמא של יוני היא אשה רכה ונעימה עם שערות שחורות אסופות מאחור, אבל אותה בקושי רואים. אבא של יוני מתייחס אליה כאילו היא שבירה, שומר אותה, מרפד סביבה כמו שסיפרו לנו בחג סוכות שעושים עם האתרוג.

אחר הצהריים כשהלכתי הביתה ראיתי פתאום את הזקנה השמנה שגרה בצד עומדת על מרפסת הכניסה לביתה כשהיא מנפנפת בזרועותיה ומכוונת אלי מלים וקריאות לא מובנות. הסתכלתי סביב. שקט. מסביב רק דשא ירוק, איים צהובים של חרציות ומדרכות ריקות. התקרבתי בהיסוס וראיתי על פניה צילה של רווחה. היא כיוונה אותי אל פנים החדר. חדר קטן וצפוף. מוצף מים. לקחתי מגב והתחלתי לגרוף את המים. הזקנה בכל משמני גופה הכבד עמדה בצד, כדי לא להפריע לי ומילמלה מילים זרות, הרגשתי את המוזיקה שלהם בגבי וחקפתי אותו. המים המרדניים נשמעו לי אט-אט. תחושת תמימות פשטה בי ככל שהמים הלכו וכלו וככל שקלטה עיני את דמות הזקנה השמנה לבושת הסמרטוטים הסופקת כפיה למראה הפלא. זו הזקנה שכל-כך פחדתי ממנה כשהייתי בגן. הילדים פורצים התוצה בצהלות "הנה המכשפה, הנה המכשפה" כל אימת שקלטו אותה במבטם. חדרה הקטן סמוך היה אז אל גן הילדים. כשקריאות אלה הגיעו אל אוזנה היתה מאוימה, גולת טנטרה – אי לבן בפנים מאוימים נעה פנים ואחור, והיא מנפנפת בזרועותיה. המסאטא עולה ויורד ושפך מילים לא מובנות היה פורץ מפיה. אני הייתי בורחת אל מיטתי אחוזת אימה. זאת היא המכשפה מכל הסיפורים. מתחבאת ומתעטפת במעמקי השמיכה והחשיכה אופפת אותי עד שהיתה המטפלת קורעת מעלי את השמיכה, "מה זה את חולה, מה פתאום את ישנה באמצע היום, לא שמעת שקוראים לשולחן?" לא מפסיקה את שרשרת השאלות לשמוע אותי.

עכשיו עומדת המכשפה בצד, סופקת כפיה וממלמלת מילים רכות בשפה זרה. מקרוב נראית דמותה הגדולה, הרחבה, פחותה מעט. המגב משאיר סימנים על הריצפה ואני מרקרקת עם שארית המים שעל המרפסת, שמחה למראה פניה שאור מציף אותם.

היא נכנסת לחדרה ומתוך ארגז עץ בגומח בהיר היא מוציאה קופסת פח עגולה, פותחת אותה ומושיטה לקראתי שאבחר סוכריה. אני מאוד אוהבת סוכריות. שכחה על הסוכריה. מרגישה בגבי את מבטיה המלווים אני הולכת לדרכי, מבטיה חודרים אל בית החזה ותחושת של רווחה ושקט נעים מציפים אותי.

אותן תחושות מילאו אותי ביום שישי האחרון כשהגדולים צירפו אותי אל מסע הרפתקה – שיט בסירת הפח בבריכת הדגים. אחי ובן-דודי שלנו שוטם גם חברים ובני אותו הגיל בערך וגדולים ממני בהרבה, הלכו בצעדים גדולים לעבר בריכות הדגים שמחוץ לקיבוץ ואני רצה ומנסה לא להגדיל את הרווח ביני לבינם. הם כאילו אינם מרגישים בי. עשו לי מקום והסכימו שאבוא איתם. עכשיו אנחנו כבר רחוק מחוץ לקיבוץ ואני תקועה איתם ובכלל מתחרט על כל העניין, והם כאילו לא מרגישים בי כשאני רצה אחריהם.

השיט היה נפלא, חצינו את הבריכה בתוך הסירה לאורך ולרוחב, כשהיינו ממש באמצע פחדתי, אם עכשיו באמצע משהו יקרה, מישהו יפול. כבשנו את הבריכה. הבריכה שכשעומדים על שפתה נראית גדולה ומיסתורית נכבשה תחת התנועות הקשוחות של אחי ובן-דודי האחוזים בביטחה במשוט. יום שישי. השעה כבר כאחרית. כיבנו את המסע, כשנחלצתי מהסירה והתנערות נרטבו שולי מכנסי-יום השישי שלי במי-הבריכה הבוגרניים. אנחנו ממהרים אל חדר האוכל, קבלת השבת החלה ואנו באיחור. שירה של שלושה מאחורים אנחנו נכנסים ושירת "קול דודי" מלווה אותנו אל השולחן הגדול של המשפחה עם האורחים הרדים, האיחור הזה נגס משהו בחמימות שמילאה את בית החזה, מסע הכיבוש הנפלא של הבים. הגדולים שוכחי וצירפו אותי אליהם.

אמא שואלת אותי על מכנסי השבת שנינטפו, ממלמלת משהו מהוסס צלילי "ירדה השבת" מגיעים אלי ממרחקים ונגינת הפסנתר עדינה באזני, סטירה עזה נדבקת אל לחיי, קולה של דודתי לוחשת "תפסיקי לא נורא, זו ילדה", ומבטי כל חדר האוכל מרוכזים בנקודה אחת בלחיי הלוהטת כשהפסנתר עולה נגינת "וניחוח עתיק בשוליה"... הצווה מבודץ ומצומק.

על שלוש מדרגות המבוא של הבית, בפי היה עדיין מתיקות הסוכריה מקופסת הפח, קלטת עיני את נעלי החומות המבוערות שהן רטובות, גם שולי המכנסיים רטובים מעט. בפנים יושבת אמא והיא שואלת שאלות ומחכה לתשובות. הדודה שתאמר "די, לא נורא" רחוקה, נסעה עם ילדיה חזרה לביתה.

יוני. מגיע ליוני. הוא תמיד מציק לבנות.

אתמול כולם אמרו לו כול טוב. אבא שלו, שאף פעם אין לו זמן, בא לבית הילדים ולחץ עם המטפלות ידיים. וכולם הסתובבו כל היום סביב יוני. נולדה לו אחות קטנה. כולם חיכו לאחות הזאת כבר הרבה זמן. אמא של יוני היא אישה חולה ובגלל זה קשה היה ללדת. אתמול היא נולדה סוף סוף התינוקת הזאת, שכולם כל-כך שמחו עליה.

הבוקר אמרו שהתינוקת מתה. היה שקט גדול. אבא של יוני לא בא לבית הילדים.

אנחנו לא הצטערנו שזה קרה ליוני. תמיד הוא מציק, בעיקר לבנות.

אמא שואלת למה הנעליים רטובות, איך זה קרה, ומדוע הגעתי הביתה באיחור.

אבא לא אומר לה "די, מה את רוצה, תעזבי את הילדה".

– "הייתי תורנית בבית הילדים, אני אומרת, בגלל זה איחרתי ויוני הוא ששפך עלי דלי מים, בגלל זה הנעליים רטובות".

– ?

"למה יוני שפך עלי את המים, לא, אני לא יודעת, הוא תמיד כזה מציק בעיקר לבנות".

هكذا من الأصل

هكذا عن الأصل

חידה קשה ומעצבנת / דן חמיצר

ידמיצר

משימה מס' 177

איפה הם רוקדים?

הוראות לפיצוח: לפניכם חידה מצויירת, שפתרונה עשוי לזכות אתכם בפרס מיוחד: עותק חתום של ספר הקריקטורות של מושיק לין "מתים לעשות שלום", בהוצאת זמורה ביתן מודן. הזוכה ייבחר מבין הפותרים שתשובתם הנכונה תגיע אלינו תוך עשרה ימים מיום פרסום החידה.

פתרון משימה 175: מקומו בתחרות – ראשון. בתמונה: בית הכנסת הגדול בראשון לציון. זכה בפרס: דורון שפיר מיוטבתה. הספר יישלח לכתובתו.

המען למשלוח תשובות: מזכירות מערכת "דבר", רח' שינקין 45, תל־אביב. מיקוד: 65233. נא לציין על המעטפה את מספר המשימה.

דם, יזע ודמעות לרוב

טלי ליפקין־שחק

אנטנה

הלילה, סברתי לתומי עד היום, הלילה שייך לעייפים. בתור מי שעפעפיה צונחים כבר בשמונה ואת מרבית בילויי הטלוויזיה, כמו את רוב חיי החברתיים, מנהלת בשעות האור, האמנתי שהלילה נועד להרגעת תינוקות מצווחים ולשינה לסירוגין. ברם, מזג האוויר הסוער מאד בשבוע הזה הדיר שינה מעיני, והפגיש אותי עם חיי לילה טלוויזיוניים סוערים לא פחות. וכך נודע לי כי הלילה שייך לסרטים האפלים. לוח מישדרי הטלוויזיה נחלק, כך מתברר, לשניים, והחלק הפחות־ידוע, לי לפחות, הוא כל מה שחוצה את חצות. ערוץ המשפחה משדר סדרות מתח, ערוץ הסרטים משדר מותחנים, והמסך מתמלא דם, יזע – של שוטרים וגנבים הרודפים זה אחר זה ושל נאהבים המגפפים זה את זה טרם ינעצו סכינים ואקדחים בצלעות – ודמעות לרוב. הרבה סרטים, הרבה סרטים זולים, הרבה זבל. ומי שלא נרדם גם אחרי ארבע, מוזמן לעבור לתוכניות הילדים בערוצים המשדרים מהמזרח הרחוק, או לראות חדשות מהעולם. אבל זה כבר דומה מדי לסרטי הזוועה, בהבדל אחד, שזה על באמת, ומרחיק עוד יותר את השינה מהעיניים.

גבולות הפולשנות

השבוע הזה היה השבוע של החדשות. אחרי שנדמה היה כי האיטי מהווה את שיא הדרמה, והזווית האישית שלנו, משלחת השוטרים, זכתה לכיסוי קטן ההולם, התעוררו בבת־אחת כל השדים. גייסות עיראק התייצבו על גבול כוויית, תחנות החלוקה לערכות מגן המו אדם, והמחבלים היכו בנו בבטן הרכה. מכת אש רצחנית במדרחוב ירושלים וחטיפתו של החייל נחשון וקסמן, התגלמות הסיוטים הגרועים ביותר, פירנסו את מחלקת החדשות בשני הערוצים, ושתי המחלקות עמדו במשימה בכבוד. כתבים נשלחו במהירות לכל מקום, יותר כתבים מהפרצופים המוכרים הרגילים כיסו את הסיפורים הרבים היוצרים את הסיפור הגדול, הן בפיגוע במדרחוב והן בחטיפת נחשון וקסמן והמאמצים לאתרו ולהתפלל לשלומו, הטלוויזיה מילאה את ייעודה, נתנה מידע ושיקפה אווירה.

הבעיה מתחילה כשהטלוויזיה תורמת ליצירת אווירה, ולא בפעם הראשונה. נעיצת המצלמות אל תוך פניה של אסתר וקסמן, אמו של החייל נחשון, וחיטוט בלתי פוסק בכאבה, מעמידים את העבודה העיתונאית באיזור הדמדומים שבין חובה עיתונאית, שירות לציבור, עזרה בעת צרה ורדיפת סנסציות פולשנית.

אין ויכוח על הלגיטימיות שבדיווח אמין ומלא של כל היבטי הטרגדיה של חטיפת החייל, אין גם ויכוח על החשיבות והכוח שיש בדיווח חושפני המביא את כל הכאב, לקידום עניינים הקשורים בהצלתו של נחשון. בלי ספק, נוכחות התקשורת, עד גבול מסויים, מועילה למשפחה, להשתחרר ממועקות ולבטא מצוקות באמצעות מיקרופון ומצלמה. יחד עם זה, משפחה במצב איום שכזה, לא מפעילה אולי את מלוא שיקול הדעת בבואה לשתף את הציבור במכאובה, ומותר לצפות מהעיתונאים שישאו באחריות לשים גבולות לפולשנות, כדי לא להביך את המשפחה, אפילו בדיעבד, משיתברר להם היקף החשיפה לה זכו ושאיתה שיתפו־פעולה.

הוריו של נחשון וקסמן. יצירת אווירה במקום התמקדות בשקיפה. צילום: שמין/הדר

מתוך כוונה טובה, כמו גם משיקולי רייטינג ובעידן התחרות בין הרשתות לשיקול הזה יש משקל נוסף, סיקרו [illegible] הטלוויזיה את משפחת וקסמן ללא הפסקה. הביטוי האינטנסיבי הזה הביא שאלות קשות, שאלות אתיות ופלישה מוגזמת לפרטיות למען סיפוק יצר המציצנות הציבורית, בחברה שאכן התלכדה בזעזוע מוחלט סביב האירוע הזה וביקשה לעזור אבל גם להציץ ולחוות מהטרגדיה את כל הסיפוקים המגרשים פחדים אישיים. לכן, בצד המחמאה לאמצעי התקשורת, ולשתי רשתות הטלוויזיה בפרט, על ההתארגנות המהירה והדיווח ההדוק, מתבקשת גם הערה בדבר גבולות הטעם הטוב.

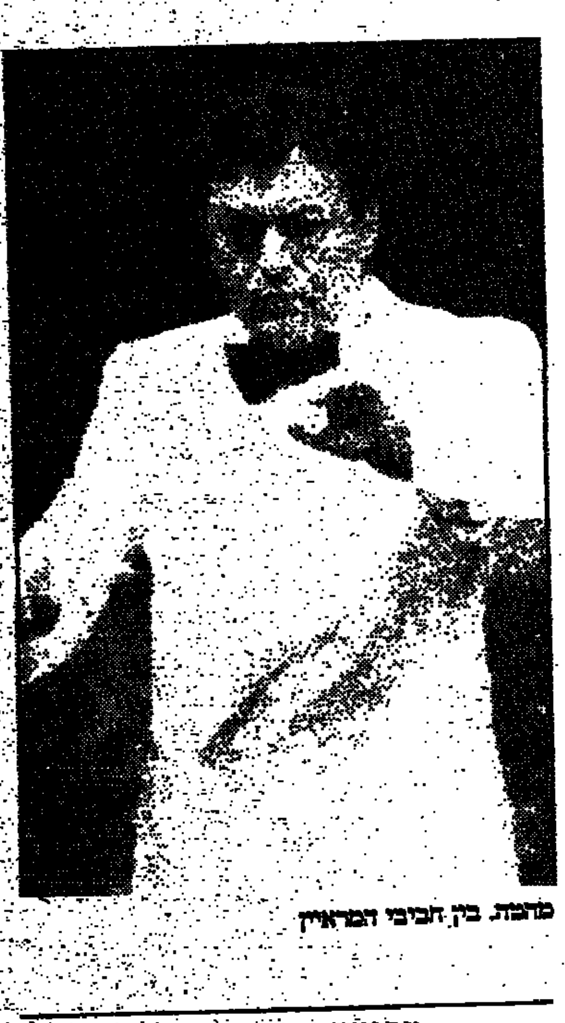

מהטה. בין חביבי המראיין

מפוצצת במקרי אגו

גבולות הטעם הטוב, להבדיל אלף אלפי הבדלות, נפרצו אצל דן שילון בשבוע שעבר, בתוכנית חגיגית לציון סוף הקיץ, תוכנית שאירחה את חביביו של שילון, נגני התזמורת הפילהרמונית הישראלית ואת מנצחה הכריזמטי זובין מהטה. שילון, אובססיבי במקצת לנושא מוסיקה קלאסית בכלל והפילהרמונית בפרט, זימן לאולפנו מספר לא מבוטל של אנשים. חלקם הפכו בעל כורחם לסטטיסטים מוחלטים ללא כל הזדמנות להתבטא בתוכנית, אחרים זכו להשמיע קול או צליל, אבל רק כמעין תוספת שנסמכו על הלוז של התוכנית, על התזמורת וניצוחו ממנה.

בין הלהיטות של יוסי שריד להגשים חלומות ניצוח ונצחון על מגבלותיו הטבעיות שלהן איננו נכנע, לבין התבטלותו המוחלטת של שילון בפני זובין מהטה, מאיסטרו זובין מהטה כפי שנהגו לכנותו כל העת, הונהגה התוכנית על צירים מאד מגובלים, מפוצצת במקרי אגו ומדוברת רובה באנגלית. בכך חטא דן שילון לקהלו, והפגין התייחסות פרדוקסלית, כמבצע אחד, שילון הוא אבי־אבות הקונספציה הרייטינגית שמסמיכה בכל האפשר לטובת "מסעודה" כזו או אחרת וממינה את עצמה בעקביות באמצעות הופעות שוליים ותלגריות, ומצד שני, הוא מנהל תוכנית אירוח, תוכנית־שיח לישראלים, בטלוויזיה הישראלית, באנגלית. זה נראה כמו זלזול בוטה בקהל הצופים הרחב, כמו שימוש בכוח המצוי בידיו בשפע, לעריכת מסיבה פרטית. מעניין אותי הרייטינג לתוכנית הזאת, בתחתי אמת.

שילון. כמו מסיבה פרטית. צילום: סוזן/מרי

באנגלית זה נשמע טוב יותר

ניסיון לדבר אל הרייטינג, ניסיון המפתיע לטובה באיכותו, עולה בסידרה "הכל נשבר במשפחה", הסיטקום הישראלי המקורי בערוץ הראשון מיסודם של אבי כהן ושאול יצחק ובכיכובם של ציפי שביט ודב רייזר. את הפרק הראשון לא ראיתי ואת הפרק השני ראיתי שניות אחדות אחרי שהתחיל, כך שאינני יודעת את שמות השחקנים האחרים, כהם באלה הראויים לשבחים, בעיקר שתי הבנות הצעירות. אין ספק ש"הכל נשבר במשפחה" הוא אוסף של [illegible] מאוסף של סדרות זרות [illegible]. ציפי שביט היא "סאלי" לעניים, דב רייזר הוא "סופר אבא" הבריטי לאביונים, השכן הוא נאנ' לדלפונים, והדיאלוגים, כמו המצבים הצפויים ברובם, הם שעשנו לקבצנים.

אבל, ה"אבל" הזה הוא משמעותי, בעיקר לאור נסיון העבר, "הכל נשבר במשפחה" לא בלתי משעשע. בוודאי לא מעצבן בעליבותו כמו "שבט כהן" המנוח, והשלוש לא מביך. ציפי שביט מוכשרת, הילדים משחקים לא רע, וההעמדות בסדר גמור. הבעיה עם סידרה מקורית בעברית, היא שהפגמים האופייניים כנראה לכל הז'אנר הזה, בכל השפות והארצות, בולטים יותר כשזה בשפתנו, כשזה אמור להיות משכנע מהיותו משקף את חיינו. כל עוד מדובר במשהו שקורה כביכול במקום אחר ובשפה אחרת, אפשר להיות "יותר" מקבלים לשטויות, לדוגמות, להעתקות, על־אף שהכל כבר ראינו, כבר שמענו וכבר צחקנו בעבר. את ההבדל בין סידרה טובה לכשלון עושים בעיקר טיב הדיאלוגים ואיכות המשחק. מהבחינות האלה, "הכל נשבר במשפחה" איננו כשלון חרוץ, ואלה חדשות מצויינות במרבד המקצועי הזה.

דקלומים סתומים

הבנות של "שבשבת" ודאי אינן אחראיות למזג האוויר האיום ששרר בשבוע הטלוויזיוני הזה. אבל חוסר הסבלנות שלי אל ידיעון המתנפנפות ואל תלבושותיהן המגוחכות המורכבות בעיקר מחליפות של דונות שיושבות עליהן גרוע, לא קשור למזג האוויר. הן מעצבנות עוד מלפני ההתפרצות המשונה האת של סערות החום והלחות. לא כולן. יעל בירמן היא הפייבוריטית שלי, נינוחה, נשמעת משכנעת כמי שמבינה על מה היא מדברת ומתלבשת בצורה סבירה. גם שרון וקסלר השתפרה. האחרות צריכות להסתכל הרבה הרבה על הקלטות של הופעותיהן ולהשתפר בדחיפות. אלא אם כן מזג האוויר עתיד להשתפר, ואז הכל נסלח ונשכח, עובר כמו הרוח. האמת היא שבימים אלה כשמזג האוויר מוטרף כל־כך, מתבקשת התייחסות יותר מקצועית מאשר דקלומים סתומים של מגישות מתעשבות, ובעניין הזה "שבשבת" לא עוזרת. ■

לא זו שאיננה, אלא זו שישנה

מישהו ברוממה שגה כשחשב "שעוברת מסך" פירושו פנים יפות וגוף חטוב. והם אגב, אפילו לא מקוריים בזה: הכבלים והערוץ השני כבר חטאו בכך לפניהם, כשחשבו שיופי, עדיף עם תעודות מתחרות יופי בלשהי או ממסלול הדוגמנות, הוא כרטיס הכניסה היחידי למרקע

"הכל נשבר במשפחה". בארץ אימצו את הדמויות של הסדרה האמריקאית וויתרו על הביקורתיות

אביבה ולצמן

הפתגם הפמיניסטי "אשה, כדי להגיע לדרגה של הגבר, צריכה להיות פי עשר חכמה ממנו. ולצערי זה לא בעיה", לא עובד כשמדובר בטלוויזיה. בטלוויזיה בישראל, אשה הרוצה להגיע למקום ששם ישנם גברים, קרי: למרקע – עדיף שתהיה לה מנת משכל נמוכה, אך עצמות לחיים גבוהות. הבעיה של הטלוויזיה בארץ היא לא מה שאין על המרקע – נשים. אלא מה שיש בה: נכון, נשים. על־פי רוב לא מהסוג הרצוי.

אולי זה רק סמלי, שבשבוע בו התפטרה שלי יחימוביץ' מ"ערב חדש" בטענה, כי "איננה עוברת מסך", עלתה בערוץ הראשון, הממלכתי, בשעת הפריים־טיים של יום ראשון תוכנית חדשה בשם "קוקטייל", בהנחיית ארבע נשים שהמושג "לא עוברות מסך" הוא יותר מעדין כדי לתאר את מידת התאמתן למרקע – לאו דווקא בשל הוותן. שרי צוריאל, סיגל גינצבורג, דלית כרמל וענת בירן הן שנבחרו להחליף את עמוס ארבל, שגם הוא לא בדיוק עומד בקריטריון של "עובר מסך", אבל משום שהוא גבר מעולם לא השתמשו לגביו במונח הזה.

מישהו ברוממה שגה כנראה, כשחשב "שעוברת מסך" פירושו פנים יפות וגוף חטוב. והם אגב, ברוממה, אפילו לא מקוריים בזה: הכבלים והערוץ השני כבר חטאו בכך לפניהם, כשחשבו שיופי, עדיף עם תעודות מתחרות יופי כלשהי או ממסלול הדוגמנות, הוא כרטיס הכניסה היחידי למרקע. ברוממה יושבות כמה נשים שגם נראות טוב, גם יש להן נוכחות וכריזמה, והן גם יודעות לשאול – נשים שהיו יכולות להגיש כמעט כל תוכנית, אבל מישהו שם, כנראה, מעדיף להראות ולהבליט שהחוכמה והיכולת לשאול היא נחלתם הבלעדית של הגברים. את הנשים הנ"ל, אגב, דאגו להרחיק אפילו מחדשות הלילה.

ואולי לארבע מנחות "קוקטייל" התכוון מנכ"ל רשות השידור מרדכי קירשנבאום, כשהודיע בישיבת הוועד המנהל לפני שבוע, כי "בשנה האחרונה גדל באורח ניכר מספר הנשים המועסקות בטלוויזיה בתפקידי מפתח". קירשנבאום ענה בדבריו אלה על הטענות בדבר פגיעה במעמדן של נשים בחטיבת החדשות בטלוויזיה הישראלית והפרסומים בדבר יוזמה פרלמנטרית בנושא זה, של ח"כ לימור לבנת. לא ברור לי מה בדיוק רצתה ח"כ לבנת לעשות בנושא, מלבד לקבל כותרת. אני רק מקווה, שלא איזושהי חקיקה המחייבת להעמיד על המרקע אחוז מסויים של נשים. נשים, הנמצאות על המרקע בשל היותן נשים בלבד יש די והותר בערוצי הטלוויזיה בארץ. הגיע הזמן שהטלוויזיה תראה שיש גם נשים הנמצאות על המרקע בשל כישוריהן.

אבל נשים אלה "נזרקו" לפני שנה מהגשת "מבט", כקורבן הרייטינג, מתוך הנחה שחיים יבין בעצמו, ורק הוא, יכול לתת את התשובה לערוץ המסחרי. הנחה, שאגב נמצאה כלא כל־כך נכונה. ולאלה שמזכירים, שאז נזרקו מהגשת "מבט" גם גברים, כדאי להזכיר כי יעקב אחימאיר ומנשה רז, שנאלצו לוותר על הגשת "מבט", קיבלו תפקידים בכירים בחטיבת החדשות. הנשים, לעומת זאת, שובצו ככינור שני ב"יומן" (ויליה מזור), או ב"רואים עולם" (שרי רז) במבזקי הצהריים, או בחדשות הלילה, שגם עליהן נאלצו לוותר החודש, לטובת הגברים. ורק אלוהים, או אולי קירשנבאום, יודע מדוע החליט מי שהחליט בטלוויזיה כי ענת שרן, נעמי קרן, וגאולה אבן, שלוש שהן נשים גם יפות וגם מוכשרות, לא יגישו יותר את חדשות הלילה של הערוץ הראשון, ובמקומן ייראו על המרקע עמנואל הלפרין ודוד ויצטום.

אם ח"כ לבנת באמת דואגת לנשים ולדמותן, כדאי שתיתן דעתה דווקא לדמות האשה שכן מופיעה על המרקע, ולא רק ב"קוקטייל". על־פי הסדרה המקורית שהעלתה בשבוע שעבר הטלוויזיה הישראלית, נראה שקברניטי הטלוויזיה ישנו ב־20 השנה האחרונות, שבהן התחוללה בעולם (וגם בטלוויזיה האמריקאית) מהפכה פמיניסטית קטנה. אחרת, מה טעם מצא הערוץ הממלכתי לשבץ בשעת שידור לכל המשפחה, 19:30, דווקא את הסידרה המשפילה "הכל נשבר במשפחה", שבה הגבר מדבר אל האשה בזלזול ובאלימות מילולית (שבמציאות, הדרך ממנה אל המכות, קצרה)? האם זה המודל למשפחה שמציעה הטלוויזיה הישראלית? ומדוע, אם כבר בחרו לחקות משהו אמריקאי, הפיקו סיטקום שאיננו אלא חיקוי במהופך, של הסידרה האמריקאית "הכל נשאר במשפחה". הסידרה הזאת דווקא היתה סאטירה נוקבת על דמות הגבר השוביניסט והאשה הכנועה – בארץ אימצו את הדמויות וויתרו על הביקורתיות. מישהו כנראה סבור שמה שהיה טוב לאמריקה של שנות ה־70, איננו טוב עדיין לקהל הישראלי במחצית שנות ה־90.

לפיכך, גירסה ישראלית ל"שלושים ומשהו", "פרקליטי אל.איי", "מי הבוס", או "מרפי בראון", המציגים אשה חזקה, אינטליגנטית, קריירסטית וגם יפה, לא נזכה, מן הסתם, לראות בישראל בקרוב. לפחות, לא כל עוד גברים הם אלה המנהלים את ערוצי הטלוויזיה. ■